

A VAGYONVISSZASZERZÉS KRIMINALISZTIKAI ÉS JOGI VETÜLETEI

Szerkesztette:
Dr. Mátyás Szabolcs

MAGYAR RENDÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSASÁG

**A VAGYONVISSZASZERZÉS KRIMINALISZTIKAI
ÉS JOGI VETÜLETEI**

Magyar Rendészettudományi Társaság

Budapest, 2023

Dr. Mátyás Szabolcs (szerk.):

A vagyonvisszaszerzés kriminalisztikai és jogi vetületei

Magyar Rendészettudományi Társaság

Budapest, 2023

Szerkesztette

DR. HABIL. MÁTYÁS SZABOLCS PH.D.

egyetemi docens

Tudományos és szakmai lektor

PROF. DR. FENYVESI CSABA

egyetemi tanár

TÓTH ZSOLT R. ALEZREDES

NNI Vagyon-visszaszerzési Hivatal vezetője

A kötet szerzői

Deres Petronella dr. Ph.D. tudományos főmunkatárs (OKRI)

Farkas Krisztina dr. Ph.D. ügyész (Budapesti VIII. Kerületi Ügyészség)

Frigyer László dr. r. alezredes, egyetemi tanársegéd (NKE RTK)

Kármán Gabriella dr. Ph.D. tudományos főmunkatárs (OKRI)

Mátyás Szabolcs dr. habil. Ph.D. r. őrnagy, egyetemi docens (NKE RTK)

Matyi Ádám r. százados, osztályvezető-helyettes (KR NNI VVH)

Nagy Ágnes r. ezredes, bűnügyi rendőr-főkapitány helyettes (GYMS-VMRFK)

Nagy Richárd dr. r. alezredes, osztályvezető (ORFK)

Nyitrai Endre dr. Ph.D. r. őrnagy, egyetemi docens (NKE RTK)

Péceli Ádám dr. mb. osztályvezető ügyész (Legfőbb Ügyészség)

Vári Vince dr. Ph.D. r. alezredes, egyetemi docens (NKE RTK)

A borítót tervezte: Tímár Tamás

Kiadja:

Magyar Rendészettudományi Társaság

Felelős kiadó: Dr. Mátyás Szabolcs

ISBN: 978-615-6456-18-2

Minden jog fenntartva © 2023

A kiadó előzetes írásbeli engedélye nélkül sem a teljes mű, sem annak része
semmilyen formában nem sokszorosítható.

Ajánlás

Tisztelt Olvasó!

A Magyar Rendészettudományi Társaság olyan tudományos műhely, egy olyan közösség, amely – számos egyéb feladata mellett – felkarolja, segíti és koordinálja a rendészettudomány elméleti és gyakorlati kérdéseire kapcsolódó, a különböző tématerületekhez tartozó kutatásokat.

Mindig örömmel tölt el, amikor a rendészeti szakemberek összefogásával és közös munkájával új tankönyv jelenik meg. A rendészettudomány egyes területei gyorsan változnak, ahhoz, hogy ezeket a változásokat hitelesen nyomon tudjuk követni, szükséges a legújabb ismeretek, tapasztalatok tudományos igényű feldolgozása és átadása a rendvédelmi felsőoktatásban részt vevő hallgatók és a szakterületen dolgozó szakemberek számára egyaránt. Kiemelten fontosnak tartom azt is, hogy a rendészettudomány művelőiben legyen meg az a belső igény, hogy szakmai ismereteiket, kutatási eredményeiket elérhetővé tegyék az érdeklődő szakemberek számára. Ehhez a Magyar Rendészettudományi Társaság és a Rendészettudományi Kar mindenben támogatást nyújt.

A kötetet a vagyonvisszaszerzés témakörével foglalkozó legkiválóbb hazai elméleti és gyakorlati szakemberek készítették. A szerzők között karunk oktatói mellett, gyakorló ügyészeket, kutatókat, illetve a Vagyon-visszaszerzési Hivatal és az Országos Rendőrfőkapitányság munkatársait is megtaláljuk. Külön örömmel tölt el az, hogy az oktatók és kutatók mellett számos gyakorlati szakember is megjelenik a szerzők között.

A Rendészettudományi Kar hallgatói minden szakterületen magas szintű elméleti felkészítésében részesülnek, amely mellett naprakész gyakorlati ismereteket is kell szereznükhöz, melyhez a kötet tartalma, ismeretanyaga szilárd alapokat nyújt.

A mű hiánypótló alkotás, amely nemcsak a rendészeti felsőoktatás levelező- és nappali munkarendes képzéseiben részt vevő hallgatóknak, hanem a gyakorlati szakemberek számára a rendőrségen, az ügyészségen és a bíróságon egyaránt hasznos lehet.

Gratulálok a kötet szerzőinek és a lektoroknak az igényes kivitelű és tartalmas műhöz. Az olvasókat arra kérem, hogy forgassák minél nagyobb haszonnal ezt a könyvet, hiszen az ismeretek állandó fejlesztése további szakmai épülésükhöz vezet.

Prof. Dr. Kovács Gábor r. vezérőrnagy
dékán

Köszöntő

Tisztelt Olvasó!

A büntetőjog célja – társadalmi rendeltetését tekintve – elsősorban az, hogy kellően szigorú joghátrány kilátásba helyezésével, illetve a büntetés elkerülhetetlenné tételével hozzájáruljon a büntetendő magatartások megelőzéséhez. A tudományos kutatások, illetve a jogalkalmazói tapasztalatok egyaránt azt mutatják, hogy a vagyongeneráló bűncselekményt megvalósító személyek esetében a büntetés csak abban az esetben érheti el a törvényben meghatározott célját, ha a bűnös tevékenység útján megszerzett vagyontól az elkövető a büntetőeljárás eredményeképpen megfosztható. Ehhez azonban nélkülözhetetlen a bűncselekmény útján generált vagyon azonosítása, felkutatása; amely cselekmények eredményes elvégzése előfeltétele a vagyon visszaszerzésének.

A könyv, amelyet az Olvasó a kezében tart, sok tekintetben hiánypótló műnek tekinthető: rendkívül sokoldalúan mutatja be a vagyonvisszaszerzési eljárás lefolytatásának – magyar és európai uniós – normatív hátterét, gyakorlati sajátosságait, kriminalisztikai technikáit. A szerzők között elméleti és gyakorlati szakemberek egyaránt helyet kaptak, így a mű a legújabb hazai és nemzetközi kutatási eredmények mellett a jogalkalmazói tapasztalatokat is bemutatja az egyes fejezetekben.

A könyv hasznos olvasmány lehet a téma iránt elkötelezett tudományos kutatók, a vagyonvisszaszerzési eljárásban közreműködő gyakorlati szakemberek, a felsőoktatási tanulóikat folytató hallgatók, illetve a laikus érdeklődők számára egyaránt.

Bizonyosan kijelenthető: a mű jelentős mértékben hozzájárul a büntetőjog, a kriminalisztika, és e tudományterületeken belül a vagyonvisszaszerzés elméletének és gyakorlatának a fejlődéséhez, ezért köszönet illeti a szerkesztőt és a szerzőket egyaránt.

Prof. dr. Polt Péter
tanszékvezető egyetemi tanár
Legfőbb Ügyész

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalomjegyzék.....	9
Előszó.....	13
1. A VAGYONVISSZASZERZÉS FOGALMA, HELYE A RENDÉSZETTUDOMÁNYON BELÜL.....	15
1.1. A vagyonszerzési eljárás fogalma és eljárási céljai.....	15
1.2. A vagyonszerzés helye a rendészettudományon belül.....	17
2. A VAGYONVISSZASZERZÉS HAZAI ÉS NEMZETKÖZI TÖRTÉNETE.....	19
2.1. A vagyonszerzés hazai történetének mérföldkövei.....	19
2.2. Mérföldkövek a vagyonszerzés történetében.....	25
2.2.1 Nemzetközi szervezetek.....	25
2.2.2 Európai Unió.....	28
3. A VAGYONVISSZASZERZÉS ELMÉLETE.....	39
3.1. Alapvetések.....	39
3.1.1. Az EU 2022-25 közötti bűnüldözési prioritásai.....	39
3.2. A bűncselekményekből származó jövedelmek.....	40
3.3. Elméleti kérdések.....	41
3.4. Összefoglalás.....	43
4. A VAGYONVISSZASZERZÉS MAGYAR SZABÁLYOZÁSA, SZERVEZETRENDSZERE ÉS GYAKORLATÁNAK JELLEMZŐI.....	49
4.1. A vagyonszerzés szabályozási rendszere Magyarországon.....	49
4.1.1. A vagyonszerzési eljárás szabályozása és szervezete.....	52
4.1.2 A vagyonszerzés alá eső vagyon felkutatása, azonosítása.....	56
4.1.3. Vagyonbiztosítási intézkedések.....	58
4.1.4. Vagyon jellegű intézkedések, mint jogkövetkezmények.....	59
4.2. A vagyonszerzés gyakorlata kutatások alapján.....	60
5. A VAGYONVISSZASZERZÉS NÉHÁNY GYAKORLATI ASPEKTUSA – A VAGYONBIZTOSÍTÁS ÉS A VAGYONELKOBZÁS JOGALKALMAZÁSI SZEMSZÖGBŐL, PÉLDAÉRTÉKŰ KÜLFÖLDI MEGOLDÁSOK TÜKRÉBEN.....	67
5.1. Bevezetés.....	67

5.2. Vagyombiztosítás: zár alá vétel és a lefoglalás.....	68
5.3. Vagyonelvonás: a vagyonelkobzás rendszere.....	75
5.4. Követendő külföldi példák, megoldások.....	84
6. A VAGYONVISSZASZERZÉS NEMZETKÖZI SZINTŰ SZABÁLYOZÁSA ÉS SZERVEZETRENDSZERE.....	95
6.1. Bevezetés.....	95
6.2. A nemzetközi szervezetek tevékenysége.....	96
6.2.1. Az Egyesült Nemzetek Szervezete.....	96
6.2.2. Az Európa Tanács.....	101
6.2.3. Egyéb standardok.....	103
6.3. Az Európai Unió jogi keretei: együttműködés és harmonizáció.....	103
6.4. Szervezetrendszer.....	114
6.4.1. Vagyon-visszaszerzési hivatalok (ARO).....	114
6.4.2. Vagyonvisszaszerzési ügynökségi hálózatok – CARIN és egyéb vagyonvisszaszerzési ügynökségközi hálózatok (ARINs).....	115
6.4.3. Az Európa Tanács monitoring szervei.....	117
6.4.4. ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala és Világbank – Az ellopott eszközök visszaszerzésére irányuló kezdeményezés (StAR).....	117
6.4.5. A nemzetközi Bűnügyi Együttműködés szervei.....	118
7. A VAGYONLEFÖLÖZÉS KRIMINALISZTIKAI KÉRDÉSEI, VAGYONVISSZASZERZÉSI ELJÁRÁS, VAGYONKUTATÁS.....	125
7.1. Bevezetés.....	125
7.2. A bűnös úton szerzett vagyon elvonása.....	126
7.2.1. Az elkobzás, vagyonelkobzás.....	126
7.3. Felderítő tevékenység és a leplezett eszközök alkalmazási lehetőségei.....	131
7.3.1. Az előkészítő eljárás és a nyomozás során alkalmazható leplezett eszközök.....	131
7.3.2. Vagyon-visszaszerzési eljárás és vagyonkutatás támogatása leplezett eszközök segítségével.....	133
7.4. Vagyon-visszaszerzéssel összefüggő feladatok az előkészítő eljárás és a nyomozás során – Kármegtérülés vs. vagyonelvonás.....	135
7.5. A kényszerintézkedések taktikája.....	136
7.5.1. Kutatás.....	136

7.5.2. Motozás.....	137
7.5.3. Lefoglalás.....	137
7.5.4. Zár alá vétel.....	138
7.5.5. A zár alá vétel és a felszámolási eljárások kapcsolata.....	139
7.5.6. Elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetlenné tétele.....	140
7.5.7. Vagyon érdekelte.....	140
7.5.8. Jogorvoslat vagyonvisszaszerzés során, a vagyonelvonás eszközei.....	141
7.6. A vagyon-visszaszerzési tevékenység a VVH gyakorlatában.....	141
7.6.1. Új trendek – a pénzügyi profil megalkotása (mint a párhuzamos pénzügyi nyomozás speciális része).....	142
7.7. A bizonyítás sikerei és nehézségei a vagyon-visszaszerzési tevékenységben.....	148
7.8. A vagyon-visszaszerzési eljárás / vagyonkutatás befejezése.....	150
7.8.1. Lefoglalt és elkobzott javak kezelése, uniós vagyonkezelői hivatalok...	150
7.9. Vagyonkezelés Hollandiában.....	153
7.10. Összefoglalás.....	155
8. A PÉNZÜGYI PROFILALKOTÁS ÉS A HÁLÓZATKUTATÁS SZEREPE A VAGYONVISSZASZERZÉSBEN.....	157
8.1. A pénzügyi profilalkotás.....	157
8.1.1. Banki applikációk.....	158
8.1.2. Mobilszolgáltatók applikációi.....	160
8.2. Az adatkataszterek jelentősége a vagyonvisszaszerzésben.....	163
8.3. A hálózatkutatás a bűnüldözésben.....	169
9. KRIPTOESZKÖZÖK A VAGYONVISSZASZERZÉSBEN.....	173
9.1. Bevezetés.....	173
9.2. A virtuális fizetőeszközök általános ismérvei.....	175
9.2.1. A Bitcoin bemutatása.....	176
9.2.2. A blokklánc mint bizonyíték.....	180
9.3. A virtuális fizetőeszközök jogi szabályozása.....	181
9.3.1. A virtuális fizetőeszközök a büntetőeljárásban.....	181
9.3.2. A virtuális fizetőeszközök más jogágakban.....	183
9.3.3. Az Európai Unió szabályozása 2024-től.....	184
9.4. A kriptoeszközök különböző típusai.....	184
9.5. A virtuális fizetőeszközök felderítése.....	185

9.6. A virtuális fizetőeszközök lefoglalása és kriminalisztikai sajátosságai.....	191
9.6.1. A kriptoeszközök lefoglalásának részletei.....	191
9.6.2 Kriptoeszköz lefoglalása harmadik féltől.....	193
9.7. A kriptoeszközök biztosítása.....	194
10. A VAGYONVISSZASZERZÉSI TEVÉKENYSÉG INTEGRÁLÁSA A RENDŐRSÉG NYOMOZÓ HATÓSÁGAINAK FELADATRENDSZERÉBE.....	199
10.1. A kétszintű vagyonvisszaszerzés létrejöttének előzményei.....	199
10.2. Új irányok, a kétszintű vagyonvisszaszerzési tevékenység. Eredmények, jó gyakorlat bemutatása.....	202
10.3. Oktatás és képzésfejlesztés, a vagyonvisszaszerzési tevékenység eredményességének mérése.....	205
10.4. Összefoglalás.....	208
A kötet szerzői.....	211
Mellékletek.....	215

ELŐSZÓ

A bűnös úton szerzett vagyon visszaszerzésének jelentőségét egyre többen ismerik fel, azonban a rendvédelemben dolgozók közül sokan még mindig félve tekintenek e területre, annak ellenére, hogy már több mint száz esztendeje a Csemegi-kódex is megemlítette a bűnös úton szerzett vagyon visszaszerzésének fontosságát. Az ezt követő jogszabályok mindegyike rendelkezett a vagyonvisszaszerzésről). Sokan a vagyonvisszaszerzést még mindig opcionális lehetőségnek tekintik, holott a jogszabályok törvényi kötelezettségként írják elő.

Az elmúlt közel egy évtizedben annak lehetünk tanúi, hogy jelentős szemléletváltás történt a rendvédelmi szerveknél, és egyre magasabb szinten folyik e tevékenység a helyi szerveknél is. A Nemzeti Közszerületi Egyetem Rendészettudományi Karának vezetése is felismerte ennek fontosságát, és a 2017/18-as tanévtől elindult Kriminálisztika MA-képzés kötelező tárgyai között szerepel a „Vagyonvisszaszerzés és kármegtérülés kriminálisztikai kérdései” című stúdium. Ez nyolc tanóra időtartamban ad lehetőséget arra, hogy vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos ismereteket szerezzenek a másodéves mester szakos hallgatók. Részben ez adta a szerkesztőnek az ötletet, hogy egyetemi jegyzet szülessen e témából. Korábban ugyanis nem állt tankönyv a hallgatók rendelkezésére. A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Vagyon-visszaszerzési Hivatala (a továbbiakban: VVH) jelentetett meg ugyan két alkalommal is módszertani útmutatót (2018, 2022), azonban ezek tankönyvként nehezen voltak használhatók. A VVH szerkesztett módszertani segédleteket is, illetve íródott a témában minden évben több tudományos szakcikk is, azonban ezek a jogszabályi változások következtében hamar aktualitásukat veszítették.

Jelen kiadvány fejezetei követik a mesterképzés óráinak tematikáját. Az egyes fejezetek írói a téma szakértői, akik évek óta foglalkoznak a vagyonvisszaszerzéssel. A jegyzet egyik legfőbb erénye, hogy nem csupán a rendészeti felsőoktatásban oktató szakembereket kérve fel az írásra, hanem a gyakorlat képviselőit is. A VVH munkatársain kívül az Országos Kriminológiai Intézet kutatói és több gyakorló ügyész is eleget tett a

felkérésnek. Úgy érzem, hogy ez a sokszínűség, többfajta szemléletet eredményez, amely mindenképp a jegyzet előnyére válhat.

A szerzők bíznak abban, hogy az évszázados „tett-központú” szemléletmód e kiadvány hatására valamelyest eltolódik a „sértett-központú” szemléletmód felé, és a nyomozás során nagyobb figyelmet fordítanak majd – a statisztikai eredményesség felmutatása mellett – a bűnös úton szerzett vagyon visszaszerzésére is. Ezáltal érhető el ugyanis az állampolgárok rendőrségbe vetett hitének és bizalmának növekedése. A könyv íróinak további céljaként fogalmazható meg a vagyonvisszaszerzés területén használt szakkifejezések és terminológiák helyes használatának terjesztése, a fogalmi eltérések tisztázása, amely a gyakorlati munkában és az oktatásban is okozhat félreértéseket. Jelen kiadvány a legfrissebb kutatási eredményeket, nemzetközi tapasztalatokat és gyakorlati módszereket mutatja be a hatályos jogszabályi környezetben.

A szerzők reménye szerint e könyvet sikerrel használják majd a gyakorlati szakemberek, a rendészeti felsőoktatásban tanulók, a kutatók és a téma iránt érdeklődők egyaránt.

Debrecen-Budapest, 2023. augusztus 26.

Mátyás Szabolcs
szerkesztő

Mátyás Szabolcs

1. A VAGYONVISSZASZERZÉS FOGALMA, HELYE A RENDÉSZETTUDOMÁNYON BELÜL

1.1. A vagyonvisszaszerzési eljárás fogalma és eljárási céljai

Mielőtt megismernénk a vagyonvisszaszerzés fogalmát, érdemes a vagyon definícióját meghatározni, mivel az alapfogalom is ezen alapszik. A Magyar nyelv értelmező szótára alapján a vagyon főnévi értelemben „1. Vkinek, vmely jogi személynek a tulajdonában lévő anyagi javak s a velük kapcsolatos jogok összessége. 2. Szellemi tulajdon, érték” (Bárczi – Országh 1959-1962, 1454.) A több mint fél évszázada megjelent értelmező szótár is egyértelműen rávilágít arra, hogy nem csak anyagi jellegű vagyon létezik, hanem a szellemi tulajdonhoz kapcsolódó vagyon is. A VVH 2018-ban íródott módszertani útmutatójának megfogalmazásában vagyon alatt ért „...minden olyan vagyon, beleértve az anyagi vagy eszmei, ingó vagy ingatlan javakat, valamint az ilyennel kapcsolatos jogcímet és az abban való érdekeltséget igazoló okiratokat és okmányokat egyaránt.” (Nagy et al. 2018, 70.) A Büntető Törvénykönyv 76. §-ának megfogalmazásában „Ezen alcím alkalmazásában vagyonon annak hasznát, a vagyoni értékű jogot, követelést, továbbá bármely, pénzben kifejezhető értékkel bíró előnyt is érteni kell.” Láthatjuk a szakmai szerv és a jogalkotó megfogalmazásában is, hogy kiterjesztőleg értelmezik a vagyon fogalmát.

A vagyon fogalmának megismerését követően nézzük meg a vagyonvisszaszerzés fogalmát. Kézenfekvőnek tűnhet, hogy az eddig megjelent törvényekben, ORFK utasításokban (45/2010, 20/2018) vagy a VVH módszertani útmutatóiban, segédleteiben megfogalmazott definíciót osszuk meg az olvasóval. Sajnos egyik jogi norma és útmutató sem tartalmazza a vagyonvisszaszerzés definícióját.

Az alábbiakban vizsgáljuk meg, hogy az egyes jog- és szakmai anyagok milyen szakkifejezéseket használnak.¹ A vizsgált anyagok mindegyikében megtalálható a vagyonvisszaszerzés kifejezés. A 2017 utáni anyagokban (az „új Be.” megjelenését

¹ „A bűncselekményből eredő vagyontárgyak elkobzását hazai büntetőjogunk igencsak sokáig, pontosabban 1999-ig egységesen elkobzásnak nevezte.” (Pintér, 2017, 40.)

követően) megjelenik a „vagyonelvonás” kifejezés is (Lásd: 20/2018 ORFK utasítás, a VVH 2022-ben kiadott módszertani útmutatója, 2012. évi C törvény). Ezt a vagyonvisszaszerzéssel szinonim értelemben használják, azonban ennek sem található meg sehol sem a pontos meghatározása. (Találkozhatunk még a vagyonfelderítés, a vagyonfelkutatás és a vagyonszerzés kifejezésekkel is, azonban ezek nem tekinthetők szinonimnak a vagyonvisszaszerzéssel, bár szorosan kapcsolódnak hozzá.) A vagyonvisszaszerzési eljárás, amely dogmatikailag egy büntetőeljárás külön eljárásnak tekinthető, 2013. július 1-jétől szerepel a Be.-ben.

A 45/2010-es ORFK utasításban még egyáltalán nem szerepelt fogalmi meghatározás. A 20/2018-as ORFK utasítás értelemező rendelkezésében viszont már a „vagyonbiztosítás”, a „vagyonelem” és a „vagyon generáló” kifejezések és azok meghatározásai is szerepelnek.

A büntető eljárásjogi törvény (1998. évi XIX. törvény) XXVIII/B. fejezete már foglalkozik a vagyonvisszaszerzéssel (A vagyon-visszaszerzési eljárás), azonban konkrét fogalmi meghatározással itt sem találkozhatunk. A hatályos büntetőeljárás törvény (2017. évi XC törvény) jóval szűkebb keretek között tárgyalja csak a vagyonvisszaszerzést (353.§ és 354.§ A bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzése), azonban fogalmi meghatározással itt sem találkozunk. A fenti két szakasz mellett elszórva néhány helyen még megemlítik a vagyonvisszaszerzési eljárást. „A 2012. évi módosítás indokolásában kifejti a jogalkotó, hogy a vagyon-visszaszerzési eljárás egy olyan – a nyomozáshoz képest kiegészítő jellegű – hivatalból nem indítható eljárás, amely csak abban az esetben folytatható le az ügyész, vagy a nyomozó hatóság megkeresésére, ha az adott szerv erre igényt tart, vagy a felügyeletet ellátó ügyészi szerv a nyomozó hatóságot ennek kezdeményezésére utasítja. Maga az eljárás nem független a büntetőjogi személyi felelősség tárgyában folytatott nyomozástól, hanem ahhoz kapcsolódó külön eljárás, amelyben a vagyon-visszaszerzési hatóság eljárási cselekményeket az elkobozható vagy vagyonelkobzás alá eső dolog vagy vagyon felderítése és biztosítása érdekében végezhet, ennek során a nyomozás érdekeire figyelemmel köteles eljárni. Azonban őrizetbe vételt nem rendelhetnek el, továbbá a gyanúsítottat sem hallgathatják ki, bár annak a kihallgatásán jelen lehetnek és részére kérdéseket is feltehetnek.”² (Mátyás 2016, 215-216.).

² A bekezdés forrás gondolata: a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény vonatkozó részének indokolása

A fejezet írójának álláspontja szerint a vagyonvisszaszerzés és a vagyonelvonás szinonim fogalmakként értelmezhetők, azonban a vagyonvisszaszerzés közkeletűbb (az ezzel foglalkozó rendőri szerv is a Vagyon-visszaszerzési Hivatal nevet viseli), ezért annak használata javasolt.

A vagyonvisszaszerzési eljárás fogalma kizárólag a Rendészettudományi Szaklexikonban található meg. A szócikkíró megfogalmazása szerint: „a vagyonvisszaszerzési hatóság által – a nyomozás idején, valamint a bíróság ügydöntő határozatának jogerőre emelkedését követően – folytatható büntetőeljárás külön eljárás.” (Boda, 2019, 591.)

A fentiek alapján célként fogalmazhatjuk meg, hogy a rendvédelmi szervek alapvető feladata kell, hogy legyen, hogy felkutassák a bűncselekmény elkövetéséből származó vagyont, valamint feltérképezzék az elkövetők vagyoni helyzetét. A vagyonvisszaszerzés tehát nem opcionális lehetősége, hanem törvényi kötelessége a rendvédelmi szerveknek. A vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos kármegtérülési pedig az egyik legfontosabb indikátor a bűnüldözés hatékonyságának összesített megítélésében, amely a lakosság bizalmának sarokköve (Vári, 2016).

1.2. A vagyonvisszaszerzés helye a rendészettudományon belül

Mint azt a fentiekben is említettük, maga a vagyonvisszaszerzés nagy múlttal rendelkezik a hazai jogban, ennek ellenére tudatos és tervszerű vagyonvisszaszerzésről csak a KR NNI Vagyon-visszaszerzési Hivatalának felállításától beszélhetünk (2015). (A nemzeti ARO irodát 2009-ben hozták létre az NNI Gazdaságvédelmi Főosztályán, alosztály jogállásban, ami kizárólag nemzetközi adatcserét folytatott.) Ez alapján viszont relatíve kis múlttal rendelkező területtel állunk szemben.

Napjainkban a vagyonvisszaszerzés egy egyre speciálisabb ismereteket igénylő területté nőtte ki magát, s ha a jelenlegi tendenciát vesszük alapul, akkor várhatóan a jövőben még speciálisabb szakismereteket követel majd meg a területen dolgozóktól (lásd: virtuális valuták lefoglalása). Ennek ellenére túlzás lenne azt állítani, hogy a vagyonvisszaszerzés és az ahhoz kapcsolódó ismeretek mára önálló területté váltak volna, még annak ellenére sem, hogy „saját” tantárgyat kapott a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen.

A szerzők álláspontja szerint a vagyonvisszaszerzés a rendészettudomány részének tekinthető. A rendészettudományon belül a kriminalisztika, azon belül pedig a krimináltaktika és a kriminálmétodika része.

Felhasznált irodalom

- BÁRCZI GÉZA – ORSZÁGH LÁSZLÓ (1959-1962) (főszerk.): *Magyar értelmező kéziszótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- BODA JÓZSEF (2019) (főszerk.): *Rendészettudományi Szaklexikon*. Dialóg Campus, Budapest.
- MÁTYÁS SZABOLCS (2016): A vagyon-visszaszerzési eljárás a hazai és a közösségi jogrendben. In Hautzinger Zoltán – Gaál Gyula szerk.: *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*. Pécs, MRTT. 219-224.
- NAGY ÁGNES – TÓTH ZSOLT – VÖRÖS KATALIN – KISS ISTVÁN ZOLTÁN – SZENDRŐDI BARNABÁS (2018): *Módszertani útmutató a bűnös úton szerzett vagyon felkutatásához és biztosításához*. Belügyi Alapok, Budapest.
- VÁRI VINCE (2016): A bűnüldözés relatív hatékonysága és a rendőrség. In Szabó Csaba (szerk.): *Studia Doctorandorum Alumnae: Válogatás a DOSz Alumni Osztály tagjainak doktori munkáiból*. Magyarország: Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ), Budapest, 477-582.

Felhasznált jogszabályok

- A bűncselekményekből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatása, azonosítása és a vagyonbiztosítás érdekében teendő feladatokról szóló 20/2018. (V. 31.) ORFK utasítás
- A bűncselekményekből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatása, azonosítása és a kármegtérülés érdekében teendő rendőri feladatokról szóló 45/2010. (OT 25.) ORFK utasítás
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény

Mátyás Szabolcs – Farkas Krisztina

2. A VAGYONVISSZASZERZÉS HAZAI ÉS NEMZETKÖZI TÖRTÉNETE

2.1. A vagyonvisszaszerzés hazai történetének mérföldkövei

Az elmúlt évszázadok törvényeit megvizsgálva láthatjuk, hogy a vagyonvisszaszerzés szó ugyan nem szerepel a magyar joganyagokban, azonban a vagyonek kobzás intézményét már közel egy évezrede alkalmazzák Magyarországon (a római jogban ugyancsak ismerték a vagyonek kobzás intézményét). Szent László király törvénye szerint „*a tolvajt, ha csak templomba nem jutand, akaszszák fel és minden vagyona veszszen utána.*” (Hollán, 2008, 47.) Akit halálbüntetéssel sújtottak („fej- és jószágvesztés”), annak az egész vagyona a királyi kincstárra szállt (Pintér, 2017).

A Csemegi-kódex (1878. évi V. törvény) is ismerte a vagyonek kobzás intézményét, bár a vagyonvisszaszerzést mint kifejezést nem említette a joganyag (lásd: keretes írás). A törvény 61. §-ában elsősorban az elkobzásról tesz említést a jogalkotó, a szellemi tulajdonhoz fűződő vagyonról pedig még egyáltalán nincs szó a törvényben.

„Azon tárgyak, melyek a büntett vagy vétség által létrehozattak, vagy szintén, melyek a büntett vagy vétség elkövetésére szolgáltak, vagy e célra voltak szánva, a mennyiben a tettes, vagy a részes tulajdonosai, elkobzandók; ha pedig azoknak birtoklása, használása vagy terjesztése egyébként is tiltva van; ez esetben akkor is elkobzandók és megsemmisítendőek, ha másnak tulajdonát képeznék.” (Csemegi-kódex, 61.§)

Az 1915. évi XVIII. törvény alapján „*a háború idején elkövetett felségsértés vagy a hűtlenség bűncselekményét elkövető személy belföldi vagyona az államra szállt.*” (Mihóné Leitner után Pintér, 2017, 36.). Az 1930. évi III. törvény 70. §-ának (3) bekezdése alapján pedig hűtlenség esetén „*az elkövetésért akár előzetesen, akár utólag kapott ajándékot vagy jutalmat minden esetben el kellett kobozni.*” (Nagy után Pintér, 2017, 36.)

Néhány évtizedet ugorva a hazai jogtörténetben láthatjuk³, hogy a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény már ismerte a mellékbüntetések között a vagyonekobzás, az intézkedések között pedig az elkobzás jogintézményét. Ebből látható, hogy az évtizedekkel ezelőtti jogszabályok is kötelezővé tették már a bűnös úton szerzett vagyon elvonását, akárcsak a jelenleg hatályos szabályozás.

1961. évi V. törvény

Az elkobzás

63.§ (1) El kell kobozni azt a dolgot,

a) amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak vagy arra szántak, ha az az elkövető tulajdona, vagy egyébként is, ha az a közbiztonságot vagy a közrendet veszélyezteti;

b) amely a bűncselekmény elkövetése útján jött létre;

c) amelyet a bűncselekmény elkövetője a tulajdonostól vagy annak hozzájárulásával mástól az elkövetésért kapott.

(2) El kell kobozni azt a sajtóterméket is, amelyben a bűncselekmény megvalósult.

(3) Ha az elkobzást nem lehet elrendelni, vagy foganatosítani, az (1)

bekezdés b) és c) pontja esetében az elkövető a dolog értékének megfizetésére kötelezhető.

(4) Az elkobzott dolog tulajdonjoga az elkobzást kimondó határozat jogerőre emelkedésével az államra száll.

(5) Ha az elkobzás előfeltételei fennállanak, azt akkor is el kell rendelni, ha az elkövető nem büntethető.

³ A Csemegi-kódex különös része 1962-ig volt hatályos.

*1961. évi V. törvény**A vagyonekobbzás*

55. § *A törvényben meghatározott esetekben, továbbá akkor, ha a bűncselekményt haszonszerzés céljából követték el,*

a) vagyonekobbzást kell alkalmazni halálbüntetés, valamint három évet meghaladó szabadságvesztés mellett;

b) vagyonekobbzást lehet alkalmazni - ha ezt a társadalom védelme szükségessé teszi - szabadságvesztés mellett.

(1) A vagyonekobbzást az elkövetőnek egész vagyonára, vagyonának meghatározott részére vagy hányadára, illetőleg egyedileg meghatározott egyes vagyontárgyaira lehet kimondani.

(2) A vagyonekobbzás kimondható azokra a vagyontárgyakra is, amelyeket az elkövető a vagyonekobbzás megfiúsítása végett másra ruházott át, feltéve, hogy a szerzőnek az átruházás céljáról tudomása volt; úgyszintén azokra a vagyontárgyakra is, amelyeket az elkövető a bűncselekmény elkövetése után másra ingyenesen átruházott.

(3) Az ítélet jogerőre emelkedésével az elkobbzott vagyon az államra száll.

Az 1987. évi III. törvény már lehetővé tette a vagyonekobbzás-büntetés önálló alkalmazását is. Bizonyos esetekben viszont ezt pénzben is „megválthatta” az elkövető, amennyiben ez indokolatlanul súlyos terhet jelentett volna számára. Az 1997. évi LXXIII. törvény (a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényt módosította) egyes esetekben, viszont már kötelező vagyonekobbzást rendelt el (Pintér, 2017) (lásd: keretes írás).

5. § A Btk. 62. §-a a következő (2) bekezdéssel egészül ki, és a jelenlegi szövegének jelölése (1) bekezdésre változik:

„(2) A vagyonekobbzás az (1) bekezdésben írt feltételek fennállása esetén kötelező, ha

a) a bűnszervezet létrehozásának büntettét követik el,

b) a bűncselekményt bűnszervezet tagjaként követik el, és a bűnszervezet tagjakénti elkövetés a bűncselekmény minősítő körülménye.”

A fentiekben említettek alapján láthatjuk, hogy a rendszerváltás idejéig több törvényben is hatósági feladatként szerepelt a bűnös úton szerzett vagyon visszaszerzése. A rendszerváltás környékén jelentős társadalmi és gazdasági változások zajlottak le Magyarországon, amely megalapozta a későbbi vagyonvisszaszerző tevékenységet.

Az alábbiakban vizsgáljuk meg, hogy mely tényezők voltak azok, amelyek jelentősen megnövelték a bűncselekmények számát. A rendszerváltozás után az identitását kereső rendőrség sokáig nem tudta megadni a sikeres választ a bűncselekmények számának növekedésére. Megjelent a korábban gyakorlatilag ismeretlen munkanélküliség, és néhány év lefogása alatt közel 1 millió ember volt állás nélkül (1990: 1%, 1993: 12,3%). Megnyíltak az országhatárok, s megjelentek a menekültek és az idegen ajkú bűnelkövetők, terjedt a szervezett bűnözés (Simon, 2002; Ürmösné, 2018). A rendőrök nagy számban hagyták el a testületet, sokakat elküldtek a szervezettől, az újonnan felszerelt rendőrök pedig szakmailag nem tudták pótolni a korábbi szakembereket. A jogszabályi hiányosságok és a jogi kiskapuk ugyancsak a bűnelkövetők malmára hajtották a vizet, számos bűncselekmény maradt büntetlenül ezért. Míg 1988-ban (a rendszerváltozást megelőző évben) 185 344 db bűncselekmény vált ismertté, addig 1998-ban 600 621 db! (Mátyás 2017)

Mindezek együttesen eredményezték, hogy jelentősen emelkedett a regisztrált (akkor még: ismertté vált) bűncselekmények száma. A rendszerváltozás környéki kaotikus években a rendvédelmi szervek nem igazán voltak felkészülve arra, hogy érdemi vagyonvisszaszerző tevékenységet folytassanak, ami az elsősorban az alábbi okokkal magyarázható:

- Magyarországon nem volt komoly „előzménye” a vagyonvisszaszerzés gyakorlatának, mivel a rendszerváltozást megelőzően jelentős vagyont a bűnözői csoportok nem tudtak felhalmozni;
- a rendvédelmi szerveknél nem voltak megfelelő számban olyan pénzügyi és gazdasági szakemberek, akik a vagyonvisszaszerző munkát segíthették volna;
- az érdemi vagyonvisszaszerző tevékenységet kevesen végezhatték, mivel a nagy gyakorlattal rendelkező rendőrök közül sokan nyugdíjba mentek, leszereltek vagy elküldték őket a testülettől. Ebben az időszakban a rendvédelmi szerveket a szervezetlenség és szétziláltság jellemezte.

- a jogszabályi hiányosságok okozta „kiskapukat” a magánszemélyek és a bűnelkövetői csoportok egyaránt kijátszották, így a hatóságok nem tudtak érdemben reagálni sok esetben a nyilvánvaló jogsértésekre sem (Mátyás, 2016).

A fentiek következtében jelentősen megnövekedett a vagyon elleni bűncselekmények száma és a vagyon elleni bűncselekményekkel okozott kár nagysága egyaránt (1. táblázat).

1. táblázat: A bűncselekmények száma és a vagyon elleni bűncselekményekkel okozott kár

év	bűncselekmények száma (darab)	év	bűncselekménnyel okozott kár (milliárd Ft)
1965	121 961	1964–70. évek átlaga	0,11
1971	123 147	1971–77. évek átlaga	0,30
1982	139 795	1982	1,59
1989	244 943	1989	3,97
1992	447 215	1992	29,05
2000	450 673	2000	96,47
2001	465 694	2001	113,02

(Vígh J. 1998 és ERÜBS, Bűnügyi Statisztikai Rendszer)

A sikeres vagyonvisszaszerzés érdekében hazánkban jelentős jogharmonizációs folyamat kezdődött meg. Módosult *A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény* (a továbbiakban: Rtv.). Ebben a törvényalkotó meghatározta, hogy a Rendőrség feladatai közé tartozik „a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése” is. A rendőrségi törvény rögzíti, hogy a vagyon-visszaszerzési hatóság a Rendőrség részeként működik. A módosításban meghatározták, hogy a vagyonvisszaszerzési hatóság milyen tevékenységeket végezhet.

A Büntetőtörvénykönyv (1978. évi IV. tv., „régib Btk.”) szintén számos helyen változott, hogy megfeleljen az újabb elvárásoknak. A 2001. évi CXXI. törvény módosította a Btk.-t, amely jelentős előrelépésként értékelhető a vagyonvisszaszerzés szempontjából.

A változás érintette azon személyek körét, akiktől lefoglalható a bűncselekményből származó vagyon. „Új változásként vezette be a törvény, hogy a vagyonelkobzás a mellékbüntetések közül – egy korábban elkezdődött folyamat eredményeképpen – áthelyezésre került az intézkedések körébe. A módosítással kapcsolatosan a törvényi indoklás kifejti, hogy a vagyonelkobzás alatt nem vagyoni jellegű büntetést kell érteni, hiszen nem a jogszerűen megszerzett vagyon elvonására irányul. Kifejti továbbá, hogy a szervezett bűnözés elleni egyik leghatékonyabb eszköznek a bünszervezetben való

részvétel ideje alatt szerzett bűnös vagyontól való megfosztást tartja. Mégpedig olyan megfordított bizonyítás teher alkalmazásával, amelynek köszönhetően a terheltnek kell azt bizonyítani, hogy a bűnszervezetben történő részvétel ideje alatti vagyongyarapodása törvényes úton keletkezett be. Amennyiben pedig a legális vagyonszerzést bizonyítani nem tudja, a vagyonelkobzás elrendelésre kerül.” (Mátyás, 2016; 218.)

Fontos mérföldkőnek tekinthető a vagyonvisszaszerzési tevékenységet szabályozó első, 2010-ben kiadott ORFK utasítás (45/2010). Ez már kriminalisztikai szempontból is ismerteti a rendőrségi feladatokat a vagyonfelderítéssel kapcsolatban. Ismerteti továbbá a Nemzeti Nyomozó Iroda, illetve a rendőrség egyes szintjeinek a feladatait (központi, területi és helyi szint).

A büntetőeljárás törvény is („régis Be.”) módosult, annak ellenére, hogy a 2012. évi módosítást megelőzően is már három kényszerintézkedést nevesített a törvény, amely lehetővé tette a bűncselekményből származó vagyon biztosítását (biztosítási intézkedés, lefoglalás, zár alá vétel). A fenti intézkedések már korábban is lehetővé tették a bűncselekmény elkövetéséből származó vagyon lefoglalását és a későbbi polgárjogi igények kielégítését (Cieleszky – Henyecz – Horváth 2007).

A fentiekben vázolt problémák megoldására lassú és nehézkes volt a válaszadás, azonban ez nemcsak hazánkat jellemezte. Magyarország 2004-ben csatlakozott az Európai Unióhoz. Az uniós csatlakozás megkövetelte egy önálló vagyonvisszaszerzési egység létrehozását.

Hazánkban a rendvédelmi hierarchiába a KR Nemzeti Nyomozó Irodán keresztül kapcsolódott a vagyonvisszaszerzés. Az első önálló egység felállítására 2009. tavaszán került sor, még alosztályként. A kezdeti időben nemzetközi adatcserét megvalósító, nemzeti ARO irodaként működött az alosztály. 2013-tól a nemzeti ARO és CARIN nemzeti irodai funkciók mellett koordinációs, elemző-értékelő tevékenységet folytató és bűnügyi jogsegély kérelmet teljesítő egységként működött és a büntetőeljárásról szóló normában szereplő egyéb feladatok ellátása is megkezdődött. A későbbiekben bővült a feladatkör és a struktúra is átalakult. 2015. március 1-jén alakult meg a Vagyonvisszaszerzési Hivatal már a teljes feladatrendszer ellátására, kezdetben két osztállyal. Új szemlélet, metodika és hangsúlyok jelentek meg a hazai vagyonvisszaszerzésben, s tették teljessé az ARO és CARIN irodai feladatokat. Bűnügyi, operatív és műveleti elemző tevékenységgel bővült a feladatkör, az osztályok száma pedig négyre nőtt (Nyomozó

Osztály, Nemzetközi Osztály, Gazdasági Elemző Osztály, Vagyon-felderítési Osztály) (Nagy et al., 2018).

2.2. Mérföldkövek a vagyonvisszaszerzés történetében

A büntetőjogi politika kiinduló pontja az a jogelv, miszerint az elkövető nem húzhat hasznot saját jogellenes cselekményéből („ex turpi non oritur actio”). Az elkövetők jogtalanul szerzett gazdasági hasznuktól való megfosztását célzó hatékony rendszerek ezért fontos eszközök a büntetendő magatartás és azok következményei vonatkozásában (Boucht, 2017, 1.). A „Kövesd a pénzt!” megközelítés, amely a jogellenes magatartásból származó bevétel elvonását célozza meg, azonban csak néhány évtizedes múltra tekint vissza. Stessens már 2000-ben felvetette, hogy „az elkövetőkre ott csapást mérni, ahol a legjobban fáj” szemlélet a nemzetközi büntető igazságszolgáltatási politikában is a bűnözés visszaszorítására az abból származó haszon elvételével, nem pedig a bűncselekményt elkövető személyek megbüntetésével kell a törekedni (Stessens, 2000, 12.). A bűncselekményből származó haszon elvonása a „Kövesd a pénzt!” szemléleten alapuló „kétutas” módszeren alapul, amely egyrészt a pénzmosás és terrorizmus finanszírozás, egyúttal a nem igazolható gazdagodás kriminalizálásában, másrészt a vagyon-visszaszerzési mechanizmusok kiterjesztésében ölt testet. Mindkettő út kiegészíti egymást, ugyanazon érme két oldala (Fernandez – Bertier, 2016, 2.).

2.2.1. Nemzetközi szervezetek

A bűncselekményből származó haszon elvonásának kérdése nemzetközi szinten a 80-as években merült fel, a kábítószerrel kapcsolatos szervezett bűnözéssel összefüggésben. Ekkor vált nyilvánvalóvá, hogy a rendelkezésre álló eszközök nem elegendők az ellenük való küzdelemben (Rui, 2015, 1.). Így az első komoly nemzetközi szintű, a bűncselekményből származó jövedelmek visszaszorítására irányuló kezdeményezés a kábítószer bűncselekményeknél született. Nevezetesen az ENSZ 1988-ban, Bécsben fogadta el a *kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott kereskedelme elleni egyezményét* (a továbbiakban: Bécsi Egyezmény). Habár az egyezmény a kábítószerrel kapcsolatos

bűncselekményekre összpontosít, messzemenő és innovatív rendelkezéseket tartalmaz, amelyek számos más eszköz kialakításához járult hozzá és befolyásolt nemzetközi, regionális és helyi szinten. Az egyezmény 5. cikke *Elkobzás* címmel előírja a Feleknek, hogy tegyék lehetővé az elkobzást:

„a) a 3. Cikk 1. bekezdése szerinti bűncselekményekből származó jövedelem, vagy az ilyen jövedelem értékének megfelelő vagyon tekintetében;

b) a kábítószer, pszichotrop anyagok és az olyan anyagok, felszerelések és készülékek tekintetében, amelyeket bármilyen módon a 3. Cikk 1. bekezdése szerint megállapított bűncselekményekhez használtak vagy szándékoztak használni.”

A (2) bekezdés szerint *„meghozzák ezenkívül a szükséges intézkedéseket, amelyek lehetővé teszik, hogy illetékes hatóságaik azonosíthassák, nyomon követhessék, és befagyaszthassák vagy lefoglalhassák az e cikk 1. bekezdése szerinti jövedelmeket, vagyont, eszközöket vagy bármely más dolgot, végleges elkobzás céljából.”*

Az egyezmény előírja a feleknek a banki, pénzügyi vagy kereskedelmi nyilvántartások rendelkezésre állásának biztosítását, melynek során a banktitok nem képezhet akadályt. Felmerül a nemzetközi együttműködés és a kölcsönös jogsegély kérdésköre is, elsősorban az elkobzás végrehajtása szempontjából egy másik állam illetékes hatóságai által kibocsátott elkobzási határozatok végrehajtásának joghatása szempontjából (Aghenitei, 2013, 2.).

A következő mérföldkő az Európa Tanácshoz köthető, amely elsősorban a pénzmosással kapcsolatban foglalkozott a vagyonvisszaszerzés kérdésével, amikor 1990-ben Strasbourgban elfogadta a *Pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló egyezményt* (a továbbiakban: Strasbourgi Egyezmény). Az egyezmény szerint a szervezett bűnözés elleni küzdelem egyik leghatékonyabb módszere a bűncselekményből származó jövedelmek elkobzása. Ezzel a céllal az egyezmény a nemzetközi együttműködés előmozdítására törekszik a bűncselekményből származó vagyon azonosítását, felkutatását, befagyasztását és elkobzását tekintve. Az egyezmény előírja a tagállamoknak, hogy jogalkotási intézkedéseket fogadjanak el a bűncselekményből származó jövedelmek elkobzásának lehetővé tétele érdekében, a lehető legnagyobb mértékben működjenek együtt az

elkobzásra irányuló nyomozásokban és eljárásokban, valamint az elkobzás céljából ideiglenes intézkedéseket hozzanak.

Az Európa Tanács a korrupcióról szóló, 1999. január 27-én, Strasbourgban kelt büntetőjogi egyezménye a korrupcióval kapcsolatban, érintőlegesen foglalkozik a témával. Az egyezmény szerint a „*Szerződő Fél megteszi azokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy lehetővé tegyék a jelen Egyezmény szerint meghatározott bűncselekményekből származó jövedelmek, valamint eszközök, vagy az azoknak megfelelő értékű vagyon elkobzását, illetve elvonását*” (19. cikk).

Maradva a szervezett bűnözés kérdésénél, a következő lépcső az ENSZ Nemzetközi szervezett bűnözés elleni, 2000. december 14-én, Palermóban kelt Egyezménye (UNTOC). A bűncselekményből származó jövedelem elvonása szorosan kapcsolódik a korrupciós bűncselekményekhez is. Az ezzel foglalkozó ENSZ dokumentum – a *Korrupció Elleni, 2003. december 10-én, Meridában kelt Egyezmény* (UNCAC) – igazi mérföldkő, a mai napig az egyik legjelentősebb nemzetközi dokumentum mind a korrupció, mind a vagyonvisszaszerzés területén. A nemzetközi dokumentumok bemutatására a 6. fejezetben kerül sor.

Meg kell még említeni az Európa Tanács 1990. évi Strasbourgi Egyezményét aktualizáló és továbbfejlesztő 2005-ben Varsóban elfogadott *A pénzmosásról, a bűncselekményből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finanszírozásáról* szóló Egyezményét (a továbbiakban: Varsói Egyezmény). A dokumentum címe is mutatja, hogy megjelent a terrorizmus finanszírozás elleni küzdelem, figyelembe véve a hasonlóságokat, és a megkülönböztető jegyeket a pénzmosáshoz viszonyítva. Az egyezmény szélesebb körben szabályoz azonban, és elismeri, hogy a terrorizmus finanszírozására és a támadások végrehajtására használt pénz nem feltétlenül bűncselekményből származik. A dokumentum fontos üzenetet közvetít, miszerint a kötelező elkobzás kívánatos lehet bizonyos nagy tárgyi súlyú bűncselekmények, például az emberkereskedelem tekintetében is, de nem megy olyan messzire, hogy a feleket arra kötelezze, hogy erre vonatkozó jogszabályokat alkossanak. Másrészt az egyezmény a súlyos bűncselekmények tekintetében előírja az államok számára, hogy fogadjanak el olyan jogalkotási vagy egyéb intézkedéseket, amelyek megkövetelik, hogy az elkövető igazolja az állítólagos bűncselekményből származó jövedelem jogszerű eredetét. Ki kell emelni továbbá a részes államok arra vonatkozó kötelezettségére vonatkozó előírását, hogy más részes államok megkeresésére tájékoztatást

adjanak a büntetőeljárásban érintett természetes vagy jogi személy bankszámlájáról, illetve a banki tevékenységre vonatkozó információkról és a banki tranzakciók nyomon követéséről (Aghenitei, 2013, 3.).

Az ENSZ és az Európa Tanács mellett a bűncselekményekből származó jövedelmek elvonásának igénye kiemelt figyelmet kap az Európai Unióban is, így az EU az utóbbi évtizedekben számos intézkedést hozott a vagyonvisszaszerzés különböző területein. Az EU fellépése három fő területre terjed ki: a nemzeti jogszabályok és eljárások bizonyos fokú harmonizációjára, az elkobzásra és befagyasztásra vonatkozó határozatok kölcsönös elismerésére és végrehajtására, valamint néhány intézményi intézkedésre (Fazekas-Naopoulos, 2016, 42.).

2.2.2. Európai Unió

Az Európai Unió hamar felismerte, hogy a tagállamok különböző tradícióiból eredően a vagyonvisszaszerzés rendkívül szétagoltan működik, sokkal inkább, mint a büntetőjog más területein. Az EU ezért az utóbbi mintegy két évtizedben a létező koncepciók harmonizálásra törekszik. A törekvés fő oka a különbözőség és együttműködés közötti kapcsolata, mivel a létező eltérések akadályozzák a nemzetközi együttműködést, így a végrehajtó állam számára nehézkes végrehajtani a kibocsátó tagállam által hozott elkobzási határozatot, ha a határozat olyan rendszereken alapul, amelyek teljesen ellentétesek a saját nemzeti megközelítésükkel. A másik fontos indok kapcsolódik a nemzeti vagyon-visszaszerzési eljárások hatályának kiszélesítésére és hatékonyságának növelésére irányuló politikai célkitűzéshez (Ligeti-Simonato, 2017, 5.).

Az 1998. évi Pénzmosás elleni Együttes Fellépés (98/699/IB)

Az első konkrét uniós jogi aktus az Európai Unió Tanácsa által 1998-ban elfogadott a *pénzmosásról, az elkövetéshez használt eszközök, valamint a bűncselekményekből származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, zárolásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról* szóló 98/699/IB Együttes Fellépés volt. A jogi norma olyan intézkedések elfogadását írta elő, amelyek lehetővé teszik a büntetőítéleten alapuló, bűncselekményből származó eszközök és jövedelmek elkobzását („rendes elkobzás”) és/vagy az azonos

értékű vagyontárgyak elkobzását („értékelkobzás”). Az együttes fellépés az 1997. június 16-17-ei amszterdami Európai Tanács ülésén elfogadott szervezett bűnözés elleni küzdelemről szóló Cselekvési Terv eredménye. A Cselekvési Terv egyik ajánlása az illegális eszközök felkutatására és lefoglalására, valamint az elkobzással kapcsolatos bírósági határozatok végrehajtására irányuló erőfeszítésekre vonatkozott.

A preambulum többek között megállapítja, hogy a kölcsönösen összeegyeztethető gyakorlatok hatékonyabbá teszik az európai szintű együttműködést a bűncselekményekből származó jövedelmek elkobzásában. Utalnak arra, hogy fel kell gyorsítani a szervezett bűnözés elleni küzdelemre irányuló igazságügyi együttműködés eljárásait, és jelentősen le kell rövidíteni az intézkedési kérelmek benyújtásának és megválaszolásának határidejét, megerősítve ezzel a szervezett bűnözés elleni cselekvési tervben szereplő utalást. Az Együttes Fellépésben meghatározott tényleges kötelezettségek ma is nagy jelentőséggel bírnak a nemzetközi együttműködés gyakorlatának strukturálásában.

A 2001. évi Pénzmosásról szóló Kerethatározat (2001/500/IB)

Az Amszterdami Szerződést követő általános tendenciával – az úgynevezett „második hullámmal” – összhangban az uniós büntetőjog második szakasza az Együttes Fellépést a Tanács a pénzmosásról, a bűncselekményhez felhasznált eszközök és az abból származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, befagyasztásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló 2001/500/IB kerethatározata váltotta fel, amely közvetlenül a pénzmosás elleni közös fellépésre épül, azonban némileg szigorúbban megfogalmazott kötelezettségeket vagy kötelezőbb formában megfogalmazott kötelezettségeket ír elő. Ez a reform azonban kevés érdemi hatással járt, mivel a releváns szabályok továbbra is tágan meghatározott kötelezettségekből álltak, és elsősorban a vonatkozó nemzetközi jogi eszközök végrehajtásának előmozdítását célozták, nem pedig az e területre utaló külön uniós menetrend vagy politika érvényre juttatását (Fazekas-Nanopoulos, 2016, 42.).

A 2003. évi Vagyontárgyak vagy bizonyítékok biztosításáról szóló Kerethatározat (2003/577/IB)

A vagyonnal vagy bizonyítékkal kapcsolatos biztosítási intézkedést elrendelő határozatoknak az Európai Unióban történő végrehajtásáról szóló 2003/577/IB kerethatározat tükrözi azt az Európai Unióban általánosan elfogadott nézetet, miszerint a

kölcsönös elismerés az európai igazságügyi együttműködés „sarokköve”. A biztosításról szóló kerethatározat megállapítja azokat a szabályokat, amelyek alapján egy tagállam köteles elismerni és saját területén végrehajtani egy másik tagállam igazságügyi hatósága által büntetőeljárás során hozott biztosítási intézkedést elrendelő határozatot (1. cikk). A kerethatározat bizonyíték biztosítása vagy vagyon későbbi elkobzása céljából kibocsátott, biztosítási intézkedést elrendelő határozatokra alkalmazandó (3. cikk 1 bek.).

A kerethatározat célja, hogy egyszerűsített eljárást hozzon létre a vagyontárgyak vagy bizonyítékok befagyasztására vonatkozó határozatok végrehajtására a határozat meghozatalának helye szerinti tagállamtól eltérő országokban. A bűncselekményből származó jövedelmek elkobzásánál ez azt jelenti, hogy viszonylag könnyen lefoglalhatóvá kell tenni a bűncselekményből származó vagyont, illetve adott esetben az ilyen jövedelemnek részben vagy egészben megfelelő értékű vagyont. Az egyszerűsített eljárás legfontosabb jellemzőit az alábbiakban ismertetjük (Borgers, 2016, 32-33.).

Az egyszerűsített eljárás fontos alapelve [3. cikk (2) bek.], hogy a kettős büntethetőség követelménye nem vonatkozik számos bűncselekményre, amennyiben azok a befagyasztási határozat hatálya alá tartoznak. Ha egy cselekmény nem szerepel a vonatkozó listán, a tagállam ennek ellenére feltételként alkalmazhatja a kettős büntethetőség követelményét [3. cikk (4) bek.]. Az egyszerűsített eljárás szerint a biztosítási intézkedést elrendelő igazságügyi hatóság a biztosítási intézkedést elrendelő határozatot a kerethatározat mellékletében foglalt tanúsítvánnyal együtt közvetlenül megküldi a másik tagállamnak a határozat végrehajtására jogosult igazságügyi hatóságnak (4. cikk). A határozatot ezt követően azonnal végrehajtják, kivéve, ha a 7. cikkben felsorolt megtagadási okok valamelyike fennáll, vagy ha a 8. cikkben felsorolt felfüggesztési okok valamelyike fennáll. A végrehajtást elrendelő határozatot „*a lehető leghamarabb, és amikor csak lehetséges, a biztosítási határozat kézhezvételétől számított 24 órán belül*” kell meghozni [3. cikk (3) bek.]. Ha a biztosítási intézkedést elrendelő határozat végrehajtásához további kényszerítő intézkedéseket, például házkutatást kell alkalmazni, az intézkedéseket a végrehajtó tagállam vonatkozó szabályainak megfelelő figyelembevételével kell alkalmazni [5. cikk (3) bek.]. Ez általában azt jelenti, hogy az ilyen kényszerítő intézkedések alkalmazásához jogsegély iránti megkeresésre vagy kiegészítő megkeresésre van szükség. A vagyontárgyakat elvben mindaddig befagyasztják, amíg az elkobzást elrendelő határozat végrehajtására irányuló kérelem be

nem érkezik [6. cikk (1) bek.], bár bizonyos körülmények között korlátozó feltételek is előírhatók.

A 2005. évi Elkobzásról szóló Kerethatározat (2005/212/IB)

A Tanács 2005. február 24-én fogadta el a bűncselekményből származó jövedelmek, vagyon és az elkövetéshez használt eszközök elkobzásáról szóló 2005/212/IB kerethatározatot. A kerethatározat egy átfogóbb uniós rendszer felé törekvés első lépésének tekinthető (Fazekas – Nanopoulos, 2016, 42.).

A kerethatározat legfontosabb célkitűzése az Európai Unió különböző tagállamaiban az elkobzási hatáskörök harmonizálása. Az elkobzásról szóló kerethatározat preambulumból kiderül, hogy ez a harmonizáció két okból is fontos. Mindenekelőtt azt állapítja meg, hogy az Európa Tanács 1990. évi pénzmosásról szóló Egyezményből és a 2001/500/IB pénzmosásról szóló kerethatározatból eredő kötelezettségek ellenére, nem minden tagállam biztosította (vagy biztosította megfelelően) az egy évnél hosszabb szabadságvesztéssel járó bűncselekményekből származó jövedelmek elkobzásának lehetőségét. A kerethatározat célja továbbá annak biztosítása, hogy a tagállamok hatékony szabályokkal rendelkezzenek a bűncselekményből származó jövedelmek elkobzására vonatkozóan, többek között a szervezett bűnözéssel kapcsolatos bűncselekményért elítélt személy birtokában lévő vagyon eredetére vonatkozó bizonyítási teherrel kapcsolatban. A kerethatározatban foglalt kötelezettségek tovább részletezik azokat a minimumfeltételeket, amelyeket a tagállamoknak be kell építeniük jogszabályaikba (Borgers, 2016, 33.).

A norma alapján a tagállamoknak meg kell hozniuk a szükséges intézkedéseket minden olyan bűncselekmény esetében, amely egy évnél hosszabb szabadságvesztéssel büntetendő a bűncselekmények elkövetési eszközeinek, illetőleg a bűncselekményekből származó jövedelmeknek, vagy az ilyen jövedelmekkel megegyező értékű vagyonnak az elkobzása érdekében. A kerethatározat bevezette a kiterjesztett elkobzásra vonatkozó rendelkezéseket, amely bűnösséget megállapító határozat esetén lehetővé teszi a bűncselekmény miatt elítélt személy tulajdonában álló olyan vagyon elkobzását, amelyre az elítélés nem vonatkozik, azonban, a vagyon az adott személy elítélését megelőző, ésszerű időszakon belül elkövetett bűncselekményeiből származik (3. cikk).

A 2006. évi Vagyonelkobzási határozatok kölcsönös elismeréséről szóló kerethatározat (2006/783/IB)

A Tanács 2006. október 6-án fogadta el a kölcsönös elismerés elvének a vagyonelkobzást elrendelő határozatokra történő alkalmazásáról szóló kerethatározatot. A kerethatározat célja, hogy megkönnyítse a tagállamok közötti együttműködést a vagyon elkobzására irányuló határozatok kölcsönös elismerését és végrehajtását. Abból a célból, hogy egy tagállam elismerje, és saját területén hajtsa végre egy másik tagállam büntetőügyekben illetékes bírósága által hozott vagyonelkobzást elrendelő határozatát. A norma kapcsolódik a 2005/212/IB kerethatározathoz. A fenti kerethatározat célja annak biztosítása, hogy valamennyi tagállam rendelkezzen a bűncselekményekből származó jövedelmek elkobzására vonatkozó hatékony szabályokkal, többek között a szervezett bűnözéssel kapcsolatos bűncselekmény miatt elítélt személyek által birtokolt eszközök eredetével (Rec. 8.).

A kerethatározat a vagyontárgyak vagy bizonyítékok befagyasztásáról szóló 2003/577/IB kerethatározatra épül egy olyan eljárás kidolgozásával, amelynek révén a vagyonelkobzást elrendelő határozatokat egy másik tagállamban egyszerű módon, azaz bonyolult jogsegélykérelmek nélkül lehet és kell végrehajtani. Egy ilyen eljárás végrehajtása megköveteli, hogy az eljárást valamennyi tagállamban beépítsék a nemzeti jogba. Az eljárás megfelelő gyakorlati működéséhez szoros kapcsolatra van szükség az illetékes nemzeti hatóságok között. A tagállamok továbbá kötelesek minden rendelkezésre álló eszközt felhasználni a vagyontárgyak helyének azonosítása érdekében, beleértve az összes rendelkezésre álló információs rendszer használatát is.

A vagyonelkobzást elrendelő határozatok kölcsönös elismeréséről szóló kerethatározatban foglalt eljárás nagymértékben hasonlít a vagyontárgyak vagy bizonyítékok befagyasztásáról szóló kerethatározatban foglalt eljáráshoz. Itt is fontos elv, hogy nem követelmény a kettős büntethetőség több bűncselekmény tekintetében, amennyiben azok a vagyonelkobzást elrendelő határozat alapjául szolgálnak (6. cikk). Más bűncselekmények esetében a végrehajtó állam a vagyonelkobzást elrendelő határozat elismerését és végrehajtását attól a feltételtől teheti függővé, hogy a vagyonelkobzást elrendelő határozat alapjául szolgáló cselekmények olyan bűncselekménynek minősülnek, amely a végrehajtó állam joga szerint lehetővé teszi a vagyonelkobzást [6. cikk (3) bek.]. Ilyen körülmények között a követendő eljárás az, hogy a vagyonelkobzást elrendelő határozatot a mellékletben foglalt tanúsítvánnyal együtt a 4.

és 5. cikk rendelkezéseivel összhangban meg kell küldeni a határozat végrehajtására jogosult tagállami hatóság(ok)nak. A határozatot ezt követően azonnal végrehajtják, kivéve, ha a 8. cikkben kimerítően felsorolt megtagadási okok egyike fennáll, vagy a 10. cikkben kimerítően felsorolt felfüggesztési okok egyike fennáll (Borgers, 2016, 34-35.).

A 2007. évi Vagyonvisszaszerzési hivatalokról szóló kerethatározat (2007/845/IB)

A Tanács 2007. december 6-án fogadta el a tagállamok vagyon-visszaszerzési hivatalai közötti, a bűncselekményből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb tulajdon felkutatása és azonosítása terén való együttműködésről szóló kerethatározatot. A kerethatározat alapján a tagállamok felállították a saját nemzeti vagyon visszaszerzési hivatalaikat. A vagyonvisszaszerzési hivatalok kifejezett célja volt a 2006/960/IB. kerethatározatban foglaltak végrehajtásának elősegítése, hiszen az abban meghatározott bűncselekményi körben, vagyis kifejezetten a súlyos és szervezett, valamint a gazdasági bűncselekmények, a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása körében kaptak a hivatalok dedikált és kiemelt szerepet. Az uniós normaalkotás 2006-tól ebben a blokkban töretlenül halad és igyekszik egyre szélesebb eszközrendszert telepíttetni a tagállami hivatalokhoz, hogy a nekik szánt szerepet minél szélesebb körben és minél jobb minőségben el tudják látni.

A tagállamok jogi normáinak harmonizálást célozta:

- a 98/699/JHA pénzmosásról szóló Közös Fellépés,
- a 2001/500/IB pénzmosásról szóló kerethatározat,
- a 2005/2012/IB elkobzásról szóló kerethatározat,
- a 2007/845/IB vagyonvisszaszerzési hivatalokról szóló kerethatározat.

A tagállamok határozatainak kölcsönös elismérésén alapult:

- a 2003/577/IB biztosítási intézkedésről szóló Kerethatározat, és
- a 2006/783/IB vagyoneklobzásról szóló Kerethatározat.

A 2009-es stockholmi program a korrupcióból és a szervezett bűnözésből származó jövedelmek befagyasztását európai szintű stratégiai célkitűzésként határozta meg, amely ösztönzőleg kíván hatni a tagállamok számára erőfeszítéseik összehangolására (Manea, 2015, 900.). A 2011-ben elfogadott *EU Belső biztonsági stratégiájának megvalósítása*

közlemény körvonalazta azokat a prioritásokat, amelyekre az Európai Uniónak a következő négy évben összpontosítania kell. Ezek között szerepelt az elkobzásra és vagyonvisszaszerzésre vonatkozó EU jogi keret felülvizsgálatára vonatkozó igény.

A fenti kerethatározatok közül a 2007/845/IB vagyon-visszaszerzési hivatalokról szóló kerethatározat van hatályban. A jogi keret felülvizsgálata alapján került sor 2014-ben a befagyasztásról és elkobzásról szóló 2014/42-es EU-irányelv, majd 2018-ban a befagyasztást és az elkobzást elrendelő határozatok kölcsönös elismeréséről szóló 2018/1805 rendelet elfogadására. A 2014/41/EU irányelv felváltotta a 98/699/IB együttes fellépést, valamint a 2001/500/IB és a 2005/212/IB kerethatározatok egyes cikkeit. A 2018/1805 rendelet pedig 2003/577/IB és a 2006/783/IB kerethatározatok helyébe lépett. Jelenleg is folyamatban van a hatályban lévő rendelkezések felülvizsgálata. Az EU 2022. május 22-én fogadta el vagyonvisszaszerzésről és elkobzásról szóló Irányelv Javaslatot [COM(2022) 245 final].

Felhasznált irodalom

- AGHENITEL, MICHAELA (2013): Confiscation of Criminal Proceeds in the European Union Law. *AGORA International Journal of Juridical Sciences*. (3):1-5.
- BORGERS, MATTHIAS J. (2016): Confiscation of the proceeds of crime: the European Union Framework. In Colin King – Clive Walker (szerk.): *Dirty Assets: Emerging Issues in the Regulation of Criminal and Terrorist Assets*. Routledge, New York, 27-45.
- BOUCHT, JOHAN (2017): *The Limits of Asset Confiscation. On the Legitimacy of Extended Appropriation of Criminal Proceeds*. Hart Publishing, Oxford and Portland.
- CIELESZKY PÉTER – HENYECZ TAMÁS – HORVÁTH CSABA (2007): A vagyonfelderítés lehetőségei. *Rendészeti Szemle*, 6. évf. 1. szám 26-40.
- FAZEKAS, MIHÁLY – NANOPOULOS, EVA (2016): The Effectiveness of EU Law: Insights from the EU Legal Framework on Asset Confiscation. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 24:39-64.
- FERNANDEZ-BERTIER, MICHAËL (2016): The confiscation and recovery of criminal property: a European Union state of the art. *ERA Forum Journal of the Academy of European Law*, Springer Verlag, 1-20.
- HOLLÁN MIKLÓS (2008): *Vagyonelkobzás*. HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest.

- LIGETI, KATALIN – SIMONATO, MICHELE (2017): Asset recovery in the EU: Towards a Comprehensive Enforcement Model beyond Confiscation? In Ligeti, Katalin – Simonato, Michele (szerk.): *Chasing Criminal Money. Challenges and Perspectives Asset Recovery in the EU*. Hart Publishing Ltd, Oxford, 1-21.
- MÂNEA, ALEXANDRA MÂLINA (2015): International, European and International Developments in Asset Recovery. *Conferinta Internationala de Drept, Studii Europene si Relatii Internationale*, 3(3):897-903.
- MÁTYÁS SZABOLCS (2017): Magyarország általános bűnözésföldrajzi helyzete. *Hadtudományi Szemle*, 10. évf. 4. szám, 497-505.
- MIHÓNÉ LEITNER JUDIT (2013): A bűncselekményből eredő vagyon elvonása – Vagyonelkobzás. *Magyar Jog*, 14. évf. 2. szám, 87-92.
- NAGY FERENC (2010): *A magyar büntetőjog általános része*. HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest.
- PINTÉR FRUZZINA (2017): A bűnös vagyon visszaszerzésének bírói gyakorlata. *Büntetőjogi tanulmányok*, 18. évf. 18. szám, 125-158.
- RUI, JON PETTER (2015): Introduction. In Rui, Jon Petter – Sieber, Ulrich (szerk.): *Non-Conviction-Based Confiscation in Europe*. Duncker & Humblot, Berlin
- SIMON GABRIELLA (2002): *Angol szakmai témakörök a közép-és felsőfokú nyelvvizsgára*. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest.
- STESSENS, GUY (2000): *Money Laundering: A New International Law Enforcement Model*. Cambridge University Press, Cambridge
- TÓTH ZSOLT – VÖRÖS KATALIN – SZENTIRMAI OLIVÉR – KÖKÉNYESI ZOLTÁN – MATYI ÁDÁM – FÁBRI ANDRÁS – LUDÁNYI CSABA (2022): *Módszertani útmutató a bűnös úton szerzett vagyon felkutatásához és biztosításához*. Belügyi Alapok, Budapest.
- ÜRMÖSNÉ SIMON GABRIELLA (2018): Organized crime. In Ürmösné Simon Gabriella (szerk.): *Technical English for officers*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest
- VÍGH JÓZSEF (1998): *Kriminológiai alapismeretek*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Felhasznált jogszabályok és jogforrások

-
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény
 - A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXXI. törvény

- A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
- A magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről szóló 1878. évi V. törvénycikk
- A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény
- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1805 rendelete (2018. november 14.) a befagyasztást és az elkobzást elrendelő határozatok kölcsönös elismeréséről (*OJ L 303, 28.11.2018, p. 1–38*) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:32018R1805>)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2014/42/EU irányelve (2014. április 3.) a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról (*OJ L 127, 29.4.2014. p. 39–50*) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:32014L0042>)
- Egyesült Nemzetek Szervezete Meridában, 2003. december 10-én kelt Korruptió elleni Egyezménye (UNCAC) Egyesült Nemzetek Szervezete Meridában, 2003. december 10-én kelt Korruptió elleni Egyezménye (UNCAC) (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0500134.tv>)
- Egyesült Nemzetek Szervezete Nemzetközi szervezett bűnözés elleni, 2000. december 14-én, Palermóban kelt Egyezménye (UNTOC) (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0600101.tv>)
- Egyesült Nemzetek Szervezetének a Kábítószeres és a pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezménye (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99800050.tv>)
- Európa Tanács Korruptióról szóló, 1999. január 27-én, Strasbourgban kelt Büntetőjogi Egyezménye (CETS No. 173) (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0200049.tv>)
- Európa Tanács Pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló, Strasbourgban, 1990. november 8-án kelt Egyezménye (CETS No. 141) (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0000101.tv>)

- Európa Tanács Pénzmosásról, a bűncselekményből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finanszírozásáról szóló, Varsóban, 2005. május 16-án kelt Egyezménye (CETS No. 198) (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0800063.tv>)
- Tanács 2001/500/IB kerethatározata a pénzmosásról, a bűncselekményhez felhasznált eszközök és az abból származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, befagyasztásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról (*HL L 182., 2001.7.5., p. 1–2*) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001F0500>)
- Tanács 2003/577/IB kerethatározata a vagyonnal vagy bizonyítékkal kapcsolatos biztosítási intézkedést elrendelő határozatoknak az Európai Unióban történő végrehajtásáról (*HL L 196., 2003.8.2., p. 45–55*) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003F0577&qid=1695589673110>)
- Tanács 2005/212/IB kerethatározata a bűncselekményből származó jövedelmek, vagyon és az elkövetéshez használt eszközök elkobzásáról (*HL L 68., 2005.3.15., p. 49–51*). (<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:068:0049:0051:HU:PDF>)
- Tanács 2006/783/IB kerethatározata a kölcsönös elismerés elvének a vagyoneklobzást elrendelő határozatokra történő alkalmazásáról (*HL L 328., 2006.11.24., p. 59–78*) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006F0783>)
- Tanács 2007/845/IB határozata (2007. december 6.) a tagállamok vagyon-visszaszerzési hivatalai közötti, a bűncselekményből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb tulajdon felkutatása és azonosítása terén való együttműködésről (*OJ L 332, 18.12.2007, p. 103–105*) (<https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2007/845/oj?locale=hu>)
- Tanács 98/699/IB Együttes Fellépés (1998. december 3.) a pénzmosásról, az elkövetéshez használt eszközök, valamint a bűncselekményekből származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, zárolásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról (*OJEC 1998, L.333/I.*) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:31998F0699&from=SV>)

Adatbázisok

Bűnügyi Statisztikai Rendszer (<https://bsr.bm.hu/>)

Deres Petronella – Kármán Gabriella

3. A VAGYONVISSZASZERZÉS ELMÉLETE

3.1. Alapvetések

3.1.1. Az EU 2022-25 közötti bűnüldözési prioritásai

Az Európai Bizottság 2021 áprilisában előterjesztette a szervezett bűnözés elleni küzdelemre irányuló új uniós stratégiát, amely a bűnüldözési és igazságügyi együttműködés fokozására, a szervezett bűnözői struktúrák és a kiemelten kezelendő bűncselekmények üldözésére, a bűncselekményekből származó jövedelmek felszámolására és a technológiai fejlődésre adandó modern válaszok biztosítására összpontosít.

A stratégia a biztonsági unióra vonatkozó uniós stratégiában (Deres, 2022) felvázolt azon uniós tevékenység részét képezi, amelynek célja, hogy mindenki biztonságban élhessen Európában.

Ezt követően 2021 májusában az EU elfogadta a súlyos és szervezett bűnözés elleni küzdelemre vonatkozó, a következő négy évre szóló prioritásait, amelyek megvalósítására 2022 és 2025 között kerül sor az „Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegtettség Ellen” (a továbbiakban: EMPACT) keretén belül.

A Tanács által elfogadott *10 uniós bűnüldözési prioritás*⁴ az Europol által készített, az EU súlyos és szervezett bűnözés általi fenyegetettségének értékelésében (SOCTA) szereplő ajánlásokon alapul, de egyéb stratégiai dokumentumokat, értékeléseket és szakpolitikákat is figyelembe vesz (URL 1, URL 2).⁵

A bűncselekményekből származó jövedelmek témaköre kiemelten a 7. prioritás keretében (Csalás, gazdasági és pénzügyi bűncselekmények) jelenik meg, mint amelyre – a többi kiemelt terület között – az uniós közös nyomozócsoportok különleges figyelmet fordítanak.

⁴ A tíz prioritáson túl horizontális célként jelenik meg a megtévesztő és hamis okmányok előállítására és rendelkezésre bocsátására elleni küzdelem, mivel az okmányokkal való visszaélés több bűncselekmény nélkülözhetetlen előfeltétele.

⁵ A prioritásokhoz részletesebben lásd: Deres Petronella: Bűnüldözési prioritások az Európai Unióban.

3.2. A bűncselekményekből származó jövedelmek

A „bűnös pénz” elleni küzdelem sem büntetőpolitikai szinten, sem a joggyakorlatban nem új keletű kérdéskör, sőt a tudományos szakirodalom is évtizedek óta foglalkozik a jelenséggel. A nyereségalapú bűnözésellenőrzési politika iránti érdeklődés számos nemzetközi egyezményt, ajánlást, nemzetközi és nemzeti „agendát” (programot) eredményezett.

A „bevételek kora” a nyereségorientált bűnözés új megközelítését vonta maga után (Ligeti – Simonato, 2017). A büntető igazságszolgáltatásnak meg kell felelnie az egyre növekvő társadalmi elvárásoknak, hogy hatékonyabb intézkedéseket hozzon a bűnös vagyon elvétele érdekében (Mátyás et al., 2016). Az Európai Unió belül a bűncselekményekből származó jövedelmekből eredő becsült „bűnös nyereség” 98,9%-át nem kobozzák el, az továbbra is a bűnözők rendelkezésére áll (URL 3). Az Europol becslése szerint a bűncselekményből származó jövedelmeknek mindössze 2%-át fagyasztják be és 1%-át kobozzák el az EU-ban, és az EU éves GDP-jének 0,7-1,28%-a érintett a gyanús pénzügyi tevékenységben (URL 4, URL 5).

A vagyon-visszaszerzés témája a bűnös pénz elleni küzdelem egyik fő eszköze, egy igen összetett intézmény-fogalom. A vagyon-visszaszerzési jogszabályok rendelkeznek a befagyasztásról, lefoglalásról, elkobzásról; továbbá a büntető anyagi és eljárási jog által szabályozott, nemzetközi kötelezettségeket és kölcsönös jogsegélyt eredményező előírásokat tartalmaznak. Ennek megfelelően ehelyütt a „vagyonvisszaszerzés” fogalmát úgy értelmezzük, mint az uniós jogi kommunikációban és a tudományos szakirodalomban körülírt olyan „többlepcsős eljárást, amelyet minden olyan esetben el kell indítani, amikor egy bűncselekmény pénzügyi nyereséget eredményezett” (Ligeti – Simonato, 2017, 3).

A bűncselekményből származó vagyon elvonásának elsődlegesen megtorló jellege van: az ilyen jellegű bűncselekményeket elkövetőknek nagyobb büntetést jelent elveszteni a vagyonukat, mint meghatározott időre elveszteni a szabadságukat (majd ezt követően élvezni a tevékenységük „gyümölcsét”).

A vagyon-visszaszerzésnek mindezek mellett a megelőző szerepe is lényeges: megakadályozza, hogy az elkövető a bűncselekmény hasznából más bűncselekményeket finanszírozzon, illetve a jól működő vagyonfelderítő és -elkobzó intézményrendszer másokat is elriaszthat e súlyos, mindenre kiterjedő szervezést igénylő bűncselekmények elkövetésétől (Ligeti – Simonato, 2017).

Nem szabad megfeledkeznünk továbbá arról sem, hogy a vagyon-visszaszerzési eljárás hatalmas lépés a sértetti érdekek érvényesítése érdekében (Békés, 2018).

3.3. Elméleti kérdések

A bűnös pénzek visszaszerzésének számos dimenziója van. Az első és legnyilvánvalóbb szempont a büntetőjogi. Ahogy Ligeti Katalin és Michele Simonato megfogalmazta: A bűnözőket megfosztani a nyereségüktől azt jelenti, hogy „*ott találjuk el őket, ahol a legjobban fáj*”. Ezért sok bűnöző számára rosszabb lehet mindent elveszíteni, mint egy bizonyos időt börtönben tölteni, majd szabadulás után élvezni a megszerzett nyereséget. Egy másik dimenzió az erkölcsi imperatívusz és az általános jogelv következménye, miszerint „*senki sem húzhat hasznot a saját rossz cselekedetéből*” (*Commodum ex injuria sua non habere debet*). A prevenció elem pedig azt jelenti, hogy a bűnözők a bűncselekményből származó nyereségük elvesztésével nem tudnak más bűncselekményeket finanszírozni (speciális prevenció), és ez visszatartat másokat is a nyereségvágyból elkövetett bűncselekmények elkövetésétől (általános prevenció).

Ezeken túl a stratégiai funkció a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni küzdelemben jelenik meg. A vagyonvisszaszerzés az állam számára is előnyös (Ligeti – Simonato, 2017).

Leonardo Borlini és Giulio Nessi szerint a bűnözésből származó vagyon visszaszerzésére és visszaszolgáltatására irányuló többoldalú együttműködési rendszer létrehozásának ötlete annak ellenére viszonylag új kérdéskör, hogy ez a jelenség jelentős gazdasági és társadalmi hatással jár (Borlini – Nessi, 2014). A régi büntetőjogi alapelv szerint a bűncselekményből származó jövedelmet senki sem tarthatja meg; a szervezett bűnözés, a súlyos pénzügyi bűncselekmények, a korrupció és más súlyos bűncselekmények célja a vagyon jogellenes megszerzése; a cél tehát mindezek hatékony elkobzása, a büntetőeljárásban kifejezetten az elkövetőkkel szemben alkalmazva, amelynek a fentebb már említett *nullum commodum capere potest de sua propria iniuria* tézis az alapja (Mujanović – Datzler, 2020). „*Így a bűnözőt nem a pszicho-szocioökonómiai viszonyok komplex termékének, hanem egyszerű költség-haszon kalkulátornak kezdték tekinteni. Ebből következett, hogy a bűnözéssel szemben úgy lehet hatékonyan fellépni, hogy az ilyen számítás valószínűsíthető eredményét úgy billentjük meg, hogy csökkentjük a*

bűnöző tetteinek potenciális jövedelmezőségét, és cselekvésképtelenné tesszük (a gazdasági javak elvételével, valamint börtönbüntetéssel) azokat, akik nem vették figyelembe az első figyelmeztetést.” (Naylor, 2007, 88.)

Ha a „komplex” bűncselekmények elkövetői racionálisan cselekednek, s „mérlegelik” a bűncselekmény elkövetésének előnyeit és hátrányait, az ilyen bűncselekményekből származó jövedelmek elkobzásának általában a megelőző funkciója különösen fontos, és ezen a területen a legmeghatározóbb intézkedésnek számít (Kilching, 2014).

Nicholas Cribb szerint azért indokolt a vagyonvisszaszerzés, mert az ilyen vagyon újrabefektetése a bűnözés körforgását állandósítja. A börtönbüntetés nem elegendő, mivel a bűnözők vagy a börtönből folytatják „vállalkozásukat”, vagy szabadulásuk után újra létrehozzák azokat, és ez a törvénytisztelő személyek többségével szemben nem méltányos (Cribb, 2004).⁶

„A bűncselekményből származó jövedelmek felkutatása szempontjából két fő bűncselekménycsoportot különböztetünk meg: a vagyonvesztést eredményező vagyon elleni bűncselekmények csoportja, illetve a vagyont generáló bűncselekmények csoportja. A vagyonvesztést eredményező vagyon elleni bűncselekmények esetén a sértettek, illetve a társadalom szubjektív közbiztonságérzetét és a bűnüldöző szervek munkája eredményességének megítélését jelentősen befolyásoló tényező a kármegtérülés.” (Nagy – Vári, 2021, 582.)

A vagyoneklobzás intézményének létét és alkalmazását tehát több más (elméleti) ok is indokolja (Boucht, 2017): resztoratív (helyreállító), preventív (megelőző) és kompenzációs okok.

Resztoratív jelentősége is van a vagyon-visszaszerzésnek, mert célja a bűncselekmény elkövetése előtti állapot visszaállítása, a polgárjogi igény intézményével együtt (Kelemen, 2018). A bűncselekmény elkövetése előtti állapot helyreállítása összhangban van a legtöbb civilizált társadalom erkölcsi felfogásával.

A vagyont generáló bűncselekmények esetében az elkövetésből származó bűnös vagyon felkutatása és visszaszerzése révén a súlyos és/vagy szervezett bűncselekményeket elkövető csoportok jövőbeni tevékenységéhez szükséges jövedelem elvonása a legfőbb cél (Mihóné, 2013).

A bevétel elkobzása a büntetőjogi reakció középpontjában áll, és az ilyen bűnözők esetében sokkal hatékonyabb figyelmeztetés, mint a büntetés. Az elkobzott vagyon nem

⁶ Lásd továbbá Jackie Harvey (2014): Asset Recovery: Substantive or Symbolic?

használható feljövöbeli bűncselekmények elkövetésére, ami rendkívül fontos a szervezett bűnözés elleni küzdelemben.

Számos ország büntetőjogi rendelkezések elfogadásával reagált a sértetti jogokra, többek között a sértett vagyoni követelése kapcsán lehetőséget ad arra, hogy az elkobzott bűncselekményből származó bevételből ki lehessen elégíteni azt (Mujanović – Datzer, 2020).

3.4. Összefoglalás

A vagyonvisszaszerzés mind a korrupcióra vonatkozó jogszabályoktól, mind a pénzmosás elleni politikáktól⁷ (végrehajtási pillér: a pénzmosás kriminalizálása; megelőzési pillér: felderítő apparátus létrehozása) függetlenítette magát. A vagyonvisszaszerzés egy olyan többlépcsős folyamat, amelyet minden olyan esetben el kell indítani, amikor egy bűncselekmény pénzügyi nyereséget eredményezett, függetlenül attól, hogy a pénz hol található (Ligeti – Simonato, 2017). Akár büntetőjogi vagy nem büntetőjogi elkobzás útján, akár külföldi joghatósági eljárás keretében követik a vagyontárgyakat, a vagyon-visszaszerzés céljai és alapvető folyamatai általában ugyanazok (Brun et al., 2011):

- a jogellenesen megszerzett vagyontárgyak azonosítása és nyomon követése;
- a vagyontárgyak befagyasztása és lefoglalása; esetleges későbbi elkobzása;
- a befagyasztott és lefoglalt eszközök kezelése értékük megőrzése érdekében;
- a jogellenesen megszerzett vagyon elkobzása; – az elkobzott vagyontárgyak értékesítése, amely magában foglalhatja azok köz- vagy társadalmi célokra történő újrafelhasználását.

Mint már említettük, a vagyon-visszaszerzésre vonatkozó jogszabályok magukban foglalják a befagyasztásra, lefoglalásra, elkobzásra és a vagyon megosztására vonatkozó

⁷ A pénzmosásos bűnügyek régebbi hazai keresztmetszetéről lásd: Kármán Gabriella – Mészáros Ádám – Tilki Katalin (2016): Pénzmosás a gyakorlatban.

Az új perspektívákról lásd: Péceli Ádám (2022a): A pénzmosás elleni küzdelem jogi kerete és nehézségei A bűncselekmény fejlődéstörténete, a gyakorlatban felmerülő problémák és megoldások.

Péceli Ádám (2022b): A pénzmosás elleni küzdelem magyarországi tapasztalatai – A nemzeti kriminalizáció és a gyakorlat alakulása.

Péceli Ádám (2022c): Pénzmosási technikák az FATF tipológiai és az eseti tapasztalatok alapján.

rendeleteket, továbbá érintik az anyagi büntetőjogot, a büntetőeljárást és a kölcsönös jogsegélyt.

A stratégiák nemcsak arról szólnak, hogy hogyan lehet követni a bűncselekményből származó pénz útját, és hogyan lehet azt végül azonosítani és megszerezni, hanem kapcsolódnak a büntető igazságszolgáltatási rendszerek általános célkitűzéseéhez, illetve a hatékonyság és az emberi jogok közötti kompromisszumnak is figyelmet szentelnek (Vervaele, 2017).

Bár láthatjuk, hogy a bűncselekményekből származó vagyon visszaszerzésének erős politikai és erkölcsi okai vannak, a releváns közvetlen gazdasági és büntetőjogi hatásmutatók nehezen azonosíthatók és nehezen mérhetők. Jelenleg az EU-ban egyetlen intézmény sem méri átfogó módon a bűnözői karrierekre, a szervezett bűnözésre vagy a pénzmosásra gyakorolt hatását.

Érdeemes elgondolkodnunk azon, hogy a vagyonvisszaszerzés helyett nem racionálisabb-e *vagyonra összpontosító beavatkozásokról* beszélnünk, amely holisztikus keretet biztosíthat, s amelyben elhelyezhető minden olyan beavatkozás és ‘taktika’, amelyeknek különböző indokai, funkciói és várható (esetleg mérhető) eredményei vannak.

Végezetül, mindamelllett, hogy az Európai Uniónak a tiltott jövedelmek elleni uniós stratégiákat folyamatosan aktualizálnia kell, meg kell erősítenie jogi eszköztárát a határokon átnyúló vagyoni eszközök felkutatására és befagyasztására, a tiltott jövedelmek elkobzására, továbbá figyelembe kell vennie a meglévő nemzetközi szabványokat (különösen a FATF munkáját) s ezeket a normákat tovább kell fejlesztenie. Fontos felhívni a figyelmet arra is, hogy a vagyonra összpontosító beavatkozások sikerének záloga a szakismeretek bővítése, így a vagyonbiztosítás körében alkalmazható eszközökkel kapcsolatos felvilágosító, oktató tevékenység elengedhetetlenül szükséges nemcsak a nyomozó hatóság szintjén.

Felhasznált irodalom

- BÉKÉS ÁDÁM (2018): A mostohagyerek álma – lehet-e önálló eljárásjogi sértett-fogalom? In Homoki-Nagy Mária szerk.: *Ünnepi kötet Dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Szeged, Acta Juridica et Politica, SZTE-ÁJK, Szeged, 115–126.
- BORLINI, LEONARDO – NESSI, GIULIO (2014): International Asset Recovery: Origins, Evolution and Current Challenges. *Diritto del Commercio Internazionale*, (2):397-435.
- BOSWORTH-DAVIES, ROWAN (2007): Money Laundering – Chapter Four. *Journal of Money Laundering Control*, 10(1):66-90.
- BOUCHT, JOHAN (2017): *The Limits of Asset Confiscation – On the Legitimacy of Extended Appropriation of Criminal Proceeds*. Hart Publishing, Oxford.
- BRUN, JEAN-PIERRE – GRAY, LARISSA – SCOTT, CLIVE – STEPHENSON, KEVIN (2011): *Asset Recovery Handbook: A Guide for Practitioners*. Washington, The World Bank
(https://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/StAR/StAR_Publication_-_Asset_Recovery_Handbook.pdf)
- CRIBB, NICHOLAS (2004): Tracing and Confiscating the Proceeds of Crime. *Journal of Financial Crime*, 11(2):168-185.
- DERES PETRONELLA – FARKAS KRISZTINA – KÁRMÁN GABRIELLA: Vagyonvisszaszerzés - elméleti kitekintés, nemzetközi és magyar szabályozás. In Barabás A. Tünde szerk.: *Kriminológiai Tanulmányok 59/2. (különszám) - A cyberbűncselekmények, a korrupció és a pénzmosás - 'V4 országok igazságügyi képzése'*. OKRI, Budapest, 305-333.
- DERES PETRONELLA (2022): Kiberbiztonság, kiberbűnözés – Helyzetkép a Covid–19-pandémia időszakából. In Barabás A. Tünde (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok 59*. OKRI, Budapest, 29-46.
- EUROPOL-JELENTÉS (é.n.): Még mindig kifizetődő a bűnözés? Bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése az EU-ban. Statisztikai információk felmérése 2010-2014. (<https://www.europol.europa.eu/publications-documents/does-crime-still-pay>)
- KÁRMÁN GABRIELLA – MÉSZÁROS ÁDÁM – TILKI KATALIN (2016): Pénzmosás a gyakorlatban. *Ügyészségi Szemle*, (5):76–91.

- KELEMEN JÓZSEF (2018): A büntetendő cselekményből származó vagyon elvonásának célja, elmélete és elvei. *Büntetőjogi Szemle*, (1):43–47.
- KILCHING, MICHAEL (2014): Finance-Oriented Strategies of Organized Crime Control. In Letizia Paoli ed.: *The Oxford Handbook of Organized Crime*. Oxford, Oxford University Press.
- LIGETI, KATALIN – MICHELE SIMONATO (2017): *Chasing Criminal Money. Challenges and Perspectives Asset Recovery in the EU*. Oxford, Hart Publishing Ltd.
- MÁTYÁS, SZABOLCS – FRIGYER, LÁSZLÓ – NYITRAI, ENDRE – BEZSENYI, TAMÁS (2016): Regulation of asset recovery in the light of criminal cases in Hungary. *Kritische Zeiten, Zeitschrift für Humanwissenschaften*, (1–2):34-46.
- MIHÓNÉ LEITNER JUDIT (2013): A bűncselekményből eredő vagyon elvonása – Vagyonelkobzás. *Magyar Jog*, (2):87–92.
- MUJANOVIĆ, ELDAN – DATZER, DARKO (2020): *Handbook on Effective Asset Recovery in Compliance with European and International Standards*. Advice on Individual Rights in Europe (AIRE) – Regional Anti-corruption Initiative (RAI) Aire. 157. (https://www.rai-see.org/php_sets/uploads/2020/11/Handbook-asset_recovery_eng-1.pdf)
- NAGY RICHÁRD – VÁRI VINCE (2021): Új irányok a vagyonvisszaszerzésben. *Belügyi Szemle*, (4):579-593.
- NAYLOR, R. THOMAS (2003): Towards a general theory of profit-driven crimes. *British Journal of Criminology*, vol. 43(1):81-101.
- PÉCELI ÁDÁM (2022a): A pénzmosás elleni küzdelem jogi kerete és nehézségei A bűncselekmény fejlődéstörténete, a gyakorlatban felmerülő problémák és megoldások. In Barabás A. Tünde szerk.: *Kriminológiai Tanulmányok 59/2. (különszám) – A cyberbűncselekmények, a korrupció és a pénzmosás -'V4 országok igazságügyi képzése'*. OKRI, Budapest, 221-246.
- PÉCELI ÁDÁM (2022b): A pénzmosás elleni küzdelem magyarországi tapasztalatai A nemzeti kriminalizáció és a gyakorlat alakulása. In Barabás A. Tünde szerk.: *Kriminológiai Tanulmányok 59/2. (különszám) - A cyberbűncselekmények, a korrupció és a pénzmosás -'V4 országok igazságügyi képzése'*. OKRI, Budapest, 247-267.

PÉCELI ÁDÁM (2022c): Pénzmosási technikák az FATF tipológiai és az eseti tapasztalatok alapján. In Barabás A. Tünde szerk.: *Kriminológiai Tanulmányok 59/2. (különszám) - A cyberbűncselekmények, a korrupció és a pénzmosás - 'V4 országok igazságügyi képzése'*. OKRI, Budapest, 268-289.

VERVAELE, AE JOHN (2017): Foreword. In: Asset recovery in the EU: Towards a Comprehensive Enforcement Model beyond Confiscation? Ligeti, Katalin – Simonato, Michele eds.: *Chasing Criminal Money. Challenges and Perspectives Asset Recovery in the EU*. Oxford, Hart Publishing Ltd.

A fejezetben található online hivatkozások

URL 1: Tervezet – a Tanács következtetései a 2022 és 2025 közötti empact súlyos és szervezett bűnözés elleni küzdelemmel kapcsolatos uniós prioritásainak meghatározásáról

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/hu/pdf>

URL 2:

A szervezett bűnözés elleni küzdelem: a Tanács tíz prioritást jelölt meg a következő négy évre

<https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2021/05/26/fight-against-organised-crime-council-sets-out-10-priorities-for-the-next-4-years/>

URL 3: *Europol-jelentés: Még mindig kifizetődő a bűnözés? Bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése az EU-ban. Statisztikai információk felmérése 2010-2014.*

<https://www.europol.europa.eu/publications-documents/does-crime-still-pay>

URL 4: *Vagyon-visszaszerzés és elkobzás annak biztosítására, hogy ne legyen kifizetődő a bűnözés.* Az Európai Bizottság jelentése, 2020, p. 2.

https://ec.europa.eu/homeaffairs/system/files/2020-06/20200602_com-2020-217-commissionreport_en.pdf;

URL 5: Financial Intelligence Group: *„A gyanútól a cselekvésig. A pénzügyi intelligencia átalakítása erősebb operatív együttműködéssé.* Europol, 2017, p. 5.

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/ql-01-17-932-en-c_pf_final.pdf –

Kármán Gabriella – Deres Petronella

4. A VAGYONVISSZASZERZÉS MAGYAR SZABÁLYOZÁSA, SZERVEZETRENDSZERE ÉS GYAKORLATÁNAK JELLEMZŐI

4.1. A vagyonszaszerzés szabályozási rendszere Magyarországon

A büntetőeljárás célja hagyományosan a bűncselekmények sikeres felderítése és bizonyítása, ennek alapján az elkövetők büntetőjogi felelősségének a megállapítása és velük szemben a megfelelő joghátrány alkalmazása (Belovics – Tóth, 2020). Ezek mellett azonban mindinkább hangsúlyozott cél a bűncselekménnyel okozott kár megtérítése és a bűncselekményből származó vagyon elvonása.

A bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése lényegét tekintve nem új keletű jogintézmény; már a múlt század eleje óta fontos része a büntető igazságszolgáltatásnak, a stratégiai gondolkodásban pedig három évtizede jelentkezett a profitorientált bűnözés elleni küzdelem részeként (Ligeti – Simonato, 2017).

E cél elérésére korábban is különböző jogi eszközök léteztek, például számos kényszerítő intézkedés és szankció. Napjainkban a vagyont generáló bűncselekmények elleni eljárásokban a bűnös úton szerzett vagyon visszaszerzése már a büntetőeljárás hangsúlyos feladatai között szerepel; a „vagyonszaszerzés” önálló jogintézmény lett, megfelelő szakmai kompetenciákra épülő szervezeti háttérrel. Az eredményes eljárásokat a sikeres felderítés és bizonyítás, az elkövetők felelősségre vonása mellett a bűncselekményből származó vagyon sikeres visszaszerzésével is példázzák, az ilyen eljárásoknak hírértéke van.

A nemzetközi szabályozás annak felismerése nyomán született, hogy a határokon átnyúló szervezett bűnözés fő indítéka az anyagi haszonszerzés: az *Európai Parlament és a Tanács 2014/42/EU irányelve a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról* preambuluma így fogalmaz: „(1) Az illetékes hatóságokat következképp el kell látni a bűncselekményekből származó jövedelem felkutatásához, befagyasztásához, kezeléséhez és elkobzásához szükséges eszközökkel. Azonban a szervezett bűnözés eredményes megelőzését és az ellene való küzdelmet a bűncselekményből származó jövedelem

semlegesítése révén kell megvalósítani, és ezt meghatározott esetekben ki kell terjeszteni a bűncselekményből származó bármilyen vagyona is. (2) A szervezett bűnözői csoportok a határokon átnyúlóan fejtik ki tevékenységüket, és egyre nagyobb mértékben szereznek vagyoni eszközöket a székhelyüktől különböző tagállamokban és harmadik országokban. Egyre nagyobb szükség van hatékony nemzetközi együttműködésre a vagyonvisszaszerzés terén és kölcsönös jogi segítségnyújtásra. (3) A szervezett bűnözés elleni küzdelem legeredményesebb módszerei közé tartozik az ilyen bűncselekmények elkövetése esetén szigorú jogkövetkezmények előírása, a hatékony felderítés, valamint a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek a befagyasztása és elkobzása.” (2014/42 EU irányelv)

A magyar büntetőjogi és büntető eljárásjogi szabályozás a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzésének jogintézményeit a nemzetközi és európai szabályokkal összhangban alakította ki.

A vagyonvisszaszerzés és a kármegetérülés régóta égető problémájára az első érdemi válasz 2010-ben született meg, ekkor adták ki a bűncselekményekből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatása, azonosítása és a kármegetérülés érdekében teendő rendőri feladatokról szóló 45/2010. (OT 25.) ORFK utasítást.

Az utasítás bevezetője szerint „A Rendőrség nyomozó hatóságainak a rendelkezésükre álló erők, eszközök hatékony és arányos felhasználásával arra kell törekedniük, hogy a vagyon elleni, valamint más, jelentős anyagi hasznot ígérő bűncselekmények felderítése, nyomozása és bizonyítása során felkutassák a bűncselekmény elkövetéséből származó vagyoni előnyt, valamint feltérképezzék az elkövetők vagyoni helyzetét.”

Az „intézményesített” vagyon-visszaszerzési eljárás rendelkezései 2013. július 1-je óta szerepeltek a büntetőeljárásról szóló korábbi, az 1998. évi XIX. törvényben. Ebben a korábbi büntetőeljárás törvényben a vagyon-visszaszerzési eljárás a különleges eljárások között szerepelt. Magyarországon 2018. július 1-jén lépett hatályba az új büntetőeljárás törvény, a 2017. évi XC. törvény. Az új törvény átalakította a vagyon-visszaszerzési eljárás rendszerét, a szabályozás egy részét a nyomozás általános rendelkezései között helyezte el, a vádemelést megelőző eljárási szakaszban. A törvény indokolása szerint: „A törvény újításaként a bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzésének a nyomozás során hangsúlyosabb szerep jut”.

A vagyonvisszaszerzést végeredményben megvalósító szankció a vagyonelkobzás. Szabályait, szankciókénti besorolását is többször módosították az évek folyamán. A korábbi Btk., az 1978. évi IV. törvény hatálya alatt az 1998. évi LXXXVII. törvény szabadságvesztés kiszabása mellett kötelezővé tette a vagyonelkobzás alkalmazását arra a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonra, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett. Ettől kezdve a vagyonelkobzás szélesebb körben volt alkalmazható. A Btk.-t módosító 2001. évi CXXI. törvény a vagyonelkobzást az intézkedések közé emelte át. A módosítás célja az volt, hogy az elkövető vagyoni helyzetét tekintve az eredeti – bűncselekmény elkövetése előtti – állapotot állítsa helyre, továbbá a bűnös úton szerzett vagyon ne szolgáljon fedezetéül újabb bűncselekmények elkövetésének. A jogszabály-módosítás következtében tovább bővültek az intézkedés alkalmazásának lehetőségei: A bűncselekményből származó vagyon elvonása a büntetőeljárás során egyre nagyobb stratégiai hangsúlyt kapott, ez vezetett a vagyonelkobzás hatályos szabályozásához.

A magyar szabályozás vázlata

A vagyon-visszaszerzési eljárás hagyományos rendszere szerint a magyar jogszabályi környezet a következő elemeket tartalmazza:

1. táblázat: A vagyonvisszaszerzés szakaszai és szabályozása

A vagyonvisszaszerzés szakaszai	Szabályozás
1. A vagyon felderítése (felkutatása és azonosítása)	A Be. 353-354. § A bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése, a Be. 818-826. § Eljárás vagyon vagy dolog elvonása, adat hozzáférhetetlenné tétele érdekében és a vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos feladatokról szóló 32/2022. (X.25.) ORFK utasítás
2. A vagyon biztosítása (befagyasztása)	lefoglalás, zár alá vétel (Be. 308-323. §, és 324-332. §)
3. Vagyon elleni szankciók	elkobzás, vagyonelkobzás (Btk. 72-73. § és 74-76. §)

1. Az elkobozható vagy vagyonekobjás alá eső vagyon felderítése

A vagyon-visszaszerzés első szakasza az elkobozható vagy vagyonekobjás alá eső vagyon felderítése, amelynek kereteit a büntetőeljárásról szóló törvény szabályozza. Ez az általános rendelkezés csak a vagyon-visszaszerzési eljárás jogi kereteit írja elő. Tisztázza, hogy mely hatóságok és milyen hatáskörrel járnak el. A Be. mindemellett a vagyonekobjásra irányuló külön eljárási lehetőségeket is tartalmazza.

A 32/2022. számú ORFK utasítás meghatározza a nyomozó hatóság (a rendőrség) feladatait és lehetőségeit a vagyon-visszaszerzés kapcsán.

2. Az elkobozható vagy vagyonekobjás alá eső vagyon biztosítása

A vagyon felderítését, illetve felkutatását követően annak biztosítása és kezelése szükséges. A vagyon-visszaszerzés második szakaszában ez a lefoglalással és a zár alá vétellel – a vagyonekobjás alá tartozó vagyontárgyak biztosítására és elvételére irányuló kényszerintézkedésekkel – történik, azokat a Be. szabályozza.

3. Vagyon elleni szankciók

A vagyon-visszaszerzés a bűncselekményből származó vagyon elkobzásával fejeződik be; a vagyon elleni szankciókat (köztük a vagyonekobjást, mint a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzését leginkább szolgáló intézkedést) a büntető törvénykönyv tartalmazza. Ez az intézkedés önállóan, büntetés és intézkedés mellett is elrendelhető.

4.1.1. A vagyon-visszaszerzési eljárás szabályozása és szervezete

A vagyon-visszaszerzési eljárás

A 2017. évi XC. törvény indokolása a vagyonvisszaszerzés új szabályozását azzal támasztja alá, hogy „az új büntetőeljárás törvény koncepciója alapján a bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzése a büntetőeljárások kiemelt feladatát kell, hogy képezze. Ennek hangsúlyozása érdekében a törvény a vagyon-visszaszerzés szabályainak egy részét a vádemelés előtti eljárás szerves részévé teszi a gyakorlatban felmerülő, párhuzamos eljárásból fakadó problémák megszüntetése céljából”. Az indoklás a törvény legfontosabb újításai között emeli ki: „A törvény újításaként a

bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzésének a nyomozás során hangsúlyosabb szerep jut, a vagyon visszaszerzéséért felelős szervek a nyomozást folytató szervekkel szoros együttműködésben folytathatják tevékenységüket.” Emellett a Be. a rendes büntetőeljárás keretein kívül, külön eljárás keretében is lehetővé tesz vagyonelvonásra irányuló eljárást.

A Be. általános rendelkezéseket tartalmaz a bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzéséről; mindenekelőtt hangsúlyozza, hogy a vagyon-visszaszerzés az eljárás egyik prioritása:

353. § (1) Az ügyészség és a nyomozó hatóság az eljárás során minden szükséges intézkedést köteles megtenni az elkobozható vagy a vagyoneklobzás alá eső dolog, vagy vagyon felderítése és biztosítása érdekében.

A Be. csak a vagyon-visszaszerzési eljárás szervezeti és jogi kereteit szabályozza.

353. § (2) A vádemelés előtt az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság megkeresésére a nyomozó hatóság vagyonvisszaszerzésért felelős szerve az e törvényben meghatározott feltételekkel vehet részt az (1) bekezdés szerinti feladat ellátásában.

A nyomozás során az ügyészség vagy a nyomozó hatóság maga is elvégezheti a vagyon-visszaszerzés feladatait.

A Vagyon-visszaszerzési Hivatal

A nyomozó hatóságon belül 2015-ben alakult meg a speciális, vagyon-visszaszerzésért felelős szerv: a Vagyon-visszaszerzési Hivatal (a továbbiakban: Hivatal), a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Irodáján belül. A Hivatal a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet 9. § 21. pontja szerint a vagyon-visszaszerzési eljárásban részt vesz a Be. 353. § (1) bekezdése szerinti feladat ellátásában, a Be. 820. § (2) bekezdése alapján a vagyonelvonásra irányuló eljárásban pedig végzi a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzését.

A Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet szerint a jogerős ügydöntő határozattal elrendelt, pénzösszegben kifejezett vagyoneklobzás esetén, 100 millió Ft-ot meghaladó érték esetén a vagyonkutatást a Hivatal folytatja.

A vagyon-visszaszerzési eljárásban a törvény a Hivatal közreműködését az ügyészség vagy a nyomozó hatóság megkeresésére teszi lehetővé. A Hivatal bevonására akkor kerül sor, ha a vagyon-visszaszerzéshez a speciális szakértelemmel rendelkező egységre van szükség; ha a vagyon felderítése nehézségekbe ütközik, vagy ha a vagyon összetettsége és egyéb körülmények ezt indokolják. A virtuális valutára irányuló felderítést, elemzést, a kényszerintézkedéseket a Hivatal végzi országos hatáskörrel. A „magyar ARO” (Asset Recovery Office; Vagyon-visszaszerzési Hivatal) nemzetközi vagyonfelderítést és pénzügyi profilalkotást végez, a nemzetközi információs rendszerekből adatszerezést és adatcserét folytat.

A Vagyon-visszaszerzési Hivatal csak az ügyészség vagy a nyomozó hatóság kérésére és rendelkezéseivel összhangban járhat el, ennek során figyelemmel kell lennie a nyomozás érdekeire. A Hivatal nem kezdeményezhet önállóan eljárást.

A nyomozó hatóság vagyon-visszaszerzésért felelős szervének eljáró tagja eljárási cselekményeket az elkobozható vagy vagyonelkobzás alá eső dolog felderítése vagy biztosítása érdekében végezhet, a megkeresőnél az általa célszerűnek tartott eljárási cselekmény elvégzését kezdeményezheti. A Hivatal mindenféle eljárási cselekményt végezhet, kényszerintézkedéseket fogantatosíthat. Minden olyan adatot megismerhet, amely az elkobozható vagy vagyonelkobzás alá eső dolog vagy vagyon felderítése és biztosítása érdekében szükséges. Az eljárása során lefoglalt bizonyítási eszközt és a keletkezett ügyiratokat a jogszabályban meghatározottak szerint átadja a megkeresőnek. A megkereső és az eljáró hatóságok között szoros együttműködésre van szükség, amely információcsere révén valósul meg. Az általános nyomozó hatóság és a Vagyon-visszaszerzési Hivatal köteles kölcsönös segítséget nyújtani a nyomozás sikerének biztosítása érdekében. Jogszabályban meghatározott esetekben közös nyomozó csoportot lehet létrehozni.

Külön eljárás vagyon vagy dolog elvonása, adat hozzáférhetetlenné tétele érdekében

Bár a büntető ügyekben a vagyon visszaszerzésének elsősorban a büntetőeljárás keretében kell történnie, a Be. rendkívüli esetekben is lehetővé teszi a vagyon vagy dolog elvonását: akár nyomozás hiányában, illetve olyan esetekben, amikor az általános eljárás során valamilyen akadály merül fel, és a szükséges vagyonelvonó büntetőjogi intézkedések nem voltak alkalmazhatók, akár az ügy jogerős eldöntése után is. A

büntetőeljárásban külön eljárás keretében vagyonkutatás, illetve vagyonelvonás alkalmazható, ha a büntetőeljárás során a szükséges intézkedések nem voltak alkalmazhatók, ugyanakkor nem mellőzhetők a jogellenes állapot megszüntetése érdekében.

A Be. három ügycsoportot szabályoz, amikor rendkívüli vagyonelvonásra irányuló eljárásnak van helye:

1. Az esetek első csoportjában a rendkívüli eljárás lefolytatására akkor kerülhet sor, ha a büntetőeljárás – ideértve a vagyonekobjzásra irányuló eljárást is – törvényben meghatározott akadály miatt nem indítható vagy nem folytatható. [Be. 819. § (1) bek.]
2. Az esetek második csoportjában az eljárás akkor indokolt, ha a jogerős ügydöntő határozatban elrendelt vagyonekobjzás végrehajtása az alapügyben biztosított vagyon hiányában nem lehetséges; amennyiben a követelések elévülésének idején, öt éven belül olyan új adatok merülnek fel, a vagyonekobjzásra a korábbi rendelkezésnek megfelelően külön eljárás keretében lehetőség nyílik. [Be. 819. § (2) bek.]
3. Az esetek harmadik csoportját azok a helyzetek alkotják, amikor az alapügy jogerős lezárását követően merült fel a vagyon-visszaszerzés szükségessége. [Be. 819. § (2) bek.]

Fő szabály szerint a nyomozás szabályai irányadóak a vagyonkutatásra, a nyomozó hatóság, a nyomozó hatóság vagyon-visszaszerzési szerve és az ügyészség kapcsolatára. Az eltéréseket a vagyonelvonásra irányuló eljárás szabályai tartalmazzák. A vagyonkutatást a nyomozásnál rövidebb idő alatt, két éven belül kell lefolytatni. A külön eljárásokban a vagyontárgyak felkutatására speciális szabályok vonatkoznak. Az ügyészség vagy a nyomozó hatóság a Be. által meghatározott feltételek esetén elrendelheti a vagyon felkutatását vagy a lefoglalt dologra vonatkozó tulajdonjog tisztázását, ha feltételezhető, hogy a vagyonekobjzási eljárás célja elérhető. A 819. § (1) bekezdése szerinti eljárásban a vagyonkutatást a nyomozó hatóság vagy az ügyészség, a 819. § (2) bekezdése szerinti eljárásban pedig a nyomozó hatóság vagyon-visszaszerzési szerve (a Hivatal) folytatja le.

A vagyonkutatást követően a vagyonekvonásra irányuló eljárást a Be. 822-826. §-ai szabályozzák:

822. § (1) Ha az eljárás adatai vagy a vagyonkutatás adatai alapján elkobzás, vagyonekobzás, elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele, lefoglalt dolog állami tulajdonba vétele, vagy annak megállapítása szükséges, hogy valamely vagyon jogerős ügydöntő határozattal elrendelt vagyonekobzás hatálya alá tartozik, az ügyészség erre irányuló indítványt tesz a bíróságnak.

A bíróság fő szabály szerint az ügyiratok alapján dönt, amennyiben az indítvány alapos, rendelkezik az indítványban megjelölt vagyonról, adatról, dologról, egyéb esetben az indítványt elutasítja. Amennyiben további bizonyításra van szükség, a bíróság tárgyalást tart az egyszerűsített szabályok szerint. A bíróság elrendelheti az indítványozott elkobzást, vagyonekobzást, elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét; ha azonban a jogerős ügydöntő határozat meghozatalát követően a vagyon visszaszerzése érdekében indult az eljárás, s az indítvány alapos, a bíróság megállapítja, hogy vagyonkutatás hatálya alá tartozó vagyon a jogerős ügydöntő határozattal elrendelt vagyonekobzás hatálya alá tartozik.

4.1.2. A vagyonekobzás alá eső vagyon felkutatása, azonosítása

A vagyonvisszaszerzés első szakaszának a szabályozási keretei több jogforrásból ismerhetők meg, az alapot a büntetőeljárásról szóló törvény adja, a részletszabályokat pedig a tevékenységet végző szervezetek (ügyészség, rendőrség) saját szabályozó eszközei határozzák meg.

Az országos rendőrfőkapitány 32/2022. (X.25.) ORFK utasítása a vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos feladatokról

Az utasítás a nyomozási eljárás során a vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos gyakorlati utasításokat tartalmaz, például a bűncselekményhez kapcsolódó jövedelmek és egyéb javak felkutatásáról, azonosításáról és biztosításáról. Az utasítás hatálya az általános rendőrségi feladatok ellátására kijelölt szervre (a Rendőrségre) terjed ki.

Az utasítás szerint a nyomozó hatóságnak a vagyont generáló bűncselekmények miatt indult nyomozás során vizsgálni kell a bűncselekményekből származó vagyont

elvonásának lehetőségét. (Ezeknek a bűncselekményeknek a felsorolását az utasítás melléklete tartalmazza.) Kárt okozó bűncselekmények esetén a nyomozó hatóság tájékoztatja a sértettet a polgári jogi igény büntetőeljárásban történő érvényesítésének, valamint a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségeiről, szabályairól.

Az előkészítő eljárás és a nyomozás során intézkedéseket kell hozni a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személy és a bűncselekményből származó vagyonnal gazdagodó más személyek és szervezetek vagyoni helyzetére és jövedelmére vonatkozó adatok beszerzése és feldolgozása érdekében. Az utasítás részletes rendelkezéseket is tartalmaz a bizonyítékok felkutatására és összegyűjtésére vonatkozóan. A vagyonkutatás során a vagyonszerzést és a vagyonátruházást bizonyító tárgyi és személyes bizonyítékokat is be kell szerezni.

Az utasítás az előkészítő eljárással kapcsolatos különleges feladatokat is előír. Ha az előkészítő eljárás lefolytatására a vagyont generáló bűncselekmény gyanújának fennállása megállapítása érdekében kerül sor, az ennek érdekében alkalmazható leplezett eszközök és az adatszerző tevékenységek lehetőségeit is vizsgálni kell. A szükséges adatokat már az eljárás e szakaszában be kell szerezni.

Az utasítás kiemelten tárgyalja a bűnszervezetben történő elkövetés gyanúja esetén végrehajtandó feladatokat; ebben az esetben a vagyonvisszaszerzést ki kell terjeszteni a bűnszervezet fennállásának teljes időtartamára. Ebben az esetben a terhelt és a közvetlen környezetének vagyonán kívül figyelembe kell venni az érintettek jövedelmi viszonyait, életmódját, költségeit, üzleti érdekeltségeit, pénzügyi befektetéseit és megtakarításait is. Az eljáró hatóságnak fel kell térképeznie a gyanúsított személy kapcsolatrendszerét és bűnügyi előéletét is annak érdekében, hogy a vagyon elrejtésében esetlegesen közreműködő személyek személyazonossága, az együttműködés módja, valamint a bűnös vagyon eredete sikeresen felderíthető és bizonyítható legyen.

A tényállás tisztázása során azt is meg kell vizsgálni, hogy a bűncselekménnyel összefüggésben polgári jogi igény, illetve elkobzás vagy vagyonelkobzás alá eső érték keletkezett-e.

Az utasítás támpontokat ad a nyomozó hatóság vagyon-visszaszerzésért felelős szervének az igénybevételéhez; ez mindenekelőtt akkor indokolt, ha a nyomozó hatóság a feladatot nem tudja saját hatáskörében elvégezni, különösen akkor, ha az speciális szaktudást, módszert, kapcsolatrendszert vagy többletkapacitást igényel.

A Hivatal valamennyi bünszervezettel összefüggésben folytatott nyomozás során támogatást nyújt. Ezen túlmenően az országos rendőrfőkapitány-helyettes által meghatározott feltételek fennállása esetén működik közre.

Az utasítás stratégiai irányítási feladatokat is előír: a vagyon-visszaszerzéssel kapcsolatos kérdések koordinálására a Rendőrség vagyon-visszaszerzési szakvonalat hoz létre. Emellett a vagyon-visszaszerzési tevékenységgel kapcsolatos tapasztalatokat a nyomozó hatóság adatszolgáltatással, jelentéstétellel és a nyomozó hatóság számára teljesített segítségnyújtással támogatja.

A büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes 2/2015. (VI.30.) LÜ. h. körlevele a bűnös úton szerzett vagyon elvonását célzó kényszerintézkedésekkel összefüggő ügyészi feladatokról

A Legfőbb Ügyészség 2015-ben megvizsgálta a vagyon-visszaszerzésre irányuló kényszerintézkedések gyakorlatát, különösen a gazdasági bűncselekmények elleni büntetőeljárásokban, és a megállapítások alapján körlevelet adott ki az egységes és hatékony vagyon-visszaszerzési eljárás kialakítása érdekében. A körlevél szerint „*kivétel nélkül minden büntető ügyben folyamatosan vizsgálni kell a bűnös úton szerzett vagyon elvonásának szükségességét. A vagyon biztosítását célzó kényszerintézkedések mellőzésére csak a törvényi feltételek hiányában kerülhet sor.*” A körlevél előírja, hogy ennek során először a lefoglalás alkalmazásának lehetőségét kell megvizsgálni, és ha ez nem alkalmazható, akkor az ügyészség a bíróság előtt indítványozhatja a zár alá vételt. A körlevél emellett szabályozza a lefoglalás során irányadó sorrendet is. A legfőbb ügyész helyettese a 3/2018. (VI. 30.) körlevéllel az időközben hatályba lépett új Be.-nek megfelelően módosította a korábbi körlevelet.

4.1.3. Vagyonbiztosítási intézkedések

A vagyonvisszaszerzés második fázisa az elkobzás vagy vagyonelkobzás alá eső, felkutatott vagyon megőrzése és biztosítása kényszerintézkedésekkel, különösen a vagyon lefoglalásával és zár alá vételével történik, a Be. 308-323. §-ának megfelelően. A vagyonvisszaszerzés hatékonyságának növelése érdekében a Be. egyik kiemelkedő újítása, hogy megteremti a lefoglalt és a zár alá vett vagyontárgyak kezelésének törvényi alapjait, olyan szabályozási keretet hoz létre, amely biztosítja, hogy a vagyontárgyak ne

veszítsenek értékükből a büntetőeljárás gyakran elhúzódó időtartama alatt. Ennek megvalósítására a törvény bevezeti a lefoglalt dolog és a zár alá vett vagyon megváltásának és értékesítésének a lehetőségét is.

4.1.4. Vagyoni jellegű intézkedések mint jogkövetkezmények

A bűncselekményből származó vagyon visszaszerzésének biztosítása érdekében a bíróság jogkövetkezményként legjellemzőbben vagyonelkobzást rendel el. Ennek az intézkedésnek a célja a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során, vagy azzal összefüggésben szerzett vagyoni előnytől való megfosztás.

A vagyonelkobzás a 2001. évi CXXI. törvénnyel került a korábbi büntető törvénykönyvben az intézkedések közé, és ez a besorolás megmaradt a 2012. évi C. törvényben is. A vagyonelkobzás korábbi büntetés jellegének megszűnésével már nem tekinthető elsődlegesen represszív joghátránynak, sokkal inkább reparatív a célja, de végső soron a prevenció cél is levezethető.

A 69. BK vélemény szerint a vagyonelkobzás olyan intézkedés, melynek célja a bűnös úton elért vagyongyarapodás (a bűncselekmény elkövetéséből eredő, valamint a törvényesen szerzett, de a bűncselekmény elkövetésére fordított vagy arra szánt vagyon) elvonása az állam javára. Önállóan, illetve büntetés vagy más intézkedés mellett is alkalmazható.

Btk. 74. § (1) Vagyonelkobzást kell elrendelni arra

- a) a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonra, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett,*
- d) a vagyonra, amely a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyon helyébe lépett,*
- e) a vagyonra, amelyet a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatottak vagy arra szántak,*
- f) a vagyonra, amely az adott vagy ígért vagyoni előny tárgya volt.*

(2) A vagyonelkobzást el kell rendelni arra a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyonra is, amellyel

más gazdagodott. Ha gazdálkodó szervezet gazdagodott ilyen vagyonnal, a vagyonekobbzást a gazdálkodó szervezettel szemben kell elrendelni.

A vagyonekobbzásra vonatkozó szabályok két különleges esetet tartalmaznak:

A Btk. 74/A. § (1) bekezdése szerint az ellenkező bizonyításáig vagyonekobbzás alá eső vagyonnak kell tekinteni és vagyonekobbzást kell elrendelni arra a vagyonra, amelyet az elkövető bünszervezetben való részvétele, kábítószer forgalomba hozatala és kereskedelme, valamint üzletszerűen vagy bünszövetségben elkövetett embercsempészés elkövetésének ideje alatt szerzett.

A 74/A. § (2) bekezdése az Európai Parlament és a Tanács 2014/42/EU irányelvének való megfelelés érdekében szabályozza a „kiterjesztett vagyonekobbzást”. Eszerint az ellenkező bizonyításáig vagyonekobbzás alá eső vagyonnak kell tekinteni és vagyonekobbzást kell elrendelni arra a vagyonra is, amelyet az elkövető a büntetőeljárás megindítását megelőző öt éven belül a törvényben meghatározott büncselekményekből szerzett, ha a vagyon vagy az elkövető életvitele különösen aránytalan az igazolható jövedelméhez vagy személyes körülményeihez képest.

Az elkövető vagyoni helyzete, személyes körülményei és igazolható jövedelme közötti nyilvánvaló aránytalanságot a nyomozó hatóságnak vagy az ügyésznek kell bizonyítania, egyébként a bizonyítási teher megfordulása vonatkozik a kiterjesztett ekobbzás esetére.

4.2. A vagyonvisszaszerzés gyakorlata kutatások alapján

Előzmények

Az ügyészség több vizsgálatot is kezdeményezett a tárgykörben. A 2015-ben folytatott vizsgálat célja annak feltárása volt, hogy e viszonylag új jogintézménnyel kapcsolatban milyen tapasztalatok vannak, hogyan működik a vagyonvisszaszerzés, illetve a kármegettérülés. A kutatás eredménye az volt, hogy a vizsgált időszakban a büns útön szerzett anyagi javak elvonására még nem fordítottak kellő figyelmet. Ennek hatására született meg a büns útön szerzett vagyon elvonását célzó kényszerintézkedésekkel összefüggő ügyészi feladatokról szóló 2/2015. (VI. 30.) LÜ h. körlevél, amely a vagyonekobbzás folyamatos vizsgálatának és alkalmazásának a kötelezettségét írja elő. Ezt követően 2017-ben zajlott kutatás a témában az Országos Kriminológiai Intézetben

(OKRI), az ügyészség kezdeményezése alapján. A kutatás megállapításai között kiemelésre került, hogy a jogintézmény a mögötte álló szervezeti háttérrel és szakértelemmel nélkülözhetetlen a kiemelt súlyú, bonyolult, pénzügyi-gazdasági ismereteket feltételező nyomozásokat igénylő büntetőeljárásokban. A Vagyonvisszaszerzési Hivatal szakszerű, gyors és hatékony vagyonfelderítói tevékenysége a nemzetközi szinten is megfogalmazott céloknak megfelelő. Számos kérdés merült fel azonban a Hivatal tevékenységével, kompetenciájával és az eljárás részletszabályaival, különösen a vagyonekhozást biztosító kényszerintézkedések alkalmazásával kapcsolatban.

2020-2021-ben az Országos Kriminológiai Intézet a Legfőbb Ügyészség kezdeményezésére „*Az elkobzás vagy a vagyonekhozás alá eső vagyon, valamint a polgári jogi igény fedezetét képező, külföldön fellelhető vagyon biztosítása*” címmel végzett kutatást. A kutatás célja az volt, hogy átfogó és aktuális áttekintést nyújtson a témakörrel, tisztázza az alapfogalmakat, betekintést nyújtson a nemzetközi követelményekbe, emellett nyomon kövesse a nemzetközi hátteret⁸, különösen az Európai Unió jogalkotási tevékenységét e területen, valamint azokat a kihívásokat, amelyekkel a tagállamoknak szembe kell nézniük.⁹ A vagyon biztosításának kérdéseit a vagyonvisszaszerzés témakörének keretében tárgyaltuk, s ily módon a kutatás során a kérdéskör komplex áttekintésére törekedtünk.

A kutatás empirikus része egy országos kérdőíves vizsgálat eredményeit összegezte, célja pedig annak feltérképezése volt, hogy a jogalkalmazó ügyész hogyan kezeli a vizsgált kérdéskört a büntetőeljárásban, és milyen konkrét tapasztalatokkal, véleménnyel rendelkezik erről.

Az empirikus vizsgálat több éves gyakorlattal rendelkező eljáró ügyészek által kitöltött – a vizsgált témakörre kidolgozott, 26 kérdésből álló – kérdőívek értékelésével zajlott (összesen 159 db kitöltött kérdőív alapul vételével). A vizsgált időszak az új. Be. hatályba lépéséhez igazodóan elsősorban a 2018. július 1-től 2021. augusztus 31-ig terjedő időszakot fogta át. Mindemellett a válaszok nem csupán a vizsgált időszak, hanem egy

⁸ A nemzetközi áttekintést ld. továbbá: Deres Petronella – Farkas Krisztina – Kármán Gabriella (2022): Vagyonvisszaszerzés – elméleti kitekintés, nemzetközi és magyar szabályozás.

⁹ A 2014/42/EU irányelv mellett a vagyonvisszaszerzés területén a másik jelentős mérföldkő a befagyasztást és az elkobzást elrendelő határozatok kölcsönös elismeréséről szóló (EU) 2018/1805 rendelet elfogadása. Az információkhoz való gyorsabb hozzáférés biztosítása érdekében uniós szintű intézkedések meghozatalára is sor került. A pénzügyi és egyéb információk felhasználásáról szóló (EU) 2019/1153 irányelv a súlyos bűncselekmények elleni küzdelem érdekében a bűnüldöző hatóságok és a vagyonvisszaszerzési hivatalok számára közvetlen hozzáférést biztosít a bankszámla információkhoz.

hosszabb periódus tapasztalatait összegezték. (A válaszadó ügyészek 91,8%-a (146 fő) nyomozásfelügyeleti és büntetőbírósági feladatokat látott el.)¹⁰

A kutatás empirikus része az országos ügyészi jogalkalmazói tapasztalatokat szintetizálta és értékelte. Az alábbiakban néhány gyakorlati problémát, valamint jó gyakorlatot említünk.

Összességében megállapítható, hogy az elmúlt évtizedekben a bűncselekmény elkövetése előtti állapot helyreállítása kiemelt kérdéssé vált, továbbá nemzeti és nemzetközi szinten is kulcsfontosságú bűnözés-ellenőrzési mechanizmusként jelent meg a bűncselekményből származó vagyon felkutatásának és elvonásának szükségessége, amely összetett, sokrétű folyamat. Az Európai Unióban a határokon átnyúló szervezett és súlyos bűncselekmények által okozott nehézségek fokozódtak.

Jó gyakorlatok

Az empirikus kutatás eredményéből kitűnik, hogy a válaszadók kiemelten jó gyakorlatként értékelik azt, hogy a nyomozó hatóság – az esetek túlnyomó részében – a jogszabályi keretekkel általában tisztában van és – legalábbis a válaszok többségéből kitűnően – elvégzi a vagyonbiztosítást; jellemzően a korábbinál nagyobb figyelmet fordít a vagyonvisszaszerzés lehetőségére, különösen az ügyészi utasításoknak, a nyomozó hatóságok belső utasításainak, a módszertani segédleteknek, valamint feladatterveknek köszönhetően.

A tapasztalatok szerint a kábítószer-kereskedelem büntette, illetve a pénzmosás miatt folyamatban lévő bűnügyekben általában már az eljárás elején megtörténnek a vagyon-visszaszerzéssel kapcsolatos intézkedések. Így azok többnyire nagyobb eredményességgel járnak, mint azokban az ügyekben, ahol a fenti intézkedésekre csak az eljárás későbbi szakaszában kerül sor. Pozitív változásként érzékelhető az is, hogy az új Be. által bevezetett előkészítő eljárás során lehetőség nyílt a felderítési tevékenység (leplezett eszközök) mielőbbi alkalmazására, ekként a vagyonelemek felkutatására és a nyomozás elrendelésével egyidejűleg azok haladéktalan biztosítására¹¹.

¹⁰ A vizsgált bűncselekményi kör: pénzmosás, terrorcselekmény, egyes ún. kibercselekmények, kábítószerkereskedelem, új pszichoaktív anyaggal visszaélés, emberkereskedelem és kényszermunka, embercsempészés, a csalás egyes minősített esetei, költségvetési csalás, korrupciós bűncselekmények.

¹¹ Ehhez kapcsolódóan ld.: az Országos Rendőr-főkapitányság a bűncselekménnyel okozott kár biztosításával és a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzésével összefüggő 2020. évi feladatok meghatározására vonatkozó feladattervének, a bűncselekményekből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatása, azonosítása és a vagyonbiztosítás érdekében

A jogalkalmazók többsége jó gyakorlatként említi a EUROJUST segítségét, támogatását és közvetítő szerepét a társhatósággal történő kapcsolatfelvétel és együttműködés során, továbbá a társhatósággal email üzenetek formájában folytatott közvetlen és gyors kommunikációt.

A jogalkalmazók általában méltatják a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Vagyon-visszaszerzési Hivatal és a NAV szerveinek tapasztalatát, szakértelmét, a velük történő együttműködést, a jó szakmai kapcsolatot, amely szintén elősegíti az eljárások hatékonyságát. Pozitív fejlemény a vagyonfelderítés kiterjesztése családfa-kutatás után a közeli hozzátartozókra.

Szintén jó gyakorlatként jelezték, hogy a bíróság már az ítéletében beszámítani rendeli a megítélt polgári jogi igény vagy vagyonelkobzás összegébe a lefoglalt vagy zár alá vett vagyontárgyat, nem várja meg a terhelt önkéntes teljesítését, jelentősen egyszerűsítve ezzel az eljárást.

Nehézségek

Az empirikus kutatás eredményei alapján, a bizonyítás körében a hazai jogalkalmazásban is problémaként jelentkezik egyes esetekben a nehézkes és időigényes adatszerzés, olykor az országok közötti együttműködés hiánya, a pénz útjának feltérképezése és az igazságügyi hatóságok erőforrásainak korlátozottsága. Több – főként költségvetési csalások miatt folyamatban lévő – büntetőeljárásban a vagyonvisszaszerzést akadályozó tényező, hogy a gazdagodás a bűncselekmény jellegéből adódóan a gazdasági társaságnál jelentkezik, így csak a társaságnál jöhet szóba vagyonelkobzás¹². Ha a Bkv. 95. alapján vagyonelkobzásnak lenne is helye, korlátot jelent, ha a társaság a büntetőeljárás időszakában már megszűnt (a költségvetés kárára [nem bizonyítottan] gazdagodó elkövetőivel szemben a NAV nem élhet polgári jogi igénnyel, vagyonelkobzás alkalmazására nincs lehetőség).

Problémát jelentenek a külföldi székhelyen (pl. Kazahsztán, Új-Zéland) bejegyzett, elérhetetlen befektetési szolgáltatók is. A vagyonvisszaszerzést gyakran hátrányosan befolyásolja, hogy a bűncselekmény elkövetéséből származó hasznot az

teendő feladatokról szóló 20/2018. (V. 31.) ORFK utasításból (ORFK utasítás) fakadó elsődleges feladatokról szóló I/1-2., illetve 4. pontja. Megjegyzés: időközben hatályba lépett egy új instrumentum, a 32/2022. (X. 25.) ORFK utasítás a vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos feladatokról.

¹² Megjegyzés: ld. Bkv. 95., viszont az adóhatósági marasztalást a tapasztalatok szerint gyakran nem követi tényleges vagyonelvonás.

elkövető és családja feléli. A vagyon biztosítása, kezelése körében felmerül egyes lefoglalt vagyontárgyak, így pl. gépkocsik tárolási költségének, illetve a kisebb értékű gépjárművek biztosításának problematikája is. A válaszadók általában hangsúlyozták az időtényező szerepének, illetve az egyes hatóságok közötti hatékony kommunikáció fontosságát.

Korábban problémás volt a sértettnek visszajáró számlapénz biztosítása, mivel sem a *freezing order*, sem az Egyezmény nem nyújtott egyértelmű megoldást és az egyes országok gyakorlata is eltérő volt. Az új befagyasztási rendelet orvosolja ezt a problémát, de erről még nincs számottevő tapasztalat.

Az eljárás során a „swift-kóddal” érintett utaláson kívüli további utalások eredetét is ki kell vizsgálni a további sértettek felkutatása érdekében. A polgári jogi igénynél – különösen nagyszámú sértett esetén – gyakorlati problémaként merülhet fel, hogy bár a Be. 323. § (2) bekezdése alapján a terheltektől lefoglalt dolgot a polgári jogi igény biztosítására a magánfél indítványára vissza lehet tartani, az ügyésznek erre vonatkozó külön indítványtételi jogosítványt a jogszabály nem biztosít.¹³

A virtuális valutákkal kapcsolatos tapasztalatok

A kutatás empirikus része érinti az új információs technológiák kérdését is: a kiberbűnözés elterjedésével megszorodtak a határon átnyúló elkövetési formák, amelyek magukkal hozták az alapcselekménytől különböző országokban megvalósuló pénzmosásokat (gyakran harmadik országok bevonásával), melyekben több bankszámlát felhasználva, a vagyon felderítését és visszaszerzését igen megnehezítik. Konkrét problémaként jelentkezik az online szolgáltatóktól az adatok beszerzésének nehézsége, időigényessége, különös tekintettel a külföldi szervezetekre.

A kriptovalutákban tartott bűnös vagyon azonosítása és biztosítása a szóban forgó vagyonelem „tárolásának” sajátosságaiból adódóan rendkívül nehéz, e vagyonelemek felkutatása olyan speciális szakértelmet kíván mind a nyomozó hatóságoktól, mind az igazságszolgáltatás egyéb résztvevőitől, amely komoly informatikai ismereteket előfeltételez.¹⁴

¹³ A gyakorlatban az ügyész az, aki a nyomozás végén látni fogja, hogy melyek azok a vagyonelemek, amelyek e jogszabályi hivatkozás alapján a polgári jogi igény fedezetül szolgálhatnak, erről teljes bizonyossággal a nyomozás végén lehet állást foglalni.

¹⁴ A kriptovaluták aktuális szabályozási kérdéseiről, büntető anyagi jogi és eljárásjogi vonatkozásairól, a hazai specifikus szabályokról lásd részletesen: Polt Péter (2022): A 21. század kihívásainak hatása a

Mivel a jövőben egyre több olyan bűncselekmény várható, amelyben valamilyen módon előtérbe kerül a virtuális fizetőeszközökkel kapcsolatos nyomozás, az igazságszolgáltatás e bűncselekményekben eljáró résztvevőinek a szükséges háttérrel és szakértelemmel rendelkezniük kell. A kriptovaluták felderítéséhez, biztosításához a jelenleg rendelkezésre álló jogi eszközrendszer sem feltétlenül elegendő. A kriptoeszközök a pénzügyi tranzakciók népszerű eszközei, teljes piaci értékük csak 2020 és 2021 között tízszeresére nőtt, és az IMF szerint meghaladja a 2 milliárd dollárt. Az *(EU) 2015/847 rendelet átdolgozására irányuló javaslat* – amely kiterjeszti a nyomonkövethetőségi követelményeket a kriptoeszközökre – a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelmet célzó négy jogalkotási javaslatból álló csomag részét képezi.¹⁵

Felhasznált irodalom

- BELOVICS ERVIN – TÓTH MIHÁLY (2020): *Büntető eljárásjog*. Budapest, HVG-ORAC.
- DERES PETRONELLA – FARKAS KRISZTINA – KÁRMÁN GABRIELLA (2022):
 Vagyonvisszaszerzés - elméleti kitekintés, nemzetközi és magyar szabályozás.
 In Barabás A. Tünde szerk.: *Kriminológiai Tanulmányok 59/2. (különszám) - A cyberbűncselekmények, a korrupció és a pénzmosás -'V4 országok igazságügyi képzése'*. Budapest, OKRI, 305-333.
- LIGETI, KATALIN – MICHELE SIMONATO (2017): *Chasing Criminal Money. Challenges and Perspectives Asset Recovery in the EU*. Oxford, Hart Publishing Ltd.
- POLT PÉTER (2022): A 21. század kihívásainak hatása a büntetőeljárásra. Kriptovaluták, azaz az új vagyoni értékek büntetőjogi kérdései. In Barabás A. Tünde szerk.: *Kriminológiai Tanulmányok 59/2. (különszám) - A cyberbűncselekmények, a korrupció és a pénzmosás -'V4 országok igazságügyi képzése'*, Budapest, OKRI, 6-17.

büntetőeljárásra. Kriptovaluták, azaz az új vagyoni értékek büntetőjogi kérdései.

¹⁵ A javaslat a pénzáttulásokra vonatkozó jelenlegi rendelkezések mellett kiterjeszti a rendelet hatályát a kriptoeszköz-szolgáltatók által végrehajtott kriptoeszköz-átutalásokra is. 2021 decemberében az uniós tagállamok állandó képviselői megállapodtak az Európai Parlamenttel azon javaslattal kapcsolatban folytatandó tárgyalások céljából, amely a pénzáttulásokat kísérő adatokra vonatkozó meglévő szabályok aktualizálására irányul. A Tanács által az álláspontjában bevezetett módosítások követelményeket vezetnek be a kriptoeszköz-szolgáltatók és az önállóan kezelt tárcák közötti kriptoeszköz-átutalásokra. Az álláspontban a Tanács előírja továbbá, hogy a kezdeményezőre vonatkozó információk teljes körének a kriptoeszköz-átutalással együtt kell utaznia, függetlenül az ügylet összegétől. Ld. továbbá: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2022-0081_HU.html

Felhasznált jogszabályok

- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
- A büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes 2/2015. (VI.30.) LÜ. h. körlevele a bűnös úton szerzett vagyon elvonását célzó kényszerintézkedésekkel összefüggő ügyészi feladatokról
- A Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet
- A Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet
- A vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos feladatokról szóló 32/2022. (X. 25.) ORFK utasítás
- 20/2018. (V. 31.) ORFK utasításból fakadó elsődleges feladatokról szóló I/1-2., illetve 4. pontja

Péceli Ádám

5. A VAGYONVISSZASZERZÉS NÉHÁNY GYAKORLATI ASPEKTUSA – A VAGYONBIZTOSÍTÁS ÉS A VAGYONELKOBZÁS JOGALKALMAZÁSI SZEMSZÖGBŐL, PÉLDAÉRTÉKŰ KÜLFÖLDI MEGOLDÁSOK TÜKRÉBEN

5.1. Bevezetés

Ha a vagyonvisszaszerzés fogalmát és lényegét a lehető legegyszerűbben akarjuk megragadni, akkor azt mondhatjuk, hogy az a bűncselekmény elkövetése révén szerzett javak elvonása az elkövetőtől.

Amennyire egyszerű azonban ez a rögtönzött meghatározás, valójában annyira összetett és sokrétű a vagyonvisszaszerzési tevékenység: magában foglal úgy büntető eljárásjogi, mint büntető anyagi jogi és büntetvégrehajtási elemeket, ráadásul csak a belföldi szabályozása is egyszerre több jogágot és tudományterületet érint, nem beszélve a nemzetközi együttműködés eszköztáráról. A tranzakciófelfüggesztéstől és zár alá vételtől a kiterjesztett vagyonelkobzásig és a polgári jogi igény elbírálásáig, a kriptovaluták nyomon követésétől és az élő állat lefoglalásának normáitól a gépjármű-árverések adóvégrehajtási szabályaiig, a fagyasztási parancstól a tárgy visszaadására irányuló eljárásig bezárólag lehetne sorolni a vagyonvisszaszerzés körébe tartozó jogintézményeket, de csak a teljes körű felsorolásuk és rövid leírásuk meghaladná ennek az írásnak a terjedelmi korlátait.

A vagyonvisszaszerzési tevékenység főbb lépéseiként rendszerint az azonosítást és nyomon követést, a vagyon biztosítását, a vagyonelvonást, végül a vagyonnal való rendelkezést, illetve – más állam területén lévő vagyon esetében – a visszaszármaztatást, repatriálást szokás említeni. A fejezet terjedelmének korlátjai miatt ezek közül most csak néhány kérdéskörre lehetséges koncentrálni, a legalapvetőbb hazai jogintézmények rendszer-szemléletű áttekintésének jegyében és gyakorlati alkalmazásuk tapasztalatait is szem előtt tartva; a két büntetőeljárás kényszerintézkedés elhatárolására, a vagyonelkobzás rendszerének rövid áttekintésére, továbbá néhány irigylésre méltó külföldi jogintézmény bemutatására.

5.2. *Vagyonbiztosítás: zár alá vétel és a lefoglalás*¹⁶

Egyértelmű, hogy a bűncselekmény elkövetése révén szerzett vagyonnal való további rendelkezés megakadályozására két büntetőeljárás kényszerintézkedés is rendelkezésre áll, az azonban már korántsem ilyen világos, hogy mikor melyik alkalmazása indokolt vagy célszerűbb. És egyáltalán: ha a lefoglalás és a zár alá vétel egyaránt alkalmazható a későbbi vagyonekhozás fedezetének biztosítása céljából, akkor mégis, mi köztük a különbség?

A lefoglalás és a zár alá vétel elhatárolásának problémája abból ered, hogy a két kényszerintézkedés alapvető elemei – tárgy, érintett személyi kör, joghatás, elrendelésre jogosult hatóság és jogorvoslati lehetőség – mára nagyfokú hasonlóságot mutatnak, ami rendkívül megnehezíti a választást a két eljárásjogi eszköz között. A két kényszerintézkedés egymáshoz való hasonulása egy hosszú, két évtizedes jogfejlődés eredménye, aminek teljes körű áttekintése helyett most célszerűbb kizárólag a kiinduló pontjára és a jelenlegi állapotra koncentrálni.

Kezdetben, még a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény idejében a lefoglalás kizárólag a bizonyítás érdekében alkalmazható kényszerintézkedés volt. Ez a helyzet 1999. március 1. napjával¹⁷ változott meg, amikortól is megnyílt az út a vagyonekhozást biztosító lefoglalás előtt, egyúttal létrejött a lefoglalás és a zár alá vétel közötti párhuzamos szabályozás és hasonlóság; innentől kezdve ti. mindkét kényszerintézkedés alkalmazható volt a későbbi vagyonekhozásra tekintettel. Lássuk, hogy a két kényszerintézkedés között az alapvető karakterjegyekben – tárgyi és személyi alkalmazási kör, joghatás, elrendelésre jogosult és jogorvoslat – felfedezhető-e markáns különbség.

A) A kényszerintézkedések tárgya

Eleinte úgy tűnt, hogy a szabályozás a kényszerintézkedés tárgya alapján tesz különbséget a két eljárásjogi eszköz között; az 1998. évi XIX. tv. (rég. Be.) hatálybalépéséig ugyanis a lefoglalás tárgya a dolog, míg a zár alá vétel a vagyon, vagyontárgy volt. Ebből a megközelítésből pedig akár arra is következtetni lehetett, hogy az ingóságok elsősorban

¹⁶ Az alcím alapját a fejezet szerzőjének egy korábbi írása képezi, amely „Lefoglalás kontra zár alá vétel (A vagyonekhozás biztosítására hivatott kényszerintézkedések elhatárolásának dilemmája)” címen jelent meg az Ügyészségi Szemle VII. évfolyam 2022/3. számában.

¹⁷ ld. 1998. évi LXXXVIII. törvény 13.§-a

lefoglalással, míg a dologias formát nem öltő vagyonelemek – számlapénz, dematerializált értékpapír, üzletész – zár alá vétellel biztosítandók. Speciális helyzete miatt utóbbiak közé tartozott az ingatlan is, minthogy annak tulajdonjoga a nyilvántartásba történő bejegyzéssel jött létre, azaz a pusztán birtokba vétel nem biztosította a dolog feletti teljes körű uralmat.

Ugyanez a szemlélet alakult ki az ügyészségi jogalkalmazásban is, amely szintén a vagyonelemek dologi vagy kötelmi természete alapján választott a két kényszerintézkedés között. Ez az elhatárolás talán nem is okozott volna problémát, ha meg nem jelennek azok a vagyoni elleni bűncselekmények, melyekben ingatlan vagy számlapénz volt az elkövetés tárgya. Az ún. „lakásmaffia” ügyekben, és az interneten elkövetett, bankszámlapénz megszerzésére irányuló csalások eseteiben viszont gyakorlati problémát okozott, hogy a zár alá vétel alkalmatlan volt a sértett vagyoni sérelmének orvoslására, a lefoglalást pedig az ügyészségi gyakorlat nem látta alkalmazhatónak.

Ennek a problémának „állít emléket” egy 2008 májusában kiadott iránymutatás, amely egyrészt felhívta a figyelmet a helytelennek ítélt gyakorlatra, másrészt a két kényszerintézkedés eltérő céljára helyezte a hangsúlyt. A kifejtettek szerint az *„eltérő jogértelmezés és gyakorlat oka az, hogy a lefoglalás szabályai nem mentek át valamennyi főügyészség gyakorlatába, és a bűncselekmény tárgyát képező dolgot (a sértett tulajdonából a bűncselekmény elkövetése útján kikerült ingatlant, számlapénzt) a sértett igényérvényesítésének elősegítésére hivatkozva zár alá vetetik, mert a lefoglalásukat 'lehetetlennek' tartják.”* (Legfőbb Ügyészség NF. 7931/2007/37-I. számú iránymutatása)

A tárgyi hatókör alapján való elhatárolás azonban már nem csak az előbbieken írtak miatt lenne meghaladott, de azért is, mert a szabályozás mára még közelebb hozta egymáshoz a lefoglalást és a zár alá vételt. A lefoglalás tárgyai között előbb 2014. január 1. napjával megjelent a számítástechnikai adat, míg ezzel egyidejűleg a zár alá vétel tárgyai kibővültek a dologgal. A négy évvel később hatályba lépett új büntetőeljárásjogi kódex (a 2017. évi XC. tv.) pedig tovább fokozta a zűrzavart azzal, hogy – a gyakorlati igényeknek eleget téve – beillesztette a számlapénzt és a fizetésre használt adatot (elsősorban a kriptovalutákat) a lefoglalás tárgyai közé, tovább lazítva ezzel a kényszerintézkedés egykor dologias karakterén. A „dolog-vagyon” szerinti elhatárolás az ezredfordulót követő két évtizedben tehát egyre kazuisztikusabbá vált, míg végül a

vagyonformák többségére nézve – ingó dolog, számlapénz, elektronikus pénz – a jogalkotó szentesítette a két kényszerintézkedés tárgya közötti átfedést.

B) Az érintett személyi kör

A két kényszerintézkedésnek az érintett személyi kör alapján történő elhatárolása legfeljebb a Kúria 2/2008. számú büntető jogegységi határozatának meghozataláig kerülhetett egyáltalán szóba.

A lefoglalás alkalmazásának lehetőségét egyik büntetőeljárás kódex sem korlátozta, az kezdettől fogva „in rem” jelleggel, bárkivel szemben elrendelhető volt, feltéve persze, hogy az érintettel szemben vagyonekobbzásnak van helye. A lefoglalás abszolút jellege éppen a vagyonekobbzás szabályaiból származtatható; az anyagi jogi intézkedés ugyanis akárkivel szemben elrendelhető, ha bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonnal gazdagodott. Nem zárja ki a vagyonekobbzást sem a gyermekkor, sem más büntethetőségi akadály, de még csak az sem, ha a gazdagodó nem természetes, hanem jogi személy.

Érdekes módon, amennyire egyértelmű volt az érintett személyi kör megítélése a lefoglalás esetében, sokáig annyira vitatott volt az, hogy a zár alá vétel alkalmazható-e a terhelttől eltérő személlyel szemben. Kétségtelen, hogy a vagyonekobbzás 2002. április 1. napját megelőzően nem intézkedés, hanem a terhelttel – és kizárólag vele – szemben kiszabható mellékbüntetés volt. A jogalkotó viszont a vagyonekobbzás intézkedésként történő újra-szabályozásával egyidejűleg az ekkor még nem hatályos régi Be. szabályait is módosította (2002. évi I. tv. 98. §), és a zár alá vétel rendelkezéseit az anyagi jogi intézkedés új karakterének megfelelően, azzal összhangban állapította meg. Egyszerűen szólva: a vagyonekobbzás rendelkezései egyértelművé tették, hogy az intézkedés bárkivel szemben alkalmazható, ezért ezt az értelmezést kellett volna követnie a joggyakorlatnak és a jogirodalomnak is.

Nem így történt. A korabeli bírósági gyakorlat a zár alá vétel elrendelésének lehetőségét sokáig a terhelt kihallgatásához kötötte, a gyanúsítást megelőzően viszont nem látott eljárásjogi lehetőséget a kényszerintézkedés elrendelésére. Ennek okát abban jelölte meg, hogy a törvény rendelkezései szerint a zár alá vétel csak a kielégítés meghiúsításának veszélye esetén alkalmazható, ezt a veszélyt pedig a gyanúsított tevékenységével kötötte

össze a bírói gyakorlat.¹⁸ A jogalkalmazás mellett azonban volt olyan irodalmi álláspont is, amelyik kizárólag a terhelttel szemben látta alkalmazhatónak a zár alá vételt, mondván a vagyonekobjzás szabályaiból nem vezethető le ennek ellenkezője. E megközelítés szerint a „nem a terhelt birtokol” kifejezés¹⁹ olyan vagyont jelölt, amely ugyanúgy a gyanúsított tulajdona, csak másvalakinél található (Bencze, 2011).

A zár alá vétel alkalmazásának személyi körével kapcsolatos jogértelmezési kérdéseket végül a már hivatkozott, 2/2008. BJE döntötte el. A Kúria ebben egyértelművé tette, hogy a terhelti pozíció nem feltétele a kényszerintézkedés elrendelésének, minthogy ahhoz olyan gazdagodás is elegendő lehet, amely – a vagyonekobjzásra irányuló különleges eljárásának szabályaival és a régi Btk. 77/B.§-ának (2) bekezdésével összhangban – másnál következik be.

C) A joghatás

A lefoglalás és a zár alá vétel joghatása a büntetőeljárás törvény szóhasználata alapján, látszólag különböző ugyan, ám a kényszerintézkedések elrendelésének tényleges következményei csak a végrehajtási szabályokból derülnek ki, amelyek ráadásul vagyonelemként eltérnek.

A korábbi büntetőeljárás kódexekben a lefoglalás rendszerint a dologias formájú vagyonelemek hatóság általi birtokba vételét, uralom alá hajtását, őrzését jelentette.²⁰ A lefoglalás tárgyai közé fokozatosan beszivárgó, kötelmi természetű vagyonelemekre azonban – számlapénzre, kriptovalutára – ezek a dologi jogi ízű terminusok már nem voltak alkalmazhatók, ezért a Be. egy korábbinál általánosabb, absztraktabb kifejezéssel a „tulajdonjog korlátozásában” jelölte meg a lefoglalás hatását. A végrehajtás módja már az általános szabályok szerint is többféle lehet: a lefoglalt vagyonelem hatósági letétbe helyezhető (11/2003. /V.8./ IM-BM-PM rendelet 1.§ 1d bek.),²¹ az érintett birtokában is hagyható (2. § 1. bek.), akár használata is engedélyezhető (2. § /4/ bek), de szükség esetén

¹⁸ Ld. pld. a 2/2008 BJE-ben is hivatkozott határozatokat: a Budai Központi Kerületi Bíróság 13.Bny. 862/2007/2. számú végzését és a Fővárosi Bíróság 28.Bnf. 1501/2007/2. számú határozatát

¹⁹ A régi Be. 159.§ (2) bekezdésének 2014. január 1. napjáig hatályban volt második mondata: „A zár alá vétel elrendelhető arra a vagyonra, vagyonrészre, illetve egyes vagyontárgyra is, amelyre nézve vagyonekobjzás rendelhető el, de amelyet nem a terhelt birtokol.”

²⁰ Ld. 1973. évi I. tv. 101.§-ának (2) bekezdését: „A lefoglalt dolgot a hatóság letétbe helyezi. A megőrzésről egyéb módon kell intézkedni, ha a dolog letétbe helyezésre nem alkalmas vagy ezt más fontos ok indokolja.” Az 1998. évi XIX. tv. 151.§-a (1) bekezdése már úgy fogalmazott, hogy „A lefoglalás [...] a dolog birtokának hatósági elvonása a birtokos rendelkezése alól.” Ez a szöveg 2009. augusztus 13. napjával akként módosult, hogy „A lefoglalás a dolognak a hatóság általi őrzésbe vétele vagy megőrzésének más módon történő biztosítása.”

²¹ 11/2003. (V.8.) IM-BM-PM rendelet (bűnjelrendelet) 1.§-ának (1d) bekezdése

a megfelelő szakértelemmel rendelkező harmadik személy kezelésébe is adható (3. § /1/ bek.). A jogszabály ráadásul az általános rendelkezéseken felül speciális szabályokat is megállapít az egyes vagyonformákra nézve.²² Szintén itt jegyzendő meg, hogy a kriptovaluták lefoglalásának módját maga a Be. határozza meg, méghozzá az elérni kívánt hatáson keresztül: az ugyanis bármely, a vagyoni érték feletti rendelkezés megakadályozására alkalmas művelettel elvégezhető.²³

A zár alá vétel a vagyonnal való rendelkezés jogát függeszti fel úgy a jelenlegi szabályozás, mint a korábbi büntetőeljárás törvények szerint, ennek tényleges tartalmát azonban szintén a végrehajtási normák határozzák meg. A végrehajtási rendet 2020. január 1. napjától az adóhatóság által foganatosítandó végrehajtási eljárásokról szóló 2017. évi CLIII. törvény (Avtv.) tartalmazza, amely az ingók esetén – bár mérlegelést tűrően, de – az elszállítást, azaz a hatóság általi őrzésbe vételt írja elő.²⁴ Nincs jogi akadálya persze annak sem, hogy az ingóságok a kényszerintézkedést elszenvedő birtokában maradjanak, sőt gépjármű esetén akár az érintett általi használatra is lehetőség van, egészen az árverés kitűzésének időpontjáig (Avtv. 47.§-a /1/ bekezdés IV. mondata). Érdekes megfigyelni, hogy a két kényszerintézkedés a joghatását illetően legalább annyira hasonult egymáshoz, mint a tárgyára nézve. A kriptovaluták lefoglalása a rendelkezés megakadályozásával (akár úgy is mondhatnánk: felfüggesztésével) valósul meg, míg a zár alá vétel végrehajtása – a hatóság általi őrzésbe vétel, vagy az érintett birtokában hagyás és a használat engedélyezése – a lefoglalás foganatosításának a Be.-ben meghatározott módjaira (Be. 311.§ (1) bekezdés a)-c) pontjai) emlékeztet.

D) Az elrendelésre jogosult és a jogorvoslati fórum

Ma már kissé távolinak tűnhet, de a régi Be. hatályba lépése előtti időkben bármelyik büntetőügyben eljáró hatóság rendelkezhetett mindkét kényszerintézkedésről, tehát akár a nyomozó hatóság is elrendelhetette a zár alá vételt. A jogorvoslat ennek megfelelően alakult; a nyomozó hatóság határozata elleni panaszt az ügyész, az ügyészi határozat elleni panaszt a felettes ügyész bírálta el. A régi Be. ezen két ponton is változtatott; egyrészt a bíróság hatáskörébe utalta a zár alá vételt, másrészt kétfokú jogorvoslatot

²² bűnjelrendelet VI. fejezete, egyes bűnjelre vonatkozó külön rendelkezések – pl. élő állat, élelmiszer, elektronikus adat (ideértve a kriptovalutákat is), értékpapír, jármű, vagy éppen jövedéki termék.

²³ ld. Be. 315.§-ának (2) bekezdése

²⁴ ld. Avtv. részletes indokolását a 43-46.§-hoz

vezetett be a lefoglalást elrendelő – majd később az azt megszüntető – ügyészi határozatokkal szemben.²⁵ Egy 2017-es módosítás tovább közelítette egymáshoz a jogorvoslati fórumokat, amikor egy uniós normának való megfelelés érdekében minden, vagyonelkobzáson alapuló lefoglalást elrendelő határozattal szemben biztosította a bírósági felülvizsgálat lehetőségét – igaz, csak a panasz elutasítását követően, tehát másodfokon. A Be. ezen két ponton változtatott: egyrészt értékhatár szerint megosztotta a zár alá vételi hatáskört a bíróságok és a nyomozó hatóság (ügyész) között, másrészt egységesen a bíróságra testálta a vagyonelkobzást biztosító lefoglalással és zár alá vétellel szembeni jogorvoslatok elbírálását, immár elsőfokú fórumként, azaz a panasz lehetőségének közbeiktatása nélkül.

Az elrendelésére jogosult hatóság és a jogorvoslati fórum tehát százmillió forint alatt teljesen egybeesik a két kényszerintézkedést esetében, míg a felett kizárólag bíróság határoz a zár alá vételről.

E) Egy valódi elhatárolási pont: a célba vett vagyon természete

Az előző pontokban elvégzett összehasonlítás alapján jól látható, hogy a két kényszerintézkedés között nincs számottevő különbség a legalapvetőbb karakterjegyekben. Tárgyuk mára szinte megegyezik, mindkettő bárkivel szemben alkalmazható, joghatásuk ugyanannyira kazuisztikus, lévén azt egyaránt a végrehajtás szabályai töltik meg tartalommal, de nincs döntő különbség az elrendelésre jogosult hatóságok és a jogorvoslati fórumok között sem.

Van azonban egyetlen, tényleges, töretlenül érvényesülő különbség, ez pedig az, hogy alkalmazásuk kötelező, vagy mérlegelést tűrő-e. Akármelyik három büntető eljárásjogi kódexet nézzük is meg az elmúlt évtizedekből, mindegyik azonos választ ad a kérdésre: a lefoglalás alkalmazása hagyományosan kötelező, kógens, míg a zár alá vétel pedig ugyanennyire következetesen mérlegelést igénylő. Ez a különbségtétel pedig elvezet a „mikor melyiket indokolt alkalmazni” kérdésre adható valódi válaszhoz, amit a kényszerintézkedéssel megcélzott vagyon természete ad meg.

A lefoglalás kötelező jellege ugyanis csak abból fakadhat, hogy a kényszerintézkedés tárgya maga az a vagyon, eredeti formájában, amely még közvetlenül kapcsolatba hozható a bűncselekmény elkövetésével. Másként szólva visszavezethető a bűncselekményhez („traceable”), vagy – a vagyonelkobzás terminológiáját használva – a

²⁵ ld. régi Be. 195.§-ának (6) bekezdése

bűncselekmény „elkövetéséből eredő” vagy „annak helyébe lépő” vagyon. Ez a minősége, a bűncselekményhez tapadó jellege az, ami miatt mindig, minden esetben kötelező az elvonása. A zár alá vétel ehhez képest mögöttes, második-vonalbeli kényszerintézkedés: akkor léphet akcióba, ahol az eredetileg szerzett vagyon már nem azonosítható, vagy legalábbis nem biztosítható (pl. mert azt az elkövető felélte). Alkalmazása éppen azért igényli a megghiúsítás veszélyének mérlegelését, mert alkalmazása rendszerint a terhelt (vagyon érdekelte) bűncselekmény elkövetésével már kapcsolatba nem hozható, sőt akár egyértelműen törvényesen szerzett vagyonát érinti.

Ugyanez a különbség van jelen a két kényszerintézkedés között akkor is, amikor a vagyon nem az állam tulajdonába kerül az elkobzás alapján, hanem azt a sértettnek kell visszaszolgáltatni. Amíg a bűncselekménnyel érintett, eredeti vagyonelem azonosítható és felkutatható, addig a biztosítására lefoglalással kerül majd sor. Ha viszont a vagyontárgy megsemmisült, ismeretlen helyen van, vagy egyéb okból már nem azonosítható, nem lokalizálható, úgy a terhelt a saját vagyonával felel a vagyonelem értékének erejéig, és ezt az anyagi helytállást hivatott biztosítani a polgári jogi igényen alapuló zár alá vétel. Egyszerűbben és gyakorlatiasabban mondva: amíg egy lopott gépkocsi megtalálható, addig azt lefoglalás majd kiadás révén fogja a hatóság visszajuttatni a sértettnek, ha viszont annak holléte már ismeretlen, úgy az azonosított és felelősségre vont elkövetővel szemben polgári jogi igény érvényesíthető, amelyet zár alá vétel biztosíthat.

Az újabb kérdés az előbbieik fényében már csak az, hogy a kötelező-mérlegelhető jelleg elegendő ok-e a két, egyébként szinte azonos szerepet betöltő kényszerintézkedés párhuzamos fenntartására. A kérdést már csak azért is jogosnak tekinthető, mert az egységes, egy jogintézményként történő szabályozással elkerülhetők lennének az olyan problémák, mint a zár alá vétel esetében felállított értékhatár, és az „előzetes” értékesítés hatáskörének rendezetlen volta. A jelenlegi jogi környezetben ugyanis a százmillió forintot meghaladó értékű vagyon lefoglalása a zár alá vétellel szemben (Be. 327.§ /2/ bek. c/ pont) nem igényli a bíróság döntését, jöllehet – különösen a zár alá vételhez való hasonlóságra is tekintettel – semmi nem indokolja az eljárásjogi garancia hiányát. Hasonló a helyzet a lefoglalt dolog értékesítésével, amelyről az ügyészség indítványára a

bíróság határoz, de amelyet akár maga a nyomozó hatóság vagy az ügyészség is elrendelhet.²⁶

5.3. *Vagyonelvonás: a vagyonelkobzás rendszere*

Amennyire egyszerűnek tűnik a vagyonelkobzás elvi alapja, annyira bonyolult lehet eligazodni a jogintézmény rendszerén belül és választ adni az intézkedés gyakorlati alkalmazása során leggyakrabban előforduló kérdésekre. Ezek közül a kérdések közül próbálunk most választ adni a legfontosabbakra, egyrészt a vagyonelkobzás rendszerének rövid áttekintése révén, másrészt néhány gyakorlati példán keresztül.

A legfontosabb kérdések a következők: kikkel szemben alkalmazható az intézkedés, és elrendelhető-e olyannal szemben aki nem terhelt (gyanúsított) az eljárásban? Hogyan határozható meg az elkobzás körébe tartozó vagyon mértéke, mely esetben milyen vagyonelemekre nézve kell azt végrehajtani, és vannak-e el nem kobozható vagyontárgyak? Mi a különbség a vagyonelkobzás speciális formái [Btk. 74/A.§ (1) és (2) bekezdései] között, és mi ezeknek az egymáshoz való viszonya?

A) A „standard” vagyonelkobzás

A vagyonelkobzás a legáltalánosabb formájában egy bárkivel szemben, kötelezően alkalmazandó intézkedés, amely a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonnak az állam javára történő elvonására irányul. Elvi alapja az a gondolat, hogy bűncselekmény elkövetésével senki ne gazdagodjon, célja pedig az, hogy visszaállítsa a bűncselekmény elkövetését megelőző vagyoni helyzetet, „eredeti állapotot”.

Az intézkedés bárkivel szemben és akár törvényes eredetű vagyonra nézve is alkalmazható, elrendelésének egyedüli feltétele annak bizonyítása, hogy az érintett természetes személy, vagy akár gazdálkodó szervezet a büntetőjogi felelősségétől függetlenül bűncselekményből származó javakkal gyarapodott, azaz gazdagodott. Nem akadály a vagyonelkobzásnak, ha az illető még nem (kiskorú személy) vagy már nem (az érintett halála) vonható felelősségre, de ugyanígy az sem, hogy a vagyon az eredeti formájában már nem található meg, vagy azt az érintett elköltötte, felélte, vagy egyszerűen elrejtette a hatóságok elől.

²⁶ ld. Be. 319.§-ának (4) és (5) bekezdései

Az intézkedés központi eleme, kulcsa tehát a gazdagodás fogalma, amellyel kapcsolatban különösen két dologra érdemes felhívni a figyelmet.

Az egyik a gazdagodás mértéke: ha ugyanis az érintett másnak vagy másoknak is ellentételezés nélkül juttatott a megszerzett vagyonból, úgy annak összegével a saját gazdagodása értelemszerűen csökken, míg az átruházott, átadott vagyon mértékéig a kedvezményezettekkel szemben lesz alkalmazandó a vagyonelkobzás.

A másik a gazdagodás elvonásának formája, amiben a Btk. egy háromlépcsős rendszert épít fel, a vagyon és a bűncselekmény közötti kapcsolat alapján. Ennek első szintjén a bűncselekménnyel még direkt kapcsolatban lévő, az elkövetéshez szorosan köthető, közvetlenül abból származó vagyon az elkobzás tárgya. Ha ez már nincs meg, de azonosítható, hogy annak értékén az elkövető mit vásárolt, úgy, az intézkedést erre, az eredeti helyébe lépő vagyonra nézve kell elrendelni. Végül, ha a gazdagodás az eredeti formájában nem fellelhető, és azt sem lehet megállapítani, hogy abból az érintett mit vásárolt, úgy a vagyonelkobzásról pénzüsszegben kifejezve kell rendelkezni. Ez az az eset, amikor akár a törvényesen szerzett vagyon is elkobozható; ha ugyanis az illető az eredetileg szerzett vagyonnal már nem tud elszámolni, úgy annak értékéig a saját, jogszerűen szerzett vagyonával is felel. Más szóval, az érintettnek akkor is el kell számolnia a bűncselekménnyel szerzett vagyonnal, ha azt elrejtette vagy felélte.

B) A fordított bizonyítási teherről általában

A fordított bizonyítási teher szabályai egyidősek a vagyonelkobzás intézkedésként történő újra-szabályozásával; a terhelre háruló bizonyítás első esetkörét 2002. április 1. napjával iktatták be az 1978. évi IV. törvény (régiből Btk.) rendelkezései közé, egy szervezett bűnözés elleni hatékonyabb fellépést célzó, novelláris módosítás részeként.²⁷ Ahhoz, hogy az újonnan bevezetett, speciális jogi eszköz működésének elvét jobban megértsük, el kell helyeznünk azt a vagyonelkobzás rendszerén belül.

Mint láttuk, a standard vagyonelkobzás háromlépcsős szabályozása a bűncselekmény és az abból származó vagyon közötti kapcsolat alapján írja elő az eredeti, majd az annak helyébe lépő, végül a pénzüsszegben kifejezett vagyon elvonását. Az első esetben ez a kapcsolat közvetlen, a másodikban már közvetett, de még mindkét esetben rekonstruálható. Ezzel szemben a pénzüsszegben kifejezett vagyonelkobzás pont azon

²⁷ ld. 2001. évi CXXI. törvény 14.§-a, indokolás a 12-15.§-hoz

alapul, hogy az eredetileg szerzett vagy helyébe lépett vagyon nyomon követése ellehetetlenült, a kapcsolat tehát már helyreállíthatatlanul felbomlott, az elkövetőnek a bűncselekmény elkövetéséből eredő gazdagodása azonban mégis kétségtelenül megállapítható. Az intézkedés standard változatának alkalmazásához tehát mindhárom esetben bizonyítani kell a bűncselekményből eredő vagyongyarapodást, azaz a gazdagodás és a bűncselekmény közötti kapcsolatot.

Ehhez képest a fordított bizonyítási teherrel operáló vagyonek Kobzás ezt a kapcsolatot előre feltételezi, megdönthető törvényi vélelem formájában. Persze ahhoz, hogy ez a feltevés, azaz vélelem – és azon keresztül a bűncselekménnyel való kapcsolat – alkalmazható legyen, bizonyítani kell valami mást: egyik esetben a vagyonszerzés időpontját, míg a másikban a tényleges és az igazolható életszínvonal és jövedelem közötti különbséget. Ezeknek a tényeknek a bizonyítása ugyanakkor még mindig jóval könnyebb, mint kimutatni a gazdagodás és a bűncselekmény közötti kapcsolatot.

Ami viszont a leglényegesebb a fordított bizonyítással működő vagyonek Kobzás eseteiben, az az, hogy mindkét típusa a bűncselekménnyel elért gazdagodáson felüli vagyont veszi célba, tehát mindkettő a standard vagyonek Kobzáson felül, azt meghaladóan kell, hogy érvényesüljön.

Ezt a különbségtételt példa értékűen tükrözi egy ítéletablai határozat indokolása, amelyben a bíróság szemléletesen állította szembe egymással a „standard” és a speciális vagyonek Kobzás logikáját. Az ítéletábla ugyanis a terheltől lefoglalt készpénz kapcsán arra hívta fel a figyelmet, hogy *„büntető anyagi jogi szempontból jelentős különbség van abban, hogy a lefoglalt összeget a kábítószer értékesítéséből befolyt jövedelemnek tekinti a bíróság, vagy csupán annyit rögzít, hogy ezt az összeget lefoglalták a vádlottól. Előbbi esetben a lefoglalt pénzüsszeg a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonnak minősül, és így a vagyonek Kobzás jogalapja a Btk. 74. § (1) bekezdés a) pontja. Ebben az esetben ellenbizonyításnak nincs helye, a bizonyítási teher általános szabályai érvényesülnek, és az ügyésznek kell bizonyítania a vagyon eredetét. Ha viszont a bíróság annak megállapítására szorítkozik, hogy a pénzüsszeget lefoglalták a vádlottól, a vagyonek Kobzás jogalapja a Btk. 74/A. § (1) bekezdés b) pontja vagy a (2) bekezdés a) pontja lehet. Ebben az esetben az ügyésznek csupán annyit kell bizonyítania, hogy a pénzüsszeget a vádlottól foglalták le, és a védelem terhére esik a vagyon törvényes*

eredetének bizonyítása.” (Fővárosi Ítéltábla Bf.137/2022/12. sz. határozatának [26] bekezdése)

Helytálló megközelítésről tanúskodik az az ítéltáblai határozat is, melyben a bíróság azzal érvelt, hogy a kábítószer értékesítése révén elért gazdagodás mértékéig az általános szabályok szerint van helye a vagyonekhozásnak, ezért a bankszámlán zárolt, és a gazdagodást meg nem haladó összegű pénz elvonása nem igényli a Btk. 74/A. §-ának alkalmazását. Az ítéltábla utalt rá, hogy „*az irányadó tényállás alapján az I. rendű vádlott a kábítószer értékesítéséből legalább 1.377.000 forint bevételre tett szert, mely összeg elvonása – függetlenül attól, hogy az jelenleg fellelhető-e – a [Btk. 75.§ (1) bekezdés a) pontja] értelmében mérlegelést nem tűrő törvényi kötelezettség. Miután az így meghatározott összeg a zár alá vett bankszámlán nyilvántartott összeget meghaladja, nincs szükség a Btk. 74/A. § (1) bekezdés b) pontjának, illetve (2) bekezdés a) pontjában foglalt törvényi vélelemnek a felhívására.*” (Fővárosi Ítéltábla Bf.137/2022/12. sz. határozatának [40] bekezdése)

C) A szerzés időpontjához kapcsolt vélelem

Amint már szó volt róla, a fordított bizonyítási teher első megjelenése a régi Btk. 2002. április 1. napjától hatályos módosításához köthető; a vagyonekhozásnak ezt a speciális formáját elsőként a bünszervezetben való részvétel ideje alatt szerzett vagyona nézve vezette be a törvényhozó. A jogintézmény hatóköre ezt követően, az új Btk. hatálybalépésével²⁸ előbb a kábítószer-kereskedelemmel, majd az embercsempészéssel²⁹ bővült. A fordított bizonyítási teher gyakorlati alkalmazása során legtöbbször az okoz nehézséget, hogy a nyomozás során hallgatag terhelt a bírósági eljárásban különféle szerződésekkel, okiratokkal igazolja a vagyontárgy legális pénzügyi forrását, amelynek mélyreható ellenőrzéséhez azonban a tárgyalóterem nem biztosít megfelelő terepet.

Szemléletes példája ennek az az eset, amelyben a törvényszék tizenegy év szabadságvesztésre ítélte a terheltet kábítószer-kereskedelem miatt, és vele szemben egyrészt vagyonekhozást rendelt el 52 500 forint erejéig, másrészt elkobozta a terhelt által vásárolt ingatlant és a birtokában talált, 717 000 forint készpénzt is. A törvényszék – helytállóan – az 52 500 forint összegű gazdagodást, mint az eladott kábítószer ellenértékét a vásárlók vallomásai alapján számította ki és vonta el pénzügyben

²⁸ ld. részletes indokolás a 2012. évi C. tv. 74.§-ához

²⁹ ld. 2015. évi CXL tv. 28.§-a, hatályos 2015. szeptember 15. napjától

kifejezve, míg az ingatlan és a megtalált készpénz esetében a Btk. 74/A.§ (1) bekezdés b) pontjára alapította az intézkedést (Szolnoki Törvényszék 3.B.730/2017/106. számú ítélete).

A vádlott és védője azt állította, hogy a terhelt egy 9 millió Ft összegű kölcsönből vásárolta meg az ingatlant, melynek igazolására az elsőfokú ítélethozatalt követően (!) becsatoltak egy 5 millió forint összegű kölcsönszerződést, amit a másodfokú eljárásban megfejtelt egy 4 millió Ft-ról kiállított tartozás-elismerő nyilatkozattal. A másodfokú bíróságot ezek az okiratok önmagukban is meggyőzték az ingatlanvásárlás legális forrásáról, jóllehet a terhelt és védője a kölcsönbeadó mellett további négy tanú kihallgatását indítványozta, amit a bíróság nem tartott szükségesnek.³⁰

Egy másik, követendő példa viszont a vádlottra háruló bizonyítási tehernek a helytálló értelmezéséről árulkodik. Ebben az ügyben az elsőfokú bíróság szintén kábítószerkereskedelemben állapította meg az I. rendű vádlott felelősségét, aki a tényállás lényege szerint társa közreműködésével egy marihuána-ültetvényt hozott létre, részben azzal a céllal, hogy a megtermelt cannabist másoknak adja el. Az I. rendű terheltől a nyomozás során 871 000 forintot foglalt le a nyomozó hatóság, melyből állítása szerint 500 000 forintot a szüleitől kapott egy vállalkozás beindításához, míg a fennmaradó részt ő maga takarította meg. Az I. rendű vádlott – egyébként az elsőfokú bíróság által is hiteltelennek értékelt – vallomását a szülői támogatást illetően megerősítette édesapja vallomása, aki beszámolt a pénz átadásának részleteiről (Fővárosi Törvényszék B.1483/2018/22. sz. ítélete).

A másodfokú bíróság a vagyonekobbzásról való rendelkezés körében is megváltoztatta az elsőfokú ítéletet és a teljes összegre nézve alkalmazta az intézkedést. Elvi élű indokolásának lényege szerint a fordított bizonyítási teher voltaképp nem más, mint a valóság bizonyításának sajátos esete: a tényállás valóságként történő elfogadásáért a terhelt tartozik felelősséggel. Közbevetőleg jegyzendő meg, hogy ezzel a vádlott az ügyéssel azonos szerepkörbe kerül, tehát neki kell meggyőznie a bíróságot a szóban forgó vagyon eredetéről, méghozzá a vádat terhelő bizonyítási mérce szerint, azaz minden kétséget kizáró bizonyossággal. Erre reflektálva fejtette ki a másodfokú bíróság, hogy nem elég a vagyon vélelmezett bűnös eredetét kétségessé tenni (Fővárosi Ítéletábrla

³⁰ Szegedi Ítéletábrla Bf.578/2019/40., [16] bekezdés: másodfokú bíróság az ügyben további bizonyítási felvételét nem tartotta szükségesnek, ezért a tanúkihallgatásra vonatkozó bizonyítási indítványokat – a később kifejtendők szerint – elutasította. [54]-[55] bekezdései: „A másodfokon felvett bizonyítás alapján ezek az okiratok alkalmasak voltak a már hivatkozott törvényi vélelem megdöntésére.”

Bf.278/2019/7. sz. határozatának [116] bekezdése), és olyan védekezéssel, állítással előállni, amely legalábbis „nem cáfolható”. A legális eredetnek ugyanolyan kétségtelennek kell lennie, mint amilyen szintű bizonyítottság szükséges a vádlott bűnösségének megállapításához.

Az ítéletábra példa értékűen adott számot arról, hogy a terhelt és hozzátartozójának állítása miért nem győzte meg. Utalt rá, hogy a vádlott a nyomozás során nem említette a szülői támogatást, azzal csak a bírósági eljárásban állt elő. Ehhez képest az apa a vádlott üzleti elképzeléséről – miszerint egy belvárosi kávézót szeretne nyitni – nem is tudott, ráadásul a hasonló ügyekben általában is jellemző, hogy a vádlottak a hozzátartozóik vallomására támaszkodva igyekeznek igazolni a pénz eredetét. Mindemellett a vádlott szavahihetősége a fennmaradó 371 000 forintot érintően is megdőlt, hiszen életvitele nem tett volna lehetővé ilyen nagyságrendű megtakarítást. A vallomások hitelességét rontja az is, hogy a szülői juttatásra érdekes mód éppen a kábítószeres tevékenységgel egyidőben került sor, továbbá az is, hogy az összeg a vádlott által megjelölt üzleti célra teljesen alkalmatlan, ezzel szemben az összeg még a vádlottak vallomása alapján is éppen megfelelt az ültetvény telepítési költségének (Fővárosi Ítéletábra Bf.278/2019/7. sz. határozata, [110]-[127] bekezdések).

D) Az aránytalan vagyongyarapodáshoz kapcsolt vélelem

Ezt a jogi eszközt különböző uniós normáknak való megfelelés érdekében 2016 októberében illesztette be a Btk. rendelkezései közé a jogalkotó,³¹ működési elve pedig nagyrészt megegyezik a vagyonekobbzás előző pontban tárgyalt, speciális formájával. Alapvető egyezés, hogy mindkét jogintézmény a bizonyítási teher megfordulását eredményezi, a különbség pedig az, hogy míg az egyik az elkövetés ideje alatti szerzett vagyont tekinti bűnös eredetűnek, addig a másik az eljárás megindulása előtti öt évben szerzett vagyont veszi célba, feltéve, hogy az összeegyeztethetetlen az elkövető igazolt vagyoni-jövedelmi viszonyaival. Bár a jogalkotó³² és a gyakorlat a vagyonekobbzásnak mindkét típusát „kiterjeszttként” aposztrofálja, az uniós szabályozás szóhasználatában ez utóbbi, az aránytalan vagyongyarapodáson alapuló a kiterjesztett hatályú ekobbzás.³³

³¹ 2016. évi CIII. tv. 55.§-a, hatályos 2016. október 28. napjától

³² ld. a 2016. évi CIII. tv. 55.§-ához fűzött részletes indokolás szóhasználatát: „Az (1) bekezdés szerinti kiterjesztett vagyonekobbzás esetén a terhelt azt bizonyíthatja, hogy az adott vagyon nem bűncselekményből származik.”

³³ ld. előbb a Tanács 2005. február 24-i 2005/212/IB kerethatározata 3. cikk (2) bekezdésének c) pontja, majd utóbb a 2014/42/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 5. cikk (1) bekezdése

Amennyire elterjedt a gyakorlatban a vagyonszerzés időpontjához kapcsolt vélelem és fordított bizonyítás alkalmazása, annyira kevés példa akad az aránytalan vagyongyarapodáson alapuló, kiterjesztett vagyonekobzás elrendelésére. Ráadásul abban a néhány esetben, amelyben a bíróságok kifejezetten a Btk. 74/A.§-ának (2) bekezdése alapján rendelkeztek a vagyonekobzásról, egyúttal más jogcímet is megjelöltek az intézkedés jogalapjaként. Ez arra utal, hogy a jelenlegi joggyakorlat egyként kezeli a szerzési időponthoz és az aránytalan vagyongyarapodáshoz kapcsolt megdönthető vélelmeket, jóllehet a kettő egyidejű alkalmazásának – álláspontom szerint legalábbis – nincs helye.

Így például egy, a már említett ügytípusba tartozó eljárásban a törvényszék vagyonekobzást rendelt el a kábítószer-kereskedelemmel vádolt terhelnél a kutatás során megtalált 9,3 millió forintra és további 1425 euróra, ennek jogalapját pedig a Btk. 74/A. § (1) bekezdés b) pontjában és a (2) bekezdés a) pontjában jelölte meg. Az ítéletábla osztotta az elsőfokú bíróság rendelkezését, és utalt rá, hogy a vagyonekobzás két speciális – kiterjesztett – esetkörében egyaránt a vádlottra hárul a legális eredet bizonyításának terhe. Az ítéletábla részletes indokát annak, hogy a terhelt bizonyítása miért maradt sikertelen, és ennek keretében a 2014-2019 évek közötti jövedelmi viszonyait is vizsgálat körébe vonta. Elsősorban a bankszámlaforgalmi adatokból és az adóbevallásokból arra következtetett, hogy a terhelt ismeretlen forrásból tartotta fenn magát, egzisztenciális körülményei ellenőrizhetetlenek, milliós nagyságrendű költségei az igazolt jövedelmével nem magyarázhatók (Fővárosi Ítéletábla Bf.150/2022/15. sz. határozata). Ez az indokolás tehát tartalma alapján kétségtávol a Btk. 74/A.§-ának (2) bekezdésére utal, ám e mellett mind az első, mind a másodfokú bíróság felhívta az (1) bekezdés b) pontját – tehát az elkövetés alatti szerzést – is.

Egy másik hasonló, szintén kábítószer-kereskedelem miatt folytatott ügyben a törvényszék megállapította, hogy az I-II-III. rendű vádlottak egyenként mekkora összeggel gazdagodtak a kábítószer értékesítés révén. A bíróság az elsőfokú ítélet rendelkező részében egyrészt vagyonekobzást rendelt el a vádlottakkal szemben a gazdagodásuknak megfelelő összege erejéig, másrészt a tőlük lefoglalt készpénzt visszatartotta a vagyonekobzás végrehajtása érdekében. A törvényszék az ítélet indokolásában mindhárom vagyonekobzási forma jogalapjára hivatkozott (Debreceni Törvényszék B.129/2021/174. sz. ítéletének [1149] bekezdése), amivel az ítéletábla is egyetértett (Debreceni Ítéletábla Bf.277/2022/20. sz. határozatának [32] bekezdése). Bár

ez a jogi megoldás kétségtelenül praktikusnak tűnik, ám jogilag – a szerző álláspontja szerint – mégis kifogásolható; egyrészt, mert a terheltektől lefoglalt készpénzre nézve szintén vagyonekobzásnak lett volna helye a Btk. 74/A.§-ának (1) vagy (2) bekezdése alapján. Másrészt, mert egy vagyonelemet illetően a vagyonekobzásnak is egyetlen jogcímen kell alapulnia, a három különböző jogalap megítélésem szerint kölcsönösen kizárja egymást.

Ezzel szemben helytállóan jelölte meg az ítéletábra a vagyonekobzás jogcímét egy harmadik, újfent kábítószer-kereskedelem miatti ügyben, melyben a IV. rendű vádlottól a nyomozás során lefoglaltak egy gépjárművet is. Az elsőfokú bíróság az ítéletében vagyonekobzást rendelt el a gépkocsira, de a IV. rendű vádlott bűncselekménnyel elért gazdagodására és a tőle lefoglalt készpénzre is. A bíróság nem adta részletes indokát annak, hogy melyik vagyonelemet milyen alapon kobozta el, az intézkedés jogszabályhelyeként pedig egyaránt megjelölte a Btk. 74.§-a (1) bekezdésének a) pontját és 74/A.§-a (2) bekezdésének b) pontját (Debreceni Törvényszék B. 330/2021/51. sz. ítélete). A fellebbviteli főügyészség a vagyonekobzás helyett a lefoglalt gépjármű visszatartását látta indokoltnak, éppen a pénzösszegben kifejezett vagyonekobzás biztosítása érdekében. Az ítéletábra e helyett pontosította a vagyonekobzás jogcímét, és a lefoglalt gépjárművet illetően azt – a Btk. 74/A. § (1) bekezdés b) pontja helyett – Btk. 74/A. § (2) bekezdésének a) pontjában jelölte meg. Ennek indokaként kifejtette, hogy a IV. rendű vádlott a büntetőeljárás megindítását megelőző öt évben szerezte a gépjárművet, és annak értéke, vételára a terhelt jövedelmi viszonyaihoz mérten – különösen a két kiskorú gyermek eltartása és a hiteltörlesztés mellett – aránytalan volt (Debreceni Ítéletábra Bf.64/2022/16. sz. határozatának [20] bekezdése). Ez az indokolás félreérthetetlenül a kiterjesztett vagyonekobzás alkalmazását tükrözi, jó például szolgálva annak gyakorlatban való előfordulására – legyen az egyelőre mégoly ritka is.

E) A vagyonekobzás speciális formáinak egymáshoz való viszonya

Amint azt az előbbi példák jól szemléltetik, a joggyakorlat nem mindig tesz különbséget a vagyonekobzás különböző fajtái és jogcímei között, jóllehet azok egy logikus sorrendre épülő, zárt endszert alkotnak és nem cserélhetők fel egymással.

Az már a fentiekben is említettük, hogy a „standard” vagyonekobzás önmagában is három elemből áll, a szerint, hogy a bűncselekménnyel szerzett vagyon az eredeti

formájában még megtalálható-e, biztosítható-e (elkövetésből eredő, majd annak helyébe lépő vagyon, végül a pénzösszegben kifejezve elrendelt vagyonekobbzás). A fordított bizonyítási teher kapcsán utaltunk arra is, hogy a Btk. 74/A.§-ában szabályozott további két, speciális vagyonekobbzási típus az intézkedés „standard” formája mellett, azon felül alkalmazandó. Arról azonban még nem esett szó, hogy miként viszonyul egymáshoz a két hasonló, de mégis különböző szabályok mentén alkalmazható, fordított bizonyítást engedő vagyonekobbzás. Alkalmazható-e vajon a kettő egyidejűleg, ugyanarra a vagyonelemre nézve, és ha nem, melyikük élvez elsőbbséget a másikhoz képest, illetve lehetnek-e kombinálhatók a vagyonekobbzás egyéb formáival?

A kérdés megválaszolásakor az aránytalan vagyongyarapodáson alapuló vagyonekobbzást beiktató törvény indokolásából célszerű kiindulni, amely már önmagában is választ ad mindkét kérdésre. Ebből ugyanis az derül ki, hogy a jogalkotó maga is érzékelt a két speciális vagyonekobbzás közötti átfedést, ami azonban mégsem teljes, más ugyanis a bizonyítást igénylő tények köre. Míg az első eset az elkövetési időre fókuszál, addig az utóbbi sokkal inkább az aránytalan vagyongyarapodást helyezi előtérbe. A két intézkedési forma hatóköre ez által mégsem teljesen esik egybe, és ezért mindkettő fenntartása indokolt; az aránytalan vagyoni-jövedelmi helyzeten nyugvó elvonás abban az esetben alkalmazandó, ha az adott vagyonelem szerzési időpontja nem állapítható meg (és ez által a Btk. 74/A.§-ának (1) bekezdése sem alkalmazható). A törvényhozó tehát a kétféle intézkedés konkurálása esetére a Btk. 74/A.§-ának (1) bekezdésén nyugvó vagyonekobbzásnak biztosít elsőbbséget (részletes indokolás a 2016. évi CIII. tv. 55.§-ához).

A jogalkotó válaszával megegyező eredményre juthatunk az alkalmazási feltételek vizsgálata révén is. A konkrét vagyonelem szerzési időpontjának megállapítása ugyanis mindkét, fordított bizonyítási terhet eredményező vagyonekobbzásnak fontos garanciális eleme; míg a Btk. 74/A.§-ának (1) bekezdése esetén az elkövetési idő (bűnszervezetben való részvétel ideje) jelöli ki a vagyonekobbzás alkalmazásának időbeli kereteit, addig a (2) bekezdés esetében ezt egy objektív, az eljárás megindításától számítandó időintervallum szabja meg. A vádnak tehát mindkét esetben egyformán bizonyítania kell a szerzés időpontját, a különbség az, hogy a (2) bekezdés szerinti intézkedés az öt éves intervallum folytán lehetségesen nagyobb, tágabb mozgásteret biztosít a vagyonekobbzásnak. Ezért is kívánja meg a Btk. az utóbbi esetben egy további körülmény

bizonyítását; az elkövető tényleges és igazolható vagyoni, jövedelmi viszonyai közötti aránytalanságot. Ez a többletfeltétel pedig kétségkívül egyfajta mögöttes, kiegészítő jelleggel ruházta fel a Btk. 74/A.§-ának (2) bekezdésén alapuló vagyoneklobzást, hiszen minnek bajlódni a terhelt vagyoni-jövedelmi viszonyainak részletekbe menő felderítésével, ha a konkrét vagyonelem ezek vizsgálata nélkül, már önmagában a szerzés időpontja alapján is elkobzás alá esik.

5.4. Követendő külföldi példák, megoldások

A továbbiakban három olyan, külföldi jogrendszerekben létező szabályozás kerül bemutatásra, amelyek számottevően hozzájárulnak a vagyon-visszaszerzési tevékenység hatékonyságához és sikeréhez, ráadásul – ha első hallásra talán ez túl forradalminak is tűnhet – akár beilleszthetők lennének a magyar jogrendbe is. A készpénz lefoglalása a pénzáramlás nyomon követését és lefölözését, a jogellenes vagyongyarapodás az elkobzás hatókörének jelentős kiszélesítését, a nemteljesítés miatti elítélés pedig az elkobzás végrehajtását tehetné eredményesebbé.

A) Készpénz lefoglalása, visszatartása (cash seizure)

A készpénz egyik alapvető sajátossága, hogy – néhány kivételtől eltekintve, mint pl. a festett bankjegyek – egyedileg nem azonosítható, és ezért rendszerint rendkívül nehéz nyomon követni. E mellett kezelése nem igényel különösebb szakismeretet, relatíve olcsó, és bár régimódi, mégis kiváló eszköz a bűncselekményből származó vagyon elrejtésére (URL 1). A készpénz ezért is közkedvelt eszköze a pénzmosásnak, és jelent fokozott kihívást a vagyon-visszaszerzési tevékenység szempontjából; még ha sikerül is lokalizálni egy nagyobb értékű készpénz-szállítmányt, azt szinte lehetetlen visszavezetni a vagyon-generáló bűncselekményhez. A készpénz keletkezhet akár magából a vagyongeneráló alpbűncselekményből³⁴ de ugyanígy a pénzmosási folyamat során, a pénz nyomon követési útjának megszakítása érdekében, vagy akár mindkét elkövetési fázisban is. A legjellemzőbb készpénzintenzív bűncselekmények közé tartozik a kábítószer-kereskedelem, a szexuális kizsákmányolás és az emberkereskedelem, vagy

³⁴ Lásd: FATF Report on Cash Transportation 1.8 pont

akár a korrupció, míg a pénzmosás elkövetése során leggyakrabban a készpénzfutárok és készpénz-csempészek igénybevételét jelenti.

A készpénz-intenzív alaphüncselekményből származó jövedelem legalizálására szolgáló futárok használatára jó nemzetközi példa egy német kábítószer-kereskedelmi ügy, ahol a kis címletekben (10, 20 és 50 eurós bankjegyekben) keletkező bevételt először egy kifejezetten pénzmosásra szakosodott szervezett bűnözői csoport gyűjtötte be. Miután a pénzt két különböző uniós tagállamban összegyűjtötték, a bevételt heti rendszerességgel gépkocsikkal szállították Németországba, azzal a céllal, hogy abból használt gépkocsikat vásároljanak. Az eredetleplezés érdekében a készpénzt valóban egy németországi használtautó-értékesítő cégnél helyezték el, ahol azt összekeverték a fedőcéggént használt gazdasági társaság törvényes jövedelmével. Ezután a bevételt további használt járművek és építőgépek vásárlására használták fel, amelyeket külföldön értékesítettek, majd a vásárlásból származó készpénzt a Németországba történő visszaszállításkor bevallották, és ezáltal legalizálták (URL 2).

A FATF R32³⁵ ajánlása hatékony intézkedéseket szorgalmaz annak érdekében, hogy a hatóságok nyomon követhessék a készpénzmozgásokat, szükség esetén pedig megállíthassák és visszatarthassák a mozgásban lévő készpénzt, továbbá bizonyos feltételek mellett szankciókat alkalmazhassanak. Az EU-ban korábban az 1889/2005/EK (URL 3) rendelet, újabban pedig a 2018/1672 (EU) (URL 4) rendelet írja elő a tagállamoknak az Unióba belépő vagy azt elhagyó készpénz vagy egyéb monetáris eszközök (csekkek, fizetési megbízások, feltöltőkártyák és értékes áruk) nyomon követésének és ellenőrzésének minimum-szabályait.³⁶ Ezek lényege szerint a készpénz birtokosának a belépéskor nyilatkozatot kell tennie a készpénzről, amely tartalmazza az összegre, a forrásra, a szállítóra, a tényleges tulajdonosra és a vagyontárgyak átvevőjére, valamint a szállítás útvonalára vonatkozó legfontosabb információkat.

A készpénzfoglalás területén kétségtelenül az Egyesült Királyság az egyik nagyhatalom, ahol ennek a jogintézménynek a hatékony használatát több együttes elem biztosítja. Az angolszász jogrendben a készpénz lefoglalásának jogi hátterét a „Bűncselekményből eredő gazdagodásról” szóló 2002-es törvény (Proceeds of Crime Act, POCA) (URL 5)

³⁵ Lásd továbbá: <https://cfatf-gafic.org/index.php/documents/fatf-40r/398-fatf-recommendation-32-cash-couriers>

³⁶ A 2018/1672 (EU) rendelet kiterjesztette az alkalmazási kört a feltöltőkártyákra, az aranyra és a nagy értékű, gyorsan és könnyen pénzzé tehető árukra. A második rendelet bevezette a postai úton küldött fizikai pénzre utaló "kísérő nélküli készpénz" fogalmát is.

szabályozza, melynek leglényegesebb eleme, hogy a lefoglalásra és elkobzásra nem büntetőeljárás keretében kerül sor, és ezért a vagyon elvonásához sincs szükség a büntetőjogi felelősség megállapítására. Ettől függetlenül nem kizárt, hogy a készpénz birtokosával szemben nyomozás induljon, tipikusan pénzmosás gyanúja miatt.

A rendszert eredetileg a határon átlépő készpénzforgalom ellenőrzésére hozták létre, a szabályai azonban 2003-tól kezdve már belterületen is alkalmazandók. A foglalás eredetileg 10 000 fontban megállapított értékhatárát pedig előbb 5000£-ra (2004), majd 1000£-ra (2006) szállították le. Az eljárás „in rem” jellegű (a hazai joggyakorlat ezt a terminust „tárgyi eljárásként” ismeri), minthogy a rendőri szerv vagy a vámhatóság a készpénz hátterére vagy céljára összpontosítva indítja meg az eljárást, a birtokos felelősségének vizsgálata nélkül. A lefoglalás alapja az a feltételezés, hogy a készpénz vagy jogszerűtlen cselekményből származik, vagy ilyen cselekmény elkövetésére szánták. Az intézmény meghatározó szerephez jut a vagyonelvonásban: 2002-ben évi 7 millió £, 2003-tól pedig évi 40 millió £ bevételt³⁷ jelentett az Egyesült Királyságnak (Hicks, 2011).

A rendőrség vagy vámhatóság 48 óráig tarthatja lefoglalás alatt a készpénzt, ezt követően be kell szereznie egy magisztrátus (helyi szintű igazságügyi tisztviselő, részben a nyomozási bírói hatáskörhöz hasonló jogosítványokkal felruházva) határozatát a készpénz visszatartásáról. A rendőrnek (vámhatóság tagjának) a lefoglalás 48 első óráján belül meg kell hallgatnia a birtokost az összeg tényleges tulajdonosáról, forrásáról, rendeltetéséről. Ennek elmulasztása esetén a készpénz lefoglalását meg kell szüntetnie, és azt vissza kell szolgáltatnia. A készpénz további visszatartására a magisztrátus határozatai alapján van lehetőség, aki alkalmanként 3 hónappal hosszabbíthatja meg a kényszerintézkedés tartamát, összesen legfeljebb 2 évig. Ezen az időkereten belül kell előterjeszteni az összeg elkobzása iránti indítványt, melyről a bírósági tisztviselő a polgári perrendtartás szerint, és a polgári ügyekben irányadó bizonyítási standard alapján határoz. Ez a mérce a „lehetőségek valószínűségének mérlegelése” (balance of probabilities), ami lényegében azt jelenti, hogy a bíróság a valószínűbbnek, logikusabbnak, elfogadhatóbbnak tartott magyarázatra alapítja döntését. És ez ennek a jogintézménynek

³⁷ Összehasonlításként: az elítéléstől függetlenül alkalmazható elkobzás más formáiból mindössze néhány tucat eljárás indul évente, és ezek az eljárások hozzávetőlegesen évi 17 millió £ bevételt jelentenek a költségvetésnek. Az eddig végrehajtott legmagasabb összegű készpénz-foglalás során több mint 1 millió £ biztosítására került sor.

a legerősebb ütőkártyája, hiszen a „valószínűbb” jóval könnyebben megállapítható, mint a „minden kétséget kizáró” (URL 6).

Talán azt gondolhatnánk, hogy a készpénz-foglalás egy ördögtől való angolszász találmány, ami soha nem lesz meghonosítható hazánkban, de ez koránt sincs így. Az uniós normáknak való megfelelés jegyében nálunk is léteznek a cash-control minimumszabályai a határon átlépő készpénzforgalom ellenőrzése érdekében. Magyarországon 2007. június 15-től a 2007. évi XLVIII. törvény ültette át az első EK-rendeletet, majd a 2021. évi XLI. törvény vezette be a második rendelettel összhangban lévő szabályokat, 2021. június 7. napjával. A hazai szabályozás a bejelentésekkel és az azok elmulasztásával kapcsolatos ügyek intézésére a Nemzeti Adó- és Vámhivatalt (NAV) jelölte ki felelős hatóságként (A 2018/1672 /EU/ rendelet végrehajtásáról szóló 2021. évi XLI. törvény 1.§-a). Amennyiben az ügyintézés során pénzmosás gyanújára utaló jelek, indikátorok keletkeznek, a NAV továbbítja az információt a Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás Elleni Irodának, vagy akár meg is oszthatja azt az Europollal, ha az adat bűncselekményből származó eredetre utal (5. § /1/ és /3/ bek.). A készpénz legfeljebb 80%-a 30 napra lefoglalható, és a kincstári számlán helyezhető letétbe, míg a bejelentés elmulasztása a be nem jelentett összeghez igazodó, arányos bírságot von maga után, és annak 10%-ától 50%-áig terjedhet (8. § /1/ bek. és 10. § /1/ bek.).

B) Jogellenes vagyongyarapodás

Ennek a jogi eszköznek a bemutatása során még inkább az alapokra kell szorítkoznunk, mivel inkább egy jogi koncepcióról, megközelítésről van szó, semmint egy konkrét jogintézményről, amely minden jogrendszerben többé-kevésbé hasonlóan működik. A továbbiakban ezért egy nemrégiben készült, átfogó, több mint száz ország jogára kiterjedő kutatás eredményére támaszkodhatunk, amely kiválóan foglalja össze a jogellenes vagyongyarapodás lényegét (Dornbierer, 2021).

Nagy általánosságban elmondható, hogy a jogellenes vagyongyarapodás olyan büntető- vagy polgári jogi szabályok összessége, melyek valamilyen jogkövetkezményt kapcsolnak egy konkrét személy igazolhatatlan forrásból származó vagyonszerzéséhez, mely következmények alkalmazása azonban nem igényli sem egyedi bűncselekmény elkövetésének megállapítását, sem a vagyon bűncselekményekkel való kapcsolatának

bizonyítását. A jogrendszerek megoldásai eltérők és széles skálán mozognak, leegyszerűsítve azonban ezeknek a szabályoknak két főbb típusa létezik; az országok egyik részében polgári jogi, míg a másik részében inkább büntetőjogi jellegű normák rendezik a jogellenes vagyongyarapódás megállapításának feltételeit, eljárásrendjét és az ahhoz fűzött jogkövetkezményeket.

A hazai büntetőjogi szabályozás nyomán rögtön eszünkbe juthat a kiterjesztett vagyonelkobzás,³⁸ amely kétségtelenül hasonló elemekkel operál, hiszen a tulajdontól való megfosztás következményét kapcsolja a legális vagyoni-jövedelmi viszonyokkal nem magyarázható, azokhoz mérten aránytalan gyarapodáshoz. Ez, az egyébként uniós normán alapuló jogi eszköz azonban mégsem tekinthető közvetlenül a jogellenes vagyongyarapodást célzó jogintézménynek, hiszen nem tesz eleget az előbbieken felvázolt meghatározás egyik elemének. A kiterjesztett vagyonelkobzás alkalmazása ugyanis valamilyen konkrét bűncselekmény elkövetésének bizonyítását igényli, szemben a jogellenes vagyongyarapodást célzó jogintézményekkel, amelyek esetében ilyenre nincs szükség.

Szintén rokon vonásokat lehet felfedezni az olyan vagyonelkobzási formákkal, amelyek nem igénylik a büntetőjogi felelősség megállapítását, azaz elítéléstől függetlenül alkalmazhatók. Ezeket szokás a nemzetközi gyakorlatban összefoglalóan NCB³⁹ elkobzásnak nevezni. Ez utóbbiakban azonban rendszerint a vagyonelem „ellen” folyik az eljárás, míg a jogellenes vagyongyarapódás esetében mindig konkrét személlyel szemben. További különbség, hogy az „in rem” vagyonelkobzási eljárás célkeresztjében mindig valamilyen konkrét vagyonelem, vagyontárgy áll, ezzel szemben a jogellenes vagyongyarapódás inkább az igazolt és a legális forrással nem magyarázható vagyon különbözetére, tehát egy összegre vagy arányra fókuszál.

A jogellenes vagyongyarapódás büntetőjogi szabályozásának egyik módja, hogy azt bűncselekményként állapítja meg a jogalkotó. Erre szolgálhat modellként például az Egyesült Nemzetek Korrupció Elleni Egyezménye (UNCAC) (United Nations 2005. évi CXXXIV. törvény), melynek 20. cikke a vagyonban bekövetkezett olyan jelentős növekedésként

³⁸ Ahogy korábban is utaltunk rá, a kiterjesztett vagyonelkobzáshoz szokták sorolni az elkövetés ideje alatti szerzés alapján bűnösnek vélelmezett vagyon elvonását is, itt elsősorban a Btk. 74/A.§-ának (2) bekezdésében szabályozott vagyonelkobzásra gondolunk.

³⁹ NCB – Non Conviction Based, azaz nem bűnösség megállapításán, elítélésen alapuló vagyonelkobzás

határozza meg a jogellenes meggazdagodást, amelyre az érintett a törvényes jövedelme alapján nem tud megfelelő magyarázatot adni. Az egyezmény ugyanakkor a hivatalos személyekre szűkíti le a kizárólag szándékosan megvalósítható bűncselekmény lehetséges elkövetőit, amely – mint a következő példák is mutatják – nem számít ritka megközelítésnek.

Hasonló szűkítő feltételek láthatók például Hong Kong jogában is, ahol a bűncselekmény alanya gazdasági társaság ügyvezetője, vagy vezető tisztségviselője (vezérigazgatója) lehet (Dornbierer, 2021).

Az argentin büntető törvénykönyvben található tényállás valamilyen közhivatal, azaz állami tisztség betöltésére utal, és kiterjeszti a vagyonosodást harmadik személyre is, akiket az elkövető leplezés érdekében vesz igénybe (Dornbiere, 2021).

Ausztráliában a jogellenes vagyongyarapodás megállapítása – a bizonyítási eljárást és következményt tekintve legalábbis – inkább polgári jogi természetű intézmény, jóllehet a bírósági procedúrát az ügyészség is megindíthatja (feltehetően akár bűnügyekből szerzett információk felhasználása révén). A bizonyítás a „valószínűbb, mint sem” mérce szerint történik, a jogkövetkezmény pedig finansziális természetű: az érintettnek vissza kell fizetnie az államnak az ismeretlen forrásból származó vagyont (Dornbierer, 2021).

Az Egyesült Királyság jogából ismert „ismeretlen forrású vagyronról hozott határozat” (UWO) szintén a jogellenes vagyongyarapodás koncepciójára épül, ugyanakkor a jogi eszközt nem egy önálló eljárásban alkalmazzák, hanem az elítéléstől függetlenül alkalmazható, polgári jogi jellegű elkobzási eljárás (civil recovery) egyik módszereként. Az eljárás lényege, hogy az állam a polgári jogi szabályok szerint pereli be az érintett személyt, a bizonyítási mérce alacsonyabb a büntetőügyekben megkívánt bizonyosságnál, és pusztán azt kell megállapítani, hogy a vagyon „valamilyen jogellenes cselekedetből” („obtained through unlawful conduct”) származik. Az UWO lényege, hogy az erre jogosult hatóságok az érintett és a vagyonelem megjelölésével egy bírósági határozat meghozatalát kezdeményezik, amely alapján – ha azt a bíróság kibocsátja – az érintettnek nyilatkoznia kell a szóban forgó vagyon háttéréről. amennyiben ez nem elfogadható, megindulhat a polgári peres eljárás (Dornbierer, 2021).

Szintén sajátos ötvözet a francia megoldás, ahol a jogellenes vagyongyarapodás a büntető törvénykönyvben szabályozott tényállás, melynek alapja egy harmadik személy által elkövetett másik bűncselekmény. A tényállás ugyanis két elemből tevődik össze, melyből az egyik a már ismert megoldás: az érintett nem tud számot adni a legális forrásból származó jövedelmét meghaladó vagyonáról. A deliktum másik eleme viszont az, hogy az érintett rendszeres kapcsolatban áll egy másik személlyel, aki legalább öt évi szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekményeket követett el. Ebben a hibrid megoldásban tehát a vagyongyarapodás vélt forrása egy másik, már elítélt bűnelkövetővel fenntartott kapcsolat, mely – bár nem az érintett saját bűnöző tevékenysége, de – ugyanúgy bizonyításra szorul.

Akármelyik példát is vesszük azonban alapul, az biztosra vehető, hogy a jogellenes vagyongyarapodás koncepciója hatékony jogi eszköz minden olyan ügyben, ahol az érintett a legális keresetét jóval meghaladó életszínvonalon él ugyan, ám gazdagodása forrását nem lehet felderíteni. A törvénytelen meggazdagodás tényállásának büntető törvénykönyvbe való beiktatása tehát egyrészt enyhítené a pénzmosás alapcselekményének körében jelentkező bizonyítási terhet, és ezáltal nagyban megkönnyítené a járulékos deliktum miatti felelősségre vonást, nem beszélve a vagyoneklobzás jóval szélesebb körű alkalmazásának lehetőségéről.

C) A nemteljesítés miatti elítélés (default sentence)

Újfént egy angolszász jogrendszerből származó jogintézményről van szó, amelyre egyszerűen azt is mondhatnánk, hogy a modernkori adósok börtöne. Koncepciója abból a felismerésből fakad, hogy a bűncselekményből származó gazdagodás felderítése és a terhelt vagyonának a vagyoneklobzás végrehajtása érdekében történő feltérképezése aránytalan terhet ró a bűnügyekben eljáró hatóságokra. A megoldás ezért az, ha a vagyoneklobzás megfizetésére egy arányos, de súlyos jogkövetkezménnyel szorítja rá az elítéltet a jogalkalmazó; ez pedig nem más, mint egy újabb szabadságvesztésbüntetés kiszabása a nemteljesítés esetén. Ha ugyanis az elítélt az előírt határidőn belül nem fizeti meg a vagyoneklobzás összegét, úgy a bíróság szabadságvesztés büntetésre ítéli őt a kötelezettsége megszegése miatt. A bíróság a büntetés tartamát a vagyoneklobzással arányosan állapítja meg, méghozzá úgy, hogy a büntetési tételkeret felső határa egy sávos rendszerben a vagyoneklobzás összegéhez igazodik, a következők szerint (1. táblázat).

1. táblázat: a szabadságvesztés kiszabható maximuma a vagyonekobzás meg nem fizetése esetén

vagyonekobzás összege (GBP)	vagyonekobzás összege (HUF) ⁴⁰	szabadságvesztés maximuma
10000£-ot meg nem haladó	4 480 000 Ft-ig	6 hónap
10000£-tól 500 000£-ig	4 480 000 Ft-tól 224 000 000 Ft-ig	5 év
500 000£-tól 1 000 000£-ig	224 000 000 Ft-tól 448 000 000 Ft-ig	7 év
1 000 000£ felett	448 000 000 Ft felett	14 év

A szerzőnek nincsen arra vonatkozólag kutatásai, hogy a végrehajtandó szabadságvesztés-büntetés kiszabása milyen mértékben növeli meg az elítéltek fizetési hajlandóságát, az viszont feltételezhető, hogy a jogi eszköz minden bizonnyal jó eredményekkel és nagyfokú hatékonysággal dicsekedhet. És hogy miként lehetne ezt az angolszász jogi környezetben működő jogintézményt idehaza is meghonosítani? Mi sem egyszerűbb; a pénzbüntetés hazai szabályozásából már ismertek az alapok, hiszen azt meg nem fizetése esetén szintén szabadságvesztésre kell átváltogatni (2012. évi C tv. 51. § /1-3/ bek.). A különbség legfeljebb annyi, hogy a vagyonekobzás átváltása során – a szigetországi szabályozáshoz hasonlóan – egy, a pénzbüntetésre megállapítottól eltérő, annál jóval szélesebb skálán és sávokban kialakított átváltási kulcsra lenne szükség. Ez azonban már csak a finomhangolás lenne a jogalkotó részéről.

Felhasznált irodalom

- BENCZE BÁLINT (2011): A zár alá vétel, mint büntetőeljárás kényszerintézkedés a gazdasági társaságok életében. *Gazdaság és jog*, 19(4):9-16.
- DORNBIERER, ANDREW (2021): Illicit Enrichment – A Guide to Laws Targeting Unexplained Wealth
(<https://learn.baselgovernance.org/course/view.php?id=65> - 2023.09.03.)
- HICKS, TRISTAM (2011) előadása a CEPOL „pénzmosás és vagyonekobzás” témakörben megtartott konferenciáján (2011. december 5-7.), Bramshill

⁴⁰ Egy angol font (GBP) Magyar Nemzeti Bank által közzétett, 2023. szeptember 1. napi középárfolyamával számolva, 448,64 Ft. volt

PÉCELI ÁDÁM (2022): Lefoglalás kontra zár alá vétel – A vagyoneklobzás biztosítására hivatott kényszerintézkedések elhatárolásának dilemmája *Ügyészségi Szemle*, 7(3):6-40.

Felhasznált jogszabályok

- A 2018/1672 (EU) rendelet végrehajtásáról szóló 2021. évi XLI. törvény
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXXI. törvény
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény módosításáról szóló 1998. évi LXXXVIII. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2002. évi I. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
- A lefoglalás és a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésének szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról szóló 11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet
- Az Egyesült Nemzetek Szövetsége korrupcióellenes konvenciójáról szóló 2005. évi CXXXIV. törvény (United Nations Convention against Corruption)
- Az európai uniós és a nemzetközi bűnügyi együttműködést szabályozó törvények, valamint egyes büntetőjogi tárgyú törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2016. évi CIII. törvény
- Debreceni Ítéltábla Bf.277/2022/20. sz. határozata
- Debreceni Ítéltábla Bf.64/2022/16. sz. határozata
- Debreceni Törvényszék B. 330/2021/51. sz. ítélete
- Debreceni Törvényszék B.129/2021/174. sz. ítélete
- Fővárosi Ítéltábla Bf.137/2022/12. sz. határozata
- Fővárosi Ítéltábla Bf.150/2022/15. sz. határozata
- Fővárosi Ítéltábla Bf.278/2019/7. sz. határozata
- Fővárosi Ítéltábla Bf.278/2019/7. sz. határozata
- Fővárosi Törvényszék B.1483/2018/22. sz. ítélete
- Legfőbb Ügyészség NF. 7931/2007/37-I. számú iránymutatása

- Szolnoki Törvényszék 3.B.730/2017/106. számú ítélete

A fejezetben található online hivatkozások

URL 1: *FATF – Money Laundering Through the Physical Transportation of Cash*

<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/money-laundering-through-transportation-cash.pdf>

URL 2: FATF Report on Cash Transportation

URL 3: *REGULATION (EC) No 1889/2005 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 October 2005*

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005R1889&from=EN>

URL 4: *REGULATION (EU) 2018/1672 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 23 October 2018*

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018R1672&from=EN>

URL 5: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/contents>

URL 6:

- <https://www.merseyside.police.uk/cy-GB/SysSiteAssets/foi-media/merseyside/policies/cash-seizure-policy--procedure-2018.pdf>
 - <https://www.lincs.police.uk/SysSiteAssets/foi-media/lincolnshire/policies/seizure-of-cash--civil-recovery-of-proceeds-of-unlawful-conduct-under-poca-policy-pd-207-full-version.pdf>
- https://www.legislation.gov.uk/uksi/2018/82/pdfs/uksiem_20180082_en.pdf 4.9-4.12. pontjai

URL 7:

- <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/proceeds-crime>
- <https://forrestwilliamssolicitors.com/news/default-sentences-for-confiscation-orders/>

Farkas Krisztina

6. A VAGYONVISSZASZERZÉS NEMZETKÖZI SZINTŰ SZABÁLYOZÁSA ÉS SZERVEZETRENDSZERE

6.1. Bevezetés

A nyereségorientált bűnözés elleni küzdelem eleinte – mind nemzetközi, mind nemzeti szinten – a szervezett bűnözés és a súlyos bűncselekmények területén jelentkezett, az utóbbi években pedig a terrorizmus finanszírozása elleni harc egyik fontos eszköze is (Európai Bizottság, 2016). A küzdelem arra a felismerésre vezetett, hogy a hagyományos jogi eszközök önmagukban nem elegendők e bűncselekmények visszaszorítására, a „büntetőjogi megközelítés” önmagában csekély eredményeket produkál, így felmerült egy „proaktívabb megközelítés” szükségessége. Ennek egyik következményeként az elkövetők pénzügyi eszközei kerültek a középpontba (King – Walker, 2016, 3.).

Mind a nemzeti igazságszolgáltatási rendszerek, mind a nemzetközi szervezetek folyamatosan intézkedéseket hoznak ezen a területen. Számos ország vagyonvisszaszerzési stratégiát és jogszabályt fogadott el, vezetett be, többnyire a nemzetközi kötelezettségeknek való megfelelés érdekében (Vervaele, 2017). A nemzetközi szinten való részvétel azt tükrözi, hogy az államhatárokat és az azokon belüli intézményeket, illetve a hagyományos jogi eszközöket is átlépő transznacionális válasza van szükség. Ahogy a bűnözés egyre rugalmasabbá és nemzetközivé vált, úgy a nemzeti és nemzetközi válaszok is hasonlóan alkalmazkodnak (King – Walker, 2016, 5.). A határokon átnyúló bűncselekményekre és a bűnözéssel megszerzett vagyona adott hatékony válaszként nemzetközi és európai szinten is egyre nagyobb szükség van a hatékony együttműködésre a vagyonvisszaszerzés és a kölcsönös bűnügyi jogsegély területén (Ligeti-Simonato, 2017, 3-5.).

A „kövessük a pénzt” stratégiák egyre inkább a „nemzeti” szabályozás helyett a „nemzetközi” irányba való elmozdulást tükrözik (King – Walker, 2016, 4.). Ez a küzdelem megjelenik a legjelentősebb nemzetközi szervezetek tevékenységében. Az Európai Unió is felismerte a problémát, folyamatosan napirenden tartja a kérdést és intézkedéseket tesz ezen a területen.

Nemzetközi szinten az Európa Tanács és az ENSZ által elfogadott egyezmények, kiegészítve más szabványokkal (FATF ajánlások) képezik a nemzetközi követelmények alapját. Európai szinten az Európai Unió különböző jogalkotási intézkedései, valamint szervezeti szempontból a tagállamok nemzeti vagyon-visszaszerzési hivatalainak működése jelenti a vagyon-visszaszerzés kérdésének sarokkövét.

A szervezetrendszer alappillére a tagállamok vagyon-visszaszerzési hivatalai. Nemzetközi szinten a CAMDEN vagyonvisszaszerzési ügynökségek közti hálózat, a Pénzügyi Akció Munkacsoport (Financial Action Task Force) (a továbbiakban: FATF), az Európa Tanács keretén belül a Pénzmosás és Terrorizmus Finanszírozása Elleni Intézkedéseket Értékelő Szakértői Bizottság (MONEYVAL) és a Korrupcióellenes Államok Csoportja (GRECO) bírnak jelentőséggel. A fentiekén kívül a nemzetközi bünyügyi együttműködés szervei (Interpol, Europol, Eurojust) tevékenységét kell megemlíteni.

6.2. Nemzetközi szervezetek tevékenysége

6.2.1. Az Egyesült Nemzetek Szervezete

Kábítószeres és a pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény

A bűncselekményből származó vagyon elvonása nemzetközi szinten először a kábítószer-bűncselekmények kapcsán jelent meg az Egyesült Nemzetek Szervezete (a továbbiakban: ENSZ) által 1988-ban elfogadott kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott kereskedelme elleni többoldalú egyezményében, amely az ilyen bűncselekményekből származó jövedelmek elkobzására vonatkozó kötelezettségét írta elő. Az egyezmény célként határozza meg a tiltott forgalmazással foglalkozó személyek bűnös tevékenységük nyereségétől való megfosztását és ezáltal e cselekmények indítékainak felszámolását; mint a visszaélés problémája alapvető okainak kiküszöbölését, beleértve a tiltott forgalmazásból származó óriási hasznokat (Preambulum).

Az Egyezmény 5. szakasza „Elkobzás” címmel a hagyományosnak tekinthető jogerős ítéleten alapuló elkobzásról rendelkezik, azaz a bűncselekményből származó jövedelem visszaszerzése bírósági határozattal történik (Európa Tanács 2020, 6-7.). Idővel az

elkobzás egyre szélesebb körben a kábítószer-bűncselekményeken túlra kiterjedt. Az egyezményt hazánkban az 1998. évi L. törvény hirdette ki.

Nemzetközi szervezett bűnözés elleni, 2000. december 14-én, Palermóban kelt Egyezmény (UNTOC)

Az ENSZ az utóbbi évtizedekben felismerte a szervezett bűnözés és a korrupció nemzetközi kiterjedésének a problémáját, amely ellen egyik eszközként a bűncselekményekből származó jövedelmek visszaszerzése és elkobzását tekinti. Ennek mentén az ENSZ a súlyos bűncselekmények elleni küzdelem perspektívájából is foglalkozik a vagyonvisszaszerzéssel.

A 2000. november 15-én *Palermóban* elfogadott, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni ENSZ-egyezmény célja a nemzetközi szervezett bűnözés megelőzése és a nemzetközi szervezett bűnözés elleni hatékonyabb küzdelem érdekében folytatott együttműködés előmozdítása volt. (Az egyezmény az angol elnevezése alapján – United Nations Convention Against Transnational Organised Crime – használt rövidítésének megfelelően a továbbiakban: UNTOC). Ez az egyik legfontosabb nemzetközi dokumentum a nemzetközi szervezett bűnözés elleni küzdelemben.

A dokumentum az alapvető fogalmak között határozza meg a „*lefoglalás*”-t: mint a „*vagyon átruházásának, átalakításának, rendelkezési jogának vagy elmozdításának ideiglenes tilalmát, illetve a vagyon felett gyakorolt ideiglenes őrzést, illetve a bíróság vagy más illetékes hatóság által kiadott rendelkezés alapján történő őrzését*” foglalja magában [(2. cikk f) pont]. Megjegyzendő, hogy az eredeti szöveg „freezing” és „seizure” fogalmakat használja a lefoglalásra. Szintén alapvető fogalom az „*elkobzás*” (a dokumentumban „confiscation”), „*amely adott esetben magában foglalja a vagyonekobzást is: a vagyontól való végleges megfosztás bíróság vagy más illetékes hatóság rendelkezése alapján*” [2. cikk g) pont].

A vagyonvisszaszerzés szempontjából fontos az egyezmény 6. cikke, amely előírja a részes államok számára, hogy a bűncselekményből származó jövedelmek tisztára mosását bűncselekménynek minősítsék. A téma szempontjából kulcsfontosságú az elkobzásról és lefoglalásról szóló 12. cikk, amely előírja a részes feleknek, hogy teremtsenek jogalapot

a bűncselekményből származó jövedelmek elkobzásához, valamint intézkedéseket fogadjanak el az egyezményben meghatározott bűncselekményekből származó jövedelmek későbbi elkobzás céljából történő azonosítása, nyomon követése vagy lefoglalásának lehetővé tétele érdekében. Az egyezmény kifejezetten a szervezett bűnözői csoportban való részvétel, a bűncselekményből származó jövedelmek tisztára mosása, a korrupció, az igazságszolgáltatás akadályozása és „egyéb súlyos bűncselekmények” kategóriáit célozta meg.

Hasonlóan az 1988. évi Bécsi Egyezményhez, a bizonyítási teher megfordítása felmerül, miszerint a „*Részes Államok megfontolhatják annak a lehetőségét, hogy a bűncselekmény elkövetőjének kelljen bizonyítania a feltételezetten bűncselekményből származó, elkobzás alá eső jövedelem vagy egyéb elkobozható vagyon törvényes eredetét*” [(12.cikk (7) bek.). A jogalkotó nem csak bűncselekmény közvetlen eredményeként szerzett vagyontárgyak vagy juttatások elkobzásáról rendelkezett, hanem a bűnözői tevékenységből származó nyereséget is ide vette [12. cikk (5) bek.] (Laghidze, 2003, 148). Az egyezményt hazánkban a nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezményről szóló CI. törvény hirdette ki 2006-ban.

Korrupció Elleni, 2003. december 10-én, Meridában kelt Egyezmény (UNCAC)

Sokkal nagyobb jelentőséggel bír az Egyesült Nemzetek Szervezetének 2003-ban *Meridában* elfogadott korrupcióellenes egyezménye (az angol elnevezése alapján – United Nations Convention Against Corruption – használt rövidítésének megfelelően a továbbiakban: UNCAC). Az ENSZ felismerte a korrupció súlyos problémáját, a korrupció pusztító hatása elleni küzdelem eszközei terén azok javításának a szükségességét, valamint a korrupcióból származó jövedelmek visszaszerzése előmozdításának az igényét. Az egyezménynek három fő célja közül az egyik a nemzetközi együttműködés és a technikai segítségnyújtás előmozdítása, megkönnyítése és támogatása a korrupció megelőzése és az ellene való küzdelem terén, beleértve a vagyonvisszaszerzést is [1.cikk) b) pont]. Az egyezmény preambuluma célként deklarálja, hogy „*a részes államok hatékonyabban megelőzzék, felderítsék és meggátolják a jogellenesen szerzett vagyon más országba való átvitelét, és hogy javítsák az ilyen vagyon visszaszerzésére irányuló nemzetközi együttműködést*”.

Az egyezmény a vagyonvisszaszerzést nemzetközi prioritásaként ismeri el a korrupció elleni küzdelemben. Az államok elkötelezettsége a vagyonvisszaszerzési keretrendszerben egy globális szintű innovatív elem, mivel az egyezményt több, mint 180 állam, az ENSZ tagállamok közül pedig közel 90 százalék ratifikálta. (Mânea, 2015, 898; Heimann, 2018, 103.). A dokumentum két szempontból is jelentős: értékes nemzetközi együttműködést biztosít a korrupció elleni küzdelemben, és nemzetközi szinten bevezeti a vagyonvisszaszerzés elvét (Mânea, 2015, 899.).

Az UNCAC vagyonvisszaszerzési keretének kialakításáig nem volt nemzetközileg elfogadott keretrendszer a vagyonvisszaszerzésre. Ehelyett a vagyonvisszaszerzés a nemzeti jogszabályoktól és annak az államnak a jóindulatától függött, amelyhez a kérelmet benyújtották (Carr – Jago 2016, 216.).

Az egyezmény egyik alapelve a korrupcióval érintett vagyon visszaszerzése és visszajuttatása, ahogy azt az 51. cikk deklarálja (Desterbeck-Schantz, 2009, 162.; Carr – Jago, 2016, 219.). A dokumentum „*Vagyon visszajuttatása*” címmel egy egész fejezet (V. fejezet) szentel a vagyonvisszaszerzésnek. A vagyonvisszaszerzés – ahogyan azt az UNCAC meghatározza – azt a folyamatot jelenti, amelynek során a külföldre jutatott korrupciós jövedelmet visszaszerzik és visszaszállítják abba az országba, ahonnan azokat elvitték, vagy a jogos tulajdonosukhoz. A rendelkezések lefedik a korrupcióban résztvevő vagyon áthelyezésének megelőzésétől és felderítésétől kezdve egészen a visszajuttatásig tartó folyamatot, magában foglalják a bűncselekményből származó jövedelmek befagyasztására, lefoglalására, elkobzására és visszaszolgáltatására vonatkozó rendelkezéseket.

Az együttműködés, a segítségnyújtás, valamint a pénzügyi intézményeken és a részes államokon belüli eljárások megerősítése jelentik a vagyon visszaszerzése megkönnyítésének sarokköveit (Carr – Jago, 2016, 219.).

Az UNCAC rendelkezik a vagyon közvetlen visszaszerzéséről, amelynek értelmében a külföldi állam polgári pert indíthat egy külföldi joghatóság előtt a jogcím vagy tulajdonjog megállapítása érdekében. Ez azt is jelenti, hogy a bíróságoknak képesnek kell lenniük arra, hogy kártérítést vagy kártalanítást rendeljenek el a külföldi állam számára, és elismerjék őket a vagyon jogos tulajdonosaként (53. cikk).

Az egyezmény előírja az országok számára, hogy hozzanak létre eljárásokat egy másik ország által elkobzás céljából kapott megkeresés átvételére, feldolgozására, elismerésére

és végrehajtására, akár a nemzeti hatóságok általi befagyasztás, lefoglalás vagy elkobzás útján, akár külföldi határozatok közvetlen végrehajtása révén (54-55. cikk).

Ezen túlmenően az egyezmény általános szabályokat állapít meg, amelyek alapján az országoknak az elkobzott vagyontárgyak visszaszolgáltatására vonatkozó eljárásaikat kell kialakítaniuk (57. cikk). Amennyiben a vagyontárgyakat közpénzek elsikkasztásával szerezték, a vagyontárgyakat vissza kell szolgáltatni, feltéve, hogy a megkereső állam „jogerős ítélettel” rendelkezik [57. cikk (3) bek. a) pont]. Ha a megkereső állam bizonyítani tudja a korábbi tulajdonjogát vagy a korrupciós cselekmények következtében elszenvedett kárt, akkor a vagyontárgyakat vissza kell szolgáltatni, feltéve, hogy a megkereső állam „jogerős ítélettel” rendelkezik [57. cikk (3) bek. b) pont]. Minden más esetben a megkeresett állam elsőbbséget biztosít az elkobzott vagyon visszaszolgáltatásának az illető vagyontárgyat a korábbi törvényes tulajdonosoknak visszajuttatva vagy a bűncselekmény sértettjeit kártérítésben részesítve [57. cikk (3) bek. c) pont].

A 2003-as UNCAC kifejezetten felvetette a „szükséges intézkedések meghozatalát” annak érdekében, hogy lehetővé váljon a vagyon elkobzása büntetőjogi ítélet nélkül olyan esetekben, amikor az elkövető ellen halál, szökés vagy távollét miatt nem lehet büntetőeljárást indítani, vagy „más megfelelő esetekben”, kifejezetten felvetve a nem elítélésen alapuló elkobzást (az angol elnevezése alapján – non-conviction based confiscation – használt rövidítésének megfelelően a továbbiakban: NCBC). Az NCBC az egyezmény elfogadása körüli időben már nemzeti szinten is kezdett lendületet venni (Council of Europe, 2020, 7.).

A fordított bizonyítási teher kilátásba helyezésére később, hasonlóan a Palermói egyezményhez szintén felmerül [31.szakasz (8) bek.].

Az egyezmény ratifikálására hazánkban a korrupció elleni egyezményről szóló 2005. évi CXXXIV. törvénnyel került sor.

6.2.2. Az Európa Tanács

A kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló, 1959. április 20-án, Strasbourgban kelt európai egyezmény

Az 1959. évi egyezmény általános feltételeket biztosít a kölcsönös jogsegélyre az Európa Tanács tagállamai között. Ez a nemzetközi együttműködés leggyakrabban alkalmazott eszköze, amely a vagyonvisszaszerzés esetében a pénzügyi nyomozás alapjául szolgálhat az eszközök felkutatására és azonosítására, valamint vagyontárgyak befagyasztására, lefoglalására és elkobzására (Thomas – Day – Jackson, 2019, 17.)

A pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló, 1990. november 8-án, Strasbourgban kelt Egyezmény

Az Európa Tanács által kiadott első jelentős nemzetközi dokumentum az 1990. november 8-án Strasbourgban elfogadott a pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló egyezmény. A dokumentum igazi mérföldkövet jelentett a bűncselekményből származó jövedelmek elkobzásának előmozdításában. Az egyezmény célja az volt, hogy megkönnyítse a kölcsönös bűnügyi együttműködést a nyomozás során, különösen a bűncselekményekből származó jövedelmek felkutatása, lefoglalása és elkobzása révén. Az egyezmény egyrészt előírta az államok számára, hogy fogadjanak el olyan jogalkotási intézkedéseket, amelyek biztosítják az eszközök és jövedelmek elkobzására irányuló a hatékony nyomozást és eljárásokat (Walter, 2017, 686.). Másrészt az egyezmény nemzetközi együttműködésre vonatkozó normákat állapított meg, amelyek a rendelkezések legnagyobb részét képezik. Az együttműködés általános elve, hogy a Felek a lehető legszélesebb körben együttműködnek az elkövetési eszközök és jövedelmek elkobzására irányuló eljárások, nyomozások érdekében.

Az egyezmény az elkobzás fogalmát *büntetésként vagy intézkedésként* határozta meg, „amelynek alkalmazását bíróság a bűncselekménnyel vagy bűncselekményekkel kapcsolatos eljárást követően” rendel el, és amely a vagyon végleges elvonását eredményezi.” [1 cikk d) pont].

Az egyezmény ratifikálására hazánkban a 2000. évi CI. törvénnyel került sor.

A korrupcióról szóló, 1999. január 27-én, Strasbourgban kelt büntetőjogi egyezmény

Az Európa Tanács korrupcióról szóló egyezménye kevésbé részletes rendelkezéseket tartalmaz a vagyonvisszaszerzésről. Rendelkezik azonban a sürgős esetekre az illetékes hatóságok közötti közvetlen kommunikációról, amikor a bűnügyi jogsegély kérelemmel együtt a megkereséseket párhuzamosan a központi hatóságokon keresztül kell megküldeni. Ez létfontosságú lehet, olyan vagyontárgyak befagyasztása és lefoglalása iránti kérelem esetén, amelyek gyorsan eltűnhetnek (30. cikk) (Thomas – Day – Jackson, 2019, 17.).

Az egyezmény ratifikálására hazánkban az 1994. évi XIX. törvénnyel került sor.

A pénzmosásról, a bűncselekményből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finanszírozásáról szóló, 2005. május 16-án, Varsóban kelt Egyezmény

2005-ben az Európa Tanács elfogadta a varsói egyezményt, amelyet a strasbourgi egyezmény általános elvei aktualizálásának és továbbfejlesztésének tekintettek. Az egyezmény érintetlen hagyta a strasbourgi egyezményben meghatározott kötelezettségeket, de tovább is lépett, figyelembe véve a nemzetközi közegben a pénzmosás kezelésére időközben létrehozott Pénzügyi Akciócsoport (FATF) és az Európa Tanács hasonló, MONEYVAL elnevezésű szervezet által szerzett tapasztalatokat. Az egyezmény kifejezetten a pénzmosással és a nemzetközi terrorizmus finanszírozásával foglalkozik. A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem egyik fő eszköze az illegálisan szerzett pénzek elvonása. A nemzetközi együttműködés keretének alapelve ugyanaz, mint a strasbourgi egyezményé. Speciális kötelezettségként jelenik meg egy másik állam által bankszámlákra, banki tranzakciókra vagy a banki tranzakciók nyomán követésére vonatkozó információk iránti megkeresésre adott válasz.

Az elkobzott vagyontárgyak esetében az egyezmény elsőbbséget biztosít annak, hogy az elkobzott vagyontárgyakat a megkereső államnak adják vissza a bűncselekmény áldozatainak való kártérítést nyújtása vagy az ilyen vagyontárgyak törvényes tulajdonosaiknak való visszaszolgáltatása érdekében (25. cikk 2. bek.).

A fordított bizonyítási teher kilátásba helyezése a Palermói egyezményhez és az UNCAC-hoz hasonlóan szintén felmerül (3.cikk 4.bek.).

Az egyezmény ratifikálására hazánkban a korrupció elleni egyezményről szóló 2008. évi LXIII. törvénnyel került sor.

6.2.3. Egyéb standardok

A Pénzügyi Akció Munkacsoport (ATF) – mint a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi standardjait meghatározó kormányközi szervezet – ajánlásaiban érinti a vagyonvisszaszerzés témakörét. Az FATF ajánlásaiban megköveteli az országoktól, hogy határozott befagyasztási és elkobzási intézkedéseket léptessenek életbe, továbbá képesek legyenek együttműködni a vagyoni eszközök visszaszerzése érdekében (Európai Bizottság, 2020, 18.). Az összesen 40 ajánlásból kettő foglalkozik kifejezetten a vagyonvisszaszerzés témájával. A 4. ajánlás az elkobzásra és a vagyoni kényszerintézkedésekre vonatkozik, a 38. ajánlás pedig a nemzetközi bűnügyi jogsegély kapcsán a befagyasztás, lefoglalás és elkobzás kérdéseit öleli fel.

6.3. Az Európai Unió jogi keretei: együttműködés és harmonizáció

EU koncepciója, jogi alapok

Az Európa Tanács és az Egyesült Nemzetek Szervezete intézkedéseivel párhuzamosan az Európai Unió is számos intézkedést hozott, eszközt fogadott el, amelyek a vagyonvisszaszerzés különböző aspektusait szabályozzák. A bűncselekményből származó nyereség megelőzése és a tagállamok között a vagyonvisszaszerzésre vonatkozó közös megközelítés elérése ma már uniós szinten kiemelt kérdés (Boucht, 2013, 128.). Az EU jogalkotási tevékenységéhez vezető okok különösen a nemzeti hatóságok közötti együttműködés megkönnyítése, a kölcsönös elismerés elvének érvényesülése és a nemzeti jogok harmonizációja (Ligeti – Simonato, 2017, 4-5.).

Az Európai Unió szemszögéből nézve a vagyonvisszaszerzés kérdésköre különösen fontos, ha a bűncselekmény a EU pénzügyi érdekeit sérti, így a bűncselekményből

származó vagyoni eszköz az EU költségvetésének részét képezi, akár a bevételi, akár a kiadási oldalon. (Simonato – Lassalle, 2016, 133-134.).

Simonato és Lassalle szerint „Az EU három fő területen lép fel: az érintett hatóságok közötti horizontális információcsere; a befagyasztásra és az elkobzásra vonatkozó bírósági határozatok kölcsönös elismerése; valamint a nemzeti rendszerek harmonizációja, különösen az elkobzás rendszereinek vonatkozásában.” (Simonato – Lassalle, 2016, 134.). Az elkobzást illetően Borgers háromféleképpen differenciálta az EU tevékenységét. Először, ez egy módszer a súlyos bűncselekmények bizonyos típusai, pl. pénzmosás, kábítószer-kereskedelem, szervezett bűnözés elleni küzdelem terén. Másodsor, a „piszkos pénz” visszaszerzése – ami többet jelent, mint csak az elkobzás – önálló kérdéssé vált, nem kapcsolódik egy adott bűncselekménytípushoz. Harmadszor, az elkobzást a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem részének tekintik (Borgers, 2016, 27.).

A vagyonvisszaszerzés (asset recovery) fogalma az EU jogi diskurzus értelmében egy összetett, többlépcsős folyamat, amely a pénzügyi nyomozással kezdődik, a középpontjában az elkobzásra (befagyasztásra, lefoglalásra, vagyonelkobzásra) vonatkozó jogszabályok állnak, de más fázisokat is magában foglal, mint például a vagyon kezelése és a vele való rendelkezés. Emiatt az egyes fázisok különböző és nehéz kérdéseket, feladatokat vethetnek fel (Simonato – Lassalle, 2016, 134.; Ligeti-Simonato, 2017, 3-4.).

A büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés alapelve a kölcsönös elismerés. Ez az uniós jogrend egyik dinamikus területe. A kölcsönös elismerés elve 2002-2009. között a tagállamok jogának közelítése céljából a kerethatározatokon alapuló másodlagos jogforrásokon valósult meg. A Lisszaboni Szerződés hatálybalépését követően az irányelv vált a harmonizáció jogalkotási forrásává. Mérföldkőnek számít a vagyonvisszaszerzés területén az uniós jogi aktusok közül a rendelet elfogadása, mellyel az EU 2018-ban új jogi keretet vezetett be a vagyonvisszaszerzés területén. Ez az első általános hatállyal bíró, közvetlenül alkalmazandó, teljes egészében kötelező uniós jogi aktus ezen a területen.

Az EU közel két évtizede törekszik a meglévő fogalmak harmonizálására. Az első dokumentum ezen a területen az 1998-ban elfogadott 98/699/IB Együttes Fellelés volt a

pénzmosásról a szervezett bűnözés elleni küzdelem keretrendszeréről. Ezt követően az EU a 2000-es évek elején számos olyan eszközt fogadott el, amelyek célja a jogszabályok harmonizálása és a tagállamok közötti együttműködés fokozása volt, ennek keretében az alábbi kerethatározatokat hozta a vagyonvisszaszerzés különböző területeire vonatkozóan (Fernandez-Bertier, 2016, 11):

- 1) *a befagyasztásról és elkobzásról* (Tanács 2001/500/IB kerethatározata a pénzmosásról, a bűncselekményhez felhasznált eszközök és az abból származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, befagyasztásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról);
- 2) *a befagyasztási határozatok kölcsönös elismeréséről* (Tanács 2003/577/IB kerethatározata a vagyonnal vagy bizonyítékkal kapcsolatos biztosítási intézkedést elrendelő határozatoknak az Európai Unióban történő végrehajtásáról);
- 3) *az elkobzásról, kiterjesztett elkobzásról* (Tanács 2005/212/IB kerethatározata a bűncselekményből származó jövedelmek, vagyon és az elkövetéshez használt eszközök elkobzásáról);
- 4) *a vagyonelkobzási határozatok kölcsönös elismeréséről* (2006/783/IB kerethatározat a kölcsönös elismerés elvének a vagyonelkobzást elrendelő határozatokra történő alkalmazásáról);
- 5) *a vagyon-visszaszerzési hivatalok létrehozásáról* (2007/845/IB kerethatározat a tagállamok vagyon-visszaszerzési hivatalai közötti, a bűncselekményből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb tulajdon felkutatása és azonosítása terén való együttműködéséről).

Az EU jogalkotási tevékenységén felül intézményeket hozott létre a bűncselekményekből származó vagyon felkutatása és visszaszerzése terén folytatott együttműködés fokozása érdekében.

A kerethatározatok helyébe a 2014/41 EU és 2014/42 irányelvek és a 2018/1805 rendelet léptek, jelenleg a 2007/845/IB kerethatározat van teljeskörűen hatályban. A 2014/41/EU irányelv felváltotta a 98/699/IB együttes fellépést, valamint a 2001/500/IB és a 2005/212/IB kerethatározatok egyes cikkeit. A 2018/1805 rendelet pedig 2003/577/IB és a 2006/783/IB kerethatározatok helyébe lépett.

2014/42-es EU-irányelv a befagyasztásról és elkobzásról

Az Európai Parlament és a Tanács 2014/42/EU irányelve a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról szóló irányelv volt az első jogi aktus ezen a területen, amely a Lisszaboni Szerződés égisze alatt született (a továbbiakban: Irányelv). Meghatározta a befagyasztásra és elkobzásra vonatkozó minimumszabályokat, megkönnyítve ezzel a kölcsönös bizalmat és a határokon átnyúló hatékony együttműködést. Az irányelv részben felváltotta és egységes szerkezetbe foglalta a meglévő szabályokat, mivel a Bizottságnak a 2003/577/IB, 2005/212/IB és 2006/783/IB kerethatározatokról szóló végrehajtási jelentései szerint a kiterjesztett elkobzásra, valamint a befagyasztási és elkobzási határozatok kölcsönös elismerésére vonatkozó meglévő rendszerek nem voltak teljesen hatékonyak. Az elkobzást akadályozták a tagállami jogszabályok közötti különbségek. Ezért az irányelv célja a 2001/500/IB és a 2005/212/IB kerethatározatok rendelkezéseinek módosítása és kiterjesztése volt (Rec. 8-9.).

Az irányelv négy különböző intézkedést határoz meg, amelyek a harmonizáció tárgyát képezik: *az elkobzást, a kiterjesztett hatályú elkobzást, a harmadik féltől történő elkobzást és a befagyasztást* (4-7.cikk). A dokumentum elsősorban az elkobzás anyagi jogi fogalmára összpontosít, elsődleges célja a kiterjesztett hatályú vagyoneklobzás [4. cikk (1) bek.] és a harmadik személyektől történő elkobzás harmonizálása és minimumszabályainak megállapítása. Kezdetben az irányelv a nem elítélésen alapuló elkobzás harmonizált formájának bevezetését remélte, a végleges szöveg azonban messze van attól, hogy ilyen kompromisszumot érjen el [4. cikk (2) bek.] (Fernandez-Bertier, 2016, 12.).

Az irányelv számos újdonságot vezetett be, így tartalmazza:

- a *nem elítélésen alapuló elkobzásra* vonatkozó rendelkezéseket (legalábbis, ha a vádlott vagy gyanúsított személy eltűnt vagy beteg) (*actio in rem*);
- a bűncselekmények meghatározott körében a *kiterjesztett elkobzásra* vonatkozó rendelkezéseket;
- a *harmadik féltől történő elkobzási* rendelkezéseket;

- a vagyon későbbi elkobzás céljából történő befagyasztására vonatkozó rendelkezéseket, beleértve a „sürgős” befagyasztást;
- szigorú *jogi biztosítékokat*, amelyek biztosítják a befagyasztási vagy elkobzási eljárások által érintett felek jogainak védelmét; olyan szabályokat, amelyek lehetővé teszik a vagyontárgyak felderítését és nyomon követését még a jogerős ítéletet követően is a vagyoneklobzást elrendelő határozat hatékony végrehajtásának biztosítása érdekében;
- a *befagyasztott és elkobzott vagyontárgyak kezelésére* vonatkozó rendelkezéseket;
- valamint a tagállamokat a befagyasztásra és elkobzásra vonatkozó átfogó *statisztikai adatok gyűjtésére és vezetésére* kötelezést.

A Bizottság hangsúlyt fektetett – hasonlóan a korábban elfogadott jogi aktusokhoz – az alapvető fogalmak (bűncselekményből származó jövedelem, vagyon, elkövetési eszközök, elkobzás, befagyasztás és bűncselekmény) tisztázására is.

Az irányelv az „*elkobzás*”-t hagyományos értelemben fogalmazza meg, miszerint „*valamely bűncselekménnyel kapcsolatban bíróság által elrendelt végleges tulajdonvesztés*” (2. cikk 4. pont).

Tisztázni kellett a „bűncselekményből származó jövedelem” fogamát, azért, hogy az magában foglalja nemcsak a bűncselekményből származó közvetlen vagyont, hanem az abból származó közvetett előnyöket is, beleértve a közvetlen jövedelmek későbbi újrabefektetését vagy átalakítását (Rec. 11., 2. cikk 1. pont).

A vagyon fogalma széles körű, felölel „*mindennemű vagyont, beleértve az anyagi vagy eszmei, ingó vagy ingatlan javakat, valamint az ilyen vagyonnal kapcsolatos jogcímet és az abban való érdekeltséget igazoló okmányokat vagy okiratokat*” (2. cikk 2. pont).

A „*befagyasztás*” az irányelv megfogalmazásában „*a vagyon átruházásának, megsemmisítésének, átalakításának, az azzal való rendelkezésnek vagy a vagyon mozgásának ideiglenes megtiltása, illetve a vagyon feletti felügyelet vagy ellenőrzés ideiglenes átvétele*” (2. cikk 5. pont).

Az irányelv hatálya azonban csak a 3. cikkben taxatív felsorolt bűncselekményekre terjed ki.

Elkobzásra a bűncselekmény elkövetése miatti bűnösséget megállapító jogerős ítélet esetén kerül sor. Az ítélettől függően a tagállamoknak lehetővé kell tenni az elkövetési

eszközök és a bűncselekményből származó jövedelem, illetve az ilyen elkövetési eszközök vagy jövedelem értékének megfelelő értékű vagyon elkobzását [Rec. 15, 4.cikk (1) bek.].

Az uniós jogalkotó tisztában van azzal, hogy a büntetőjogi elítélésen alapuló elkobzás hagyományos formája nem bizonyult elégségesnek ahhoz, hogy növelje az elkobzott vagyon mértékét. Az EU biztosítani kívánja, hogy a nem elítélésen alapuló együttműködésre irányuló megkeresések alapján hozott vagyonelkobzást elrendelő határozatokat ne utasítsák el kizárólag azon az alapon, hogy azok ellentétesek a végrehajtó országban elfogadott modellel. Másrészt vizsgálja annak lehetőségét, hogy ezt a koncepciót minden tagállamban elterjesszék, mivel az új hatékony eszköz lenne a „piszkos pénzt” üldöző hatóságok kezében (Simonato, 2015, 219.).

2014-ig nem voltak olyan kötelező erejű rendelkezések sem nemzetközi, sem uniós szinten, amelyek arra kötelezték volna az uniós tagállamokat, hogy vezessék be az elkobzást elrendelő határozat meghozatalát előzetes elítélés nélkül is. Ennek fényében kerül sor a *nem elítélésen alapuló elkobzás* bevezetésére.

A *nem elítélésen alapuló elkobzásra* a terhelt távollétében lefolytatott eljárás keretében kerülhet sor, ha az elkobzás a gyanúsított vagy betegsége, vagy szökése miatt vált lehetetlenné. További feltétel, hogy a büntetőeljárást olyan bűncselekmények miatt indították meg, amelyek közvetve vagy közvetlenül valószínűleg gazdasági hasznot eredményeznek és az ilyen eljárás elítélést eredményezett volna, ha a gyanúsított vagy vádlott meg tudott volna jelenni a bíróság előtt [4. cikk (2) bek.].

A *kiterjesztett hatályú elkobzás esetében* a bűnösséget megállapító ítéletet követően nem csupán a konkrét bűncselekménnyel kapcsolatos vagyon elkobzására kerül sor, hanem arra a további vagyonra, amely esetében a bíróság megállapítja, hogy egyéb bűncselekményekből származó jövedelemnek minősül (Rec.19.). A jogintézmény nem újdonság, már a 2005/212/IB kerethatározat is tartalmazta annak három formáját. A kiterjesztett hatályú elkobzást lehetővé kell tenni, amennyiben a bíróság úgy véli, hogy az adott vagyon bűncselekményből származik. Ez nem jelenti azt, hogy meg kell állapítani, hogy az adott vagyon bűncselekményből származik. Az ügy körülményei, köztük a konkrét tények és a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján – így például annak alapján, hogy a vagyon értéke nem áll arányban az elítélt személy jogszerű jövedelmével

– a bíróság úgy véli, hogy a szóban forgó vagyon bűncselekményből származik (5. cikk). Az elkobzás e típusa szintén elítélésen alapuló elkobzás.

A *harmadik féltől történő elkobzás* bevezetésére annak elkerülése érdekében került sor, hogy a gyanúsított vagy vádlott az elkobzás elkerülése érdekében beavatott harmadik félre ne ruházza át a vagyont. A korábbi uniós jogi keret nem tartalmazott kötelező szabályokat e tekintetében. Az irányelv az elkobzás e típusát legalább azokban az esetekben lehetővé teszi, amikor a harmadik félnek tudomása volt, vagy tudomása kellett, hogy legyen arról, hogy a vagyon átruházásának vagy szerzésének célja az elkobzás elkerülése volt, konkrét tények és körülmények alapján, ideértve azt is, hogy az átruházásra ingyenesen vagy a piaci értéknél jelentősen alacsonyabb összeg ellenében került sor. A harmadik felektől való elkobzásra vonatkozó szabályoknak természetes és jogi személyekre is ki kell terjedniük. A jóhiszemű harmadik felek jogai nem sérülhetnek egyik esetben sem (Rec. 24.).

Az elkobzás végleges tulajdonvesztést eredményez. Ugyanakkor a vagyon megőrzése az elkobzás előfeltétele, és fontosnak bizonyulhat az elkobzást elrendelő határozat végrehajtásához. A vagyon megőrzése érdekében *befagyasztásra* kerül sor. Annak érdekében, hogy a vagyon a befagyasztást elrendelő határozat meghozatala előtt ne tűnhesen el, a tagállamok illetékes hatóságait fel kell hatalmazni arra, hogy az ilyen vagyon biztosítása érdekében azonnali intézkedéseket hozhassanak (Rec. 26., 7. cikk). E fogalmakkal (lefoglalás, befagyasztás, elkobzás) kapcsolatban egyértelmű, hogy egyes jogrendszerekben a lefoglalás céljából történő befagyasztás különálló, ideiglenes jellegű eljárási intézkedésnek minősül, amelyet elkobzás követhet (Rusu, 2016, 125.).

Végül, meg kell említeni, hogy az irányelv számos eljárásjogi biztosítékot vezet be az uniós jog értelmezésére és alkalmazására vonatkozó követelményen túlmenően, összhangban az alapvető jogokkal, többek között az EU Alapjogi Chartájával (Fazekas – Nanopoulos, 2016, 45.). Ennek körében a befagyasztási és elkobzási határozatokat azok indokaival együtt, a végrehajtást követően a lehető leghamarabb közölni kell az érintett személlyel, amennyiben az a nyomozást nem veszélyezteti [8. cikk (2) bek.]. Ezen túlmenően a tagállamok kötelesek biztosítani azon befagyasztott vagyon haladéktalan visszaszolgáltatását, amelynek elkobzását nem rendelték el; harmadik félnek a tulajdonjog vagy más vagyoni jogok érvényesítésére, továbbá a sértett kártérítésre vonatkozó igényét (8. cikk).

2018/1805-ös EU-rendelet a befagyasztást és az elkobzást elrendelő határozatok kölcsönös elismeréséről

A befagyasztást és az elkobzást elrendelő határozatok kölcsönös elismerésére vonatkozó kerethatározatokat (2003/577/IB és 2006/783/IB) a tagállamok nem egységesen hajtották végre és alkalmazták, amely nem elegendő mértékű kölcsönös elismeréshez és nem elég hatékony határokon átnyúló együttműködéshez vezetett. *Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1805 rendelete (2018. november 14.) a befagyasztást és az elkobzást elrendelő határozatok kölcsönös elismeréséről* szóló jogi aktus. A rendelet célja, hogy megkönnyítse a bűncselekményből származó vagyonok határokon átnyúló visszaszerzését, és hatékonyabb legyen az EU-ban a jogtalanul szerzett pénzeszközök befagyasztása és elkobzása.

A dokumentum kiemelkedő jelentőséggel bír abból a szempontból, hogy – a 2009 előtti harmadik pillér kerethatározatai, majd a Lisszaboni Szerződés hatálybalépését követően kibocsátott irányelveket követően – először került sor büntetőjogi tárgyú rendelet kibocsátására, ezzel kötelezően és közvetlenül alkalmazandó uniós jogi normában szabályozta e határozatok kölcsönös elismerésére vonatkozó szabályokat (Rec. 11.).

A rendelet alapján a tagállamok elismerik és területükön végrehajtják azokat a befagyasztást, illetve elkobzást elrendelő határozatokat, amelyeket egy másik tagállam büntetőügyekben folytatott eljárás keretében bocsátott ki [1. cikk (1.bek.)]. Kiemelendő, hogy a rendelet 3. cikk (1) bekezdésében felsorolt bűncselekmények esetén az elismerési és végrehajtási kötelezettség *a kettős inkriminációra tekintet nélkül* fennáll. Az egyéb bűncselekmények esetén a határozat elismerését és végrehajtását a végrehajtó tagállam attól teheti függővé, hogy az elkobzás vagy a befagyasztás alapját képező cselekmény a saját büntetőjoga szerint bűncselekmény-e. A határozatok elismerése és végrehajtása további alaki követelmények nélkül történik, a rendelet kettő mellékletében – befagyasztásra vonatkozó tanúsítvány és elkobzásra vonatkozó tanúsítvány – formanyomtatványok segítségével. A kibocsátó hatóságnak csak a formanyomtatványt kell kitöltenie, és a tanúsítványt a biztosítási vagy elkobzási határozattal együtt közvetlenül a végrehajtó hatóságnak vagy a végrehajtó állam központi hatóságának továbbítani.

A határozatok kibocsátásakor a kibocsátó hatóságnak gondoskodnia kell a *szükségesség* és az *arányosság elvének* tiszteletben tartásáról, azaz csak abban az esetben bocsátható ki és továbbítható egy másik tagállam végrehajtó hatósága részére egy befagyasztást vagy

egy elkobzást elrendelő határozat, ha annak kibocsátására és alkalmazására egy kizárólag belföldi ügyben is sor kerülhetett volna [Rec. 21., 1. cikk (3) bek.]. A tagállamok kérhetik, hogy a kibocsátó hatóságnak továbbítsa *az eredeti befagyasztást elrendelő határozatot vagy elkobzást elrendelő határozatot* vagy annak hitelesített másolatát a befagyasztási tanúsítvánnyal vagy az elkobzási tanúsítvánnyal együtt [4. cikk (2) bek.; 14. cikk (2) bek.].

A rendelet is tisztázza az alapvető fogalmakat: (2. cikk):

- „*befagyasztást elrendelő határozat*”: a kibocsátó hatóság által kibocsátott vagy érvényesített olyan határozat, amelynek célja a vagyon megsemmisítésének, átalakításának, eltávolításának, átruházásának vagy elidegenítésének a vagyon elkobzása céljából való megakadályozása;
- „*elkobzást elrendelő határozat*”: bűncselekménnyel kapcsolatos eljárás eredményeképpen bíróság által hozott jogerős szankció vagy intézkedés, amelynek eredményeképpen egy természetes vagy jogi személyt végleg megfosztanak vagyonától;
- „*vagyon*” a 2014/42/EU irányelvből kiindulva, azonban szelesebb körű tartalommal;
- „*bűncselekményből származó jövedelem*” a 2014/42/EU irányelvvel egyező megfogalmazás.

A fogalom meghatározásokat alapul véve, amennyiben a magyar hatóságok bocsátják ki a rendelet szerinti határozatokat, akkor a Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC törvény kényszerintézkedései közül a lefoglalás és a zár alá vétel elrendelése („befagyasztás”), a Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény intézkedései közül pedig az elkobzás és vagyonelkobzás jogerős bírósági elrendelése releváns („elkobzás”) (Szomora, 2021, 1.).

A kibocsátó hatóságnak képesnek kell lennie arra, hogy bármely vonatkozó csatornát vagy továbbítási eszközt igénybe vegyen, beleértve az Európai Igazságügyi Hálózat (EIH) biztonságos távközlési rendszerét, a Eurojustot, illetve az igazságügyi hatóságok által használt egyéb csatornákat. Szoros kommunikációra van szükség az érintett illetékes nemzeti hatóságok között, különösen azokban az esetekben, amikor a vagyonelkobzást elrendelő határozat egyidejűleg több tagállamban kerül végrehajtásra. Az illetékes nemzeti hatóságoknak ezért szükség esetén konzultálniuk kell egymással, akár közvetlenül, akár a Eurojust, illetve az EIH közvetítésével.

Előremutató lépés, hogy ez a rendelet több, szoros határidőt tartalmaz a határozatok elismerésre és végrehajtására a gyors ügyintézés érdekében. Az elkobzást elrendelő határozatok elismerésére 45 napos határidőt határoz meg, a befagyasztást elrendelő határozatok elismerésére pedig sürgős esetben 48 órás, végrehajtására pedig további 48 órás határidőt szab meg. A korlátok – szigorú feltételek mellett – megváltoztathatók.

A jogalkotó a határon átnyúló esetekben is biztosítani kívánja a sértettek jogainak tiszteletben tartását befagyasztott vagyon visszaszolgáltatása, illetve kártérítés tekintetében (29-30, 33-34. cikk).

A befagyasztásra és elkobzásra vonatkozó rendelkezéseket az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény (EU Be.) iktatta be a magyar jogrendbe. A VI. Fejezet „*A bizonyítási eszköz, az elkobzás alá eső dolog és a vagyoneklobzás alá eső vagyon megőrzését biztosító határozat végrehajtására irányuló eljárási jogsegély*” címen a befagyasztást elrendelő határozatnak az (EU) 2018/1805 rendelet alapján történő végrehajtására irányuló eljárási jogsegély szabályait tartalmazza. A IX/D. Fejezet pedig „*Elkobzás és vagyoneklobzás végrehajtására irányuló jogsegély*” címmel az elkobzást elrendelő határozatnak az (EU) 2018/1805 európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján történő végrehajtására irányuló jogsegélyről rendelkezik.

Az Európai Bizottság 2020. június 20-i Jelentése „Vagyonvisszaszerzés és elkobzás: Annak biztosítása, hogy a bűnelkövetés ne legyen kifizetődő tevékenység” [COM(2020) 217 final]

A Bizottság jelentése értékelte a 2014/42/EU irányelv rendelkezéseit és annak végrehajtását a tagállamokban, illetve vizsgálta a vagyonvisszaszerzési hivatalok munkáját, kiemelve a feladatuk ellátás során felmerülő problémákat (Deres, 2023, 255-260). A jelentés a vagyonvisszaszerzési eljárásnak alábbi szakaszait azonosította:

- a jogellenesen szerzett vagyoni eszközök azonosítása és felkutatása;
- a vagyoni eszközök befagyasztása és lefoglalása az esetleges későbbi elkobzásuk céljából;
- a befagyasztott és lefoglalt vagyoni eszközök kezelése az értékük megőrzése érdekében;
- a jogellenesen szerzett vagyoni eszközök elkobzása;

- az elkobzott vagyoni eszközök elidegenítése, a köz- vagy társadalmi célú újrafelhasználásukat is beleértve (Európai Bizottság, 2020, 2.).

Az EU Irányelv Javaslat a vagyonvisszaszerzésről és elkobzásról (COM(2022) 245 final)

2022. május 25-én az Európai Bizottság új jogalkotási csomagot tett közzé, amely többek között a vagyonvisszaszerzésről és elkobzásról szóló új irányelvre irányuló javaslatot is tartalmazza (a továbbiakban: Irányelvjavaslat). A javaslat jelentős erőfeszítésnek tekinthető az uniós tagállamok még mindig eltérő vagyon-visszaszerzési és elkobzási rendszereinek további harmonizálása érdekében, a korábbi számos uniós szintű jogalkotási kezdeményezés ellenére (Sakellaraki, 2022, 478.).

Sakellaraki az alábbiak szerint csoportosítja az irányelvjavaslat rendelkezéseit:

a) érdemben: pontosítja a meglévő szabályokat, és további közös minimumszabályokat állapít meg a vagyonvisszaszerzés több szakaszára (felkutatás és azonosítás, vagyonkezelés, befagyasztás és elkobzás);

b) *intézményi szinten*: a vagyon-visszaszerzési hivatalok (ARO-k) hatáskörét kiterjeszti, amely lehetővé teszi számukra a vagyontárgyak sürgős befagyasztását, a közvetlen hozzáférést a különböző nemzeti nyilvántartásokhoz és adatbázisokhoz, az egymással történő gyors információcserét, valamint létrehozza a vagyonkezelő hivatalokat (AMO-k) mint a befagyasztott és elkobzott vagyontárgyak kezelésére szakosodott hatóságokat;

c) *stratégiai / szervezeti szinten*: a vagyon-visszaszerzésre vonatkozó átfogó nemzeti stratégiák elfogadását támogatja, melyet az ARO / AMO szervezeteknek és harmadik országbeli partnereiknek az Európai Ügyészséggel (EPPO), az Eurojusttal és az Europolal, történő együttműködésére vonatkozó rendelkezések kísérik (Sakellaraki, 2022, 478.).

Elfogadását követően a javasolt irányelv az (EU) 2018/1805 rendelet mellett az egyetlen harmonizációs eszköz lenne a vagyonvisszaszerzés és elkobzás területén az EU-ban, amely a jelenleg hatályos uniós harmonizációs eszközöket – nevezetesen a 2005/212/IB és a 2007/845/IB kerethatározatot, továbbá a 2014/42/EU évi irányelvet – váltaná fel, így egyetlen jogi aktusban állapítaná meg a vagyon felkutatására és azonosítására, befagyasztására, kezelésére és elkobzására vonatkozó közös előírásokat. Az egységes jogi

eszköz választásával a Bizottság koherensebb és stratégiai megközelítést kíván biztosítani a vagyonvisszaszerzésre és a vagyonvisszaszerzési rendszeren belüli valamennyi érintett szereplő együttműködésére vonatkozóan (Irányelvjavaslat, 2022, 7.).

6.4. Szervezetrendszer

A fentebb bemutatott nemzetközi eszközök sikeres alkalmazása érdekében a vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos hatékony nemzetközi együttműködés gyors fellépést igényel. A nemzeti jogszabályok, politikák, intézmények és eljárások eltérései nehezítik a hatékony információcserét. Mivel a vagyonvisszaszerzés területén nagyon kevés nemzetközi együttműködés létezett, számos „formális” és „informális” hálózat jött létre, kifejezetten a bűnözői vagyon felkutatására, azonosítására, befagyasztására, lefoglalására és elkobzására (Thomas–Day–Jackson, 2019, 20.). Ennek következtében több szervezet, intézmény játszik szerepet a vagyonvisszaszerzés területén.

6.4.1. Vagyon-visszaszerzési hivatalok (ARO)

A legfontosabb szervek a nemzeti vagyon-visszaszerzési hivatalok (Asset Recovery Office) (a továbbiakban: ARO). Az EU felismerve a vagyonvisszaszerzési eljárás nehézségeit tanácsi kerethatározattal (2007/845/IB kerethatározat) 2008. december 18-i határidővel kötelezte a tagállamokat, hogy a bűncselekményekből származó jövedelmek és egyéb tulajdon felkutatásának és azonosításának megkönnyítése érdekében hozzanak létre vagy jelöljék ki a nemzeti vagyonvisszaszerzési hivatalokat, ezzel jogi keretet teremtve egy informális hálózat számára. A kerethatározatban megfogalmazott kifejezett cél a tagállamok közötti hatékony információáramlás biztosítása (Nagy–Vári, 2021, 582.). A hivatalok kérésre és spontán módon is együttműködhetnek egymással az információk és a bevált gyakorlatok cseréje révén, függetlenül attól, hogy a hivatal a nemzeti jog szerint milyen jogállású, és hogy bűnüldözési, igazságügyi vagy közigazgatási struktúrában jött-e létre (Thomas–Day–Jackson, 2019, 23.). Az információcsere a 2006/960/IB tanácsi kerethatározatban meghatározott feltételek szerint történik. 2015 óta minden tagállam kijelölte a vagyon-visszaszerzési hivatalát, melyek

túlnyomó része bűnüldöző szerv. Az Europol SIENA csatornáján keresztül (biztonságos információcserét biztosító hálózati alkalmazás) történik a hivatalok között a biztonságos információcsere. A vagyon-visszaszerzési hivatalok közötti információcsere az elmúlt évek során drámai mértékben nőtt: a 2012-es 539 információcseréről 2019-re 7659-re (Európai Bizottság, 2020, 16.).

Az ARO-k közötti koordinációra szolgáló informális platform (ARO Platform) révén a vagyonvisszaszerzési hivatalok megosztják egymással bevált gyakorlataikat, stratégiai és operatív kérdéseket vitatnak meg a hatékonyabb együttműködés, illetve az információmegosztás megkönnyítése érdekében (Európai Bizottság, 2020, 17.).

Meg kell még említeni az EU 2019. június 20. napján elfogadott 2019/1153 irányelvet, amely a bűnüldöző szervek és az ARO-k számára szélesebb körű hozzáférést biztosít a pénzügyi és egyéb információkhoz (PAVLIDIS, 2021, 112.).

6.4.2. Vagyonvisszaszerzési ügynökségi hálózat – CARIN és egyéb vagyonvisszaszerzési ügynökségközi hálózatok (ARINs)

A vagyon-visszaszerzési ügynökségek közötti hálózatok (Asset Recovery Inter-Agency Networks) (a továbbiakban: ARINs) olyan „informális” hálózatok, amelyek a vagyonvisszaszerzés minden aspektusára kiterjedően a bűnüldöző hatóságok és igazságügyi szervek közötti információcserét teszi lehetővé.

Camden Vagyonvisszaszerzési Ügynökségközi Hálózatot (CARIN)

Már az EU kerethatározata előtt 2004-ben hat tagállam Hágában – felismerve, hogy a határokon átnyúló azonosítás, befagyasztás, lefoglalás és elkobzás területén a módszerek és technikák kölcsönös megismerésére van szükség – az információcsere érdekében létrehozta a Camden Vagyonvisszaszerzési Ügynökségközi Hálózatot (CARIN). A holland vagyon-visszaszerzési hivatal kezdeményezésére jött létre Belgium, Írország, az Egyesült Királyság és Ausztria részvételével.

Ez tekinthető a vagyonvisszaszerzési hivatalok elődjének. A szervezet a vagyon felkutatása, befagyasztása, lefoglalása és elkobzása területén működő bűnüldöző és igazságügyi szakemberekből álló informális ügynökségközi hálózat. Minden tagállamot

a vagyonvisszaszerzés területén tapasztalattal rendelkező két fő – egy bűnüldöző és egy igazságügyi szakértő (ügyész, nyomozási bíró stb.) – képvisel, a jogrendszerrel függően. Ez az informális hálózat minden tagországban rendelkezik kapcsolattartó pontokkal, amelyek segítik egyrészt a vagyon azonosítására és nyomon követésére vonatkozó informális információcserét; másrészt a kölcsönös jogsegélykérelmek előkészítését. A hálózat az alapítása óta folyamatosan bővül.

A CARIN jelenleg 61 tagországgal rendelkezik, köztük 27 uniós tagállammal és 13 nemzetközi szervezettel. A hálózat kapcsolódik a világ hét másik regionális vagyonvisszaszerzési ügynökségközi hálózatához (ARIN) is.

Regionális vagyon-visszaszerzési ügynökségközi hálózatok (ARIN)

A CARIN-típusú vagyon-visszaszerzési hálózat népszerű koncepciónak bizonyult a más régiókban is. Ennek eredményeképpen a CARIN 2004-es létrehozása óta hét másik regionális vagyon-visszaszerzési hálózatot hoztak létre, amelyek az együttműködés szempontjából hatékony eszközt jelentenek. Ezek a hálózatok a következők:

1. ARIN-AP (Ázsia és Csendes-óceáni térség)
2. ARIN-CARIB (Karib térség)
3. ARIN-EA (Kelet-Afrika)
4. ARIN-SA (Dél-Afrika)
5. ARINWA (Nyugat-Afrika)
6. ARIN-WCA (Nyugat- és Közép-Ázsia)
7. RRAG (Latin-Amerika).

A CARIN-hálózat és a hozzá tartozó regionális ARIN-ek több mint 150 országot és joghatóságot fednek le.

6.4.3. Az Európa Tanács monitoring szervei

Az Európa Tanács keretén belül két monitoring szervezet szükséges megemlíteni. Az egyik a Korruptió Elleni Államok Csoportja (Group of States of against Corruption (a továbbiakban: GRECO), amely a részes államok korrupcióval szembeni törekvéseit vizsgálja. Ennek során a korrupcióval érintett vagyon kérdései is kiemelkedő jelentőséggel bírnak.

A MONEYVAL, a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni intézkedések értékelésével foglalkozó szakértői bizottság (Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terror) A MONEYVAL, mint az Európa Tanács állandó ellenőrző szerve, amely feladata a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemre vonatkozó legfontosabb nemzetközi szabványoknak való megfelelés és végrehajtásuk hatékonyságának értékelése, valamint a nemzeti hatóságoknak szóló ajánlások megfogalmazása (Mujanović–Datzer, 2020, 26.).

6.4.4. Az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala és Világbank – Az ellopott eszközök visszaszerzésére irányuló kezdeményezés (StAR)

A lopott eszközök visszaszerzésére irányuló kezdeményezés (Stolen Asset Recovery) (a továbbiakban: StAR) a Világbank-csoport és az ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala (UNODC) között 2009-ben létrehozott partnerség. A StAR az UNCAC ratifikálását és a vagyonvisszaszerzésről szóló fejezetének végrehajtását támogatja. A célja az, hogy segítsen az államoknak megteremteni a vagyontárgyak visszaszerzésének és visszaszolgáltatásának feltételeit, valamint jobban megérteni a vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos jogi és operatív kérdéseket. Ez a gyakorlati szakemberek számára ismeretek és eszközök terjesztése révén valósulhat meg, beleértve az ajánlásokat is. (Desterbeck – Schantz, 2009, 167.).

6.4.5. A nemzetközi Bűnügyi Együttműködés szervei

E hálózatokon túl az igazságügyi együttműködés területén a bűnüldöző szervek is fontos szerepet játszanak. Az INTERPOL-on belül a vagyonvisszaszerzéssel foglalkozó globális fókuszpont-hálózat, az EUROPOL-on belül a bűnügyi vagyonügyi hivatal (ECAB), valamint a SIENA rendszer segíti elő az együttműködést és az információcserét. Az Europol, az Európai Unió rendvédelmi ügynökségeként az EU-n belül a rendőrségi együttműködés legfontosabb intézménye. A már említett SIENA hálózat alkalmazásán túl az Europol bűncselekményekből származó vagyonnal foglalkozó hivatalát (Europol Criminal Assets Bureau) (a továbbiakban: ECAB) kell megemlíteni, amely 2006 óta működik. Feladata az Europol-partnerállamok támogatása és tanácsadás a bűncselekményből származó vagyon felkutatása és visszaszerzése terén. Az ECAB-hoz tartozik a CARIN Hálózat állandó titkársága is. Az ECAB információval rendelkezik az országok különböző jogi eljárásairól és gyakorlatairól, továbbá a vagyonvisszaszerzési szakértők és kapcsolattartók listájáról is a CARIN-hálózaton keresztül. Az ECAB gyakran jelentősen le tudja egyszerűsíteni és fel tudja gyorsítani az eljárásokat. Míg az Europol az EU bűnüldözési, addig az Eurojust a büntető igazságügyi együttműködés ügynöksége, amely a nyomozások és büntetőeljárások összehangolását, valamint a tagállamok illetékes hatóságai közötti együttműködést segíti elő. Az Eurojust vagyonvisszaszerzés területén nyújtott támogatása különösen hasznos a nemzetközi bűnügyi jogsegély iránti megkeresések végrehajtásának megkönnyítése, illetve a befagyasztási, és elkobzási határozatok végrehajtása területén. Meg kell még említeni az EU legfiatalabb szervét, a 2021. június 1. napjától működő Európai Ügyészséget. Az Európai Ügyészség létrehozására vonatkozó megerősített együttműködés bevezetéséről szóló 2017. október 12-én elfogadott (EU) 2017/1939 rendelete alapján a szervezet feladata az unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekmények és az azokhoz elválaszthatatlanul kapcsolódó bűncselekmények elkövetőivel szemben a nyomozás és a vádhatósági eljárás lefolytatása. Ezen belül kiemelkedő helyet foglal el a bűncselekményből szerzett vagyon eszközök visszaszerzése (Franssen, 2022, 207.). Ennek érdekében az Ügyészi Kollégium 2022. szeptember 28-án 042/2022. számú határozattal létrehozta a Vagyonvisszaszerzést és pénzmosást elősegítő tanácsadó testületet (Asset Recovery and Money Laundering Advisory Board) (a továbbiakban: ARMLAB). Az ARMLAB a szakértelmet kívánja biztosítani, valamint elősegíteni és egyszerűsíteni az Európai Ügyészség stratégiai célkitűzéseit a vagyonvisszaszerzés és a pénzmosás területén.

Felhasznált irodalom

- BORGERS, MATTHIAS J. (2016): Confiscation of the proceeds of crime: the European Union Framework. In Colin King – Clive Walker (eds): *Dirty Assets: Emerging Issues in the Regulation of Criminal and Terrorist Assets*. New York, Routledge, 27-45.
- BOUCHT, JOHAN (2013): Extended Confiscation and the Proposed Directive on Freezing and Confiscation of Criminal Proceeds in the EU: On Striking a Balance between Efficiency, Fairness and Legal Certainty. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* (21):127-162.
- CARR, INDRA – JAGO, ROBERT (2016): Corruption, the United Nations Convention against Corruption ('UNCAC') and Asset Recovery. In King, Colin – Walker, Clive (eds.): *Dirty Assets: Emerging Issues in the Regulation of Criminal and Terrorist Assets*. New York, Routledge, 203-226.
- DERES PETRONELLA (2023): Vagyonvisszaszerzés. In: BÉRCES, Viktor – GERENCSÉR, Balázs Szabolcs (szerk.): *Az ügyészség az igazságszolgáltatás rendszerében: 150 év elméleti és gyakorlati tapasztalatai*. Budapest, Pázmány Press, 251-266.
- DESTERBECK, FRANCIS – SCHANTZ, DELPHINE (2009): Asset Recovery: Possibilities and Limitations. *Eucrim* (4):162-168.
- THOMAS, JILL – DAY, LAWRENCE – JACKSON, FIONA (2019): *Tools and Best Practices for International Asset Recovery Cooperation Handbook*. Advice on Individual Rights in Europe (AIRE) and Regional Anti-corruption Initiative (RAI) https://www.rai-see.org/php_sets/uploads/2020/11/Handbook-int-coop-ENG-web-1.pdf
- FAZEKAS, MIHÁLY – NANOPOULOS, EVA (2016): The Effectiveness of EU Law: Insights from the EU Legal Framework on Asset Confiscation. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 24:39-64.
- FERNANDEZ – BERTIER, MICHAËL (2016): The confiscation and recovery of criminal property: a European Union state of the art. *ERA Forum Journal of the Academy of European Law*, Springer Verlag, 1-20.
- FRANSSEN, NICOLAS (2022): Every Euro Counts ... and So Does Every Second. *Eucrim* (3):206-104.

- HEIMANN, FRITZ (2018): The UN Convention Against Corruption. In Heimann, Fritz – Pieth, Mark: *Confronting Corruption. Past Concerns, Present Challenges, and Future Strategies*. Oxford, Oxford University Press, 103-116.
- KING, COLIN – WALKER, CLIVE (2016): Emerging Issues in the Regulation of Criminal and Terrorist Assets. In King, Colin – Walker, Clive (eds.): *Dirty Assets: Emerging Issues in the Regulation of Criminal and Terrorist Assets*. New York, Routledge, 3-26.
- LAGHIDZE, EKATERINE (2023): Seizure and confiscation as an effective means of combating transnational organised crime. *International Journal of Law: „Law and World”*, 9(1):146-155.
- LIGETI, KATALIN – SIMONATO, MICHELE (2017): Asset recovery in the EU: Towards a Comprehensive Enforcement Model beyond Confiscation? In Ligeti, Katalin – Simonato, Michele (eds.) *Chasing Criminal Money. Challenges and Perspectives Asset Recovery in the EU*. Oxford, Hart Publishing Ltd, 1-21.
- MÂNEA, ALEXANDRA MĂLINA (2015): International, European and International Developments in Asset Recovery. In *Conferinta Internationala de Drept, Studii Europene si Relatii Internationale*, 3(3):97-903.
- MUJANOVIĆ, ELDAN – DATZER, DARKO (2020) (eds.): *Handbook on Effective Asset Recovery in Compliance with European and International Standards. Advice on Individual Rights in Europe (AIRE) – Regional Anti-corruption Initiative (RAI)Aire*, https://www.rai-see.org/php_sets/uploads/2020/11/Handbook-asset_recovery_eng-1.pdf
- NAGY RICHÁRD – VÁRI VINCE (2021): Új irányok a vagyonvisszaszerzésben. *Belügyi Szemle*, (4):579-593.
- RUSU, ION (2016): Freezing and Confiscating the Proceeds of Crime in the European Union. *Acta Universitatis Danubius*, 12(2):122-137.
- SAKELLARAKI, ANNA (2022): EU Asset recovery and Confiscation Regime – *Quo Vadis?* a First Assessment of the Commission’s Proposal to Further Harmonise the EU Asset Recovery and Confiscation Law. A Step in the Right Direction? *New Journal of European Criminal Law*, 13(4):478-501.
- SIMONATO, MICHELE (2015): Directive 2014/42/EU and Non-Conviction Based Confiscation. A Step Forward on Asset Recovery. *New Journal of European Criminal Law*, 6(2):213-228.

SZOMORA ZSOLT (2021): Hatályba lépett az első büntetőjogi tárgyú európai uniós rendelet. Magyar Jogász Egylet (2021-02-17)
<https://jogaszegylet.hu/jogelet/hatalyba-lepett-az-első-buntetojogi-targyu-europai-unios-rendelet/>

TÓTH ZSOLT – VÖRÖS KATALIN – SZENTIRMAI OLIVÉR – KÖKÉNYESI ZOLTÁN – MATYI ÁDÁM – FÁBRI ANDRÁS – LUDÁNYI CSABA (2022): *Módszertani Útmutató a bűnös úton szerzett vagyon felkutatásához és biztosításához*. Budapest, Belügyi Alapok

VERVAELE, JOHN A. E. (2017) Foreword. In: LIGETI, KATALIN – SIMONATO, MICHELE (Eds.): *Chasing Criminal Money. Challenges and Perspectives Asset Recovery in the EU*. Oxford, Hart Publishing, V-VI.

WALTER, CHRISTIAN (2017): Combating Terrorism and Organised Crime. In: SCHMAHL, Stefanie – BREUER, Martin (Edited by): *The Council of Europe, its Law and Policies*. Oxford, Oxford University Press, 672-695.

Felhasznált jogszabályok

- Egyesült Nemzetek Szervezetének a Kábítószeres és a pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezménye
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99800050.tv>

- Egyesült Nemzetek Szervezete Nemzetközi szervezett bűnözés elleni, 2000. december 14-én, Palermóban kelt Egyezménye (UNTOC)
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0600101.tv>

- Egyesült Nemzetek Szervezete Meridában, 2003. december 10-én kelt Korruptió elleni Egyezménye (UNCAC) Egyesült Nemzetek Szervezete Meridában, 2003. december 10-én kelt Korruptió elleni Egyezménye (UNCAC)
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0500134.tv>

- Európa Tanács Kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló, 1959. április 20-án, Strasbourgban kelt Európai Egyezménye (CETS No. 030)
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400019.tv>

- Európa Tanács Pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló, Strasbourgban, 1990. november 8-án kelt Egyezménye (CETS No. 141) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0000101.tv>

- Európa Tanács Korrupcióról szóló, 1999. január 27-én, Strasbourgban kelt Büntetőjogi Egyezménye (CETS No. 173) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0200049.tv>
- Európa Tanács Pénzmosásról, a bűncselekményből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finanszírozásáról szóló, Varsóban, 2005. május 16-án kelt Egyezménye (CETS No. 198) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0800063.tv>
- Tanács 2006/960/IB határozata (2006. december 18.) az Európai Unió bűnüldöző szervei közötti információ- és bűnüldözési operatív információ cseréjének leegyszerűsítéséről (*OJ L 386, 29.12.2006, 89–100*)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32006F0960>
- Tanács 2007/845/IB határozata (2007. december 6.) a tagállamok vagyon-visszaszerzési hivatalai közötti, a bűncselekményből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb tulajdon felkutatása és azonosítása terén való együttműködésről (*OJ L 332, 18.12.2007, 103–105*) <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2007/845/oj?locale=hu>
- Az Európai Parlament és a Tanács 2014/42/EU irányelve (2014. április 3.) a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról (OJ L 127, 29.4.2014. 39–50) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:32014L0042>
- A Tanács (EU) 2017/1939 rendelete (2017. október 12.) az Európai Ügyészség létrehozására vonatkozó megerősített együttműködés bevezetéséről (*OJ L 283, 31.10.2017, 1–71*) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017R1939&from=CS>
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1805 rendelete (2018. november 14.) a befagyasztást és az elkobzást elrendelő határozatok kölcsönös elismeréséről (*OJ L 303, 28.11.2018, 1–38*) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:32018R1805>
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1153 irányelve (2019. június 20.) a pénzügyi és egyéb információk bizonyos bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása és a vádeljárás lefolytatása céljából történő felhasználásának megkönnyítését szolgáló szabályok megállapításáról, valamint a 2000/642/IB tanácsi határozat hatályon kívül helyezéséről (*OJ L 186, 11.7.2019, 122–137*)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1153>

- 2012. évi CLXXX. törvény az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200180.tv>

Online források

- EURÓPAI BIZOTTSÁG (2020) - A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak, Vagyon-visszaszerzés és elkobzás: Annak biztosítása, hogy a bűnözés ne legyen kifizetődő. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5776f170-a4b5-11ea-bb7a-01aa75ed71a1.0009.02/DOC_1&format=PDF

- EURÓPAI BIZOTTSÁG (2016) – Az Európai Bizottság kezdeti hatásvizsgálata “A büntetőbíróságok befagyasztást és elkobzást elrendelő határozatai kölcsönös elismerésének megerősítése” című dokumentumról. http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2016_just_024_mutual_recognition_en.pdf

- COUNCIL OF EUROPE (2020): The Use of Non-Conviction Based Seizure and Confiscation. <https://rm.coe.int/the-use-of-non-conviction-based-seizure-and-confiscation-2020/1680a0b9d3>

- IRÁNYELVJAVASLAT (2022): Javaslat az Európai Parlament és a Tanács Irányelv a vagyonvisszaszerzésről és elkobzásról (COM(2022) 245 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0245&from=EN>

- FATF (2012): *Best Practices on Confiscation (Recommendations 4 and 8) and a Framework for Ongoing Work on Asset Recovery*. FATF/OECD, Paris, 2012. [https://www.fatf-](https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Bestpracticesonconfiscationrecommendations4and38andaframeworkforongoingworkonassetrecovery.html)

[gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Bestpracticesonconfiscationrecommendations4and38andaframeworkforongoingworkonassetrecovery.html](https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Bestpracticesonconfiscationrecommendations4and38andaframeworkforongoingworkonassetrecovery.html)

- FATF (2012-2023): *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*, FATF, Paris, 2023. www.fatf-gafi.org/recommendations.html

Nagy Ágnes

7. A VAGYONLEFÖLÖZÉS KRIMINALISZTIKAI KÉRDÉSEI, VAGYON-VISSZASZERZÉSI ELJÁRÁS, VAGYONKUTATÁS

7.1. Bevezetés

A kriminalisztika mint bűnügyi nyomozástudomány általánosságban megfogalmazva a bűncselekmények felderítésével, a tényállás megállapításával, a bizonyítékok beszerzésével foglalkozó tudomány.

A bűnös úton szerzett illegális vagyon elvonása érdekében a kriminalisztikai alapkérdések (mit?, hol?, mikor?, hogyan?, ki?, kivel?, miért?) speciális formában jelennek meg, hiszen a vagyonelevonással összefüggésben folytatott eljárások már nem a tényállás felderítését, bizonyítékok beszerzését szolgálják, hanem a tényállás ismeretében a bűncselekményből származó vagyon felkutatására irányulnak.

Ezen különleges eljárásoknak nem is célja és nem feladata a tényállási elemek megállapítása, mindez az alapnyomozásban⁴¹ történik, mindemellett ezekben az eljárásokban is megjelenhetnek az alapnyomozáshoz kapcsolódó információk, bizonyítékok.

Az eljárás során alkalmazott módszereket – a bűncselekmények elkövetése miatt indult nyomozások tapasztalatait figyelembe véve – megfelelő jogi környezet hiányában a Vagyon-visszaszerzési Hivatal (a továbbiakban:VVH) a napi gyakorlat során, az ügyészségekkel együttműködve dolgozta ki, szükség esetén a Legfőbb Ügyészségtől történő állásfoglalás-kérés útján.

Mindazonáltal fontos megemlíteni, hogy a vagyonelevítés, vagyonkimentés miatt a vagyon-visszaszerzési eljárásokban is sor kerül hipotézis felállítására, verziókban történő gondolkodásra, mely a megalapozott gyanú megállapítása helyett az illegális vagyonelem bűnös úton való megszerzésének bizonyítását szolgálja.

⁴¹ Alapnyomozásnak nevezzük a párhuzamos pénzügyi nyomozás/vagyon-visszaszerzési eljárás mellett folytatott, a vagyont generáló, és vagyonelevítéssel érintett bűncselekmény elkövetésének megállapítása és bizonyítása érdekében elrendelt és folytatott nyomozásokat

7.2. A bűnös úton szerzett vagyon elvonása

7.2.1. Az elkobzás, vagyyonelkobzás

A büntetőeljárást folytató nyomozó hatóságnak a vagyont generáló bűncselekménnyel kapcsolatban indult nyomozás során a vagyonvisszaszerzés, illetve az elkobzás vagy a vagyonelkobzás végrehajthatósága érdekében vizsgálni kell a bűncselekményből származó vagyon elvonásának lehetőségét. Abban az esetben, amikor több elkövető érintett a felelősségre vonhatóság, az elkövetés tekintetében, a legtöbb esetben a vagyonelkobzás lehetősége is ugyanezt a kört érinti. A Kúria Büntető Kollégiumának 95. számú véleménye a következőképpen fogalmaz:

„A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) 74. § (1) bekezdés a) pontja szerinti vagyonelkobzás egyetemleges alkalmazásának nincs helye; azt a társtettesek mellett a részesekkel – a felbujtóval, a bűnsegéddel – szemben is külön-külön kell alkalmazni arra a vagyonra, amelyhez a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben jutottak.”

Vagyonelkobzás elrendelésének a Btk. 74. § (1) bekezdés a) pontjára figyelemmel helye van mind az elkövető által a bűncselekmény elkövetése során, mind az azzal összefüggésben szerzett vagyonra. Ez a szabály valamennyi elkövetőre, azaz nem csupán a tettesre (közvetett tettesre) és társtettesekre, hanem a részesekre – a felbujtóra és a bűnsegédre – nézve is irányadó; ezért az intézkedést alkalmazni kell a részesekkel szemben is az általuk a bűncselekménnyel összefüggésben szerzett vagyonra. Az idézett rendelkezés alapján az intézkedés csak a ténylegesen bekövetkezett vagyongyarapodás kapcsán alkalmazható.

Miután ez az elkövetőknél – így a részeseknél is – külön-külön következett be, a vagyonelkobzás is csak külön-külön alkalmazandó velük szemben.

Ahogy azt a Kúria Büntető Kollégiuma a BK 69. számú véleményének III. pontjában már kifejtette: amennyiben a bűncselekményt többen követték el, minden egyes elkövetőnél külön vizsgálendő, hogy a vagyonelkobzás alkalmazásának feltételei fennállnak-e; az intézkedés nem rendelhető el és nem hajtható végre egyetemlegesen.

Abban az esetben, ha a felbujtó vagy a bűnsegéd a bűncselekmény elkövetése kapcsán nem tett szert vagyonra, velük szemben nincs helye vagyonelkobzásnak; az intézkedést ilyenkor kizárólag a tettessel (társtetessel, közvetett tettessel) szemben kell a teljes megszerzett vagyonra alkalmazni. Akkor azonban, ha a felbujtó vagy a bűnsegéd

részesedett a tettes (társtettes, közvetett tettes) által megszerzett vagyomból, a vagyonekobzást részesedésük mértékéig – mint a bűncselekmény elkövetésével összefüggésben szerzett vagyona – velük szemben kell elrendelni; ilyenkor az intézkedés a kétszeres elvonás tilalmára tekintettel a tettel (társtettessel, közvetett tettel) szemben csak az általuk megszerzett vagyona ezt meghaladó részére alkalmazandó.⁴²

Mindezek alapján egyértelmű a felelősség kérdésének tisztázására vonatkozó követelmény, hiszen a vagyonekobzással kapcsolatos kényszerintézkedés bevezethetőségére kizárólag oly mértékben van lehetőség, amekkora a bűncselekmény elkövetése révén megszerzett vagyona.

A vagyonekobzásnak nem csupán az elkövetővel szemben van helye. Így a Btk. 74. § (2) bekezdése kötelezővé teszi a vagyonekobzást akkor is, ha a bűncselekmény elkövetéséből eredő, annak elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyonnal más személy vagy gazdálkodó szervezet gazdagodott, a (3) bekezdés szerint pedig a bűncselekmény során gazdagodott elkövető halála, illetve a gazdálkodó szervezet átalakulása esetén a jogutóddal szemben is kötelezővé teszi a vagyonekobzást a jogutódlással érintett vagyona.

Mindez a vagyonekobzás intézkedés jellegéből vezethető le, és ebből következik, hogy azt akkor is el kell rendelni, ha az elkövető bűnösségének megállapítására valamilyen okból nem kerülhet sor. Így a Btk. 75. § (2) bekezdése szerint az intézkedés elrendelésének akkor is helye van, ha az elkövető gyermekkor, kóros elmeállapot vagy törvényben meghatározott büntethetőséget megszüntető ok miatt nem büntethető.

Kizáró okként jelenik meg azonban a jogszabályban, hogy nem rendelhető el vagyonekobzás arra a vagyona, amely polgári jogi igény fedezetéül szolgál, illetve a jóhiszeműen, ellenérték fejében szerzett vagyona sem (2012. évi C. törvény 74. § /5/ bekezdése).

A bűnszervezet, a kábítószer-kereskedelem elkövetésének, valamint az üzletszerűen vagy bűnszövetségben elkövetett embercsempészség elkövetésének ideje alatt szerzett vagyona akkor mentesül a vagyonekobzás alól, ha annak törvényes eredetét – a Btk. 74/A. §-ának (1) bekezdése szerinti fordított bizonyítási teherre figyelemmel – bizonyítják.

Ugyanezen szakasz a-q) pontig sorolja részletesen azokat a bűncselekmény kategóriákat, amelyek esetében kiterjesztett időkorlát lép életbe a vagyonszerzés tekintetében, vagyis

⁴² 95. BK vélemény a vagyonekobzás egyetemleges alkalmazásának tilalmáról, illetve a részesekkel szembeni alkalmazásáról

itt az elkövetési időszakot megelőző 5 évre van lehetőség a vagyonekbobzás elrendelésére, viszont a fordított bizonyítási teher nem érvényesíthető.

A megfogalmazás szerint ezekben az esetekben a hatóságnak kell azt előzetesen bizonyítania, hogy az elkövető legális jövedelmi viszonyaihoz, életviteléhez, személyi körülményeihez képest aránytalan vagyonosodás következett be.

Az Európai Parlament és a Tanács 2014/42/EU irányelve hívta életre a fenti módosításokat, melyek szerint a kiterjesztett hatályú vagyonekbobzást lehetővé kell tenni, amennyiben a bíróság úgy véli, hogy az adott vagyon valamilyen más bűncselekményből származik. Ez nem jelenti azt, hogy megállapítást kell nyernie annak, az adott javak milyen konkrét bűncselekményből erednek. Elegendő, ha ésszerűen feltételezhető, hogy a vagyont valamilyen bűncselekmény – és nem más, jogszerű tevékenység – útján szerezték.

A jogi norma az egyes bűncselekmények elkövetési magatartásait annak alapján szelektálta, hogy melyek azok, amelyek gazdasági hasznot vonhatnak maguk után, tehát potenciálisan vagyonekbobzás tárgyai lehetnek. A gazdasági haszon, mint a kiterjesztett hatályú vagyonekbobzás egyik feltétele ugyanis megjelenik az irányelvben.

Speciális szabály továbbá, hogy a büntetőeljárás keretében érvényesített polgári jogi igény fedezetéül szolgáló vagyon tekintetében nem rendelhető el a vagyonekbobzás.

Emellett a Legfelsőbb Bíróság BK 69. számú véleményének (69/2008 BK vélemény) I. pontjában kiemeli, hogy nem lehet vagyonekbobzást elrendelni arra a vagyonra (vagyontárgyra) sem, amelyet a sértettnek kell kiadni vagy visszaadni, vagy amely a sértetthez már visszajutott.

A vélemény indokolása szerint a sértett kárának jóvátételéhez nagyobb érdek fűződik, mint a vagyonekbobzás elrendeléséhez. Ez alapján a büntetőeljárás során helyre kell állítani az elkövető és a sértett bűncselekmény elkövetése előtti vagyoni helyzetét.

A II.1. pont alapján, ha a bűnös úton elért vagyongyarapodás a polgári jogi igény megítélésével kimerül, akkor nincs helye vagyonekbobzásnak. Ha azonban a megítélt polgári jogi igény a vagyongyarapodásnak csak egy részét meríti ki, akkor a fennmaradó részre – az egyéb törvényi feltételek fennállása esetén – vagyonekbobzást kell elrendelni. A korábban idézettekkel összhangban a III. pont szintén rögzíti, hogy ha a bűncselekményt többen követték el, minden egyes elkövetőnél külön-külön kell

vizsgálni, hogy a vagyonekobbzás elrendelésének feltételei fennállnak-e. Az intézkedés nem rendelhető el és nem hajtható végre egyetemlegesen.

A pénzben kifejezett vagyonekobbzás szabályait a Btk. 75. § (1) bekezdése taglalja az alábbiak szerint:

A vagyonekobbzást pénzösszegben kifejezve kell elrendelni,

- a) ha a vagyonekobbzás alá eső vagyon már nem lelhető fel,
- b) ha a vagyonekobbzás alá eső vagyon az egyéb vagyontól nem különíthető el, vagy az elkülönítése aránytalan nehézséget okozna,
- c) a 74. § (5) bekezdés b) pontjában meghatározott esetben.

A fentiek alkalmazásának elengedhetetlen feltétele, hogy a vagyonekobbzás összegét meghatározzák. Mindez azzal jár, hogy a jogszabályhely nem alkalmazható például a kiterjesztett vagyonekobbzással együtt, illetve azon bűncselekményeknél, ahol a 74/A §. alkalmazásának van helye, hiszen azon esetekben az elkövetési érték, a vagyonekobbzás mértéke vagy nem meghatározható, vagy azt nem szükséges meghatározni.

A pénzben kifejezett vagyonekobbzás alkalmazása ugyanakkor a büntetőeljárás során is azt a lehetőséget hordozza magában, hogy amennyiben a fenti feltételek fennállnak, vagyis nem lelhető fel vagy nem különíthető fel a bűncselekményből származó vagyon, akkor annak erejéig az elkövető valamennyi vagyona, a szerzési időszaktól és annak forrásától (legális voltától) függetlenül elvonható.

A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény (továbbiakban Jsztb.) rendelkezéseinek alkalmazásának feltételeit a norma taxatív felsorolja az alábbiak szerint.

Jogi személlyel szemben a törvényben deklarált intézkedések a Btk.-ban meghatározott szándékos bűncselekmény elkövetése esetén alkalmazhatók, ha a bűncselekmény elkövetése a jogi személy javára előny szerzését célozta vagy eredményezte, vagy a bűncselekményt a jogi személy felhasználásával követték el, és a bűncselekményt a jogi személy

- vezető tisztségviselője vagy a képviseletre feljogosított tagja, alkalmazottja, illetve tisztségviselője, cégvezetője, valamint felügyelőbizottságának tagja, illetve ezek megbízottja a jogi személy tevékenységi körében követte el,

- tagja vagy alkalmazottja a jogi személy tevékenységi körében követte el, és a vezető tisztségviselő, a cégvezető, illetve a felügyelőbizottság irányítási vagy ellenőrzési kötelezettségének teljesítése a bűncselekmény elkövetését megakadályozhatta volna.

Fenti eseteken kívül a törvényben meghatározott intézkedések alkalmazhatók akkor is, ha a bűncselekmény elkövetése a jogi személy javára előny szerzését eredményezte, vagy a bűncselekményt a jogi személy felhasználásával követték el, és a jogi személy vezető tisztségviselője vagy a képviseletre feljogosított tagja, alkalmazottja, illetve tisztségviselője, cégvezetője, valamint felügyelőbizottságának tagja a bűncselekmény elkövetéséről tudott (Jszbt. 2. § /1/-/2/).

A jogi személlyel szemben az alábbi intézkedések alkalmazhatók:

Ha a bíróság a fentiekben részletezett személy által elkövetett szándékos bűncselekmény terheltjével szemben büntetést szab ki, megrovást vagy próbára bocsátást alkalmaz, elkobzást vagy vagyonekobzást rendel el, a jogi személyt érintően a következő intézkedéseket alkalmazhatja:

- a jogi személy megszüntetése,
- a jogi személy tevékenységének korlátozása,
- pénzbírság (Jszbt. 3. § /1/).

Az intézkedések alkalmazhatók abban az esetben is, ha a bűncselekmény elkövetése a jogi személy javára előny szerzését célozta vagy eredményezte, vagy a bűncselekményt a jogi személy felhasználásával követték el, feltéve, hogy

- a) az elkövető kiléte a nyomozásban nem volt megállapítható, ezért a nyomozó hatóság vagy az ügyészség az eljárást felfüggesztette,
- b) az elkövetővel szemben tartós, súlyos betegsége, a bűncselekmény elkövetése után bekövetkezett elmebetegsége, illetve ismeretlen helyen vagy külföldön tartózkodása miatt az eljárást felfüggesztették,
- c) a nyomozó hatóság vagy az ügyészség azért szüntette meg az eljárást, mert nem a gyanúsított követte el a bűncselekményt,
- d) az ügyészség azért szüntette meg az eljárást, mert a rendelkezésre álló adatok, illetve bizonyítási eszközök alapján nem volt megállapítható, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el,

- e) a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezéséről szóló megállapodás teljesítésére tekintettel a bűncselekmény elkövetőjével szemben nem indult büntetőeljárás vagy azt megszüntették,
- f) az elkövetővel szemben azért szüntették meg a bűncselekmény miatt indult eljárást, mert a vád tárgyává tett jelentősebb tárgyi súlyú bűncselekmény mellett a felelősségre vonás szempontjából nem volt jelentősége,
- g) a bíróság a felmentő ítéletében megállapította, hogy a bűncselekményt nem a vádlott követte el, vagy nem volt bizonyítható, hogy a bűncselekményt a vádlott követte el,
- h) az elkövető halál, kegyelem, kóros elmeállapot, tevékeny megbánás, a feltételes ügyészi felfüggesztés keretében előírt magatartás tanúsítása vagy a feltételes ügyészi felfüggesztés tartamának eredményes letelte miatt, vagy a Btk. 25. § e) pontja alapján nem büntethető (Jszbt. 3. § /2/).

A Jszbt. kimondja, hogy a jogi személy megszüntetése kizárólag önállóan, míg a tevékenység korlátozása és pénzbírság kiszabása intézkedések önállóan és egymás mellett is alkalmazhatók.

A pénzbírság mértéke lehet a bűncselekménnyel elért vagy elérni kívánt vagyoni előny értékének maximum háromszorosa, de legalább ötszázezer forint.

Mindebből az következik, hogy a büntetőeljárások során a nyomozóhatóság a fenti feltételek fennállása esetén alkalmazhat vagyoni kényszerintézkedést a pénzbírság kapcsán, a vagyon-visszaszerzési eljárásnak azonban ez nem lehet tárgya, hiszen az elrendelésének feltétele, hogy a vagyonek Kobzás érdekében folytatott tevékenységben vegyen részt.

7.3. Felderítő tevékenység és a leplezett eszközök alkalmazási lehetőségei

7.3.1. Az előkészítő eljárás és a nyomozás során alkalmazható leplezett eszközök

Az előkészítő eljárás célja kizárólag annak megállapítása, hogy a bűncselekmény gyanúja fennáll-e, és amint az megállapítható, nyomozást kell elrendelni. A Be. 341. §-a sorolja fel azokat a leplezett eszközöket, melyeket az előkészítő eljárás során alkalmazhatók, ezek az alábbiak:

Bírói és ügyészi engedélyhez nem kötött leplezett eszközök közül:

- titkosan együttműködő személy igénybevétele,
- valódi céljának titokban tartásával bűncselekményre vonatkozó információ gyűjtése, ellenőrzése,
- rejtett figyelés,

Ügyészi engedélyhez kötött eszközökből:

- fizetési műveletek megfigyelése,
- álvásárlás (Be. 221. § a) pont),
- fedett nyomozó alkalmazása,

Bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök:

- információs rendszer titkos megfigyelése,
- titkos kutatás,
- hely titkos megfigyelése,
- küldemény titkos megismerése,
- lehallgatás.

Fontos kiemelni, hogy az előkészítő eljárás során a bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök alkalmazását a Be. lehetővé teszi olyan személlyel szemben, akiről megalapozottan feltehető, hogy a bűncselekmény elkövetőjeként szóba jöhető személlyel közvetlenül vagy közvetve kapcsolatot tart.

A jogalkotó nem korlátozta az eszközalkalmazást a lehetséges gyanúsított és más személy közötti kapcsolat jellegének meghatározásakor, akár egy közvetett, nem bűncselekmény elkövetésére irányuló kapcsolat kimutatása is elegendő a bírói engedélyhez kötött leplezett eszköz alkalmazásához (Be. 343. § /1/ bekezdés b) pont).

Az előkészítő eljárásban – a nyomozáshoz képest – összességében szűkebb körben állnak rendelkezésre igénybe vehető eszközök.

Fontos kiemelni, hogy bár a vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos feladatokról szóló 32/2022. (X.25.) ORFK utasítás 6. pontja alapján már az előkészítő eljárás során is intézkedni kell a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személy, a bűncselekményből származó vagyonnal gazdagodó más természetes vagy jogi személyek, illetve a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek vagyoni helyzetére

és jövedelmére vonatkozó adatok beszerzésére és feldolgozására, leplezett eszköz előkészítő eljárás során kizárólag bűncselekmény gyanújának megállapítása céljából alkalmazható.

A nyomozás során a Be. előírásai szerint valamennyi engedélyhez nem kötött és kötött leplezett eszköz is alkalmazható az alábbi célok elérése érdekében:

- bűncselekmény felderítése és bizonyítása,
- folyamatban lévő bűncselekmény megszakítása,
- az elkövető kilétének, tartózkodási helyének megállapítása, felkutatása és elfogása,
- a bűncselekményből származó vagyon felderítése, illetve visszaszerzése.

Fontos kiemelni, hogy lehetőség van bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök alkalmazására a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható vagy gyanúsított személyen kívül olyan személyt érintően is, aki a gyanúsítható személlyel vagy gyanúsítottal közvetlenül, vagy közvetve bűnös kapcsolatot tart fenn.

7.3.2. Vagyonvisszaszerzési eljárás és vagyonkutatás támogatása leplezett eszközök segítségével

A hatályos Be.-ben új elemként jelent meg a bűncselekményből származó vagyon felderítése, illetve visszaszerzése érdekében történő leplezett eszköz alkalmazásának lehetősége (Be. 356. § /2/ bekezdés d) pont). Ezzel összefüggésben az alábbiakat indokolt kiemelni:

- a bűncselekményből származó vagyon felderítését, illetve visszaszerzését önálló célként határozza meg a törvény, nem szükséges más célok fennállása,
- mind a nyomozás keretein belül végzett vagyonvisszaszerzési tevékenység, mind a külön eljárásban folytatott vagyonvisszaszerzési eljárás során alkalmazható valamennyi leplezett eszköz,
- nincs további korlátozó feltétel,
- a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személyen, valamint a gyanúsítotton kívül más személlyel szemben is van lehetőség elrendelni,

- az általános szabályok szerint 360 napig alkalmazhatóak a bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök.

A vagyonkutatás szabályozásában szintén új elemként jelent meg az, hogy a bíróság jogerős ügydöntő határozatát követően, az ügyészség által elrendelt vagyonkutatás során (Be. 820. § /2/ bekezdés a) pont) a Hatodik Részben megjelölt valamennyi leplezett eszköz alkalmazható.

Jellemzők:

- a bíróság jogerős határozatában a vagyoneklobzás kötelezettjeként megjelölt elítélten túlmenően más személlyel szemben is alkalmazható,
- bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök esetében szűkítő feltételként írta elő a jogalkotó, hogy amennyiben a nyomozás során már alkalmaztak bírói engedélyhez kötött leplezett eszközt az érintettel szemben, és azt ismételten engedélyezik, az alkalmazások idejét össze kell adni, és az általánosan előírt 360 nap időtartamot ennek megfelelően kell megállapítani (Be. 820. § /6/ bek.).

A Be. 820. § (2) bekezdés a) pont alapján elrendelt vagyonkutatásokról elmondható, hogy kiemelt szerepe van a leplezett eszközök alkalmazásának. Ezekben az esetekben már megtörtént a nyomozások lefolytatása, és a vádemelés, lezárult a bírói szak, azaz jogerős ítélet született. Az esetek egy jelentős részében évek teltek el a bűncselekmény feltárása és a büntetőjogi felelősségre vonás között, ez alatt az idő alatt a terheltek „megszabadultak” a hozzájuk köthető vagyontárgyaktól, „papíron” sok esetben vagyontalanok (Tóth et al., 2022).

Ez különösen jellemző a nagy kárt okozó, gazdasági-pénzügyi bűncselekmények elkövetőire, akik minden esetben ügyelnek arra, hogy a vagyonkimentés, vagyonrejtés a jogszabályoknak megfelelően „le legyen papírozva”. Ezekben az esetekben a vagyonkutatások sikeres lefolytatása érdekében elengedhetetlenül szükséges leplezett eszközök alkalmazása (Tóth et al., 2022).

Vagyonvisszaszerzés, vagyonkutatás és vagyonfelderítés érdekében a titkos információgyűjtés valamennyi eszköze, erői és módszerei alkalmazhatók. Kiemelt szerepet kaphatnak a rendőrséggel titkosan együttműködő személyek, akik értékes információkkal szolgálhatnak az elrejtett vagyonelemek hollétéről (Tóth et al., 2022).

7.4. Vagyon-visszaszerzéssel összefüggő feladatok az előkészítő eljárás és a nyomozás során – Kármegtérülés vs. vagyonelvonás

A 32/2022. (X.25) ORFK utasítás melléklete sorolja fel a vagyont generáló bűncselekményeket. Ezen kategóriába olyan deliktumok tartoznak, amelyek elkövetésével a terhelt vagy más személy pénzben kifejezhető vagyoni előnyhöz jut. A vagyont generáló bűncselekmény miatt indult előkészítő eljárás és nyomozás során intézkedni kell a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személy, a cselekményből származó vagyonnal gazdagodó természetes vagy jogi személyek, illetve a jogi személyeséggel nem rendelkező szervezetek vagyoni helyzetére vonatkozó adatok beszerzésére és feldolgozására (32/2022 ORFK utasítás 6. pont). Mindez csak úgy történhet, ha az adott eljáráshoz a nyomozó a kriminalisztika szabályai szerint nyomozási tervet készít, melynek tartalmaznia kell a vagyonelvonás szempontjából tervezett intézkedéseket és eljárási cselekményeket.

A Btk. 74/A. §-ban meghatározott cselekmények esetén kötelező a nyomozási terv készítése, míg egyéb esetekben a sikeres vagyonlefoglalás érdekében célszerű. Amennyiben a nyomozás során gyanú merül fel arra vonatkozóan, hogy a bűncselekményt bünszervezetben követték el, a vagyonvisszaszerző tevékenységet ki kell terjeszteni a bünszervezet fennállásának teljes időtartamára, illetve elkövetőkkel szemben arra az időszakra, amíg a bünszervezet tagjai voltak (32/2022 ORFK utasítás 12. pont). Fontos megjegyezni, hogy a büntetőeljárásban vizsgálni kell az elkövető jövedelmi viszonyait, életmódját, költségeit, pénzügyi befektetéseit és megtakarításait, üzleti érdekeltségeit, a meglévő vagyonelemeket. Szükséges feltérképezni az elkövető teljes kapcsolatrendszerét, családi körülményeit, esetleges bűnügyi előéletét annak érdekében, hogy *„a vagyona elrejtésében, kezelésében esetlegesen közreműködő személy kiléte, együttműködésük módja, továbbá a leplezett vagyonelem megismerhető, és annak bűnös eredete, a leplezés ténye és eredete bizonyítható legyen.”* (32/2022 ORFK utasítás 13. pont)

Példaként adott egy kábítószer kereskedő, aki a rendelkezésre álló adatok alapján kábítószer eladásából tartja fenn magát és családját, munkaviszonnyal nem rendelkezik és látványosan gazdagodik. Ebben az esetben a kábítószer útjának feltérképezése, a tényállási elemek teljeskörű felderítése mellett egyidejűleg szükséges a fentiekben vázolt

vagyonfelderítési tevékenység végzése annak érdekében, hogy a vagyonelkobzás céljából végrehajtott kényszerintézkedések eredménnyel járjanak.

Az említett kábítószeres bűncselekmény esetén azonban nem kármegettérülésről beszélünk, hanem olyan vagyont generáló bűncselekményről, ahol az elkövető a bűnös tevékenysége okán gazdagodott. Az értékre elkövetett (lopás, sikkasztás) a kárt (pl. csalás, rongálás), illetve vagyoni hátrányt okozó (pl. hűtlen kezelés, hanyag kezelés) bűncselekményekkel összefüggésben a büntetőeljárás keretében megtett intézkedések eredményeként megterült kárt kármegettérülésnek nevezzük.

A felsorolt esetekben legtöbbször a bűncselekmények sértettje az eljárás során polgári jogi igényrel lép fel, mely érdekében a vagyoni kényszerintézkedések a sértetti reparációt segítik. A példaként felhozott kábítószerekkereskedelemlél a bűnös úton szerzett vagyonelemek elvonása vagyonelkobzás céljából történik.

7.5. A kényszerintézkedések taktikája

Vagyonvisszaszerzés céljából személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés nem alkalmazható. A kutatás, motozás, lefoglalás és zár alá vétel szolgál a tárgyi bizonyítékok beszerzésére és a vagyonelemek elvonására.

7.5.1. Kutatás

Vagyonvisszaszerzés szempontjából az egyik legösszetettebb nyomozási cselekmény, *„amely szükségszerűen több személy (nyomozók és jelenlévők) együttműködését feltételezi, és amely – ha eredményre vezetett- nagy fordulópontot idézhet elő a folyamatban lévő ügyben mind a gyanúsított elfogása mind a bűnjelek megszerzése esetén”* (Fenyvesi – Herke – Tremmel, 2022, 545.)

A vagyonvisszaszerzésben bűnjelként kezeljük a lefoglalt, illetőleg zár alá vett vagyonelemeket.

A kutatásra felkészülés egy komplex folyamat, mert nem csak a bűncselekményből származó bizonyítékok beszerzése a fő cél, hanem ezzel egyidejűleg a polgári jogi igény biztosítása, illetőleg a vagyonelkobzás céljából szükséges vagyonelemek felkutatása és

elvonása is a fő feladatok közé került. A nyomozási cselekmény során a krimináltaktikában megfogalmazott alapelvek az irányadók azzal, hogy amennyiben egy eljárás során kerül sor a bűncselekmény felderítésére és a vagyonvisszaszerzési tevékenységre, a kutatást elrendelő határozatnak tartalmaznia kell annak valamennyi célját és a jogorvoslati lehetőségeket, a végrehajtás során pedig a jegyzőkönyvben el kell különíteni a bűncselekmény bizonyítékait a vagyonekhozás céljából lefoglalt tárgyaktól (2. és 3. számú melléklet).

Amennyiben az eljárás alapnyomozásból és a VVH által folytatott vagyonvisszaszerzési eljárásból áll, abban az esetben a kutatást az alapeljárást folytató szerv és a VVH egyszerre egy időben végzi. Az alapnyomozásban készül a bizonyítékok beszerzésére vonatkozó határozat és jegyzőkönyv, míg a vagyonvisszaszerzési eljárásban a vagyon biztosítása céljából szükséges ezen nyomozási cselekmény fogatosítása, a VVH saját határozatával és jegyzőkönyvével (4., 5. és 6. számú melléklet).

7.5.2. Motozás

A Be. 306.§ (1) bekezdése alapján a motozás bizonyítási eszköz, az elkobozható, illetve a vagyonekhozás alá eső dolog megtalálása céljából a motozás alá vont személy ruházatának és testének átvizsgálása. A motozás során a motozás alá vont személynél található bármely dolog (ruházat, táska, csomag stb.) átvizsgálható. A motozást elrendelő határozat tartalmi elemei megegyeznek a kutatást elrendelő határozat tartalmi elemeivel, legtöbbször egy határozat rendelkezik a kényszerintézkedésekről.

7.5.3. Lefoglalás

A vagyonvisszaszerzési folyamat szempontjából az egyik legfontosabb kényszerintézkedés, mely a bűnös úton szerzett vagyonelemek elvonását biztosítja. Az intézkedés a lefoglalás tárgya feletti tulajdonjogot korlátozza [Be. 308.§ (1)]. A Be. 308.§ (3) bekezdése szerint lefoglalni az ingó dolgot (pl. festmény, gépjármű), a számlapénzt (pl. bankszámlán lévő összeg), az elektronikus pénzt (pl. ún. fesztiválkártya) vagy az

elektronikus adatot (pl. mobiltelefonon tárolt üzenetek, a bitcoin – fizetésre használt elektronikus adat) lehet. A lefoglalás önálló kényszerintézkedésként is alkalmazható, nem feltétele a kutatás és / vagy motozás előzetesen történő foganatosítása. A határozatban és jegyzőkönyvben, illetőleg a cselekmény végrehajtásában ugyanazon szabályok a kötelezően betartandók, mint a fentiekben vázolt nyomozási cselekmények esetében.

7.5.4. Zár alá vétel

A hatályos Be. szabályai szerint a zár alá vételt a bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság rendeli el.

A vádemelés előtt a bíróság három esetben rendel el zár alá vételt:

1. amennyiben annak célja a polgári jogi igény biztosítása,
2. kiterjedhet olyan vagyonra, amely nem képezheti vagyonelkobzás tárgyát akkor, ha a zár alá vétel e vagyon megőrzését szolgálja és a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyontól történő elkülönítése időigényes.
3. a zár alá vétel tárgyának értéke a százmillió forintot meghaladja.

A fentiek a gyakorlatban azt jelentik, hogy az eljárások során folyamatosan vizsgálni kell az egyes vagyonelemek tulajdonságait, és a kényszerintézkedések körülményeit. Szükséges ezért minden esetben megállapítani, hogy a konkrét, zár alá vétellel vagy lefoglalással érintett vagyonelem lehet-e polgári jogi igény fedezetének tárgya. Indokolt lehet a büntetőeljárás során ezen vagyonelemek biztosítása is, ilyenkor a zár alá vétel a megfelelő jogintézmény, azonban azt kizárólag bíróság rendelheti el, ezen esetekben sem a nyomozó hatóság, sem az ügyészség nem hozhat erre vonatkozó érdemi döntést.

Annak vizsgálata közben, hogy az egyes vagyontárgyakra vagyonelkobzás elrendelhető-e, felmerülhet olyan eset, amikor nem állapítható meg egyszerűen, hogy mely része vonható el. Ekkor a bíróság hozza meg döntést, hasonlóan abban az esetben is, amelyeknél a vagyon értéke a 100 millió forintot meghaladja. Itt ki kell emelni, hogy a számítások során személyenként valamennyi zár alá vett vagyonelem értékét figyelembe kell venni, melybe a lefoglalással érintett elemek nem tartoznak bele.

A zár alá vétel az érintett vagyonelemek és vagyoni jogok feletti rendelkezési jogot függeszti fel. Bankszámla esetén a tulajdonost, aki a kényszerintézkedés elszenvedője,

megakadályozza a hozzáférésben, és gátolja rendelkezési jogosultságát a számlája felett. Ez nem teljes körű felfüggesztést jelent, hiszen arra jóváírások továbbra is teljesülhetnek, kizárólag a rendelkezésre jogosultakat (legyen az a tulajdonos, vagy meghatalmazással más személy) gátolja meg abban, hogy a számla terhére tudjanak tranzakciót eszközölni. A büntetőeljárások során van lehetőség a zár alá vett vagyonelemek megváltására, illetve az is megjegyzendő, hogy a nyomozó hatóság, valamint az ügyészség által elrendelt előzetes értékesítések esetén kötelező az érintett részére a megváltás lehetőségét felajánlani a végrehajtás előtt.

Valamennyi kényszerintézkedés bevezetése előtt az azt megalapozó nyomozási cselekmények (vagyon feltérképezésére irányuló adatgyűjtés, megkeresések, tanúvallomások, pénzügyi profil készítés, elemzés-értékelés, esetlegesen terhelt kihallgatása stb.) elvégzése elengedhetetlen, hiszen annak eredményessége a rendelkezésre álló bizonyítékoktól függ (7. és 8. számú melléklet).

7.5.5. A zár alá vétel és a felszámolási eljárások kapcsolata

A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény 79/A. § foglalkozik a bűnügyi vagyont érintő felszámolások szabályaival. Akkor kell alkalmazni, ha az adós vagyonára

- zár alá vételt,
- lefoglalást,
- elkobzást, vagyonelkobzást,
- Jszbt. alapján pénzbírságot rendelnek el.

A Csődtörvény fenti módosítást tartalmazó szabályozásának elődje a 640/2021. (XI. 25.) Kormányrendelet volt. Ezek alapján, ha az adós vagyonára zár alá vételt, vagyonelkobzást rendeltek el a Btk. 75. § alapján, az bűnügyi hitelezői igénynek minősül. Az ilyen esetekben a felszámoló beszerzi az eljárásban az erről szóló határozatot.

A hitelezői jogok gyakorlására az állami adó- és vámhatóság jogosult. Ha az adós ellen folyamatban levő eljárásban bűnügyi hitelezői igénybejelentés történik, felszámolóként a bíróság a Csődtörvény 66. § szerinti állami felszámolót rendeli ki (a korábban kijelöltet felmenti). A módosítások értelmében a pénzben kifejezett vagyonelkobzás bűnügyi

hitelezői igénynek minősül, és mint olyan, a követelést a jogszabályban előírt rangsor szerint elégitik ki. Az egyéb módon történő kényszerintézkedés tárgyát képező vagyont továbbra is a gazdálkodó szervezet vagyonától elkülönült vagyonként kell kezelni, így a felszámolási eljárásba nem vonható be.

7.5.6. Elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele

A Be. 335.§ (1) bekezdése szerinti rendelkezési jog ideiglenes korlátozása, mely az elektronikus hírközlő hálózat útján közzétett adatot érinti. A bíróság rendeli el, általában súlyos bűncselekmények elkövetése esetén.

7.5.7. Vagyoni érdekelt

A vagyoni érdekelt az a természetes vagy nem természetes személy, aki vagy amely

- a) elkobozható vagy lefoglalható dolog tulajdonosa vagy arra nézve a tulajdonjog valamely tulajdonosi részjogosítványával rendelkezik,
- b) olyan vagyonnal rendelkezni jogosult, amely vagyonra vagyoneklobzás rendelhető el, vagy
- c) olyan elektronikus adattal rendelkezésre jogosult, amelynek végleges hozzáférhetetlenné tétele rendelhető el.

A törvény ezzel az elnevezéssel az eljárási alanyok sajátos kategóriáját hozta létre, amelybe természetes és nem természetes személyek egyaránt tartozhatnak. A vagyoni érdekelt részére a Be. számos jogosítványt állapít meg, ezek egy része az ügy őt érintő részeinek megismerésére, másik része az ügy reá vonatkozó részének a számára kedvező irányba fordítására irányulnak.

A vagyoni érdekeltnek az érintett eljárási cselekményeken való jelenléti joga csak akkor nyílik meg, ha kérte, hogy a b) pont szerinti eljárási cselekményekről értesítsék. Az értesítés azonban mellőzhető, ha ezt a cselekmény jellege vagy sürgőssége indokolja, illetőleg a megjelent vagyoni érdekeltet a cselekmény helyszínéről el lehet távolítani (Bánáti et al. 2018).

7.5.8. Jogorvoslat vagyonvisszaszerzés során, a vagyonelvonás eszközei

A jogorvoslati jognál fontos kiemelni, hogy a többi kényszerintézkedéssel szemben az elkobzás, illetve vagyonelkobzás érdekében végzett lefoglalással, zár alá vétellel szemben felülbírálati indítványnak van helye, amelyet az illetékes bíróság felé tud az arra jogosult benyújtani. Az eljárások során így szükségképpen figyelni kell arra, hogy az iratokon – kutatásról és lefoglalásról szóló határozatban – egyértelműen fel kell tüntetni azt, hogy az egyes eljárási cselekmények mit jelentenek, azok vonatkozásában milyen jogorvoslati lehetőségekkel élhet az érintett személy.

A fentiek mellett, amennyiben a vagyoni kényszerintézkedést a nyomozás keretein belül foganatosít a hatóság, úgy a legtöbb esetben – például egy kutatás és lefoglalás során – mind a bizonyítékok beszerzése, mind pedig a vagyonvisszaszerzés érdekében történik eljárási cselekmény, ezért a határozat részletesen kell, hogy tartalmazza ezeket, és a jegyzőkönyvben is egyértelműen el kell határolni a két célból lefoglalt tételeket.

A bűncselekmény elkövetését alátámasztó bizonyítékok esetében az elszenvedőt panaszjog illeti, míg a vagyon elvonása céljából lefoglalt eszközök esetében felülbírálati indítványnak van helye, melyet a bíróságra kell előterjeszteni.

7.6. A vagyon-visszaszerzési tevékenység a VVH gyakorlatában

A megkeresésre indított vagyon-visszaszerzési eljárásokra a gyakorlati tapasztalatok alapján az a jellemző, hogy annak elrendelése a nyomozás különféle szakaszaiban történik meg, melyre tekintettel az alkalmazott metodika is különböző és függ attól is, hogy addig milyen részeredmények keletkeztek, illetve az alapeljárásban milyen információ felderítése vált lehetővé.

Első lépésként elkészül egy ügynevezett alapjelentés, amely a vagyon-visszaszerzési eljárás célszemélyeire, azok hozzátartozóira, valamint amennyiben gazdasági társaság is érintett, az arra vonatkozó adatokat tartalmazza. Mindezeket követően kerül sor a kriminalisztikában ismert profilalkotás alapjait ismerve egy ún. pénzügyi profil felállítására, mely azonban nem az ismeretlen elkövető pszichés alapon történő személyiségének megismerését célozza, hanem az általa „termelt” vagyonelemek felderítését szolgálja.

7.6.1. Új trendek – a pénzügyi profil megalkotása (mint a párhuzamos pénzügyi nyomozás speciális része)

Valamennyi bonyolult megítélésű, szerteágazó, sok sértett sérelmére, hosszú időn keresztül sorozatjelleggel, számos különböző tényállás megvalósításával, szervezeten vagy határon átnyúló módon elkövetett vagyont generáló bűncselekmény során segíti a nyomozást a tényállásban érintett természetes személyekről, gazdasági társaságokról felvázolható gazdasági profil megalkotása, illetve annak a nyomozás előre haladásával rendelkezésre álló új adatokkal történő finomhangolása. A pénzügyi profil alkalmas egyfelől a tényállás teljes körű tisztázásának előmozdítására, a nyomozás irányának, az addig beszerzett adatok helyességének kontrollálására, a nyomozási stratégia támogatására, továbbá az elkobzás, vagyoneklobzás alá eső, valamint a polgári jogi igény kielégítésére szolgáló dolog felkutatására és biztosítására.

A Vagyon-visszaszerzési Hivatalnál egy műveleti gazdasági elemző egység felállítása szükséges volt ahhoz, hogy a párhuzamos pénzügyi nyomozások lefolytatásának részeként, az alapeljárás támogatására is, speciális közgazdasági, pénzügyi, számviteli és forenzikus készségek és képességek birtokában lehetővé váljon a pénzügyi profilalkotás lehetőségeinek minél szélesebb körben történő alkalmazása. Ezek kiépítésének és kidolgozásának folyamata tudatosan, a VVH felállításától megindult, a párhuzamos pénzügyi nyomozások maradéktalan elvégzéséhez szükséges feltételek biztosítása érdekében.

A profil felállításához általános, mindenre kiterjedő adatgyűjtés kerül végrehajtásra a közvetlenül elérhető, rendelkezésre álló rendszerekben és nyilvántartásokban. Ezek:

- NetZsaru,
- RobotZsaru,
- Takarnet nyilvántartás,
- hazai és nemzetközi céginformációs rendszer
- személyi nyilvántartás, melyen belül a gépjármű nyilvántartás,
- utazásban korlátozottak nyilvántartása,
- tagállami ítéletek nyilvántartása,
- idegenrendészeti nyilvántartás,
- körözési nyilvántartás,
- bűnügyi nyilvántartás,

- nyílt, közvetlenül elérhető internetes források (OSINT),
- fegyvernyilvántartás (bizonyos bűncselekmények esetében).

A pénzügyintézetektől többnyire az alábbi adatokat szerzi be a hatóság:

- az érintett vezet-e és / vagy vezetett-e náluk bankszámlát, értékpapírszámlát, devizaszámlát, betétszámlát, tartós befektetési számlát és egyéb alszámlát,
- az érintett széfberleti szerződéssel, hitelkártyával, nyereménybetéttel rendelkezik-e, illetve
- az érintett más természetes személy, vagy gazdasági társaság számlája felett rendelkezési jogosultsággal rendelkezik-e,
- az érintett releváns kezesség vállalására vonatkozó adatokat is beszerzik.

A Nemzeti Adó- és Vámhivattaltól az alábbi adatok beszerzése lehetséges:

- járulékfizetési kötelezettségek,
- adóazonosító jel,
- TAJ-szám,
- FIU, EGMONT GROUP,
- lakóhely szerint illetékes NAV adóigazgatóságok adatbázisai.

A pénzügyi profil megalkotásához szükséges adatok beszerzése érdekében az eljáró szerv megkeresi továbbá:

- a vármegyei törvényszékeket annak megállapítása érdekében, hogy a természetes személynek van-e érdekeltsége – a 2011. évi CLXXV. törvény hatálya alá tartozó – civil szervezetben,
- Budapest Főváros Kormányhivatala Egészségbiztosítási Hatósági Főosztályát annak megállapítása céljából, hogy az érintett a releváns időszakban mely munkáltatónál rendelkezett munkaviszonnyal (milyen jogviszony alapján, mettől-meddig, hány órás munkaidővel stb.),
- zálogfiókokat,
- követeléskezelőket,
- speciális pénzügyi szolgáltatókat (pld. bizalmi vagyongazdálkodók),
- biztosítótársaságokat,
- befektetési szolgáltatókat

- nyugdíjpénztárakat
- önszegélyező pénztárakat
- egészségpénztárakat
- Magyar Autóclub Oldtimer Szekciót azért, hogy az érintett természetes- és jogi személyek nevéen a releváns időszakban rendelkeznek-e, vagy rendelkeztek-e muzeális minősítésű járművel
- Exclusive Cash Kft.-t, Intercash Zrt.-t., és a Magyar Posta Zrt. Nemzetközi Pénzforgalmi Elszámolási Osztályát abból a célból, hogy az érintett természetes- és jogi személynek a Western Union Money Transfer szolgáltatás útján történt-e releváns pénzügyi tranzakciója az érintett időszakban,
- Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalt annak megállapítására, hogy az érintett szerepel-e nyilvántartásaikban, adatbázisukban rendelkezésre álló információ,
- Építési és Közlekedési Minisztérium Műtárgyfelügyeleti Hatósági Főosztályt, hogy az érintett tulajdonában nyilvántartásban meglévő adatok szerint találhatóak-e kulturális vagy védett kulturális javak (műtárgy, műkincs, régiség stb.),
- Budapest Főváros Kormányhivatala annak megállapítása céljából, hogy az érintett rendelkezik-e bármilyen lajstromköteles úszólétesítménnyel,
- Építési és Közlekedési Minisztérium Hajózási, Közúti, Légügyi stb. Főosztályai annak megállapítása céljából, hogy az érintett tulajdonába bármilyen lajstromköteles légi jármű tartozik-e,
- egyéb, a tényálláshoz kapcsolódó speciális adatkérések (pl.: Közbeszerzési Döntőbizottság),
- ARO és CARIN adatkérések nemzetközi adatbázisokból származó adatai.⁴³

A fenti adatok adott tényállás által igényelt szempontok szerinti elemzése és értékelése során kirajzolható az érintett természetes vagy jogi személy pénzügyi profilja, egy kvázi szaktanácsadói vélemény formájában, amelyet mind a nyomozást folytató szerv, mind pedig a vagyon-visszaszerzési eljárást folytató VVH, a saját eljárásában a korábban vázolt szempontok szerint fel tud használni. Egyes esetekben pedig önmagában is alkalmas lehet igazságügyi szakértői vélemény kiváltására, más esetben pedig külön revizori jelentés megalapozására (1. és 2. ábra).

⁴³ Az FIU és az ARO/CARIN adatbázisok kiegészítik egymást, és a két csatorna együttes alkalmazása képes csak elegendő adatot biztosítani az ún. releváns pénzügyi profil megalkotásához.

Első szint	Második szint (KR NNI VVH feladatrendszere)
<p>A büntetőeljáráson belül megvalósuló vagyonvisszaszerzés a Rendőrség, a NAV és az ügyészség eljárásaiban (Be. 353 § (1) bek.) Végrehajtó: területi és helyi szervek, NAV nyomozó szervei, ügyészi nyomozó szervek</p>	<p>Vagyonvisszaszerzési eljárások: A Rendőrség, a NAV, és az ügyész nyomozó szervek eljárásaival párhuzamosan folytatott speciális, önálló eljárás, ami megfelel az uniós jogi terminológiában párhuzamos pénzügyi nyomozásként definiált eljárás követelményeinek. (Be. 353. § (2) bek.)</p>
<p>Vagyon elvonásra irányuló eljárások</p> <p>Vagyonkutatás: A jogerős bírói végzésben elrendelt vagyonekobbzás behajtására irányuló NAV eljárás sikertelenségét követően elrendelhető különleges eljárás. (Be. 820 § (2) bek. aa.pontja) Végrehajtó: rendőrség területi és helyi szervei</p> <ul style="list-style-type: none"> - A bűncselekménnyel összefüggő vagyon, dolog, adat felkutatása vagy a lefoglalt dologra vonatkozó tulajdonjog tisztázása érdekében, ha nem indult nyomozás, azt megszüntették, vagy a felfüggesztés meghatározott okai esetén, ha az eljárás adatai alapján az elkobbzás, vagyonekobbzás, elektronikus adat hozzáférhetlenné tétele, vagy a lefoglalt dolog állami tulajdonba vétele tárgyában érdemben nem lehet állást foglalni (Be. 820. § (1) bek. a.) pont; Be. 820 § (1) bek. b.) pont. <p>Végrehajtó: a rendőrség területi és helyi szervei</p>	<p>Vagyonkutatás:</p> <ul style="list-style-type: none"> - A jogerős bírói végzésben elrendelt vagyonekobbzás behajtására irányuló NAV eljárás sikertelenségét követően elrendelhető különleges eljárás. (Be. 820 § (2) bek. aa.pontja) 100 millió forint feletti összeg esetén (a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló 25/2013. (VI.24.) BM rendelet 10/B. § c) pontja alapján) - Támogatóként is végzi a nem általa folytatott eljárások esetén - A jogerős ügydöntő határozatot megelőzően nem biztosítható vagyonelemre folytatva és <ul style="list-style-type: none"> - ha az elkobbzás, vagyonekobbzás, elektronikus adat hozzáférhetlenné tétele utólagos elrendelésének lehet helye (Be. 820. § (2) bek ab) pont, Be. 820. § (2) bek b) pont)

1. ábra: A vagyonvisszaszerzés országos rendszere I. (saját ábra, Tóth et al., 2022, 12. felhasználásával)

A KR NNI VVH kizárólagos hatáskörrel hajtja végre

Nemzetközi vagyonszűrés:
A nemzeti ARO/CARIN (vagyonszűrés) irodai hatáskörben végrehajtott eljárások, az uniós tagállamok vagyonszűrés irodái (ARO) és az unióon kívüli országok vagyonszűrés irodáival (CARIN) együttműködve adatcsere lebonyolítása a tagországok hatóságai, a Rendőrség, a NAV és az ügyészi nyomozó szervek eljárásaiban.

Önálló nyomozások a pénzmosás büntette egyes minősített esetei, illetve a terrorizmus finanszírozása büntett gyanúja esetén

A KR NNI VVH támogató tevékenység keretében végzi

Gazdasági/pénzügyi elemzés; kriptovaluta elemzés és szűrés; pénzügyi profilkészítés; gazdasági OSINT az ARO/CARIN társirodák, a Rendőrség, a NAV és az ügyészi nyomozó szervek eljárásaiban.

*2. ábra: A vagyonszűrés országos rendszere II.
(saját ábra, Tóth et al., 2022, 12. felhasználásával)*

7.7. A bizonyítás sikerei és nehézségei a vagyon-visszaszerzési tevékenységben

Az előzőekben felvázoltak szerint látható, hogy sok esetben az alapeljárás különféle szakaszaiban kerül sor a párhuzamosan folytatott vagyon-visszaszerzési eljárás elrendelésére. Azonban a gyakorlati tapasztalat azt a törekvést erősíti, hogy a legcélszerűbb úgy időzíteni a két nyomozás lefolytatását, hogy már szinte az alapnyomozás elrendelésétől lehetőség legyen a két nyomozószerv együttes tevékenységére, amely részeként mind a személyi szabadságot korlátozó, mind pedig a vagyoni kényszerintézkedések bevezetése is együtt, egy időben realizálódjon. Az elkövető elfogásával, a bizonyítékok felkutatásával, valamint a bűncselekményből származó tulajdon elvonásával összefüggésben végzett nyomozási cselekményekre ebben az esetben közös akció keretén belül kerül sor, mely szerint a két nyomozó szerv azonos időpontban, egy helyen két határozattal és két egységgel foganatosítja a szükséges kényszerintézkedéseket, melynek lefolytatását két külön jegyzőkönyvben rögzítik.

Értelemszerűen az esetleges jogorvoslat kapcsán megjelenő feladatokat mindkét szerv a saját eljárása keretein belül kezeli, vagyis amennyiben a panasz a bűncselekmény elkövetésének tárgyi bizonyítási eszközöként lefoglalt dolgoknál keletkezik, azt az alapeljáró hatóság bírál(tat)ja el, míg a vagyonelemek kapcsán keletkezővel összefüggésben a vagyon-visszaszerzési hatóság teszi meg a szükséges lépéseket.

Nem mehetünk el szó nélkül az „egy időben egy helyen” módszer lélektani hatásai mellett, ugyanis a tapasztalatok egyértelműen azt mutatják, hogy az ilyenképp alkalmazott nyomozástaktika jóval sikeresebb eredménnyel kecsegtet a nyomozások további szakaszában.

Az elkövetők ma már nem rettennek meg különösképpen attól, hogy adott esetben cselekményüket büntetőjogi felelősségre vonás követi.

Azt is kijelenthetjük, legtöbbször tisztában vannak ennek bekövetkeztével, azonban bíznak abban, hogy jogerős büntetésük letöltését követően korábbi életüket folytatva, újabb bűncselekmények elkövetésére lesz lehetőségük. A terheltek számára meglepetésszerűen alkalmazott vagyoni kényszerintézkedések ezzel szemben sokkal inkább okoznak számukra váratlan helyzeteket („erster Angriff” – első csapás, Clages, 1997).

Az elkövetők abban a pillanatban, ahogy azzal szembesülnek, hogy a hozzátartozók teljes vagyona, legyen az ingatlan, gépjármű, bankszámla, életbiztosítás, vagy akár nagyobb

értékű ingóság a hatóság által lefoglalásra, illetve zár alá vételre kerül, és ez a „hátrahagyott” család napi életvitelére, anyagi biztonságára is nagymértékben hatással van, akár veszélybe is sodorja őket, a gyanúsított eljárás során tanúsított magatartását, a nyomozáshoz való hozzáállását is jelentős mértékben befolyásolja.

A fokozott intézkedések egyik célja a korábban részletezettek szerint a bűnelkövetők anyagi helyzetének megrengetése, a bűnös tevékenységük folytatásának megnehezítése, az adott bűnszervezet finanszírozásának ellehetetlenítése, az újra szerveződés megakadályozása. A vagyon-visszaszerzési tevékenység során feltérképezik a látható, azonosítható vagyonelemeket, és megtörténik a vagyoni kényszerintézkedésekkel ezek biztosítása, a vagyonelvonás első fázisa, ezt követően kerül sor a következő szakaszra. Ennek oka egyrészt a bevezetett nyomozási cselekmények kapcsán bejelentett panaszokkal függ össze, illetve az azokban szereplő érdemi védekezéssel. Másrészt az eljárások nagyon kis százalékában mondható el, hogy az elsődleges kényszerintézkedések eredményeképpen teljeskörűen lehetséges biztosítani az elkövetéssel érintett összeget, így további, a Be.-ben nevesített nyomozási cselekmények elvégzése szükséges (adatgyűjtések, tanúkihallgatások, megkeresések, további elemzések stb.).

A beszerzett információk birtokában megállapítható a gazdasági, illetve személyes kapcsolatokról, hogy melyek azok, amelyek életszerű, legális tevékenységekből adódnak, és melyek esetében szükséges vizsgálni a vagyonkimentésben történő közreműködést. A nyomozási munka ebben a fázisban nem különbözik bármely más, bűncselekmény elkövetésének gyanúja miatt folytatott nyomozásától. Az egyes szükséges eljárási cselekmények éppen úgy a józan ész, a logika, „a bűnelkövető fejével történő gondolkodás” eredményeképpen határozhatók meg, és gyakorlatilag felölelik a teljes spektrumot, amelyet a kriminalisztikából már jól ismerünk.

A rendelkezésre álló adatok értékelése során – kivéve a bűnszervezetekkel szemben lefolytatott eljárásokat – a már említett fordított bizonyítási teher figyelembe vételével – elsődleges szempont annak meghatározása, hogy létezik-e legálisan megszerzett jövedelem, az érintett összes bevétele mekkora összegű, illetőleg ez finanszírozza-e a napi megélhetésen túl (ami különböző mértékű költsékezést jelenthet különböző elkövetői kör típusok esetén) mutatkozó vagyon-gyarapodást. A nyomozás színtere nem feltétlenül szorítkozik hazánk területére, az eljárás bármelyik szakaszában lehet szükség nemzetközi információ ellenőrzése kapcsán külföldi megkeresésre, majd a beszerzett adatok alapján külföldön történő vagyon biztosítására.

7.8. A vagyon-visszaszerzési eljárás / vagyonkutatás befejezése

A VVH által folytatott vagyon-visszaszerzési eljárás befejezése az alapeljárásban történő vádemelési javaslattal egy időben, vagy az alapeljárás megszüntetésekor történik. Az új Be. már nem ad lehetőséget a korábbi jogszabályban rögzített, vádemelést követően is folytatható eljárásra. A valamennyi nyomozó hatóságot érintő vagyonelevonásra irányuló eljárás céljából elrendelt vagyonkutatás legfeljebb az elrendeléstől számított két évig tarthat. (Be.821.§ (1)).

7.8.1. A lefoglalt és elkobzott javak kezelése, uniós vagyonkezelői hivatalok

A bűncselekményből származó vagyon biztosítását szolgáló nyomozások és intézkedések kapcsán feltétlenül szükséges kitérni az eljárások során lefoglalt, illetve a jogerős bírósági ítéletek értelmében elkobozni rendelt vagyonelemek kezelésére (tárolás, értékbecslés, előzetes értékesítés), valamint az annak során felmerülő problémákra is. Általánosságban kijelenthetjük, hogy az ezzel kapcsolatos jogszabályi és intézményi keretek az uniós tagállamoknál is jelentős országokénti eltéréseket mutatnak, bizonyos államok (pl. Franciaország, Hollandia) esetében akár évtizedes múltra visszatekintő módszertanról beszélhetünk, azonban számos esetben (pl. Magyarország, Csehország, Szlovákia) jelenleg is csupán folyamatban van a szükséges háttér kialakítása.

Mindenekelőtt szükséges leszögezni, hogy mind a befagyasztott/lefoglalt vagyon kezelése, mind az elkobzott vagyonelemek felhasználása tekintetében uniós kötelezettséggé vált a feladatkör zavartalan ellátását biztosító tagállami intézményrendszer (beleértve szakosított vagyonkezelői hivatalok, angol nyelven *asset management office* vagy AMO) kialakítása.

Ennek igénye első alkalommal a már említett, az Európai Parlament és a Tanács 2014/42/EU számú, „a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról” szóló irányelvben került megfogalmazásra:

„(1) A tagállamok meghozzák az ahhoz szükséges intézkedéseket – például központi hivatalok, szakosított hivatalok vagy ezekkel egyenértékű mechanizmusok létrehozásával

–, hogy megfelelően kezeljék az esetleges későbbi elkobzás céljából befagyasztott vagyont.

(2) A tagállamok gondoskodnak arról, hogy az (1) bekezdésben említett intézkedések szükség esetén a vagyon értékesítésének vagy átruházásának a lehetőségét is magukban foglalják.

(3) A tagállamok mérlegelik olyan intézkedések meghozatalát, amelyek lehetővé teszik az elkobzott vagyon közérdekű vagy társadalmi célokra történő felhasználását.”

A megfelelő vagyonkezelői keretrendszer és módszertan bevezetésének kettős célja van. Egyfelől az elvont vagyonelemek értékesítése révén legalább részben biztosítható a kármegeterülés és sértetti reparáció. Másrészt a vagyontárgyak megfelelő kezelése és újrahasznosítása által megakadályozható, hogy azok (újból) beszivárognak a bűnözésbe, illegális tevékenységbe, ezáltal továbbgyűrűző problémákat vagy érdeksérlemeket generálva a lakosság, piaci szereplők és végső soron a bűnüldöző szervek számára.

A témakör kapcsán könnyen belátható, hogy a bűncselekményekből származó vagyonelemek megfelelő kezelése, illetve a dedikáltan ezzel foglalkozó szervek létrehozása elsősorban nem jogi, hanem technikai jellegű problémákba ütközik. A következőkben röviden ezeket taglaljuk.

Fizikai szempontok

Az egyik legfőbb kihívást az elvont vagyonelemek megfelelő, hosszabb-rövidebb ideig történő tárolása jelenti. A helyigényen túl (pl. gépjárművek) ügyelni kell az állag- és értékmegőrzési szempontokra, valamint az esetlegesen romlandó vagy gyors értékvesztésű vagyontárgyak kezelése jelentette kihívásokra is. Mindezek figyelembe vételével összességében egy nagy tárolókapacitással rendelkező, a jelentős vagyoni értékre való tekintettel megfelelően őrzött és biztosított – készpénz, ékszerek és egyéb hasonló tárgyak részére külön megerősített tároló helyiséggel rendelkező –, akár romlandó tárgyak átmeneti megőrzésére is alkalmas technológiai háttérrel felszerelt épület vagy épületrész kialakítása szükséges.

Logisztikai szempontok

A kérdéses tárolóegység kijelölésekor ügyelni kell arra, hogy az földrajzi elhelyezkedéséből (beleértve az úthálózatot is) fakadóan – amennyiben egy központi egységről beszélünk – az adott ország valamennyi, illetve legtöbb bűnüldöző, illetve igazságügyi szerve részére elérhető és könnyen megközelíthető legyen, emellett törekedni kell a vagyontárgyak szállításával járó költségek minimalizálására is (földrajzi távolság).

Személyzeti szempontok

A biztonsági személyzetén túl szükséges a megfelelő adminisztratív (vagyontárgyak befogadása, kiadása, nyilvántartása), szakértői (vagyonelemek állagának, értékének gyors, időszerű, pontos megállapítása), tárgykezelői (gépjárművek, műszaki cikkek karbantartása, műtárgyak, sérülésveszélynek fokozottan kitett vagyonelemek szakavatott tárolása), jogi, informatikai és végső soron értékesítői háttér biztosítása is.

Technikai szempontok

Feltétlenül szükséges egy saját komplex informatikai rendszer kialakítása, mely alkalmas valamennyi kapcsolódó munkafolyamat (kezelt vagyontárgyak azonosítóinak, jellemzőinek, értékének nyilvántartása és nyomon követése, értékesítési folyamatok támogatása, kapcsolattartási és információszolgáltatási kötelezettségek a bűnüldöző szervek, valamint ügyészségek és bíróságok irányába) ellátására, illetve támogatására. Ehhez kapcsolódóan elengedhetetlen a megfelelő technikai és szakmai háttér biztosítása is. Végül, de nem utolsósorban figyelembe kell venni a fentiek biztosításához szükséges anyagi háttér is.

A fentiek tükrében nyilvánvaló, hogy a nemzetközi standardoknak, uniós elvárásoknak, valamint a gyakorlati igényeknek egyaránt megfelelő, központi vagyonkezelői hivatalok létrehozása és fenntartása (beleértve a zavartalan működésükhöz szükséges háttér biztosítását) rendkívüli kihívásokat jelent a tagállamok részére. A felsorolt vagyontípusokon túl természetesen nem szabad megfeledkezni a speciális kihívásokat jelentő vagyonelemokről sem, legyen szó akár ingatlanokról (állagmegőrzés, őrzés, karbantartás), valamint a szakértelmet, és többé-kevésbé folyamatos felügyeletet igénylő pénzügyi és fizetőeszközökről sem (értékpapírok, részvények, virtuális valuták).

Magyarországon még nem működik a központi vagyonkezelői hivatal, mindazonáltal a hatályos Be. megteremtette a jogi lehetőséget a bűnjel és bűnügyi vagyon kezeléséért

felelős szerv létrehozására. (334.§), mely megvalósításának kidolgozása folyamatban van.

A bűnjelkezelésben nagy előrelépést jelentett a Központi Bűnjelnyilvántartó Rendszer (a továbbiakban: KBR) 2021. év január 4-én történt bevezetése. Ez – többek között – azt hozta magával, hogy a bűnjeljegyzéket felváltotta a bűnjellista, a bűnjeleket pedig egy rendszer által generált, abban megjelenő vonalkóddal kell ellátni. Az igazságszolgáltatásban résztvevő szervek egymás közötti elektronikus bűnjelátadásai a KBR felületén keresztül mennek végbe. Ez utóbbinak következménye, hogy tényleges – fizikális – bűnjelátadásra csak a rendszerbe felvitt, azonosítóval rendelkező és elektronikusan már továbbított tételek esetében van lehetőség. Az ún. „nagy ügyekben” még helyenként merülnek fel problémák akkor, amikor több száz lefoglalt bizonyítási eszközt szükséges a KBR-be felrögzíteni, illetve elküldeni az eljárást továbbiakban lefolytató szervnek, ugyanakkor a rendszer bevezetéséhez köthető pozitívum a bűnjelek nyomon-követhetőségének fokozódása.

A továbbiakban érdekességként a hosszú évek óta sikeresen működő holland egység kerül röviden bemutatásra.

7.9. Vagyonkezelés Hollandiában

Hollandiában a pénzügyi rendőrség vagyonkezelési osztálya kezeli valamennyi országon belül vagy külföldön foganatosított ítélethozatal előtti lefoglalást, valamint az ingatlantulajdonok biztosítását és értékesítésének irányítását. A holland gyakorlat alapján a kezelő arra törekszik, hogy az elkobzott vagyontárgyakat a lehető leghamarabb értékesítsék. Ennek révén egyrészt minimalizálhatóak a tárolásból fakadó költségek, másrészt könnyen belátható, hogy a fizikai vagyonelemek túlnyomó része az idő előre haladtával csak veszíteni fog az értékéből (a holland becslések alapján havonta mintegy 1,5%-os értékcsökkenéssel lehet számolni). A lefoglalt illetve elkobzott vagyontárgyak értékbecslését, valamint a tárgyak értékesítésére szolgáló internetes aukciót az állami vagyonkezelő ingóságokért felelős hivatala (DRZ) végzi el. A vagyontárgyak minél előbb, minél magasabb áron történő értékesítésére alapuló metodika nem csupán az állam és a sértettek, hanem a gyanúsítottak illetve elítéltek érdekeit is szolgálja.

Amennyiben a bíróság – Hollandiában elterjedt módon – pénzösszegben fejezi ki a vagyonekobbzás mértékét, úgy az eljárás alá vont személynek is alapos érdeke fűződik ahhoz, hogy a tőle lefoglalt vagyontárgyakat minél magasabb áron értékesítsék, mivel ebből kifolyólag a fennmaradó tartozásának összege is kisebb lesz.

Az adott eljárást felügyelő ügyész dönthet úgy, hogy a gyanúsított részére valamely vagyontárgy értékesítése helyett a személytől bankgaranciát kér, ez azonban leginkább olyan esetekben fordulhat elő, amikor a gyanúsítottnak személyes kötődése van az adott vagyonelemhez, és lehetőleg szeretné elkerülni, hogy az kikerüljön a birtokából. Mindazonáltal ez csupán lehetőség, a döntés kizárólag az eljáró ügyész hatáskörébe tartozik. Sőt, a hatóságok időnként a társadalom, illetve a lakóközösség biztonságérzetét erősítendő, példa statuálása céljából a gyanúsított által benyújtott kérelmekről, illetve garancia felajánlásától függetlenül is a tárgyak elkobzása mellett döntenek.

Ugyan említettük, hogy Hollandiában évtizedes múltja van a vagyonkezelésnek, mindazonáltal – részben az ország tartományi jellegű szerveződésére való tekintettel – az egységes nemzeti metodika csupán 2010-2011 folyamán alakult ki. Ennek előzménye volt egy főügyészségi lefoglalási bizottság felállítása 2008-ban, mely az ezt követő években számos javaslatot tett a lefoglalás/vagyonekobbzás folyamatának hatékonyabbá tételére. Ezek figyelembe vétele mellett került sor a rendőrség keretein belül az ún. regionális elkobzási házak (RBH) létrehozására, melyekben a rendőrség, valamint a főügyészség irányít minden folyamatot.

A regionális egységek felállítását 2012-ben egy központi, a rendőrség, a különleges nyomozó szervek, az állami vagyonkezelő ingóságokért felelős hivatala, valamint a főügyészség által használt központi elkobzási portál létrehozása követte, melyen keresztül a kompetens szervek munkatársai a lefoglalástól az értékesítésig nyomon követhetik egy-egy adott vagyontárgy útját, illetve sorsát. A regionális elkobzási házak mellett létrehoztak egy külön országos hatáskörű szervet, az ún. Nemzeti Lefoglalási Hatóságot (LBA), melynek fő szerepe – szakmai koordináción kívül – valamennyi, a nemzeti hatóságok által elrendelt lefoglalás adatainak egy központban való összegyűjtése és nyilvántartása (Európai Bizottság – Belügyi Főigazgatóság, 2014).

7.10. Összefoglalás

A bűnös eredetű vagyon felkutatásának és elvonásának fontossága a szervezett bűnözői körök elleni harc során értékelődött fel. A rendvédelmi és igazságügyi szervek tisztában voltak azzal, hogy a szervezett bűnözői csoportok anyagi haszonszerzés végett követik el törvénysértő cselekményeiket, azonban kénytelenek voltak azzal szembesülni, hogy amennyiben eljárásaik során nem fordítanak kellő hangsúlyt a vagyontárgyak felkutatására és elvonására, úgy azok felhasználásával a bűnszervezet esetlegesen fennmaradó tagjai vagy a kiterjedt kapcsolati rendszer valamely szereplője – akár a börtönbüntetés letöltését követően – újraszervezhetik korábbi tevékenységüket.

Emellett nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt sem, miszerint a bűnelkövetők körében a szabadságvesztéssel járó büntetések kiszabása a szélsőséges eseteket leszámítva egyre korlátozottabb visszatartó erővel bír (pl. új kapcsolati rendszerek kiépítése a büntetés-végrehajtási intézetekben, a korábban sikeresen kimentett vagyon megőrzése a szabadlábon lévő együttműködők/családtagok által).

A fentiek alapján könnyen belátható volt, hogy az illegális tevékenységekből származó vagyon elvonása révén egyfelől a bűnszervezet eleve működésképtelenné válhat, másrészt a bűnelkövetők az anyagi háttérük felszámolását a hagyományos büntetési formáknál többnyire jóval súlyosabbnak élik meg, végső soron pedig a pénzáramok nyomon követése a bűnszervezetek kapcsolati hálóinak felderítéséhez, és így végső soron az elkövetők sikeres felelősségre vonásához is hozzájárulhat.

A vagyoneklobzás, mint büntetőjogi szankció, egyre inkább előtérbe kerül a vagyon elleni, gazdasági bűncselekményeken túl a kábítószer kereskedelem, az embercsempészség, emberkereskedelem, pénzmosás, terrorizmus finanszírozás, illetve más, bűnszervezetben, üzletszerűen elkövetett cselekmények területén egyaránt.

Megjelent a vagyont generáló bűncselekmény fogalma, egyre inkább fokozódik az igény az ilyen jellegű bűnös tevékenységekből eredő illegális javak elvonására mind hazai, mind pedig nemzetközi szinteken. A hatékony vagyonlefoglalás a szükséges igények kielégítése mellett megintatja a szervezett bűnözői csoportokat, a kiszabott büntetések letöltését követően megnehezíti, ellehetetleníti az újraszerveződést, az újabb szervezeti felépítést.

Megjelentek a kriptovaluták, melynek elterjedése nagy méreteket öltött, használatuk mindennapossá vált. A bitcoin, vagy más virtuális valuta lefoglalása, a számla zárolása,

a tranzakciók felderítése speciális szaktudást igényel, amihez a képzések biztosítása, a külföldi hatóságok tapasztalatainak megismerése és a magyar rendszerben történő felhasználásuk napjainkban elengedhetetlenek.

Felhasznált irodalom

- BÁNÁTI JÁNOS – BELEGI JÓZSEF – BELOVICS ERVIN – ERDEI ÁRPÁD – FARKAS ÁKOS – KÓNYA ISTVÁN (2018): *A büntetőeljárás törvény magyarázata*. Budapest, HVG Orac Kiadó.
- CLAGES, HORST (1997): *Kriminalistik: Lehrbuch für Ausbildung und Praxis: Methodik der Fallbearbeitung der Tatort*. Boorberg, Suttgart.
- EURÓPAI BIZOTTSÁG – BELÜGYI FŐIGAZGATÓSÁG (2014): *Irányelvek a gazdasági nyomozásokhoz a vagyon felkutatására, lefoglalására és visszaszerzésére* – készült a Román Igazságügyi Minisztérium, a Holland Bűnügyi Vagyon Megfosztási Hivatal, a Francia Igazságügyi Minisztérium, a Francia Nemzeti Iskola, valamint a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda közreműködésében. Didaktikai és Pedagógiai Kiadó, Bukarest.
- TÓTH ZSOLT – VÖRÖS KATALIN – SZENTIRMAI OLIVÉR – KÖKÉNYESI ZOLTÁN – MATYI ÁDÁM – FÁBRI ANDRÁS – LUDÁNYI CSABA (2022): *Módszertani útmutató a bűnös úton szerzett vagyon felkutatásához és biztosításához*, Budapest, NNI VVH

Felhasznált jogszabályok

-
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
 - A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény
 - A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
 - A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény
 - A vagyonelkobzásról (Legfelsőbb Bíróság) szóló 69/2008. BK vélemény
 - A vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos feladatokról szóló 32/2022 (X.25) ORFK utasítás
 - Az Európai Parlament és a Tanács 2014/42/EU irányelve a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról

Nyitrai Endre

8. A PÉNZÜGYI PROFILALKOTÁS ÉS A HÁLÓZATKUTATÁS SZEREPE A VAGYONVISSZASZERZÉSBEN

8.1. A pénzügyi profilalkotás

A pénzügyi profilalkotáskor fel kell térképezni az elkövetőhöz és a közvetlen környezetéhez köthető vagyontárgyakat, a vagyonelemeket; az érintett személy jogviszonyait, életmódját, pénzügyi befektetéseit és megtakarításait, valamint az információtechnológiai eszközöket (pl. okoseszközöket), amelyek értékkel bírnak. Míg az elektronikusan (digitálisan) tárolt adatokból azokat, amelyek információval szolgálhatnak. Az infokommunikáció, az információ technológia, a digitális technológiák, magának a digitalizációnak minden eddigénél gyorsabb ütemű fejlődése, elterjedése, kiteljesedése alapjaiban változtatják meg a gazdaság és a társadalom minden területét (Tóth, 2021a) és közvetlen értékteremtő szerepükön túl, befolyásolják és megkönnyítik más iparágak átalakulását (Tóth, 2021), az új módszerek egyben segítik a bűnüldözést, támogatják a profilalkotást.

A pénzügyi profilalkotást (a vagyonvisszaszerzést) az e-nyomozási módszerek is elősegíthetik. *„Az e-nyomozás azt jelenti, hogy a nyomozó hatóság a közvetlenül vagy a közvetetten elérhető adatbázisokból kér információt a felderítés és a bizonyítás, valamint a bűncselekményből származó vagyon felkutatása érdekében, amelynek alkalmával taktikai ajánlásokat alkalmaz a nyomozás sikeressége érdekében.”* (Nyitrai, 2020a, 39-53.)

A pénzügyi profilalkotáshoz számtalan adat kell, azonban napjainkban megnövekedett az elektronikusan és a digitálisan rögzített adatok száma. Számtalan digitális adatot hagyunk magunk után többek között a hivatalos ügyek intézésénél. Például a magyarorszag.hu internetes oldalon kb. 3 700 hivatali szerv érhető el, és havonta közel 80 ezer kérelem érkezik (Molnár – Sasvári – Tarpai, 2021). Ennek az óriási kérelemmennyiségnek a feldolgozása során újabb adatok keletkeznek, amelyek bűnüldözési szempontból hálózatkutatási elemzéseket igényelnek, és a keletkezett elemzések eredményei a bűnügyekben digitális lábnyomként szolgálhatnak. Másrészt nap mint nap számtalan

adatot hagyunk magunk után például különböző mobilalkalmazások (applikációk) használata során, amelyeket mobiltelefonra lehet letölteni egy elektronikus áruházon (store) keresztül.

Bács szerint az információ hálózatosodása figyelhető meg, ezzel kapcsolatosan az alábbiakat fogalmazta meg: *”... ha magát az információt és a hírt is mint diszkrét hálózatot tekintjük, kézenfekvő, hogy az információ hírré alakulása, vagyis az információ- vagy hírigény kritériumai szerinti elemzése és értékelése során felismert hírértékére alapuló elhelyezése, beépítése az információs vagy hírhálózatba, az egymásra épülő összefüggések miatt a hálózatok is hálózatosodnak. Ez (...) szolgálhatja egy magasabb szintű információ- vagy hír(szerzési) igény megfogalmazását is, amelynek során a korábbihoz kapcsolódó, arra szervesen ráépülő, feltárandó kérdéseket tehet fel. Mivel a hálózatok egymáshoz való viszonyában térhálóba illeszthető alá-föle rendeltséget nem lehet megállapítani, a hálózatosodás(ok) között csak létrejöttük előidejűsége, illetve az ezt is figyelembe vevő ok-okozati összefüggéseik alapján lehet bármiféle rendszert felállítani.”* (Bács, 2022)

A pénzügyi profilalkotás keretében a számításba jöhető applikációk közül – a teljesség igénye nélkül – célszerű tárgyalni a banki és a mobiltelefonos applikációkat.

8.1.1. Banki applikációk

A személyes adatainkat a bankok is kezelhetik. A banki adatkezelés célja a személyre szabott ajánlatok kidolgozása és az ajánlattétel, amely vonatkozhat pénzügyi, kiegészítő pénzügyi, befektetési vagy befektetési kiegészítő szolgáltatásokra, valamint minden egyéb, a bank jelenlegi vagy jövőben nyújtandó szolgáltatásaira (URL 1).

A személyre szabott banki ajánlatok kidolgozása és ajánlattétele egyben egy profilalkotás, mivel a bank

- a személyes adatokból megállapított személyes jellemzőket kiértékeli, és az érintett megbízhatóságára, illetőleg pénzügyi magatartására vonatkozóan előrejelzéseket készít;
- a jövedelmi és vagyoni helyzetére vonatkozó személyes adatokat elemzi;
- kockázatelemzést és -értékelést, valamint ügyfélminősítést végez.

A bank által készített profil kulcsfontosságú lehet a bűnüldöző szervek számára, mivel a kezelt adatok köre kiterjedhet (URL 1)

- az érintett által megadott személyes adatokra (pl. személyazonosító adatokra, lakcímre, elérhetőségi adatokra, hiteltermékekhez kapcsolódó bírálati lapokon megadott személyes adatokra, illetve az igénybe vett szolgáltatásra, a bankkal megkötött szerződésre vonatkozó adatokra), valamint az azokban bekövetkező esetleges változásokra);
- érdeklődés és kalkuláció során keletkező személyes adatokra;
- honlaplátogatás során automatikusan gyűjtött adatokra (A bank honlapjának látogatásakor a honlapon elhelyezett sütik vagy szoftverek automatikusan követik, hogy az érintett milyen műveleteket végez a honlapon. Ezek az adatok például az érintett IP-címe, az, hogy milyen honlapról érkezett az oldalra, hova kattint, milyen aloldalakat látogat meg, illetve a tartalmak megnyitását követően hova navigál át a honlapról, milyen eszközön böngész a honlapot, milyen nyelven történik a böngészés.);⁴⁴
- szolgáltatások nyújtása során keletkező adatokra, pl. az érintett által igénybe vett szolgáltatások nyújtása során keletkező személyes adatokra (jellemzően tranzakciós, kártyahasználati, illetve számlaegyenlegre vonatkozó adatok).

Azonban az így elkészült profilhoz az érintett hozzájáruló nyilatkozata is szükséges, amely önkéntes. Tudomásul veszi, hogy a meghatározott személyes adatait a bank meghatározott célra és ideig kezeli.

A banki applikáción keresztül az érintett részére készül egy portfólió, amely a következő információkat tartalmazza: szabad, lekötetlen összegek; betétek, értékpapírok. Ezek az adatok tájékoztató jellegűek, de a bűnüldöző szerveknek információul szolgálhatnak.

Az applikáció számlabeszédés menüpontjában található a beszédési megbízások, rezsikimutatások, amelyek az érintett lakóhelyére vonatkozóan tartalmazhatnak információkat. Az applikáció menüpontján belül a költségek és tranzakciók menüpont szolgálhat még releváns információkkal a bűnüldöző szervek számára, mivel részletesen tartalmazza a vásárlás összegét, időpontját (év, hónap, nap, óra) és helyét, így pontosan

⁴⁴ Az írásos üzenetek tanulmányozásánál jelentősége van az igazságügyi forenzikus nyelvésznek, lásd részletesebben: Ürmösné, Simon Gabriella (2023): Hírhedt sorozatgyilkosok nyomában, és ami mögötte van – a földrajzi profilalkotás szerepe a nyomozás során, Ürmösné Simon, Gabriella (2019): Miben segítik a nyelvi ujjnyomok a nyomozást? Ürmösné Simon Gabriella – Nyitrai Endre (2021): The phenomena of epidemic crime, deepfakes, fake news, and the role of the forensic linguistics.

követhető, hogy merre tartózkodott az érintett, mit és hol vásárolt. Megnyílik ezáltal a lehetőség a kamerafelvételek beszerzésére, így az érintett társaságában tartózkodó személyek beazonosítására vagy az érintett által használt gépjármű rendszámának vagy telefonszámainak a megismerésére is. Ha a hatóság előtt az érintettnek csak az egyik telefonszáma ismert, de tudjuk, hogy több telefonszámot használ, például ún. munkatelefonaszámot⁴⁵, amelyet még a családja sem ismer, akkor a vásárlások időpontjainak, helyeinek ismeretéből, valamint a vásárlás helyén a bázisállomásra feljelentkezett telefonszámok (cellainformációk) elemzéséből és értékeléséből a célszemély munkatelefonaszáma is megismerhetővé válhat.

8.1.2. Mobilszolgáltatók applikációi

A mobilszolgáltató applikációjának segítségével az előfizető láthatja a számláit, és néhány kattintással elvégezhető a befizetés. A sajátkártyás vagy akár egy másik kártyához tartozó egyenleg is feltölthető, aminek az előfizetője egy másik személy is lehet, nem ritkán például egy hajléktalan.

Ezt a számot, amelynek az előfizetője egy hajléktalan, például munkatelefonaszámként használhatja az elkövető, mivel úgy gondolja, hogy az előfizető (a hajléktalan) a kihallgatása során nem tud majd releváns információt adni arra vonatkozóan, hogy ki használja a telefonszámot. Azonban sokszor az elkövetők is hibáznak, mint az említett példa esetén is, mivel az elkövető a mobil applikáción keresztül töltötte fel a munkatelefonaszáma egyenlegét. A letöltött mobil applikáció ellenőrzésével így visszafejthető az előfizető és a feltöltő személy is, hiszen az elkövető ún. digitális lábnyomot hagy maga után. Ehhez azonban szükséges, hogy a bűnüldöző szerv megkeresse a mobiltársaságot. A bűnüldöző szerv a megkeresésre kapott válaszban az alábbiakat tudhatja meg:

- az érintett személy az applikációról milyen telefonszámokat töltött fel;
- a feltöltött telefonszámokhoz tartozó előfizetői adatokat, illetve a bankszámlaszámot, amiről a feltöltési díjat utalták. Ennek azért van jelentősége,

⁴⁵ A munkatelefonaszámot az elkövető gyakran „dobós számként, dobós SIM-kártyaként” is emlegeti, amelyet pár alkalommal használ bűnös tevékenységének, illetve a bűntársaival folytatott beszélgetéseknek a lebonyolítására. Ezeken a telefonszámokon általában az elkövető a szeretteivel, családtagjaival, hozzátartozóival nem kommunikál, mivel konspirációra törekszik.

mert az ún. munkatelefonszám is megismerhetővé válhat, amelynél nem az elkövető az előfizető, hanem csak a telefonszám használója.

A telefonszám(ok) ismeretében egy híváslista kérhető, majd a kimenő és bejövő hívások alapján feltérképezhetők a bűnös kapcsolatok is, vagyis azok a személyek, akik a bűncselekmény elkövetésében vagy a bűnös vagyon elrejtésében közreműködnek.

Az applikációba általában sms-kóddal lehet belépni, vagy ha már van létrehozott fiók, akkor a fiókhoz tartozó e-mail címmel és jelszóval is. Az e-mail címnek is jelentősége van, mivel az internet keresőfelületein ellenőrizhető, hogy az szerepel-e valamilyen weboldalon vagy értékesítési oldalon elérhetőségként, amely szintén segítségül szolgálhat a vagyonvisszaszerzésben.

Az aktuális vagy lejárt telefonszámlák is befizethetők applikációkon keresztül a befizetés gombra kattintva, és átirányítják a felhasználót egy online oldalra – jellemzően a barionra –, ahol meg kell adni a bankkártya számát, annak lejárat dátumát, a CVC-kódot, a kártyán szereplő kódot, valamint az e-mail címet. Vagyonvisszaszerzés szempontjából itt a bankkártyaadatoknak van jelentőségük, mert azok ismeretében további kérdések fogalmazhatók meg a bank irányába.

A megismert adatok tekintetében – a törvényben meghatározott szabályok alapján – a büntetőeljárásban bírói vagy ügyészi engedélyhez nem kötött, ügyészi engedélyhez kötött, valamint bírói engedélyhez kötött leplezett eszközöket alkalmazhatnak a hatóságok. Az adatok (pl. bankkártya száma, e-mail cím, telefonszám) függvényében lehetőség nyílik fizetési műveletek megfigyelésére (ügyészi engedélyhez kötött leplezett eszközként); valamint a bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök közül az információs rendszer titkos megfigyelésére és lehallgatásra nyílik lehetőség.

A telefonszolgáltatóhoz tartozó applikáción keresztül lehetősége van a felhasználónak arra, hogy különböző füleken (csempéken) nyomon kövesse a mobilvásárlásokat, például a telefonos parkolást vagy autópályamatrix vásárlását. A parkolásfizetés, illetve az autópályamatrix vásárlása során visszafejthető, hogy az applikáció használója milyen rendszámot adott meg, ami további ellenőrzésre ad lehetőséget (pl. Netzsaru, Robotzsaru rendszámkereső alkalmazás, gépjármű-nyilvántartás, VÉDA rendszerben történő lekérés stb.). Ezek a szolgáltatások nemcsak a felderítést és a bizonyítást, hanem a vagyonvisszaszerzést is elősegíthetik, mivel ellenőrizhető, hogy a tulajdonos milyen jogcímen és milyen forrásból vásárolta a kérdéses gépkocsit.

Az applikáció használata előtt el kell végezni a jogosultságok beállítását, amely során a rendszer általában négy fő alpontra kérdez rá:

- hívások (hozzájárulás megadása vagy megtagadása, hogy a mobiltársaság kezelje az érintett hálózati kapcsolati minőségére és adathasználati szokásaira vonatkozó személyes adatait, és ezek alapján személyre szabott ajánlatokat küldjön);
- hívásnapló (hozzájárulás megadása vagy megtagadása, hogy a mobiltársaság kezelje az érintett hívásnaplójának adatait);
- helymeghatározás (hozzájárulás megadása vagy megtagadása, hogy a mobiltársaság kezelje az érintett helymeghatározási adatait);
- hálózat (hozzájárulás megadása vagy megtagadása, hogy a mobiltársaság kezelje az érintett hálózati kapcsolati minőségére és adathasználati szokásaira vonatkozó személyes adatait).

Gyakran problémát jelent a lefoglalt telefonkészülék bekapcsolásakor a SIM-kártyához tartozó PIN- és PUK-kód, amely általában megismerhető az applikáció menüpontjában a SIM-infon belül. A SIM-info lehetővé teszi az érintettnek, hogy egy másik telefonkészülékben található SIM-kártyájának PIN- és PUK-kódját megnézze, mivel az applikáció az érintetthez (előfizetőhöz) kapcsolódó adatokat összegzi.

Az applikációk hozzájárulhatnak egy pénzügyi profil felállításához, és a rögzített digitális adatok nemcsak a vagyonszerzés keretében játszanak szerepet a bűnös elemek feltárásában, hanem a felderítésben és a bizonyításban is.

A jövőben egyre több applikációt fognak használni az üzleti világban, akár a kereskedelemben egy vásárlás során, mivel a vásárló számára az applikáció igénybevétele kedvezményekkel járhat, míg a kereskedelemben a vásárlói profil profitot termelhet.

Az elkövetők az applikációk használata során számtalan releváns digitális lábnyomot hagyhatnak hátra, amelyek feltárásában és megértésében a hálózatkutató módszerek használata fog segíteni.

8.2. Az adatkatszterek jelentősége a vagyonvisszaszerzésben

A nyomozást folytató szervnek a vagyont generáló bűncselekménnyel⁴⁶ kapcsolatban indult eljárás során vizsgálnia kell a bűncselekményből eredő vagyon elvonásának lehetőségét a vagyonvisszaszerzés, valamint az elkobzás vagy a vagyoneklobzás végrehajthatósága érdekében. *„Valamennyi nyomozó hatóság eljárása során minden szükséges intézkedést köteles megtenni az elkobozható vagy a vagyoneklobzás alá eső dolog vagy vagyon felderítése és biztosítása érdekében.”* (Nagy – Vári, 2021, 583.)

Az előkészítő eljárás és a nyomozás során a vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos feladatok az alábbiak:

- intézkedni kell a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személy, a bűncselekményből származó vagyonnal gazdagodó más természetes vagy jogi személyek, illetve a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek vagyoni helyzetére és jövedelmére vonatkozó adatok beszerzésére és feldolgozására;
- vizsgálni kell a törvényben foglalt leplezett eszközök, valamint az adatszerző tevékenységek alkalmazásának lehetőségeit;
- azonosítani kell valamennyi, a bűncselekményből származó vagyon átvételével, tárolásával, elrejtésével, átalakításával, átruházásával, elidegenítésével vagy abban történő részvétellel, felhasználásával, azzal összefüggésben végzett pénzügyi vagy gazdasági tevékenységgel, ilyen igénybevételével, vagy arra irányuló rendelkezéssel bármilyen módon összefüggésbe hozható természetes vagy jogi személyt, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetet;
- a kármegettérülés, az illegális úton szerzett jövedelem elvonásának biztosítása, valamint a vagyonkutatás során a felderített vagyon vonatkozásában annak megszerzésével, átruházásával kapcsolatos tárgyi, okirati és személyi bizonyítékokat egyaránt be kell szerezni (32/2022. ORFK utasítás).

Ha gyanú merül fel arra, hogy a bűncselekményt bűnszervezetben követték el, akkor *„a terhelthez vagy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személyhez és közvetlen környezetéhez köthető vagyanon kívül az érintett személyek jövedelmi viszonyait,*

⁴⁶ A vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos feladatokról szóló 32/2022. (X. 25.) ORFK utasítás alapján *„vagyont generáló bűncselekmény: minden olyan bűncselekmény, amelynek elkövetésével az elkövető, vagy rá tekintettel más személy pénzben kifejezhető vagyoni előnyhöz jut.”*

életmódját, költségeit, üzleti érdekeltségét, pénzügyi befektetéseit és megtakarításait is figyelembe kell venni. A nyomozó hatóságnak fel kell térképeznie az érintett személy kapcsolatrendszerét, bűnügyi előéletét is annak érdekében, hogy a vagyona elrejtésében, kezelésében esetlegesen közreműködő személy kiléte, együttműködésük módja, továbbá a leplezett vagyonelem megismerhető, és annak bűnös eredete, a leplezés ténye és eredete bizonyítható legyen. Vizsgálni kell továbbá a bűncselekmény elkövetésével kapcsolatba hozható gazdasági társaság vagyoni viszonyait is.” (32/2022. ORFK utasítás)

A bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök közül kiemelendő a lehallgatás, amelynek során a leplezett eszközök alkalmazására feljogosított szerv bírói engedéllyel elektronikus hírközlési szolgáltatás keretében elektronikus hírközlő hálózat vagy eszköz útján, illetve információs rendszeren folytatott kommunikáció tartalmát titokban megismerheti és rögzítheti (Be. 232. §. /5/ bek.). Cél a bűncselekmény felderítése, megszakítása, az elkövető kilétének megállapítása, elfogása, bizonyítékok megszerzése, illetve a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése.

A lehallgatás (továbbiakban: közlemény) tartalma hozzájárulhat az elkobozható vagy a vagyoneklobzás alá eső dolog vagy vagyon felderítéséhez és biztosításához is. A következő elektronikus közlemények (telefonbeszélgetések tartalma)⁴⁷ rámutatnak arra, hogy a lehallgatások közleménye alapján hogy lehet eljutni az érintettnek (a bűnszervezet vezetőjének), illetve a bűnszervezet tagjainak a beazonosításához, a jövedelmi viszonyok és a kapcsolatrendszer feltérképezéséhez.⁴⁸ A közlemény elemzése felhívja a figyelmet arra, hogy a különféle adatkatszterekben történő kutatás, mint egy hálózatot alkotó információs lánc hogyan segíthet egy személy beazonosításában és a vagyont képező elemek megismerésében.

Közlemény 1.

C: lehallgatásban érintett személy, személyazonossága ismeretlen (továbbiakban: célszemély)⁴⁹ (Hívott – hívást fogadó személy)

M: Peti (Hívó – hívást kezdeményező személy)

C: Csá, Peti! Na mi van?

⁴⁷ Fiktív közlemények kerültek feldolgozásra.

⁴⁸ A rendelkezésre álló adatok alapján több oldalról el lehetne jutni (több nyomozati cselekmény foganatosítására kerülhetne sor), azonban az elemzés célja, hogy a közlemények (lehallgatások) tartalmának jelentőségére rávilágítson.

⁴⁹ Előfordulhat, hogy a különleges eszköz bevezetésekor, a lehallgatás megkezdésekor az ellenőrzés alá vont személy (érintett) adatai még nem ismertek, azokat csak a későbbieknek lehet megállapítani.

M: Semmi.

C: Most megyek Picurhoz X. ker.-be, már várom, megyünk ki az erdőbe. Holnap is itt leszek veled.

M: Jó neked.

C: Élvezem mindig, egy kis lazítás kell néha.

M: Ennyire imádod. Nem is értem. Holnap mi is oda menjünk megint?

C: Nem értesz Te sem semmit, nekem jó és kész. Ja-ja, ide, előtte egy kicsit lazítok, de utána megbeszéljük. 2 körül jönnek a többiek. Most már, hogy jó idő van, itt mindig tudunk nyugodtan beszélgetni.

M: Oksa.

C: Megvan mindenkinek a szerepe a fejemben. Vasat is hoznak a héten, már csak kukoricát kell hozzá szerezni.

M: Nekem mit találtál ki?

C: Itt ne, ne, ne kérdezz, majd személyesen mindenki megkapja az útít.

M: Kellene egy kis pénz, majd verdára, amit kértél.

C: Mennyibe?

M: Két rúgó, azért szerválnak egyet gyorsan, jó lesz, majd ekszönbe, meg lesz hozzá új címzés is, ami nem lesz bukó, ha lekérnék menet közben. Utána hamu lesz ebből is!

C: Azt élvezed mi, amikor izzik.

M: Ja-ja, csak nem tudom végig. Ha kell, tudok egy farmert, ha nem tudnál kukoricát, neki van bőven minden a mezőn, ami kell, ha érted?

C: Értem, értem. Holnapig eldől.

M: Oké.

C: Majd beszélünk.

M: Oké. Szia.

A telefonbeszélgetés során a felek „virágnyelven” beszéltek, amelynek a célja, hogy egy esetleges harmadik fél (pl. a lehallgatást végző személy, aki a beszélgetést értelmezi) számára ne legyen érthető a közlemény, így próbálnak konspirálni az elkövetők, azonban a „virágnyelv” használata a bűnszervezet összehangoltságára is utal. Ilyen például, amikor a fenti közleményben a fegyver helyett a „vas”, lőszer helyett a „kukorica”, bűncselekmény elkövetése helyett az „ekszön”, rendszám helyett az „új címzés”, míg a felgyújtás helyett a „hamu lesz” szófordulatot mondják. Pár közlemény meghallgatása

után azonban a lehallgatást végző személynek is egyértelmű lesz, hogy mi mit jelent. A szervezet tagjai között a kommunikáció konspiráltsága kiépült, „virágnyelven” beszéltek, hogy kívülálló személyek ne értsék meg őket, valamint állandó találkozási pontokat építettek ki. A döntéshozók, a vezetők rendszeresen találkoztak és értekeztek, valamint egyeztettek. Jelen esetben olyan helyen találkoznak, ami „Picurhoz” köthető. Több kérdés merül fel:

- Ki az a Picur?
- Ki a bűnös kapcsolat, kik fognak részt venni a találkozón?
- Hol van a találkozás helye?
- Bűncselekmény elkövetésére készülnek?
- Ki lehet a lehallgatásban érintett személy, illetve a „Peti” nevezetű személy?

Az elkövetői csoportok feltérképezése során a nyomozó hatóság tudomására jutó (bűncselekmény) információ származhat a „gyenge láncszemtől”, informátortól, melyet megerősíthet akár egy telefonlehallgatás is, mely során az elkövetők „virágnyelven” közölnek információt a bűncselekmény elkövetéséről, mint a fenti példában.

A 2. közlemény közelebb visz a megoldáshoz.

C: Célszemély (Hívó – hívást kezdeményező személy)

A: Barátnő (Hívott – hívást fogadó személy)

C: Szia, Kicsim!

A: Otthon vagyok, most takarítok utánad. Mindig szétdobálsz mindent.

C: Láttam egy bazi nagy tévét, megveszem, kétméteres, jó lesz, vagy túl nagy?

A: Szerintem túl nagy, kisebb kellene, nem nagy a hálószoba. Képzeld voltak itt a rendőrök.

C: Rendőrök, miért nem ezzel kezdted?! Mit akartak?

A: Nyugi. Először ide csengettek, mert nincs kint a házszám sehhol. Nem is értettem, hogy mit akarnak, mondom, hogy ez az 5. szám. Mire az egyik, hogy ez nem a hetes? Utána léptek a szomszédhoz. A szomszéd házában a srácot keresték megint. Éjszaka részegen összetört egy kocsit állítólag. Kérdeztek, hogy mikor került a szomszéd ház elé Merci, én

meg mondtam, hogy ma láttam reggel. Most itt van a házuk előtt a roncs, szép kis merdzso volt, ráadásul fehér.

C: Ja, jól van akkor. Veszek neked, már mondtam, édesem. Nem mondták, hogy honnan jöttek?

A: Csak ígéreted. Állítólag innen a kerületből. Merre vagy?

C: Megveszem, ismersz. Picurral vagyok, most ő is hall, és hiányzol neki Te is, bólogat.

A: Oh, kis édes, mondd meg, hogy imádom. Milyen okos.

C: Szerintem fogyott Picur, ebben a szar istállóban alig adnak neki enni. Mondtam is az egyik jóképességűnek, hogy nem adtak enni a lónak.

C: Hiányzol.

A: Te is.

C: Hívott az orvos, holnap kell bemennem a kórházba vizsgálatra.

A: Minden rendben lesz, nyugi.

C: Ok. Majd hívlak!

A: Puszi.

A 2. telefonbeszélgetés alapján megtudhatjuk a célszemély tartózkodási helyét. A kérdéses 7. szám alatti adatgyűjtésről készült rendőri jelentés egy szűrő-kutató munka során a Netsaru adatbázisból visszafejthető. A másik lehetőség, hogy a célszemély és a barátnő híváslistájának elemzéséből kinyerhető ún. kelő és fekvő cellapozíció alapján a környéken megkeresik a ház előtt álló törött Mercedes típusú gépkocsit. Amennyiben megtalálják a törött gépkocsit, annak a rendszáma alapján a Netsaru rendszerben a rendszámkereső menüpontban, a találati listában szereplő iratok tartalmában szintén egy ellenőrzés végezhető.

Ha a törött gépkocsi helyzete alapján, vagy az adatgyűjtésről készült rendőri jelentés alapján a barátnő, illetve a célszemély tartózkodási helye ismertté vált, akkor újabb nyilvántartások segíthetik a bűnös kapcsolatok, valamint a bűnös úton szerzett vagyon feltérképezését:

- személy- és lakcímnnyilvántartás,
- gépjármű-nyilvántartás,
- Takarnet,
- cégnyilvántartás,
- közösségi oldalak.

A beazonosított tartózkodási hely ismeretében a Takarnet (Földhivatali nyilvántartás) használata is szükséges, vizsgálni kell, ki az ingatlan tulajdonosa, milyen jogcímen szerezte stb., valamint az ingatlanban (pl. házban, lakásban stb.) vagy annak területén (udvarán) található ingóságok tulajdonjogának az ellenőrzése is szükséges, mivel vizsgálni kell a bűncselekményből származó vagyon elvonásának lehetőségét. A leplezett vagyonelem megismerhetővé válhat az említett adatkataszterek használata során, és annak eredete bizonyítható lehet.

Amennyiben a célszemélyt sikerült beazonosítani, mérlegelhető, hogy szükséges-e a kórházi adatok (elérhetőségek, e-mail címek, kamerafelvételek) beszerzése és megkeresés írása a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelőnek (NEAK). Látható, hogy több adatbázisban végezhető szűrő-kutató munka, az adatbázisok egy hálóként kapcsolódnak össze, és egy információs láncsorozat alakulhat ki.

A beszélgetés alapján a 2. közleményből kiderült, hogy Picur egy ló. De hogyan tudhatjuk meg, hogy valójában ki a ló tulajdonosa, és hol van az istálló, ahol a találkozót (munkamegbeszélést) bonyolítják le az elkövetők? Ebben nyújt segítséget a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal által vezetett nyilvántartási adatbázis, amely két fő nyilvántartásból épül: a Tenyészet Információs Rendszerből (TIR) és az Országos Lótenyésztési Informatikai Rendszerből (OLIR). Megtudható például, hogy a telefonbeszélgetésben szereplő személy nyilvántartott-e regisztrált lótulajdonosként az OLIR-ban. A nyilvántartott adatok alapján továbbá megtudható a ló azonosítója, neve, színe, neme, a tulajdonos neve, a tulajdon átvezetésének dátuma. A nyilvántartás és a célszemély telefonkészülékének cellapozíciója elősegíthetik a lovarda beazonosítását, amely a figyelés végrehajtásában fontos objektum lehet. Egy kapcsolat-feltérképező megfigyelés hozzásegíthet a bűntársak beazonosításához, valamint lehetőség adódhat a vagyonvisszaszerzési eljárás keretében a vagyoneklobzás alá eső vagyon biztosítására (Nyitrai, 2020b).

A közlemények tartalmának ellenőrzése során több adattárat használtunk, ami rámutat arra, hogy egyes nyilvántartásokban rögzített adatok hálószerűen összekapcsolhatók. A digitalizáció során keletkezett adatok értelmezése és felhasználása hálózatkutató elemzéseket és módszereket követel. Ennek használatával a vagyon elleni, valamint a jelentős anyagi hasznot ígérő bűncselekmények felderítése, nyomozása és bizonyítása során felkutatható a bűncselekmény elkövetéséből származó vagyoni előny, valamint feltérképezhető az elkövetők vagyoni helyzete.

A hálózat kutatás eszköztára a különböző adathalmazokban található adatkatasztereket összeillesztheti és elemezheti, ezáltal verziók állíthatók fel, illetve közreműködhet a nyomozási cselekmények fogantatásában.

Az adatbázisok használatával törekedni kell arra, hogy a bűncselekményből származó vagyon meghatározása, azonosítása, a legális és illegális forrásból származó vagyonelemek elhatárolásához szükséges adatok beszerzése, továbbá a vagyoni kényszerintézkedések sikeres bevezetéséhez szükséges információk beszerzése lehetővé váljon.

8.3. A hálózat kutatás a bűnüldözésben

Hálózatok vesznek minket körbe, mivel hálózatokat alkotnak az utak, a sejtek, valamint a társadalmi kapcsolatrendszerünk (Kovács, 2011). A társadalmak emberek hálózatai, amelyeket baráti, családi és szakmai kapcsolatok kötnek össze, valamint a hálózatok áthatják a technológiát. Ilyen például az internet, az elektromos hálózatok és a közlekedési rendszerek (Barabási, 2007).

A hálózat kutatás olyan tudományterület, amely egy adott rendszer elemeit és az elemek közötti kapcsolatokat és interakciókat vizsgálja (Varsányi – Vokó, 2016).

Hálózatokban élünk, és minél jobban megismerjük az elkövetőket körülvevő rendszereket és feltárjuk a kapcsolati hálójukat, annál jobban lesz képes a bűnüldöző szerv az elkövető - vagyoni helyzetét, pénzügyi tevékenységét feltárni,
- a bűnözői kapcsolatait, kapcsolatrendszerét feltérképezni, valamint
- a vagyonának elrejtésében, kezelésében esetlegesen közreműködő személyt beazonosítani és az együttműködésük módját megismerni.

A hálózatelemzés segítségével lehetőség adódhat az összefüggések feltárására nagy mennyiségű adat esetén is, valamint a szoftverek fejlesztésével megakadályozható például a terrorista hálózatok online toborzási tevékenysége (Szócska et al., 2019).

A hálózatelemzés feladata a személyek kapcsolati hálójának és kommunikációs forrásainak feltárása, a hálózat tagjainak azonosítása, ezáltal elősegítve a felderítést, bizonyítást. További feladata a pénzügyi profilalkotáshoz szükséges adatok elemzése a bűncselekményből eredő javak felkutatása és azonosítása érdekében.

A bűnelkövetők pénzügyi és kapcsolati hálóinak feltérképezése, valamint leleplezése alapvető feladattá vált. Társadalmi vagy kapcsolati hálózatoknak nevezik a szakmai vagy családi alapon szerveződő kapcsolatok együttesét, de a hálózatok átszövik az üzlet, a természet és a közigazgatás világát is (Molnár, 2020). Továbbá az ember által létrehozott szervezetek, intézmények mindig egy hálózatnak a részei (Balázs, 2017). Ilyen például a büntető igazságszolgáltatás területén a büntetés-végrehajtás, amelynek intézményrendszere egy szerves hálózat képét adja (Czenczer, 2020).

Az amerikai hadsereg a közösségi hálózatokat használta az iraki diktátor, Szaddám Husszein elfogására (Wilson, 2010). A 2004. március 11-i madridi metróröbntások elkövetőinek beazonosítását a mobilhívásaik hálózatának ismerete mozdította elő (Varga – Ruppert – Barabási, 2019). A telefonos és az e-mail adatok alapján az egymásnak telefonálók vagy e-mailt küldők összekapcsolhatók, aminek eredményeként az ismeretségek hálózatát kapjuk (Varga – Ruppert – Barabási, 2019). Az okoseszközök (pl. mobil eszközök) kapcsolati hálózata, IoT- és EoT-hálózata, a GPS-szolgáltatások, az internet, a közösségi hálózatok, a hiteles adatbázisok stb. segítségével pontos információ gyűjthető az elkövetők kapcsolatairól, a közösségek szokásairól, viselkedéséről és vagyoni helyzetéről.

Különbéle internetes platformok (pl. közösségi oldalak) jó lehetőséget biztosítanak a hálózati kutatások számára, mivel bűnöző csoportok vagy terrorista csoportok rendszeresen használják az internetet pszichológiai hadviselés és megtévesztés céljából (Szócška et al., 2019).

A növekvő információ- és adatmennyiséget a bűnöző szervezetek szakembereinek megszerezniük kell úgy, hogy az adatok alkalmasak legyenek következtetések levonására. Ennek az átláthatatlan adatmennyiségnek a vizsgálatát segítheti a hálózatelemzés (Keszi – Lochner, 2022). A hálózatokutatás eszköztárával valósítható meg a szétszórtan vagy különböző adathalmazokban található adatkataszterek elemzése és értékelése.

A hálózatelemzés mint nyomozást támogató módszer egyrészt építkezhet a már megválaszolt kriminalisztikai alapkérdésekre, másrészt az egyes esetekben a megválaszolandó kriminalisztikai kérdésekre is megadhatja a választ. A digitális adatrobbanás eredményeként létrejött adatok megértésében és kapcsolati összefüggések, pénzügyi profilok elkészítésében a jövőben nagy szerepe lesz a hálózattudománynak.

Felhasznált irodalom

- BALÁZS GÉZA (2017): Hálózat kutatás és nyelvtudomány. *Magyar Nyelvőr*, 141(1):20–32.
- BARABÁSI ALBERT-LÁSZLÓ (2007): The Architecture of Complexity. *IEEE Control Systems Magazine*, 27(4):33–42.
- BÁCS ZOLTÁN GYÖRGY: Új, innovatív módszer megalapozása az elemző-értékelő munkában. *Magyar Rendészet* (3):83-99.
- CZENCZER ORSOLYA (2020): Őrizzük is meg nem is... avagy a reintegrációs őrizet jogintézményének hazai aspektusai. In Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter szerk.: *Blaskó Béla 70. születésnapjára*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 121-128.
- KESZI TAMÁS – LOHNER KLAUDIA (2022): A hálózatelemzés elmélete és rendőrségi gyakorlata. *Belügyi Szemle*, (1):69–86.
- KOVÁCS LÁSZLÓ (2011): Hálózat kutatás és szociolingvisztika. *Magyar Nyelvőr*, 135(1):90–96.
- MOLNÁR LÁSZLÓ (2020): Rendszerelmélet. In Sasvári Péter szerk.: *A rendszer- és hálózatszemlélet jelentősége az IKT társadalmi hatásainak modellezésében*. Budapest, Dialóg Campus, Budapest, 13-32.
- MOLNÁR LÁSZLÓ – SASVÁRI PÉTER – TARPAI ZOLTÁN TAMÁS (2021): *Közigazgatási informatikai alkalmazások*. Budapest, Nemzeti Közszerződési Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet.
- NAGY RICHÁRD – VÁRI VINCE (2021): Új irányok a vagyonvisszaszerzésben. *Belügyi Szemle*, (4):579-593.
- NYITRAI ENDRE (2020a): A bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzése. *Ügyészek Lapja*, (2–3):39–53.
- NYITRAI ENDRE (2020b): *Az interoperabilitási e-nyomozás a jó állam tükrében*. Budapest, Dialóg Campus
- SZÓCSKA MIKLÓS – JOÓ TAMÁS – GÁL ANDRÁS LEVENTE – LŐRINCZ ORSOLYA – AUER ÁDÁM – PALICZ TAMÁS (2019): A hálózat kutatás alkalmazhatósága a közszolgáltatások fejlesztésében. In Auer Ádám – Joó Tamás szerk.: *Hálózatok a közszolgáltatásban*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.
- TÓTH NIKOLETT ÁGNES (2021a): The Application of Innovative Sports Policing Tools. *CASOPIS POLICAJNA TEORIA A PRAX*, (2):104-110.

- TÓTH NIKOLETT ÁGNES (2021): Új információs technológiák és innovatív megoldások a sportrendezvények biztosításában. *Jogtudomány Közlöny*, (3):141-143.
- ÜRMÖSNÉ SIMON GABRIELLA (2023): Hírhedt sorozatgyilkosok nyomában, és ami mögötte van – a földrajzi profilalkotás szerepe a nyomozás során. *Bűnözésföldrajzi Közlemények*, (4):45-62.
- ÜRMÖSNÉ SIMON, GABRIELLA (2019): Miben segítik a nyelvi ujjnyomok a nyomozást? *Magyar Rendészet*, (1):65-75.
- ÜRMÖSNÉ SIMON GABRIELLA – NYITRAI ENDRE (2021): The phenomena of epidemic crime, deepfakes, fake news, and the role of forensic linguistics. *Információs Társadalom*, 21(4):86-101.
- VARGA MELINDA – RUPPERT PÉTER – BARABÁSI ALBERT-LÁSZLÓ (2019): Hálózatok a közszolgálatban. In Auer Ádám – Joó Tamás szerk.: *Komplex hálózatok szerkezetének elemzése és modellezése*, Budapest, Dialóg Campus
- VARSÁNYI PÉTER – VOKÓ ZOLTÁN (2016): Hálózat kutatás a népegészségügy területén – áttekintő közlemény. *Egészségfejlesztés*, 57. évf. 4. sz.,3–11.
- WILSON, CHRIS (2010): *Searching for Saddam: A five-part series on how the U.S. military used social networking to capture the Iraqi dictator* (<https://slate.com/news-and-politics/2010/02/searching-for-saddam-a-five-part-series-on-how-social-networking-led-to-the-capture-the-iraqi-dictator.html>, 2023. 07. 05.)

Felhasznált jogszabályok

-
- A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
 - A vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos feladatokról szóló 32/2022. (X. 25.) ORFK utasítás

A fejezetben található online hivatkozások

URL 1: *Tájékoztató személyre szabott ajánlatok kidolgozásához kapcsolódó adatkezelésről*

https://www.otpbank.hu/static/portal/sw/file/Taj_szemelyre_szab_ajanlatok_kidolg_kap_cs_adatkezesrol.pdf (Letöltés: 2023. 06. 26.)

Mátyás Szabolcs – Matyi Ádám – Frigyer László

9. KRIPTOESZKÖZÖK A VAGYONVISSZASZERZÉSBEN

9.1. Bevezetés

A vagyonvisszaszerzésen belül a kurrens témák közé tartozik a kriptoeszközök felderítésének és lefoglalásának területe. E szakterülettel a vagyonvisszaszerzésben járatos szakemberek közül is csak kevesen foglalkoznak, mivel a hagyományos nyomozási cselekményektől gyökeresen eltérő ismereteket követel. A statisztikai adatok alapján látható, hogy a kriptoeszközök (virtuális fizetőeszközök) terjedése különösen a szervezett bűnelkövetői csoportok körében ölt egyre nagyobb méretet. A sikeres rendészeti fellépés érdekében nélkülözhetetlen ezért, hogy az érintett hatóságok állománya köréből minél többen birtokában legyenek az ezzel kapcsolatos speciális ismereteknek (Mátyás et al. 2021).

A kriptoeszközök lefoglalásával kapcsolatos ismeretanyag rendkívül szűk szakmai körre korlátozódik, azok illegális felhasználási köre viszont egyre szélesedik, ezért a kriptoeszközök birtoklásának és használatának köznapi ismeretein túl szükséges a bűnügyi állomány tudásbázisának a szélesítése. Közhelyként hangozhat, azonban tény, hogy a világháló mind szélesebb körű elterjedésével a jövőben növekedni fog a virtuális pénzek (kriptoeszközök) használata (Mátyás et al. 2021), amely kapcsán a problémát nem ezek a rendszerek okozzák, hanem ezen rendszerek rossz (fekete-hawala szerű) felhasználási lehetősége (Vass – Padányi, 2016). Ezek ugyanis generálják a kiberbűnözést, s az ahhoz kapcsolódó elkövetési magatartások elterjedését. A kiberbűnözők egyre nagyobb hányada fekteti be a bűncselekményből származó pénzét a hatóság által nehezen követhető módon, s vásárol kriptovalutákat (Kobets, Krasnova – Volkova, 2018; Kobets – Krasnova, 2018). Ezek felkutatása és lefoglalása a hatóság részéről speciális tudást és nyomozási módszereket kíván (Frigyer, Mátyás – Nyitrai, 2016). S nem csak a bűnelkövetők vásárolnak egyre nagyobb mennyiségben virtuális

fizetőeszközöket, hanem a lakosság is (például befektetési céllal), amely ugyancsak számos kockázatot rejt, amire már az MNB is több alkalommal felhívta a figyelmet.⁵⁰

A büntetőeljárások során, és azon belül is különösen a vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos kérdésekben, az elmúlt évek során kiemelt fontosságúvá váltak a kriptoeszközök. A Vagyon-visszaszerzési Hivatal első kriptoeszköz lefoglalására csupán 2018 decemberében került sor. Az ezt követő években a lefoglalások száma emelkedésnek indult, és jelenleg általánosan megfigyelhető mind a rendőri, mind más rendvédelmi szervek eljárásaiban a kriptoeszközök valamilyen formában való jelenléte. A kriptoeszközök bűnös célokra történő alkalmazhatóságát a bizonyos körülmények között biztosított névtelenség lehetősége adta, ez alatt elsősorban az illegálisan beszerzett áruk vagy szolgáltatások ellenértékének fedezését értjük.

A kérdéskör a rendvédelmi és igazságügyi dolgozók számára kezdetben újdonságként hatott, és ez a jelenség az állampolgárok körében is általánosan megfigyelhető volt. A kriptoeszközökkel kapcsolatos befektetési lehetőségek – különösen 2017-ben, majd a második hullámban, 2020-2021. években elérhető rendkívüli árfolyamnyereségek – a közfigyelmet még nagyobb súllyal fordították a téma irányába. Mindez oda vezetett, hogy a virtuális fizetőeszközök befektetési lehetőségeit legendaként felhasználó csalási elkövetési módok jelentek meg.

Szintén megfigyelhető, hogy a kriptoeszközökhöz nem köthető bűncselekmény elkövetésével elért jogellenes gazdagodásukat, igyekeznek egyes elkövetők ilyen eszközökre átváltani. Ez a Vagyon-visszaszerzési Hivatal gyakorlatában elsősorban a szervezett bűnözéssel összefüggésben, vagy olyan más bűncselekmények (pl.: költségvetési csalás) esetében merül fel, ahol az elkövetési tárgy magas értéke miatt a vagyonkimentés ezen lehetőségével is élnek egyes elkövetők.

A téma ismerete a fentiek miatt számos bűnügyi területen dolgozó munkatárs részére elengedhetetlenné vált. Mindez nem azt jelenti, hogy minden egyes nyomozónak önálló és komplex ismeretekkel kell rendelkeznie mind a kriptoeszközökkel végzett tranzakciók, mind azok kezelésével, felderítésével és lefoglalásával kapcsolatban. Ennek ellenére

⁵⁰ „A Magyar Nemzeti Bank véleménye szerint egyes fizetésre használható virtuális eszközök (így különösen a Bitcoin) sokkal kockázatosabbak, mint a felhasználók által már jól ismert elektronikus fizetési megoldások (pl. bankkártya, elektronikus pénz stb.). Nincs ugyanis kibocsátójuk, nem tartoznak egyetlen ország hatóságának, jegybankjának felügyelete alá, nincsenek megfelelő felelősségi, garanciális, kárviselési szabályok. Az MNB felhívja a fogyasztók figyelmét, hogy legyenek rendkívül körültekintőek, fokozott óvatossággal járjanak el, mielőtt ilyen eszközöket, például Bitcoint használnak.” (URL 1)

szükséges, hogy valamennyi rendészeti szakember felismerje, ha ilyen jellegű vagyonelemek merülnek fel az eljárásukban, akkor a megfelelő szaktudással rendelkező munkatársakat tudják értesíteni. Amennyiben ilyen szaktudással rendelkező munkatársakkal az adott szerv nem rendelkezik, akkor a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Vagyon-visszaszerzési Hivatalához van lehetőség fordulni.

Fontos tehát a bűnügyi állomány ismereteinek folyamatos bővítése, hogy rendelkezzenek a szükséges és alapvető ismeretekkel a virtuális fizetőeszközök felismerése érdekében.

A megosztott főkönyvi rendszereket alapul használó kriptoeszközt, a köznyelvben virtuális fizetőeszközöknek, kriptovalutának, kriptodevizának, kriptopénznek, vagy egyszerűen csak a legnagyobb összértékű és legelterjedtebb ilyen eszköz után, „bitcoinnak” vagy „coinnak” nevezik.

9.2. A virtuális fizetőeszközök általános ismérvei

Jelen kötetben a vonatkozó jogszabályokban is több különböző elnevezéssel illetett eszközöket, kriptoeszközöknek nevezzük a legújabb EU-s rendelet⁵¹ terminológiája miatt. Ezt a kifejezést vette át 2022-ben a hazai adójog is, azonban ezt megelőzően a *Pénzmosás és Terrorizmus Finanszírozása megelőzéséről szóló törvény* (2017. évi LIII. törvény) még a korábbi EU-s jogszabályi terminológia „virtuális fizetőeszköz” kifejezését és fogalommeghatározását vette át. A büntető eljárásjogban használt „fizetésre használt elektronikus adat” a legkorábbi elnevezés, már azelőtt a Be. részét képezte, mielőtt a Tanács rendeleteiben foglalkozni kezdtek volna a témakörrel.

A kriptoeszközök technológiai alapját a megosztott főkönyv (distributed ledger, vagy DLT) adja. A DLT egy általános szabályrendszer és struktúra, amely lehetővé teszi adatok rögzítését megosztott és biztonságos módon. Alapfeltétele egy olyan rendszer megléte, amit egy megosztott hálózat irányít, és amelynek nincs központja. A DLT kriptográfiai (matematikai bizonyosságú, aszimmetrikus titkosítási módszereket, azaz úgynevezett privát és publikus kulcspárokat alkalmazó) megoldások útján biztosítja az adatok megváltoztathatatlan és hiteles rögzítését, majd a hálózaton megosztja tárolás céljából. A hitelességet az biztosítja, hogy a rendszerben részt vevő felek a bejegyzést

⁵¹ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2023/1114 RENDELETE (2023. május 31.) a kriptoeszközök piacairól, valamint az 1093/2010/EU és az 1095/2010/EU rendelet, továbbá a 2013/36/EU és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról.

létrehozó jogosultságát ellenőrizni tudják oly módon, hogy az általa a privát kulccsal aláírt üzenetet (ami szólhat egy tranzakcióról is) az érintett privát kulcshoz tartozó publikus kulcs birtokában ellenőrizni tudják, anélkül, hogy a privát kulcsot fel kellene fedni. A technológia célja a bizalom kiépítése egymással szemben a bizalmatlan felek között. Minden egyes bejegyzésről ezáltal több másolat keletkezik a hálózaton, amik között a kapcsolatot egy kriptográfiai algoritmus biztosítja. Ez azt is jelenti, hogy rendszer hitelessége elleni támadás egyetlen másolat megváltoztatásával még nem lehet eredményes (Sunyaev, 2020).

Az alábbiakban az első és jelenleg is legnépszerűbb kriptoeszköz, a Bitcoin alapvető működésének bemutatásán keresztül szemléltetjük a DLT és blokklánc alapú kriptoeszközök néhány alapvető jellemzője.

9.2.1. A Bitcoin bemutatása

A Bitcoin egy digitális fizetőeszköz, amelynek használatához internetkapcsolattal rendelkező eszköz – számítógép, mobiltelefon stb. – szükséges. Működését a Satoshi Nakamoto nevet használó szerzője, a Bitcoin úgynevezett whitepaper-ében (URL 2) írta le, ami a Bitcoin alapító iratának tekinthető. Az alábbi megállapítások minden esetben az alapító iratban foglaltakból következnek.

A Bitcoin hálózaton tranzakciók végezhetőek, amely tranzakciók a rendszer technológiai sajátosságaiból fakadóan visszafordíthatatlanok. A tranzakciók visszafordíthatatlanságához a Whitepaper-ben leírt technológia adja a matematikai bizonyosságot.

A Bitcoinnak nincs központi szervere, a végrehajtott tranzakciók a rendszer „főkönyvében”, az úgynevezett blokkláncban kerülnek könyvelésre. A blokklánc nem egy, hanem világszerte számtalan számítógépen tárolódik, ezért az biztonságos, és visszamenőlegesen megváltoztathatatlan. A blokkláncban a 2009-es létrehozását követő összes tranzakció látható.

A Bitcoin rendszeren a tranzakciókat bitcoinnal (BTC) végzik. Ahhoz, hogy valaki BTC tranzakciót küldhessen, vagy fogadhasson, internetkapcsolatra és a Bitcoin hálózathoz csatlakozó programra van szüksége.

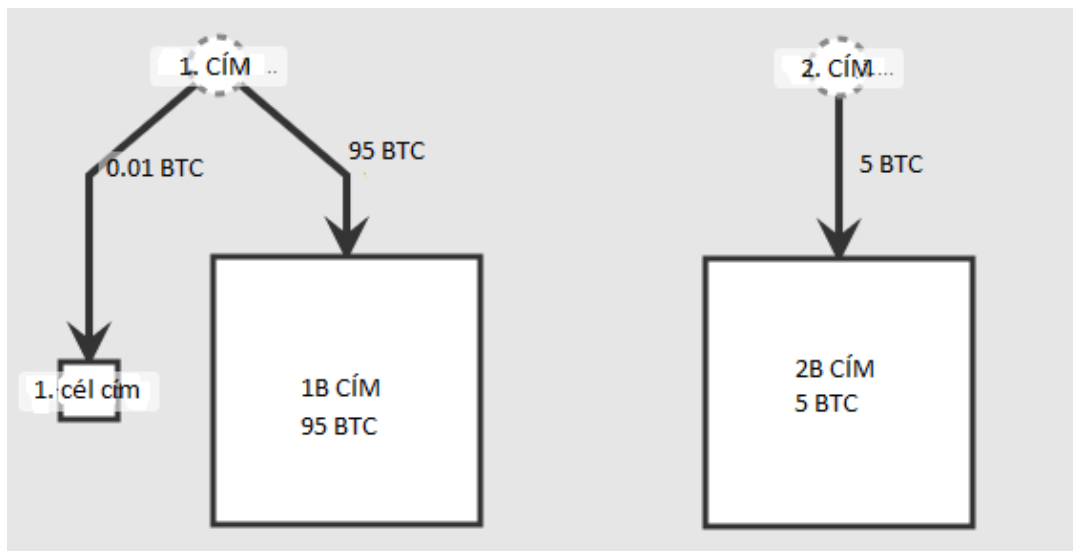
A blokkláncon – amely mivel nyilvános, az elemzésére az interneten számos eszköz elérhető – egy BTC tranzakcióról a következő adatok láthatóak:

- a tranzakció azonosítója,
- a küldő (forrás) bitcoin cím, vagy címek,
- a fogadó bitcoin cím,
- a tranzakció ideje.

Az említett bitcoin címeken valósul meg a BTC „tárolása”. Minden bitcoin címhez tartozik egy úgynevezett privát kulcs (private key) amelynek ismerete a címen található BTC elköltéséhez elengedhetetlen. Bárki, aki ezt a kulcsot ismeri, a bitcoint elköltheti, ezért is fontos, hogy egy esetleges lefoglalás során azonnal saját kezelésben lévő címre kell küldeni a lefoglalt összeget, mivel a kulcsról másolat is létezhet. Ez a kulcs szinte megfejthetetlen, azonban ismeretében visszafejthető, megállapítható a bitcoin cím (fordítva ugyanerre már nincs lehetőség).

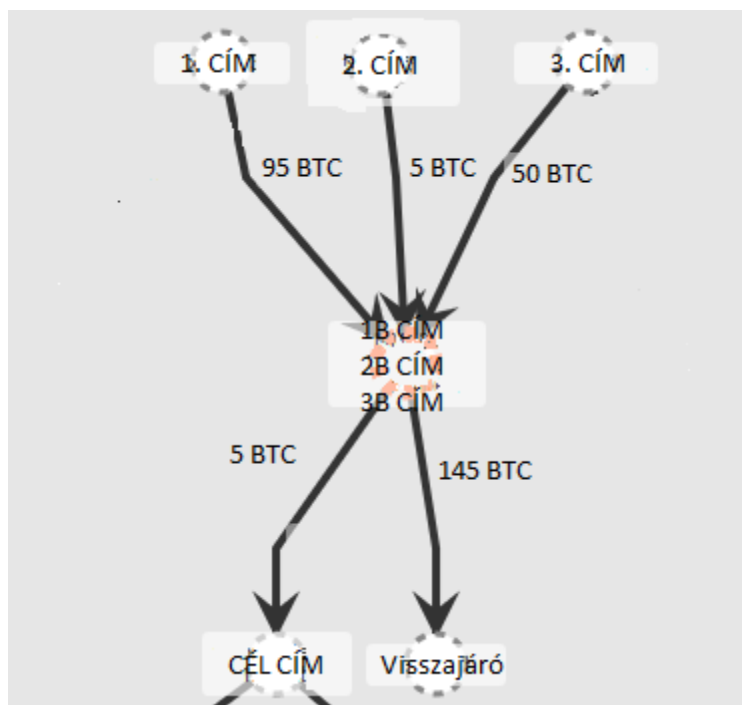
A blokkláncon tehát bitcoin címek és tranzakciók láthatóak. A rendszer névtelenségét az adja, hogy az egyes bitcoin címeken található kriptoeszköz – amely címnek a hagyományos pénzügyi rendszerbeli megfelelőjének leginkább a bankszámlaszám tekinthető – tulajdonosának (azaz a privát kulcsot ismerő személy) kiléte önmagában, a blokkláncban tárolt adatok ismeretében nem állapítható meg. Mindemellett van arra lehetőség, hogy más forrásból a bitcoin cím tulajdonosa megismerhető legyen, ami azt jelenti, hogy rendszer nem teljesen névtelen. A lehetséges adatforrásokról későbbiekben még szó fog esni.

A bitcoin címeket (és a hozzájuk tartozó privát kulcsokat) kezelő alkalmazások általában nem egy, hanem több bitcoin címet is kezelnek, amelyek praktikusán egyetlen személyhez vagy személyi körhöz tartoznak. Az ilyen egymáshoz tartozó címeket együtt bitcoin pénztárcának, vagy walletnek nevezzük. Egyetlen bitcoin cím ismerete általában nem elegendő ahhoz, hogy az ahhoz tartozó privát kulcs ismerőjének valamennyi további bitcoin címét (azaz a walletben található többi címet) megismerhessük, azonban bizonyos esetekben van mód kettő, vagy több cím közötti ilyen kapcsolatok megállapítására (1. ábra).

1. ábra: Bitcoin tranzakció (Forrás: Matyi Ádám szerkesztése)

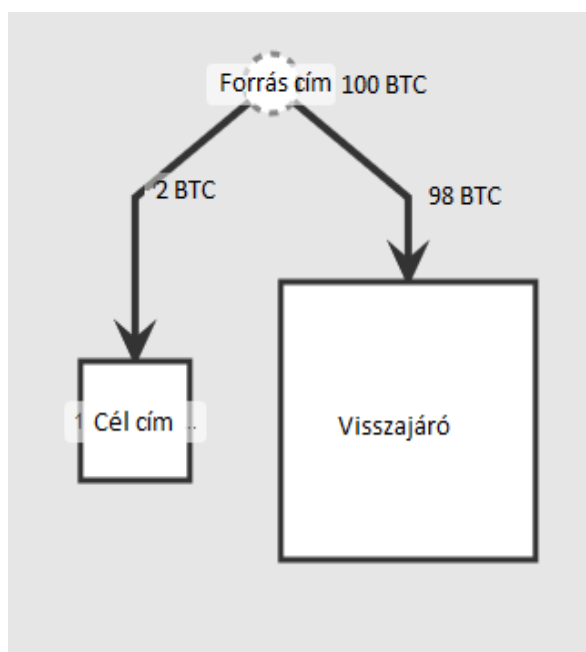
A fenti ábrán három BTC tranzakció látható. Fent a forrás címek láthatóak, míg alatta a cél címek. Az 1B és 2B címekre, 95 illetve 5 BTC érkezett, amelyek között a rendelkezésre álló adatok alapján nem volt kapcsolat megállapítható, azonban később a két címről egyetlen közös tranzakciót indítottak.

2. ábra: Bitcoin tranzakció (Forrás: Matyi Ádám szerkesztése)

Látható, hogy az elemzéshez használt blockseer.com ábrája, az egyetlen tranzakciót indító több címet egy halmazként kezeli, holott fentebb – mielőtt a közös, 145+5 BTC-s tranzakció ismertté vált volna – még elkülönülten láthatóak a címek. Ezen a módon tehát két bitcoin cím esetében megállapítható, hogy azonos pénztárcába tartoznak. Ezt a módszert egy másik internetes blokklánc-elemző eszköz, a walletexplorer.com kombináltan alkalmazza, és amennyiben két cím esetében egyértelmű adat áll rendelkezésre arra vonatkozólag, hogy azonos pénztárcába tartoznak, úgy a pénztárcáknak azonosítószámot generál, amely alapján a tranzakciók követése egyszerűbbé válik (2. ábra).

A BTC tranzakcióknak szintén sajátossága, hogy a forrás címről küldött bitcoin teljes egészében „elköltségre kerül”. Azonban, ha a bitcoin címen 100 BTC van, és abból a használó mindösszesen 2 BTC-t szeretne átküldeni, úgy a fennmaradó 98 BTC vissza kell, hogy jusson hozzá, ami egy új, a bitcoin kliens által generált és kezelt címre fog megtörténni. Ez az új cím addig nem lesz a pénztárcához köthető (holott a valóságban a forrás címmel azonos pénztárcában vannak), ameddig egy harmadik, a korábbi pénztárcában is megtalálható címről – a fentiekben részletezettek szerinti – közös tranzakciót nem valósít meg. Ezekben az esetekben ezért sokszor csak feltételezni lehet, hogy a két kimeneti cím közül melyik az, amelyikre a BTC elküldésre került, és melyik az, amelyikre a fennmaradó összeg visszaérkezett. Ez a 3. ábra ismerteti.

3. ábra: Bitcoin tranzakció (Forrás: Matyi Ádám szerkesztése)

A forráscímen 100 BTC volt megtalálható, amiből 2 BTC-t szeretett volna elkölteni a tulajdonos. Az eredeti címen található teljes összeg „megsemmisült”, és a cél címre megérkezett a 2 BTC, míg a forrás címet is kezelő alkalmazás generált egy új címet, amelyre a fennmaradó 98 BTC a tulajdonosához visszajutott. Ez a cím az úgynevezett „change address” vagy visszajáró cím.

9.2.2. A blokklánc mint bizonyíték

Az, aki a bitcoint a saját címére fogadja – tekintettel arra, hogy a saját címét ismeri – tisztában lesz a küldő címmel is a blokklánc nyilvánosságából fakadóan. Ez azt jelenti, hogy bármilyen – a blokklánc megtekintésére alkalmas – eszközzel ellenőrizhető, hogy az ő általa használt címre pontosan honnan is érkezett tranzakció. Ez egyben azt is jelenti, hogy ha a fogadó fél tisztában van a küldő személyével, úgy legalább egy hozzá tartozó bitcoin címet is ismerni fog. Ugyanez a gondolatmenet a bitcoint fogadó személy esetében is fennáll, azaz a fogadó – amennyiben előtte ismert a küldő személye – pontosan tudni fogja a forráscímről, hogy az kihez tartozik.

A nyomozóhatóságok részére a fentiek azt jelentik, hogy amennyiben sikerül beazonosítani egy adott bűncselekményhez köthető bitcoin címet, majd az innen kimenő tranzakciókat nyomon követve egy természetes, vagy jogi személyhez tartozó címre jutnak, úgy a címet használó személy vizsgálata mindenképp indokolt a büntetőeljárás során. Ilyen eset lehet, hogy ha például ismertté válik egy internetes kábítószer-kereskedő által használt bitcoin cím, és az onnan kiinduló utalások egy olyan címre jutnak, amelynek tulajdonosa valamilyen okból ismertté válik. Mindezek esetén egyértelmű kapcsolat merülne fel az ismeretlen kereskedő, illetve a blokklánc elemzése alapján a hozzá köthető kriptovalutával rendelkező személy között.

A gyakorlatban nagyobb valószínűséggel fordul elő az, hogy adat merül fel egy személyre, hogy az illetőt egy konkrét – kriptodeviza alkalmazásával gyakran együtt járó – bűncselekménnyel lehet összefüggésbe hozni. Ezt követően különböző nyílt, illetve leplezett eszközök alkalmazásával vizsgálható, hogy az illető rendelkezik-e bitcoinnal. Amennyiben igazolttá válik a személy esetében az, hogy bitcoinnal rendelkezik, úgy szükséges megállapítani azt is, hogy a bűncselekményhez közvetlenül köthető cím hogyan hozható kapcsolatba az érintett esetében beazonosított címmel.

9.3. A virtuális fizetőeszközök jogi szabályozása

A virtuális fizetőeszközök jogi szabályozása a Bitcoin 2009-es megjelenését követően hosszú évekig elmaradt, a hazai – és sok esetben a nemzetközi – jogrendszerek egyaránt lassan reagáltak a tért hódító új technológia jelentette kihívásokra.

Hazánkban először a büntetőeljárásban kerültek „fizetésre használt elektronikus adat” néven megjelölésre, majd a későbbiekben a pénzmosás elleni jogi szabályozásban a velük kapcsolatban szolgáltatásokat nyújtó szereplőkre vonatkozó előírások is megjelentek. Ezt követően az adójog is reagált az addig külön nem nevesített lehetséges jövedelemszerző tevékenységre, azaz a kriptoeszközökkel végzett kereskedelmi tevékenység után keletkező árfolyamnyereségre.

9.3.1. A virtuális fizetőeszközök a büntetőeljárásban

A 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 315. § (2) bekezdése értelmében a *„fizetésre használt elektronikus adat lefoglalását úgy is végre lehet hajtani, hogy az elektronikus adattal olyan műveletet végeznek, amely az érintettnek az elektronikus adat által kifejezett vagyoni érték feletti rendelkezési lehetőségét megakadályozza”*. Ennek értelmében a Vagyon-visszaszerzési Hivatal számos alkalommal hajtott már végre 2018 előtt is lefoglalásokat olyan kriptoeszközök esetében, ahol az érintett virtuális fizetőeszközzel rendelkezett. A jogszabályban nevesített „olyan művelet” technikailag a privát kulcs megszerzését követően egy blokkláncon aláírt tranzakció végrehajtását jelenti, amelyet követően a virtuális fizetőeszköz a nyomozó hatóság által létrehozott „tárcába” kerül átutalásra.

Fontos azonban itt figyelembe venni, hogy a Be. a fentiek alapján a kriptoeszközöket elektronikus adatként kategorizálja. Mindez azt is jelenti, hogy zár alá vételük nem lehetséges, hiszen a zár alá vétel tárgyaként sem elektronikus adat, sem a virtuális fizetőeszköz nincs nevesítve.

A lefoglalt „fizetésre használt elektronikus adat” további sorsáról a 11/2003 IM-BM-PM együttes rendelet ad iránymutatást, amelynek az elektronikus adatokról szóló 67.§-ának (5) bekezdése értelmében az *„elkobzás vagy vagyonelkobzás alá eső fizetésre használt elektronikus adat lefoglalását az új Be. 315. § (2) bekezdésében meghatározott művelet*

elvégzésével, a fizetésre használt elektronikus adat áthelyezésével vagy az azt tartalmazó információs rendszer vagy adathordozó lefoglalásával kell végrehajtani, ha

a) az adat vagyonekobbzás alá esik, és a zár alá vétel feltételei nem állnak fenn, vagy az nem lenne végrehajtható, illetve

b) az adat elkobbzás alá esik, és az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének vagy az elektronikus adat ideiglenes eltávolításának a feltételei nem állnak fenn.

(6) Az új Be. 315. § (2) bekezdésében meghatározott művelet elvégzése végrehajtható olyan művelettel is, amely alapján a fizetésre használt elektronikus adat értéke a bűnjelkezelő e célból rendszeresített számláján kerül jóváírásra.”

A fenti rendelkezések hordoznak kisebb hiányosságokat, hiszen a fizetésre használt elektronikus adat lefoglalása technikailag aligha lehetséges csupán az adathordozó – amely egyébként nem feltétlenül elektronikus adathordozó – lefoglalásával, hiszen a blokkláncon ettől függetlenül még az érintett által is potenciálisan ismert privát kulccsal igazolható a rendelkezési jogosultság az adott eszköz felett, ami egyben azt is jelenti, hogy a hatóság általi „birtokba kerülés” megvalósulása nem biztosítható kétséget kizáróan.

A rendelet szintén szabályozza az értékesítés kérdését. A 67/A. § (4) bekezdése alapján a *„fizetésre használt elektronikus adat vagyonekobbzás érdekében történő lefoglalását követően haladéktalanul fel kell hívni az érintettet, hogy a bűnjel előzetes értékesítése vagy megváltása kérdésében nyilatkozzon”,* amelyet, ha kér, akkor az (5) bekezdés szerint csak akkor lehet mellőzni, ha *„... arra a bizonyítás érdekében is szükség van”.* Ezzel összefüggésben fontos megjegyezni, hogy a jelenlegi formában – blokklánc alapon – működő kriptoeszközök esetében nehéz elképzelni olyan helyzetet, ahol az ilyen lefoglalt eszköz bizonyítási eszköz lehetne. Ennek oka az, hogy amennyiben egy kutatás során sikerül a privát kulcsot megszerezni, és arról egy tranzakció keretében a lefoglalást végrehajtani, attól függetlenül az érintett privát kulcsának ismeretében a blokkláncon ugyanúgy ellenőrizhető lesz, hogy adott pillanatban mekkora kriptoeszköz érték volt a kapcsolódó címen hozzáférhető, úgy, ahogy ennek a hatósági címre történő továbbutalása is látható lesz.

9.3.2. A virtuális fizetőeszközök más jogágakban

A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény a 67/C. §-ában szabályozza a kriptoeszközzel végrehajtott ügyletből származó jövedelmek adózási kérdéseit. A törvény alkalmazásában kriptoeszközzel végrehajtott ügyletnek minősül az az ügylet, amelyben a magánszemély bárki számára megköthető, elérhető ügyletben kriptoeszközök átruházása vagy átengedése révén nem kriptoeszköz formájában vagyoni értéket szerez. A törvény alkalmazásában kriptoeszköznek minősül az érték vagy jogok digitális megjelenítője, amely megosztott főkönyvi technológia vagy hasonló technológia alkalmazásával elektronikusan átruházható és tárolható.

A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvény hatálya az 1. § (1) bekezdés n) pontja alapján kiterjed a virtuális és törvényes fizetőeszközök, illetve virtuális fizetőeszközök közötti átváltási szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatóra, valamint az o) pont szerint a letétkezelő pénztárca-szolgáltatóra. Ezeknél a felügyeletet ellátó szervként a törvény 5. § f) pontja a pénzügyi információs egységként működő hatóságot jelöli ki. Ezt a funkciót hazánkban a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás Elleni Információs Egység látja el.

Utóbbi törvény szerint virtuális fizetőeszköz alatt digitális értékmegjelenítést kell érteni, amelyet nem központi bank vagy közigazgatási szerv bocsát ki, illetve garantál. A virtuális fizetőeszköz nem rendelkezik a törvényes fizetőeszköz jogi státuszával, elektronikusan tárolható, csereértékként elfogadott, így különösen elektronikusan átadható, illetve elektronikus kereskedelemre alkalmas.

Letétkezelő pénztárca-szolgáltató alatt pedig olyan szervezetet kell érteni, amely ügyfelei nevében virtuális fizetőeszközök tartására, tárolására és átadására szolgáló kriptográfiai magánkulcsok megőrzésével kapcsolatos szolgáltatást nyújt.

A törvény legfontosabb szabályozási területe a különböző ügyfélátvilágítási kötelezettségek részletes előírása, valamint a pénzmosás gyanús tevékenységgel kapcsolatos bejelentési kötelezettségek meghatározása. Ennek eredményeként a hazai virtuális fizetőeszköz átváltással foglalkozó szolgáltatók különböző értékhatárokhoz kötötten egyre kiterjedtebb ügyfeladatokat kötelesek összegyűjteni.

9.3.3. Az Európai Unió szabályozása 2024-től

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1114 Rendelete (2023. május 31.) (a továbbiakban: MICA) a virtuális fizetőeszközök és piacok szabályozásáról 2024. december 31-én lép hatályba, és valamennyi tagállamban kötelezően alkalmazandó lesz. A rendelet valamennyi kriptoeszközzel, és a piacok szabályozása mellett fontos fogalommeghatározásokat is tartalmaz, amely alapján kriptoeszközök alatt minden olyan osztott főkönyvi (DLT) vagy más hasonló technológián alapuló digitális formában megjelenő értéket vagy jogot ért, amely átruházható és elektronikusan tárolható. Az át nem ruházható digitális eszközök (pl.: hűségpontok) nem tartoznak a kriptoeszközök fogalommeghatározása alá.

9.4. A kriptoeszközök különböző típusai

A MICA rendelet szerint a kriptoeszközök az általuk jelentett kockázatoktól függően három típusba sorolhatók. A besorolás alapja, hogy a kriptoeszközök más eszközökhöz való rögzítéssel törekednek-e értékük stabilizálására.

Az első típusba azok a kriptoeszközök tartoznak, amelyek csak egy hivatalos pénznemhez kötve törekednek értékük stabilizálására. Az elektronikus pénzhez hasonlóan, az ilyen kriptoeszközök is az érmék és bankjegyek elektronikus helyettesítői és valószínűleg fizetésre szolgálnak. Ezeket a kriptoeszközöket a rendeletben „elektronikuspénz-tokenekként” határozzák meg.

A kriptoeszközök második típusát az „eszközalapú tokenek” képezik, amelyek célja értékük stabilizálása más értékhez vagy joghoz, vagy ezek kombiációjához kötve, beleértve egy vagy több hivatalos pénznemet is. Az említett második típus magában foglal minden egyéb, az elektronikuspénz-tokenektől eltérő olyan kriptoeszközt, amelyek értékét eszközök fedezik (a rendelet kijátszásának elkerülése és időtállóvá tétele érdekében).

A harmadik kategóriát azok a kriptoeszközök alkotják, amelyek nem „eszközalapú tokenek” vagy „elektronikuspénz-tokenek”, és a kriptoeszközök széles skálája tartozik ide, többek között a felhasználói tokenek is.

A MICA rendelet tehát három fő típusba sorolja a kriptoeszközöket, amelyből a leggyakoribbak kezdetben a harmadik típusba sorolható egyéb kategóriába sorolható

eszközök voltak, így különösen a Bitcoin, másodsorban pedig a Bitcoin mintájára létrehozott Litecoin és Dogecoin. A 2010-es évek közepén kezdtek az új típusú (technológiailag kisebb mértékben eltérő), de ugyanúgy decentralizált alapokon működő, blokklánc technológiát használó eszközök (mint például az Ethereum, vagy a különböző privacy coinok /pl. Monero, Z-cash, Dash/) is megjelenni. Az évtized végén, és az új évtized elején végül az Ethereumot mintaként használó, különböző blokklánc alapú alkalmazások futtatását is lehetővé tévő rendszerek jelentek meg, amelyeket gyakran a tranzakciók költségeinek fedezését lehetővé tévő tokenekkel azonosítanak, mint a Solana, a Polymath vagy a Cardano (ADA).

Szintén a harmadik típusba tartoznak az úgynevezett nem helyettesíthető tokenek (NFT-k), amelyek mindösszesen annyiban térnek el például a Bitcointól, hogy esetükben nem 21 millió azonos értékű és további 100 millió azonos értékű részre osztható és egymással minden tekintetben megegyező tokenről, hanem egyetlen tokenről beszélünk. Így minden NFT esetében külön érték meghatározása lehet szükséges. Az Egyesült Államok Pénzügyminisztériuma által 2022-ben kiadott tanulmány szerint az NFT-k új kihívásokat jelenthetnek a digitális műalkotások, és az azokkal kapcsolatos visszaélések piacán, továbbá a pénzmosási kockázatokat is növelhetik (URL 3).

A második típusba az USDT, USDC és az ezekhez hasonló eszközök tartoznak. A legelterjedtebb az USDT, amelyet egy Tether Operations Limited nevű gazdasági társaság bocsát ki. A weboldalukon közzétett tájékoztatásuk alapján valamennyi Tether token egy-egy arányban rögzített árfolyamon mozog a megfelelő rendeleti pénzzel, és ezt a rögzített árfolyamot a társaság teljes egészében garantálja (URL 4). A token értékét napi szinten teszik közzé és frissítik legalább naponta egy alkalommal. A Tether elsősorban az Ethereumot vagy más blokkláncokat használ a tokenekkel végrehajtott tranzakciók lebonyolítására.

9.5. A virtuális fizetőeszközök felderítése

A kriptoeszközök felderítése, a tranzakciók nyomon követése történhet a fentiekben már részletezett módon, azaz, hogy a cím ismeretében végezzük a tranzakciók nyomon követését. Mindemellett azonban – ha arra az eljárás adatai alapján szükség van – törekedni kell arra is, hogy a privát kulcsokat is megszerezzük. Ezek a privát kulcsok

jellemzően nem kerülnek „nyers” formában tárolásra, hanem azt általában egy 12 vagy 24 angol szóból álló kulcs (figyelembe véve, hogy a szabvány 2048 szót tartalmaz, így ez tulajdonképpen egy 120-240 bites kulcs, amely gyakorlatilag visszafejthetetlen) felhasználásával generálják az alkalmazások egy előre meghatározott számítási módszerrel. Mindez azt is jelenti, hogy ha egy ilyen kulcshoz sikerül hozzájutni, akkor nem csak az aktuális egyenleggel rendelkező kriptoeszköz-címet fogjuk megismerni, hanem valamennyi korábban használt cím teljes történetiségét is. Mindemellett a privát kulcs ismerete miatt az egyenleggel történő művelet végrehajtására is jogosult lesz – a blokkláncon – a kulcsot ismerő személy.

A nyomozás, vagy előkészítő eljárás során – amennyiben kriptodeviza alkalmazása a bűncselekmény típusa, vagy más körülmények miatt felmerülhet – tapasztalataink alapján többek között a következőkre célszerű figyelemmel lenni.

a) Hitelintézetek felé küldött adatkérések

A bankok által az elkövetői körhöz tartozó személyek számláival kapcsolatos adatkérésekre nyújtott válaszok között valamely kriptodeviza-tőzsdére küldött, vagy a tőzsdéről történő átutalást követően szükséges a tőzsde megkeresése is, mivel ott a pénzforgalom mellett vélhetően kriptodeviza tranzakció is történt (átváltás céljából). Ehhez természetesen a banki tranzakciós listákat is elemezni kell, az ellenoldali számlaszámokról meg kell állapítani, hogy kriptodeviza kereskedelemmel foglalkozó gazdasági társasághoz, vagy magánszemélyhez tartozik-e.

b) Telekommunikációs szolgáltatók felé küldött adatkérések

Gyakran előfordul, hogy a kriptoeszköz tranzakciókkal kapcsolatban sms-ben kap az érintett személy értesítéseket. Amennyiben titokban történik a személy megfigyelése, akkor tekintettel kell lenni az olyan helyekre, ahol kriptodeviza átváltásával foglalkozó gazdasági társasághoz köthető készülék, úgynevezett „Bitcoin ATM” van elhelyezve, vagy ezzel foglalkozó személy tevékenykedik.

Kutatás során az elektronikai eszközök, adathordozók vizsgálata, valamint a papír alapú feljegyzések áttekintése is szükséges, mivel többek között bitcoin pénztárca, bitcoin pénztárcát helyreállító kód (ún. „recovery seed”), vagy kriptodeviza váltásra utaló böngészési előzmény is fellelhető lehet (4. ábra).

4. ábra: Papír alapú „pénztárca” amely csak egyetlen privát kulcsot és a hozzá tartozó címet tartalmazza (URL 6)

A Bitcoin pénztárca címek 26-35 jegyű alfanumerikus (betűkből és számokból álló, de speciális karaktereket nem tartalmazó) karakterláncok, amelyek az „1” vagy „3” számjegyekkel, vagy a „bc1” karakterekkel kezdődnek (pl. 1KoPn1Zxs762Ls4uPrZo4UZNdy9WZi6JA7). A <https://btc.com> weboldalon ellenőrizhető, hogy egy adott karakterlánc érvényes Bitcoin pénztárca cím-e, egyúttal megtekinthető annak egyenlege és tranzakciós előzményei is.

Az Ethereum, valamint az Ethereum alapú egyéb virtuális fizetőeszközök esetében a pénztárca címek 40 karakterből álló, tizenhatos számrendszerben kifejezett (hexadecimális) karakterláncok, amelyek a „0x” karakterekkel kezdődnek és számjegyek mellett az A-F betűket tartalmazhatják (pl. 0x9d3D1C541CE16ACE56167338b69AA4859708fEc710). A <https://etherscan.io> weboldalon ellenőrizhető, hogy egy karakterlánc érvényes Ethereum pénztárca cím-e, egyúttal megtekinthető annak egyenlege és tranzakciós előzményei is.

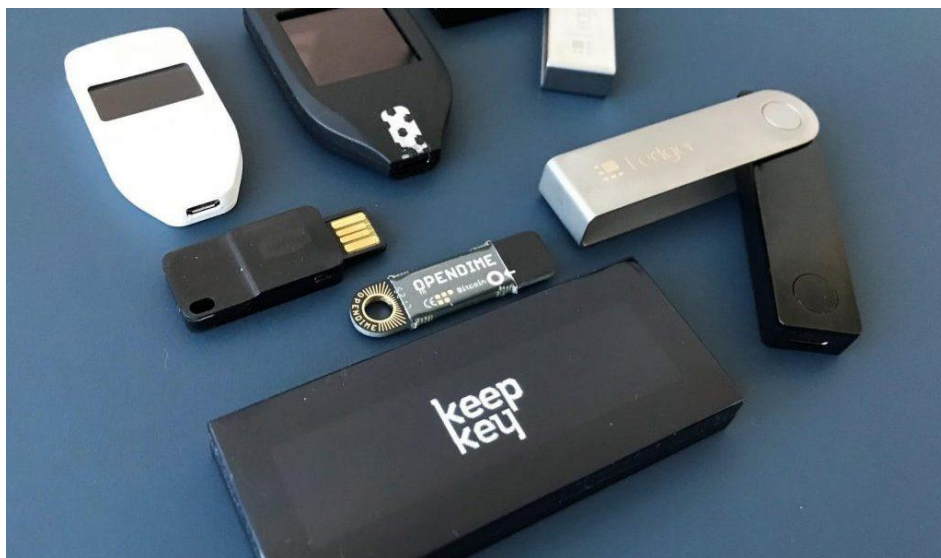
A Bitcoin magánkulcsok 51-52 jegyű, alfanumerikus karakterláncok, amelyek az „5”-ös számmal, vagy „L” illetve „K” betűvel kezdődnek (pl. 5JfyFXvns2VsFQn6WBNDa4bJ9bKNq2cxRFvBtBKZp9nrSHSpvM1). Az Ethereum magánkulcsok 64 jegyű, tizenhatos számrendszerben kifejezett egész számok, amelyek így a 0-9 számjegyek mellett az A-F betűket tartalmazhatják (pl. 0x2a6e57e432b7a5611710c3ac4d1f69c093df216a2b07e95841ed08cd5485020e11).

Fontos, hogy a magánkulcs alapján, kriptográfiai úton létrehozhatók a magánkulcshoz tartozó pénztárca címek is, de a pénztárca címek alapján nem állapítható meg, hogy mely magánkulcs tartozik hozzá (ún. aszimmetrikus kriptográfia). Mivel a magánkulcsok birtokában el lehet költeni egy pénztárca cím egyenlegét, így a magánkulcsok a pénztárca címekkel ellentétben titkosak, a blokkláncon nem jelennek meg.

A magánkulcsok végtelen különböző formátumban kódolhatók, így a fentiekől eltérő formátumokat sem lehet kizárni.

c) Hardveres pénztárcák

A privát kulcsot gyakran titkosított eszközökön tárolják, amelyből a privát kulcsot kinyerni nem, de a megfelelő pin ismeretében használni lehet. Általában USB eszközök, gyakran kijelzővel és nyomógombokkal, vagy érintőképernyővel. A leggyakoribb márkák az alábbiak: Ledger, KeepKey, Trezor, Opendime, Bitbox, Ellipal (5. ábra).

5. ábra: A privát kulcsot tartalmazó USB eszközök (URL 7)

A privát kulcsot titkosítva, jelszóval védve akár mobiltelefonos (tabletes, Android rendszert futtató „TV okosítás”) vagy számítógépes alkalmazások is tárolhatják. Alapvetően gyanús egy program, vagy alkalmazás, ha a neve a „Bit” a „Coin” vagy a „wallet” (az Iphone-okon található „Wallet” nevű alkalmazás NEM!) szavak bármelyikét tartalmazza. További népszerű alkalmazások a Jaxx (liberty), az Electrum, a MyCeliium és az Exodus.

A privát kulcsot internetes szolgáltatások, kereskedelmi platformok is tárolhatják. Ezek lehetnek webes pénztárcák, mint például

- Coinbase
- Blockchain.info
- GreenAddress
- BitGo
- Xapo
- Coinspace
- Copay.

Számos kriptovaluta tőzsde és egyéb szolgáltató létezik, ahol kriptovaluta vásárlására nyílik lehetőség. Ezek közül a legismertebbek az alábbiak:

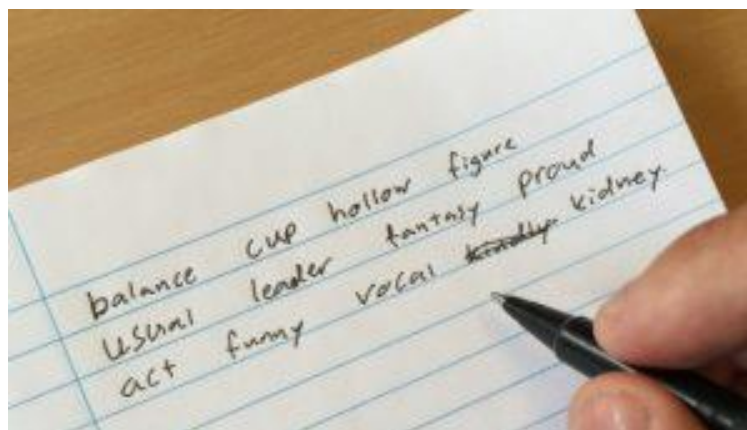
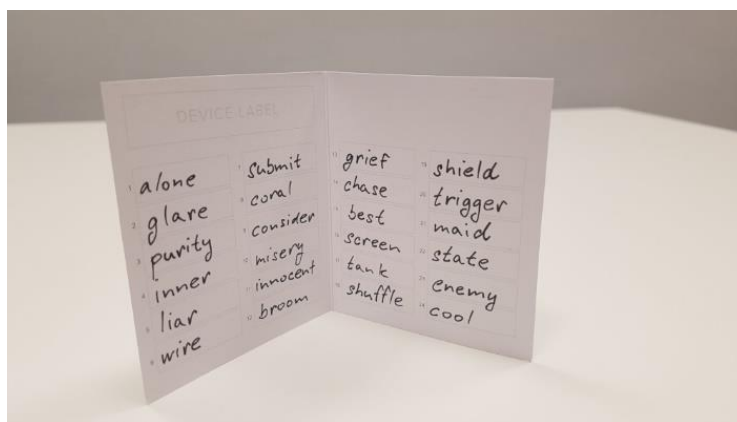
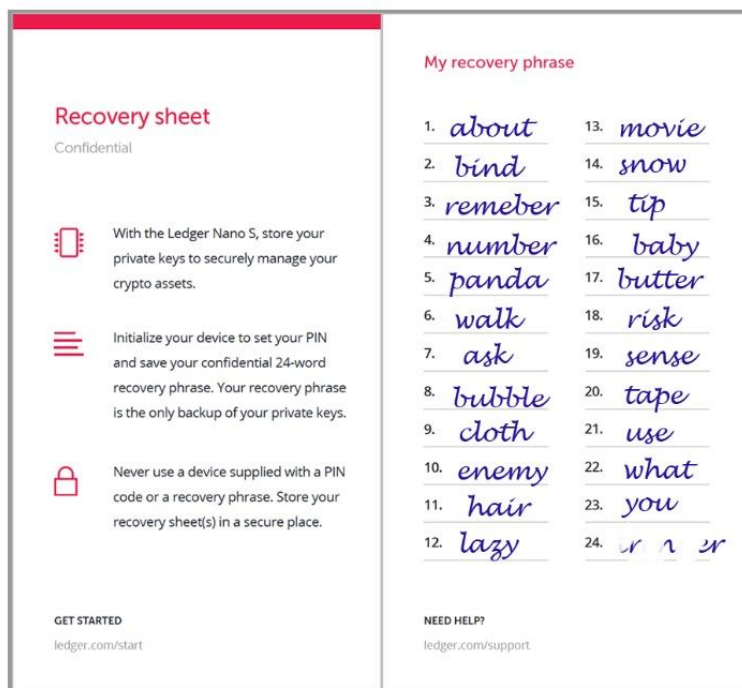
- Coinbase
- Binance
- Kraken
- Bitstamp
- Bitfinex
- Poloniex
- Cex.io
- Crypto.com
- Gemini
- Changelly.

A fentiekben csak a legismertebb alkalmazásokat és weboldalakat soroltuk fel, azonban ezeken kívül több ezer hasonló működik világszerte. A webes előzmények között ezekre feltétlenül célszerű figyelemmel lenni, továbbá az e-mail levelezések és más üzenetek között is figyelni kell rájuk. Utóbbiaknál célszerű a leggyakoribb kriptovalutákkal kapcsolatos kifejezésekre is keresést végezni (mint például kripto, crypto, bitcoin, coin, etherum, exchange).

d) Helyreállító kulcsok

A privát kulcsok generálása egy úgynevezett „seed” alapján történik, ami általában kifejezhető egy 12 vagy 24 angol szóból álló kulccsal is. A szavak megfelelő sorrendben

történő ismerete bárkinek hozzáférést biztosíthat a leképezett privát kulcsokkal hozzáférhető kriptovalutákhoz (6. ábra).

6. ábra: Helyreállító kulcsok (URL 8)

9.6. A virtuális fizetőeszközök lefoglalása és kriminalisztikai sajátosságai

A lefoglalás és a vagyonbiztosítás kérdéskörében több fontos, jelenleg is tisztázandó kérdés áll fenn. A Vagyon-visszaszerzési Hivatal gyakorlatában a Be. 315. § (2) bekezdése alapján az alábbi módon történik a kriptoeszköz lefoglalása:

- létrehozunk egy kriptoeszköz tárcát, amelyhez a privát kulcsot kizárólag a nyomozó hatóság ismeri,
- megállapítjuk az érintett személy privát kulcsát,
- az érintett személy privát kulcsának – amely az eszköz feletti rendelkezését megtestesíti – használatával aláírjuk a tranzakciót, amely során az érintett személy címéről a hatósági tárca címére átutaljuk a lefoglalással érintett összeget,
- a kriptoeszközt a Központi Bűnjelkezelési Rendszerben (KBR) bűnjelként rögzítik.

A fenti helyzet akkor áll fenn, ha az érintett személytől a rendelkezést megtestesítő privát kulcs megszerezhető. Ez abban az esetben lehetséges, ha vagy önmagában a privát kulcs, vagy az a helyreállító kulcs megállapíthatóvá válik, amely alapján a privát kulcs generálása lehetséges. Ha sem a privát kulcs, sem a helyreállító kulcs nem válik önmagában ismertté, attól függetlenül a kutatások során előfordulhat, hogy olyan eszközt találnak, amely a privát kulcsot titkosított módon kezeli. Ilyen eszközök lehetnek a fentiekben már említett hardveres pénztárcák, illetve a számítógépen, mobiltelefonon, vagy más számítástechnikai eszközön futtatott alkalmazások.

9.6.1. A kriptoeszközök lefoglalásának részletei

A NAV, az OBH, a Legfőbb Ügyészség és az Igazságügyi Minisztérium szakmai támogatásával a rendőrség egy módszertani segédletet készített „A virtuális fizetőeszközök felismerése és kezelése, a virtuális eszközök bevonása a büntetőeljárásba” címmel (URL 5) (a továbbiakban: útmutató).

Az útmutató szerint „a nyomozó hatóság amennyiben a helyszínen kriptovalutát tartalmazó pénztárcát (wallet) talál és ahhoz hozzáfér, akkor azonnal elutalja az ott talált összeget a hatósági számlára és a folyamatot megfelelően dokumentálja. A privát kulcsot tartalmazó adathordozó lefoglalása jellemzően nem szükséges, hiszen jogi szempontból

a magánkulcs ismerete a lefoglalás végrehajtásához, nem pedig a törvényességéhez kapcsolódó feltétel.” (Tóth et al., 2022)

Ez utóbbi művelet tehát a korábban már részletezett büntetőeljárási szabályokkal összhangban végrehajtható. Fontos megjegyezni, hogy a privát kulcsot tartalmazó adathordozó lefoglalása jellemzően nem szükséges a vagyon biztosítása érdekében, azonban az bizonyítékként szolgálhat az eljárás során, hogy az adott privát kulcsot kinél és milyen körülmények között találták meg. Erre példa egy 2018-ban folyamatban volt büntetőeljárás, amely során kábítószer kereskedelemről bitcoinban szerzett jövedelmet az elkövető. Ez a bitcoin később több tranzakcióban is érintett volt, azonban az elemzések útján megállapítható volt, hogy a legnagyobb része mely címekre került továbbutalásra, és hosszabb idő eltelte után is mely címeken került tárolásra. Később, az eljárás során őrizetbe vett gyanúsított családtagjainál végzett kutatás során több virtuális fizetőeszközt utaló adatokat tartalmazó feljegyzés, vagy ilyen eszközhöz privát kulcsokat tároló számítástechnikai eszköz is megtalálásra került. Ezek a privát kulcsok azokhoz a címekhez tartoztak, amelyeken a bűncselekményből származó jövedelmeket is tárolták. Emiatt kétséget kizáróan igazolhatóvá vált, hogy a privát kulcs tulajdonosai és a bűncselekmény között pénzügyi jellegű összefüggés van. Amennyiben nem az adott helyszínen, adott személyek birtokában kerültek volna a feljegyzések megtalálásra, úgy a bíróság előtt is nehezebb lett volna annak igazolása, hogy a bűnösen szerzett vagyon felett adott személyek rendelkezhetnek. A vagyoneklobzás biztosítása ebben az esetben is lehetséges lett volna ugyan, mivel az összegek bűnös eredete igazoltnak tekinthető, de a személyekhez kötése jóval összetettebb feladatot jelentett volna.

Szintén az útmutató szerint „amennyiben a hatóság azt máshonnan nem ismeri, célszerű a helyreállító kulcs lefoglalása, mivel, ha valami kimarad a hatóság által végzett ellenőrzés során (pl. bitcoin mellett az elkövető dogecoin is tárol, de az elkerüli a hatóság figyelmét, az alkalmazott generálási útvonal eltérése miatt) akkor azzal később az elkövető rendelkezhet, amennyiben a hatóság nála hagyja a helyreállító kulcsot.

Roszsabb esetben az elkövető még a hatóságot is meggyanúsíthatja azzal, hogy később az ő dogecoinját is elutalták a tárcából. Ebben az esetben lehetetlen lenne annak igazolása, hogy a tranzakciót ki hajtotta végre, mivel az bárki lehetett, aki valaha látta a helyreállító kulcsot. Éppen ezért az sem célszerű, hogy a helyreállító kulcs lefoglalása esetén a helyreállító kulcs valamennyi karakterét rögzítse a hatóság a nyílt jegyzőkönyvben. (Ajánlott a rendelkezéshez szükséges adatrészeket zártan kezelni.)” (Tóth et al., 2022)

Szintén fontos megemlíteni, hogy az átutalásra lehetőség szerint minél hamarabb sort kell keríteni, ellenkező esetben az érintett személy valamely kapcsolata, aki a privát kulcsról másolattal rendelkezik, az átutalást esetlegesen végrehajthatja. Ezt követően szintén lehetetlen lenne annak igazolása, hogy azt nem a nyomozóhatóság tagja hajtotta végre.

A lefoglalást megvalósító tranzakció elindítását követően a tranzakció egyedi azonosítója a pénztárca-kezelő szoftverek felhasználói felületén láthatóvá válik. A tranzakciós azonosító, valamint a hatósági pénztárca cím adatainak megtekintése útján (pl. www.blockchain.com/explorer, www.btc.com, www.etherscan.io) minden esetben ellenőrizni kell, hogy a tranzakció valóban sikeresen megtörtént-e.

9.6.2 Kripto eszköz lefoglalása harmadik féltől

A kripto eszközök harmadik féltől történő lefoglalása abban az esetben szokott problémát jelenteni, ha az adott fél egy olyan gazdasági társaság (pl. kriptotőzsde), amely külföldi székhellyel és külföldi szervereken biztosítja a saját szolgáltatását. Ez az ügyfelek virtuális fizetőeszközeinek tárolását, illetve az azokkal történő kereskedés lehetőségének biztosítását jelenti.

Ebben a helyzetben a szolgáltató jellemzően nem az ügyfél privát kulcsát őrzi, hanem a saját privát kulcsához tartozó címre érkező (de a szolgáltató belső adatbázisában egy adott személyhez rendelt) tranzakciót, amelyet az érintett személy virtuális számláján jóváír. Ebben az esetben lényeges lehet a szolgáltató és az ügyfél közötti kötelmi jellegű jogviszony természete, hiszen kérdéses, hogy a szolgáltató letétként kezeli-e az adott virtuális fizetőeszközt (ami adott formában az ügyfél tulajdonát képezi), vagy a befizetést követően az ügyfél adott eszköztípusban fennálló követelésévé válik a kripto eszköz. Előbbi esetben lehetőség van lefoglalásra, azonban követelés esetén kizárólag zár alá vétel lehet a vagyonbiztosítás jogi eszköze.

Szintén fontos kérdés lehet, hogy a hatóság tagja jogosult lehet-e ilyen szolgáltatótól lefoglalás végrehajtására oly módon, hogy az érintett személy szolgáltatójánál vezetett fiókjának internetes felületére belép, és ott magát az érintett személyként azonosítva megbízást ad egy tranzakció végrehajtására, amelynek célja a hatósági pénztárca irányába az érintett számláján található érték átutalása. Erre a kérdésre a fent hivatkozott útmutató szerint nincs lehetőség. Abban az esetben azonban a Be. 9. § (2) bekezdése felhatalmazást

ad, hogy ha a külföldi szerveren a privát kulcs kerül tárolásra, azt a nyomozó hatóság megismerje, és azt használva a tranzakciót végrehajtsa.

9.7. A kriptoeszközök biztosítása

A lefoglalás, illetve a zár alá vétel kérdéseit az 1. számú táblázat szemlélteti. Az eredményes lefoglalást követően fontos kérdés lehet még a biztosított vagyonelemek további sorsa is. Ebben a kérdésben javasolt a felderítés során a törvényességi felügyeletet ellátó, illetve a vizsgálat során az irányítást gyakorló ügyésszel történő egyeztetés. Ez azért fontos, hogy a hozott döntés mind az együttes rendelet, mind a büntetőeljárás fentebb már részletezett szabályaival összhangban legyen. Jelen jegyzet kéziratának lezárásáig (2023. szeptember) a VVH gyakorlatában még nem került sor kriptoeszköz értékesítésére, mivel azt még egyik ügyben sem kérte a lefoglalással érintett személy. Van arra iránymutatást, hogy ilyen helyzetben mely szolgáltató megkeresése lehet indokolt az értékesítés végrehajtása érdekében (a NAV PEI listájából 3-4 szolgáltató megkeresése szükséges, és a legkedvezőbb ajánlatot tevő szolgáltatót kell választani).

Ennek technikai lebonyolítása mellett feltétlenül szükséges figyelembe venni az esetleges árfolyamváltozásból eredő kockázatokat, és az esetleges párhuzamos vagyonbiztosítási helyzetek jelentette kockázatot is (pl. ha ugyanazon elkövető esetében több sértett is ismertté válik, azonban a lefoglalt vagyon az okozott kár csak egy részének fedezésére lenne elegendő). Utóbbi esetben olyan általános, vagyonvisszaszerzéssel összefüggő kérdéseket is figyelembe kell venni, mint hogy a kriptoeszköz bűncselekményből származó vagyon-e, esetlegesen annak helyébe lépett vagyon, vagy a polgári jogi igény biztosítására szolgáló vagyon.

A fenti körülmények együttes vizsgálata alapján lehetséges arról döntést hozni, hogy az értékesítés vagy megváltás végrehajtható-e. A lefoglalással, vagy nyomon követéssel kapcsolatos kérdések felmerülése esetén pedig feltétlenül indokolt a KR NNI Vagyonvisszaszerzési Hivatal, illetve a Kiberbűnözés Elleni Főosztály munkatársainak a felkeresése tanácsadás, és az esetlegesen szükséges technikai támogatás biztosítása céljából.

1. táblázat: A kriptoeszközök lefoglalása és zár alá vétele

Kinek a birtokában van az eszköz privát kulcsa ?	Egyéb körülmény	Szükséges kényszerintézkedés
A magánkulcs az érintett birtokában van.	Az érintett birtokában van a magánkulcs, amivel az érintett virtuális fizetőeszközét át lehet utalni.	A virtuális fizetőeszköz értékére vonatkozó lefoglalási rendelkezés (egy határozatban), ha nincs meg a magánkulcs, arra is, majd a virtuális fizetőeszköz értékének átutalása a hatósági tárcába.
A magánkulcs harmadik személy (pl. az érintett ismerőse) birtokában van.	Az érintett virtuális fizetőeszközéhez a privát kulcsot másvalakitől lehet (vagy célszerű) megszerezni.	A harmadik személytől szükség esetén le kell foglalni a magánkulcsot, az érintettől pedig a virtuális fizetőeszköz „értékét”.
A magánkulcs hazai átváltási szolgáltató, letétkezelő pénztárca szolgáltató birtokában van, aki más személyekével közös „számlán” („ nem letétként ”) vezeti az érintett virtuális fizetőeszközét (a szolgáltató tárcájában van az érintett virtuális fizetőeszköze).	A szolgáltató saját nyilvános kulcsához tartozó számlán tartja az ügyfelei befizetéseit.	<p>A) Az érintettnek a szolgáltatóval szembeni követelését kell zár alá venni.</p> <p>B) Ha annak feltételei fennállnak, a szolgáltató által szerzett vagyonekbezárs alá eső virtuális fizetőeszköz a szolgáltatótól is lefoglalható. Ennek végrehajtása a Be. 315. § (2) bekezdés szerinti tranzakcióval történik.</p>
Hazai szolgáltató, ami „ letétként ” kezeli az érintett virtuális fizetőeszközét.	A szolgáltató őrzi az érintett magánkulcsát, de az érintett nyilvános kulcsához tartozik a biztosítandó összeg, így a szolgáltató lényegében csak webes felületet biztosít a magánkulcs tárolásához.	Az érintettől le kell foglalni a magánkulcsot, azzal – a szolgáltató rendszerén kívülről – el kell utalni az értéket.
Külföldi szolgáltató, ami „ letétként ” kezeli az érintett virtuális fizetőeszközét.	Az érintett rendelkezik egy adattároló fiókkal, de annak a szervere külföldön található.	Az érintettel belföldön végrehajtandó kutatás során a belföldön levő számítógép átvizsgálása kiterjedhet az informatikai felhőre is, függetlenül attól, hogy annak szervere hol van [Be. 9. § (2) bekezdés, Nyer. 86. §]. Ide a kutatás során be lehet lépni, megismerni a magánkulcsot és azzal a decentralizált rendszeren keresztül el lehet utalni a virtuális fizetőeszköz értékét.
Külföldi szolgáltató , ami más személyekével közös „számlán” („ nem letétként ”) vezeti az érintett virtuális fizetőeszközét.	A szolgáltató saját virtuális fizetőeszköz számláján tartja az ügyfelei befizetéseit.	<p>A) A szolgáltatóval szembeni követelést kell zár alá venni, ennek végrehajtása büntügyi jogsegély keretében történik.</p> <p>B) Ha annak feltételei fennállnak, a szolgáltató által szerzett vagyonekbezárs alá eső virtuális fizetőeszköz a szolgáltatótól is lefoglalható. Ennek végrehajtása a Be. 315. § (2) bekezdés szerinti tranzakcióval, büntügyi jogsegély útján történik.</p>

Felhasznált irodalom

- KOBETS, PETER – KRASNOVA, KRISTINA (2011): Some issues of remedies for hose victims at the preliminary investigation stage. *Russian Justice*, (9):23–26.
- KOBETS, PETER – KRASNOVA, KRISTINA – VOLKOVA, MARIA (2018): Protection of Property Rights of Victims of a Terrorist Attack: a Civil Law Aspect. *Lawyer Practice*, (5):16–21.
- MÁTYÁS SZABOLCS (2016): A vagyon-visszaszerzési eljárás a hazai és a közösségi jogrendben. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk.: *Pécsi Határörközlemények*, Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja. 219-224
- SUNYAEV, ALI (2020): Distributed ledger technology. *Internet Computing*, Springer: Berlin/Heidelberg
- TÓTH ZSOLT – VÖRÖS KATALIN – SZENTIRMAI OLIVÉR – KÖKÉNYESI ZOLTÁN – MATYI ÁDÁM – FÁBRI ANDRÁS – LUDÁNYI CSABA (2022): *Módszertani útmutató a bűnös úton szerzett vagyon felkutatásához és biztosításához*. Belügyi Alapok, Budapest.
- VASS GYÖRGY – PADÁNYI JÓZSEF (2016). A terrorizmus finanszírozásának informális pénzközvetítési rendszerei. *Hadtudományi Szemle*, 9(1):212–223.

Felhasznált jogszabályok

-
- 1093/2010/EU rendelet az európai felügyeleti hatóság (Európai Bankhatóság) létrehozásáról, a 716/2009/EK határozat módosításáról és a 2009/78/EK bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről
 - 1095/2010/EU rendelet az európai felügyeleti hatóság (Európai Értékpapír-piaci Hatóság) létrehozásáról, a 716/2009/EK határozat módosításáról és a 2009/77/EK bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről
 - 2013/36/EU rendelet a hitelintézetek tevékenységéhez való hozzáférésekről és a hitelintézetek és befektetési vállalkozások prudenciális felügyeletéről, a 2002/87/EK irányelv módosításáról, a 2006/48/EK és a 2006/49/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről EGT-vonatkozású szöveg
 - A Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény

- A lefoglalás és a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésének szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról szóló 11/2003 IM-BM-PM együttes rendelet
- A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvény
- A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény
- Az Európai Parlament és a Tanács (Eu) 2023/1114 Rendelete a kriptoeszközök piacairól, valamint az 1093/2010/EU és az 1095/2010/EU rendelet, továbbá a 2013/36/EU és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról

A fejezetben található online hivatkozások

URL 1: *Az MNB kockázatosnak tartja a fizetésre használható virtuális eszközöket, például a Bitcoin*

<https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/2014-evi-sajtokozlemenyek/az-mnb-kockazatosnak-tartja-a-fizetesre-hasznalható-virtualis-eszközöket-peldaul-a-bitcoin>

URL 2: *Bitcoin: Egy peer-to-peer elektronikus készpénzrendszer*

https://bitcoin.org/files/bitcoin-paper/bitcoin_hu.pdf

URL 3: *Study of the Facilitation of Money Laundering and Terror Finance Through the Trade in Works of Art*

https://home.treasury.gov/system/files/136/Treasury_Study_WoA.pdf

URL 4: *The Future of Money*

<https://tether.to/en/transparency/>

URL 5: *Kriptoeszközökkel kapcsolatos módszertan*

https://my.police.hu/wp-content/uploads/2023/06/kriptoeszközökkel_kapcsolatos_módszertani_531115238_20_20230620090622.pdf

URL 6: myetherwallet.com

URL 7: <https://www.crypto-news-flash.com/hardware-wallet-test>

URL 8: <https://enterprise.cellebrite.com/5-things-look-investigating-cryptocurrency-crimes/>

Vári Vince – Nagy Richárd

10. A VAGYONVISSZASZERZÉSI TEVÉKENYSÉG INTEGRÁLÁSA A RENDŐRSÉG NYOMOZÓ HATÓSÁGAINAK FELADATRENDSZERÉBE

10.1. A kétszintű vagyonszerzés létrejöttének előzményei

A bűncselekményekkel okozott kár minél nagyobb arányú megtérülése, az elkövetők illegális vagyongyarapódásának elvonása, a bűnös vagyon szervezett bűnözés során történő felhasználásának megakadályozása a magyar nyomozó hatóságok kiemelt feladata. A vagyonszerzés hatékonyságának növelése érdekében, a nemzetközi jogi kötelezettségeket és ajánlásokat is figyelembe véve kialakított magyar jogi szabályozás is egyre nagyobb jelentőséget tulajdonít ezen tevékenységnek. Az elkövető felderítése mellett prioritásként meghatározott, párhuzamos vagyonszerzés tevékenység eredményeként a nyomozó hatóságok több ügytípus esetében jelentős eredményeket értek el az elmúlt időszakban. Egyaránt hazai és nemzetközi elvárás a bűnözői körök vagyoni hátterének feltérképezése és annak elvonása további bűncselekmények elkövetésének megakadályozása érdekében, ezért az elmúlt években a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Irodán – főosztály jogállással – Vagyon-visszaszerzési Hivatal került felállításra. A vagyonszerzési tevékenység 2018. július 1-jével, a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) hatálybalépésével a büntetőeljárás alapvető feladatává vált. Mindazonáltal a Vagyon-visszaszerzési Hivatal kapacitásánál fogva már nem tudta kellő hatékonysággal kezelni a kiemelt ügyek vagyonszerzési tevékenységeit, és emellett megfelelő szintű támogatást nyújtani az összes többi rendőri szervnek is. Jelen fejezetben egy teljesen új és más megközelítésben működő kétszintű vagyonszerzési rendszer előnyeit kívánjuk kidomborítani, amelynek létrejöttével vélhetően lényegesen nagyobb mértékben lesz képes a rendőrség visszaszerezni a bűncselekmények során a bűnözői körökhöz került vagyonelemeket, ezzel is ellehetetlenítve azok működését. A vagyonszerzés hatékonyságának ilyen mértékű javításával a bűncselekmények felderítése és bizonyítása könnyebbé és egyszerűbbé válhat, mindezzel meggyorsítva a nyomozások és a büntetőeljárás egészének menetét,

továbbá növelve a sértetteknek a bűncselekményekkel okozott kár megtérülésének arányát is. A bűncselekményből származó jövedelmek felkutatása szempontjából – ahogy ezt a vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos feladatokról szóló 32/2022. (X. 25.) ORFK utasítás is tartalmazza – két fő bűncselekménycsoportot különböztetünk meg: a vagyonvesztést eredményező vagyon elleni bűncselekmények csoportja, illetve a vagyont generáló bűncselekmények csoportja. A vagyonvesztést eredményező vagyon elleni bűncselekmények esetén a sértettek, illetve a társadalom szubjektív közbiztonságérzetét és a bűnüldöző szervek munkája eredményességének megítélését jelentősen befolyásoló tényező a kármegtérülés. Prevenációs szempontból a vagyont generáló bűncselekmények esetében az elkövetéséből származó bűnös vagyon felkutatása és visszaszerzése révén a súlyos és/vagy szervezett bűncselekményeket elkövető csoportok jövőbeni bűnös tevékenységéhez szükséges jövedelem elvonása a legfőbb cél (Mihóné, 2013, 87.). Nem mellékesen restoratív jelentősége is van a vagyonvisszaszerzésnek, mert célja a bűncselekmény elkövetése előtti állapot visszaállítása, a polgári jogi igény intézményével együtt (Kelemen, 2018. 44.). Nem mellesleg a Be. 820. § (2) bekezdés a) pont alapján lehetővé vált, hogy a jogerősen lezárt ügyek esetében végrehajthassunk vagyonkutatást az elrendelt vagyoneklobzás céljainak teljesítése céljából, amihez akár leplezett eszközt is lehet használni (Tóth et al, 2022, 72.).

Az Európai Unió Tanácsa felismerte a vagyonvisszaszerzési eljárás nehézségeit. Így „ennek elősegítése érdekében fogadott el 2007. december 6-án egy határozatot, mely kötelezi a tagállamokat arra, hogy 2008. december 18-ig hozzák létre vagy jelöljék ki saját nemzeti vagyonvisszaszerzési hivatalukat.” (Kindelmann, 2014, 102.). A 2007/845/IB határozatban (Európai Unió Tanácsa, 2007) kifejezett célként fogalmazódik meg az, hogy az egyes tagállamok között hatékony legyen az információáramlás, mivel kizárólag ezáltal lehetséges a megfelelő szintű vagyonvisszaszerzés. A bűnös tevékenységből eredő vagyoneklobzás a bűnözés elleni küzdelem egyik legeredményesebb eszköze, ezért az Európai Unió tagállamaként Magyarországnak is kötelezettsége egy nemzeti vagyonvisszaszerzési hivatal működtetése, melynek célja az olyan, bűncselekményekből származó jövedelmek felkutatásának és azonosításának elősegítése, amelyek a büntetőeljárás vagy polgári eljárás során befagyasztási, lefoglalási vagy elkobzási határozat tárgyává válhatnak. A tagállami kötelezettség fő célkitűzése a határon átnyúló súlyos és szervezett bűncselekményeket – kiemelten a kábítószer-

kereskedelem, emberkereskedelem, illegális fegyverkereskedelem és korrupciós bűncselekmények – elkövető bűnözői körök bűncselekményből származó bevételeinek elvonása, ezzel újabb bűncselekmények elkövetésének megakadályozása. Az Európai Unió egységesen lép fel olyan súlyos bűncselekményeket elkövető bűnözői körökkel szemben, melyek European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats (Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegetettség Ellen, továbbiakban: EMPACT) prioritások is, mint például a kábítószerekkel, kiberbűnözéssel kapcsolatos bűncselekmények, az emberkereskedelem és embercsempészség, valamint a környezeti bűncselekmények. E bűncselekmény kategóriák nyomozása esetén elvárás a bűnös vagyon visszaszerzése. A bűnszervezetek általában a határokon átnyúlóan fejtik ki tevékenységüket, fő indítékuk az anyagi haszonszerzés, és egyre nagyobb mértékben szereznek vagyont más tagállamokban és harmadik országokban (Nyitrai, 2018. 102.). A bűnös úton szerzett vagyonelemek elvonásával gyengíthető a bűnelkövetők vagyoni háttere, ami gátat szab a bűnszervezetek kialakulásának és megerősödésének. A Magyarországot érintő nemzetközi jogi kötelezettségek és ajánlások alapján megfogalmazott intézkedések között prioritásként szerepel a vagyonvisszaszerzési tevékenység hatékonyságának növelése, valamint a párhuzamos pénzügyi nyomozásokban rejlő lehetőségek erőteljesebb kihasználása. Valamennyi nyomozó hatóság eljárása során minden szükséges intézkedést köteles megtenni az elkobozható vagy a vagyoneklobzás alá eső dolog vagy vagyon felderítése és biztosítása érdekében. A vagyonkutatás, illetve vagyonvisszaszerzés terén már ezt megelőzően is történtek előremutató intézkedések. A jogalkotó biztosította a jogi lehetőséget, hogy valamennyi vagyont generáló bűncselekmény miatt indult alapeljárásban megtörténhessen a bűnös úton szerzett vagyon visszaszerzése. A Be.-ben a korábbihoz képest hangsúlyosabb szerepet kapott a vagyonvisszaszerzés, elsősorban a sértetti reparáció érdekében (Be. 818–822. §). Az Országos Rendőr-főkapitányság (továbbiakban: ORFK) Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Főosztály 2017 novemberében módszertani segédletet bocsátott ki a pénzmosás gyanúja miatt indult nyomozások egységes gyakorlatának kialakítása céljából, amelyben az eljáró hatóságok feladatává tették a vagyonkutatás érdekében elengedhetetlenül szükséges eljárási cselekmények végrehajtását. A Be. hatályba lépésére tekintettel valamennyi kapcsolódó jogforrást is felül kellett vizsgálni, ennek keretében alkották meg a bűncselekményekből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatására, azonosítására és a vagyonbiztosítás érdekében

teendő feladatokról szóló 20/2018. (V. 31.) ORFK utasítást (a továbbiakban: Utasítás). Az Utasítás értelmében valamennyi vagyongeneráló bűncselekmény nyomozása során kötelezően kell vizsgálni a büntetendő cselekmény elkövetéséből származó vagyon elvonásának lehetőségét. A rendőrség bűnügyi szervei részére az ORFK Bűnügyi Főigazgatósága által kiadott 2020. évre vonatkozó feladatterv foglalja össze a bűncselekménnyel okozott kár biztosításával és a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzésével összefüggő elvárásokat a szakterület hatékony és eredményesebb működése érdekében.

10.2. Új irányok, a kétszintű vagyonvisszaszerzési tevékenység. Eredmények, jó gyakorlat bemutatása

A nyomozó hatóságok általános feladatát képezi az alaptényállás felderítése mellett a bűnös vagyon felderítése és annak visszaszerzése érdekében a biztosítási intézkedések végrehajtása az eljárás során. Magyarországon a folyamatos kapacitáshiánnyal küzdő helyi szintű szervek nyomozzák az ügyek 98%-át, ugyanis az okozott kár esetében 50 millió forintban lett meghatározva a kárérték, ami felett már a területi vagy központi nyomozó hatóságok hatáskörébe tartozik az eljárás [25/2013 (VI. 24.) BM rendelet]. A problémát tehát az jelentette, hogy csupán egy központi vagyonszerzési szervezet lett létrehozva, de nem lett felosztva a hatásköre, így az egyébként kapacitáshiányos helyi szervek is a saját megkereséseikkel ostromolták a szervezetet. Tekintettel a KR NNI VVH egyéb feladataira, illetve a vagyonvisszaszerzések számának folyamatos növekedésére, szükségessé vált a vagyonvisszaszerzési eljárás lefolytatására felterjesztett ügyek felülvizsgálata annak eldöntése érdekében, hogy mely esetekben indokolt a KR NNI VVH eljárása. Az alapbűncselekmény miatt eljárást folytató szervnek ezen tevékenysége során az Utasítás alapján módja van a nyomozó hatóság vagyonvisszaszerzésért felelős szervének bevonására. A normaalkotó minden nyomozó hatóság számára megnyitotta egy ilyen speciális szerv létrehozásának lehetőségét is, míg a KR NNI VVH illetékességébe a kizárólagos hatáskörét, illetve speciális készségeit igénylő eljárástípusokat utalta. Így elősegítve a tevékenység országos vagyonvisszaszerzési rendszer és struktúra kialakulását, abban az addiginál sokkal fontosabb és aktívabb szerepet szánva a területi és helyi szerveknek. A területi és helyi szervek önálló

vagyonfelderítési tevékenysége keretében elvégzett cselekményekről a KR NNI VVH minden esetben tájékoztatást kér a vagyoneklobzás végrehajthatósága érdekében arra vonatkozóan, hogy az alapügyben eljáró hatóságnál milyen nyomozati cselekmények elvégzésére került sor – különös figyelemmel a kényszerintézkedések, valamint esetleges titkos információgyűjtés elrendelésére és a leplezett eszközök alkalmazására – a végrehajtott intézkedések eredményére, valamint a vagyonvisszaszerzési eljárás lefolytatásának célszerűségére. Ezáltal kialakult a kétszintű vagyonvisszaszerzési tevékenység: első szint az alapügyekben eljáró nyomozó hatóságok vagyonvisszaszerzési tevékenysége, második szint a KR NNI VVH speciális tevékenysége.

A vizsgált időszakban az alábbi jó gyakorlatnak számító eljárási cselekményeket alkalmazták a nyomozó hatóságok.

- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 74/A. §-ban meghatározott kiterjesztett vagyoneklobzás következetes és eredményes alkalmazása.
- A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény 6. §-ban⁵² írt majdani pénzbírság biztosítása miatt került sor vagyoneklobzás keretében túlbiztosításra.
- Virtuális fizetőeszköz, elsősorban bitcoin és bitcoin cash lefoglalása.
- Az alapeljáró nyomozó szerv által kibocsátott nemzetközi elfogatóparancs eredményes végrehajtásában történő közreműködés a nemzetközi vagyonkutatás, pénzügyi tranzakciók feltérképezése révén.
- Nemzetközi vagyonkutatás alapján az alapeljáró nyomozó hatóság külföldön – összehangolt akció keretében – hajtott végre nyomozási cselekményeket.
- Ügygondnok kirendelésére az eljárásban érintett cégek törvényes jogainak biztosítása érdekében.
- A bűncselekménnyel okozott kárérték biztosítása üzletrész zár alá vételével.
- Ingatlan tulajdoni viszonyaira vonatkozó tulajdonosváltás figyelésének alkalmazása a nyomozó hatóság gyors és eredményes reagálása érdekében.

⁵² A 2001. évi CIV. törvény 6 § (1) bekezdés értelmében a pénzbírság jogi személlyel szemben kiszabható legnagyobb mértéke a bűncselekménnyel elért vagy elérni kívánt vagyoni előny értékének a háromszorosa, de legalább ötszázezer forint.

A 2019-ben az alapügy nyomozása mellett prioritásként meghatározott, párhuzamos kármegettérülés és vagyonvisszaszerzési tevékenység folytatása eredményeként a nyomozó hatóságok több ügytípus esetében jelentős eredményeket értek el. Elsősorban pénzmosás, csalás, de más bűncselekmények elkövetése miatt indult eljárások esetén is előfordult, hogy a kármegettérülés eredményességét nagymértékben növelte a feljelentés megettétele után történő soron kívüli intézkedés, amikor az eljáró nyomozó hatóság nyomon követte a pénz útját, és haladéktalanul megettette a szükséges intézkedést a kárösszeg biztosítása érdekében. A nyomozó hatóságok tapasztalatai szerint egyre növekszik a gazdasági társaságok pénzeszközeinek megszerzésére irányuló bűncselekmények száma, amelyeknél az elkövetők banki átutalások eltérítését célozzák. Ez a jelenség különösen azon cégeket állítja kihívás elé, amelyek külföldi partnerekkel állnak üzleti kapcsolatban és nagyobb összegű pénzforgalmat bonyolítanak. Tapasztalatok alapján a cégek nagyobb hányada nem rendelkezik megfelelő informatikai felkészültséggel a hasonló támadások elhárítására. A sértett és a nyomozó hatóság gyors reagálása azonban több esetben is teljes összegű kármegettérülést eredményezett, köszönhetően a pénzügyintézetek és az eljáró hatóságok kitűnő munkakapcsolatának és a megettett azonnali intézkedéseknek. A vagyonvisszaszerzés területén a kiemelt, vagyont generáló bűncselekmények nyomozása során egyre jobb eredményeket érnek el a nyomozóhatóságok. Ez a KR NNI VVH bevonásával realizált ügyek tanulságai, valamint az egység által alkalmazott jó gyakorlatok felhasználásának is köszönhető. A KR NNI VVH által a 2019-től havi rendszerességgel bekért és vezetett, a területi szervek részéről biztosított kár nyomon követését szolgáló táblázat adatai az egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika (a továbbiakban: ENyÜBS⁵³) adatainál pontosabb rátekintést engednek egy-egy nyomozó szerv teljesítményére. A szerzett tapasztalatokat a vagyonvisszaszerzési eljárásba bevont munkatársak az egyedi ügyekben történő vagyonfelderítések során felhasználják, megosztják kollégáikkal. Jó gyakorlatként említendő, hogy az országban a területi szervek közül elsőként a Budapesti Rendőr-főkapitányságon hoztak létre önálló vagyonvisszaszerzést támogató egységet⁵⁴. Feladata

⁵³ Az ENyÜBS egy követő jellegű statisztikai rendszer, amelyben az adatokat a nyomozás lezárását követően regisztrálják, tehát a statisztikai adatokat nem a bűncselekmény elkövetésének, illetőleg a büntetőeljárás lefolytatásának időpontja szerint, hanem az ügyészségi feldolgozás időpontja (év, hó) alapján jelenítik meg.

⁵⁴ Megjegyzendő, hogy az Európai Unióban több modellszervezet is tevékenykedik, melyek közül kiemelendő azon rendszer, amikor egy központi, kimondottan koordinálásra és nemzetközi kapcsolattartásra szolgáló nemzeti hivatal (ARO) mellett regionális szinten kisebb létszámú pénzügyi

a szakterületet érintő adatelemzési, szakirányítói tevékenységen túl a szervezeti egységeken folyamatban lévő ügyekben – amennyiben azok terjedelme, bonyolultsága vagy más ok azt indokoltá teszi – az alapeljárást folytató szerv felkérésére a nyomozással párhuzamos vagyonfelderítési és vagyonelvonásra irányuló tevékenység elvégzése. Az egység nemcsak a klasszikus gazdaságvédelmi szakterülethez tartozó ügyekben, hanem a kábítószerrel kapcsolatos nyomozásokban, emberkereskedelem, valamint más, kiemelt bűncselekmények esetén is végez vagyonfelderítést.

Az előzőekben bemutatott tapasztalatokra is alapozva, a Btk. és a Be. új jogintézményeinek a Rendőrség nyomozó hatóságai által történő egységes és következetes alkalmazása érdekében készült el a vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos feladatokról szóló 32/2022. (X. 25.) ORFK utasítás. Az utasítás megkülönbözteti a bűncselekménnyel okozott kárt (kárt okozó bűncselekmények), valamint azt a vagyont (vagyoni előnyt), amelyhez az elkövető, vagy rá tekintettel más személy az ún. vagyont generáló bűncselekmény elkövetésével jut. Az előbbi bűncselekmények esetében beszélhetünk kármegettérülésről, míg az utóbbiak esetében értelmezhető a vagyonvisszaszerzés. Az utasítás a vagyon-visszaszerzési tevékenységre vonatkozóan – az egyes eljárási szakaszoknak megfelelően – általános jelleggel tartalmaz szabályokat. Ez lehetővé teszi, hogy a szakterülettel kapcsolatos további, részletes, aktuális parancsnoki elvárásokat külön feladattervekben lehessen meghatározni.

A nyomozások támogatása érdekében a KR NNI VVH 2022-ben módszertani útmutatót készített a bűnös úton szerzett vagyon felkutatásához és biztosításához, mely átfogóan ismerteti a Hivatal tevékenységét, valamint az egyes módszereket és a nemzetközi együttműködés területeit, külön teret szánva a virtuális fizetőeszközök lefoglalásának.

10.3. Oktatás és képzésfejlesztés, a vagyonvisszaszerzési tevékenység eredményességének mérése

A vagyonvisszaszerzési szakterület létjogosultságára tekintettel kiemelten fontos a bűnügyi állomány folyamatos képzése, illetve az egységes gyakorlat kialakítása. A KR

nyomozó egységek működnek a vagyonvisszaszerzési tevékenység támogatása céljából, tekintettel arra, hogy ezen szakterület alkalmazása speciális, sajátos szaktudást igényel.

NNI VVH 2016 óta – a Belső Biztonsági Alapból⁵⁵ finanszírozottan – a rendőrség, a NAV és az ügyészi szervek részére képzett szakvonaltartókat a vagyonvisszaszerzési hálózat kialakítása és működtetése érdekében. Emellett 2019-ben a rendőrség valamennyi területi szerve részére, úgynevezett hospitációs rendszerű képzés útján, szervenként 4–4 szakvonaltartó képzésére is sor került. Ezzel a rendőrség, a NAV és az ügyészi nyomozó szervek részvételével egy nagyobb, míg azon belül a rendőrség nyomozó szerveinél egy kisebb nemzeti vagyonvisszaszerzési hálózat alapjait fektették le. A KR NNI VVH alaptevékenysége mellett rendszeresen továbbképzéseket tart más nyomozó hatóságok, illetve az ügyészség és a bíróság számára is. Részt vesz továbbá a szakterülettel összefüggő oktatásban a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának több tanszékén is. Az ORFK Bűnügyi Főigazgatóság által három (gazdaságvédelmi osztályvezetők, bűnügyi szakterületen foglalkoztatott revizorok, valamint korrupciós szakvonaltartók részére) szervezett képzés keretében került sor a vagyonvisszaszerzési szakterület aktualitásának ismertetésére. A KR NNI VVH-nál 2019-ben, illetve 2020. elején valamennyi megyei rendőr-főkapitányság állományából 4–4 fő szakvonaltartó kiképzése történt meg, amely kiegészítette a 2017 óta a BBA által finanszírozott képzésekben érintett munkatársak körét. Ezzel, illetve a koordinációs realizálásokban szerzett tapasztalatok birtokában vált lehetségessé a kétlépcsős vagyonvisszaszerzési rendszer kialakítása, amely mind a Moneyval, mind a Legfőbb Ügyészség elvárásaival is egy irányba mutat.

A bűncselekménnyel okozott kárt, valamint annak megtérült összegét jelenleg az ENyÜBS rögzíti. Az ENyÜBS az előző időszakban lezárt eljárásokban rögzített statisztikai adatokat tartalmazza, melyek a rendőri eljárásokban vizsgált bűncselekményekkel okozott kár, a megtérült és biztosított kár⁵⁶, valamint a kármegtérülési mutató (az okozott, valamint a megtérült és biztosított kárösszeg arányaként meghatározott százalékos érték).

⁵⁵ A Belső Biztonsági Alap a 2014–2020-as költségvetési ciklusban létrehozott új, komplex, átfogó instrumentum, amely lefedi a külső határok őrzését, és ehhez kapcsolódóan az uniós vízümpolitikát, a bűncselekmények és a terrorizmus megelőzését, illetve a velük szemben folytatott harcot szolgáló, illetve a szolidaritás elve alapján újraelosztásra kerülő uniós források körét.

⁵⁶ A biztosított kár kategóriát 2018. július 1-jétől tartalmazza az ENyÜBS. Az adatszolgáltatás alapjául szolgáló eljárás lezárásáig kármegtérülésként számba nem vehető tárgyi hatályú kényszerintézkedéssel biztosított vagyon, vagyonelemek (ingó, ingatlan, vagyoni követelés, vagyoni értékű jog, egyéb) forintban meghatározott összegét jelenti.

Az ENyÜBS azonban nem minden esetben tartalmazza:

- a biztosítási intézkedés keretében alkalmazott zár alá vétel eredményét;
- a megváltás, egyezség, polgári jogi igény alapján megtérült kárt;
- a közvetítői eljárás eredményét.

Az ENyÜBS kármegtérülési mutatót nem befolyásolja a kiemelt vagyont generáló bűncselekmények nyomozása keretében feltárt és biztosított vagyon. Példaként kiemelve a kábítószerrel, emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények esetén nincs okozott kár, a szerzett vagyon értéke nem szerepel az ENyÜBS statisztikában. A biztosítási intézkedések, amelyek tárgya a bűncselekmény elkövetéséből eredő, ahhoz köthető, illetve a kiterjesztett elkobzás alapján feltárt vagyon, csak manuálisan volt nyilvántartva a vagyonvisszaszerzés mértékének figyelemmel követése céljából. A vagyonvisszaszerzési tevékenység aktuális nyomon követése céljából a KR NNI VVH a területi szervek adatszolgáltatása alapján manuális táblázatot vezetett. A vezetett táblázatba foglalt adatok túlmutatnak az ENyÜBS adatokon, felölelik a teljes vagyonvisszaszerzési tevékenységet. Az ENyÜBS kármegtérülési mutatója azon bűncselekmények eredményeit tartalmazza, amelyekben károkozás történt. Ilyen klasszikus bűncselekmények a lopás, csalás, gazdasági bűncselekmények, azonban a pénzmosás eredményeit is tartalmazza a statisztika. A kármegtérülési adatok minél nagyobb arányú megtérülésének fontossága, hogy ezen ügyekben a sértett, aki a kárt elszenvedte visszakapja értékeit, vagy az annak megfelelő, minél nagyobb arányban megtérült kárának ellenértékét. A bekért adatok tartalmazzák a nemzetközi kötelezettségként is meghatározott, bűnözői köröktől, személyektől elvont olyan vagyont, amelyet újabb bűncselekmények (a kábítószerkereskedelem, emberkereskedelem stb.) elkövetéséhez használnának fel. Az adatszolgáltatás alapján a nyomozó hatóságok által végrehajtott biztosítási intézkedéseket, a zár alá vett, lefoglalt értéket, vagyontárgyakat stb. összegzik, amelyek alapján folyamatosan követhető a szervezeti elemek e szakterületen megtett valamennyi intézkedése, amelyek alapján a nyomozó szervek aktuális, vagyonvisszaszerzés területén végzett tevékenysége mérhető. Az adatszolgáltatás az informatikai fejlesztéseknek köszönhetően már a Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer felületén kialakított vagyonvisszaszerzési modulban történik, mely biztosítja az adatok hitelességét, naprakészségét és a strukturált lekérdezés lehetőségét.

A vagyonvisszaszerzéssel összefüggő tevékenységet végző nyomozó hatóság mint adatszolgáltató az adatszolgáltatási kötelezettségének a Központi Bűnjelnyilvántartó Rendszer útján rögzített adatok vagyonvisszaszerzés szempontjából releváns tételeinek feltöltésével és karbantartásával, valamint a NOVA Kajtár rendszer szakmoduljába történő továbbításával tesz eleget.

10.4. Összefoglalás

Az alaphűncselekmények nyomozását végző rendűrségi helyi és területi nyomozó hatóságok feladatát képezi immár a bűncselekmények elűvetűinek felderítése mellett a bűncselekménnyel okozott kár megtérűlése, valamint a bűnűs úton szerzett vagyon elvonása érdekében szűksűges intézkedűes megtűtele. Ez a tevékenység a nyomozó hatóságok rutinjává kell váljon az általános nyomozási feladatok teljesítűese során. Az alapszintű feladatokhoz kapcsolűodik a KR NNI VVH által végzett tevékenység, így elsűsorban a vagyonvisszaszerzűsi elűjárások lefolytatása, illetve a nemzetkűzi informáciiűcsere. Ezzel egy kűtszintű vagyonvisszaszerzűsi rendszer alakult ki a rendűrsűgen belűl. Látathű tehát, hogy a kármegtérűlés, a vagyon visszaszerzűse nem kizárűlag a KR NNI VVH feladata, hanem minden egyes nyomozó hatóság feladatát képezi minden egyes vagyongenerálű bűncselekműny miatt folytatott nyomozás során, beleértű az elűkűszítű elűjárásokat is. A párhuzamos, vagyonvisszaszerzűs érdekében is folytatott nyomozásokat fokozatosan minden vagyont generálű bűncselekműnyre ki kell terjeszteni [1688/2017. (IX. 22.) kormányhatározat]. A kár megtérűlésűnek, a vagyon visszaszerzűsűnek reális lehetűsűge fennállása esetén nem lehet kűlűnbűsűget tenni űgynevezett kis vagy nagy űgyek kűzűtt. A kis kárt okozű bűncselekműnyek esetén űgyanűgy meg kell tenni minden szűksűges és lehetsűges intézkedűst, mint a nagy kárűrtűkű űgyek esetűben. A sűrtetti reparáciiű űgyanűlyan hangsűlyt kell kapjon, mint az elűvetű bűntetűjogi felelűsűsűgre vonása. Ez kiemelt cűl, mivel az állampolgárok a nyomozó hatóságok munkáját tűbbek kűzűtt ezen eredműnyek tűkrűben ítűlik meg. A 2019-ben a területi szerveknűl kijelűlt vagyonvisszaszerzűsi referensek mellett tűbb helyi szerv kijelűlt munkatűrsa vett részt a KR NNI VVH-nál hospitáciiűs programban. Ezáltal minden területi szervnűl tűbb olyan munkatűrs felkűszítűse is megtűrtűnt, akik űgyben a helyi nyomozó hatóságok munkáját is segítűk. A területi szervek szakmai irűnymutatásűrt

a KR NNI VVH-hoz fordulhatnak, akár egy-egy konkrét ügyben történő szakmai támogatás érdekében is.

Felhasznált irodalom

- KELEMEN JÓZSEF (2018): A büntetendő cselekményből származó vagyon elvonásának célja, elmélete és elvei. *Büntetőjogi Szemle*, (1):43–47.
- KINDELMANN DÓRA (2014): *Good Afternoon! A vagyon-visszaszerzés egyes kérdései az Egyesült Királyságban, egy csésze tea mellett*. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának könyvei, Jogi tanulmányok tehetségesek tollából, Budapest.
- MÁTYÁS SZABOLCS (2016): A vagyon-visszaszerzési eljárás a hazai és a közösségi jogrendben. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk.: *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, Pécs, MRTT, 219–224.
- MIHÓNÉ LEITNER JUDIT (2013): A bűncselekményből eredő vagyon elvonása – Vagyonelkobzás. *Magyar Jog*, (2):87-92.
- NYITRAI ENDRE (2018): Vagyon-visszaszerzés a szervezett bűnözés felszámolásában. In Frigyer László szerk.: *Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból. Tanulmánykötet 1.*, Budapest, Ludovika Kiadó. 100–134.

Felhasznált jogszabályok

-
- A bűncselekmények elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unió belüli befagyasztásáról és elkobzásáról szóló 2014/42/EU irányelv
 - A bűncselekményekből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatására, azonosítása és a vagyonbiztosítás érdekében teendő feladatokról szóló 20/2018. (V.31.) ORFK utasítás
 - A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
 - A Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
 - A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény

- A vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos feladatokról szóló 32/2022. (X. 25.) ORFK utasítás
- Az Európa Tanács Moneyval országjelentésben Magyarország részére megfogalmazott pénzmosás elleni ajánlások végrehajtásáról készített akciótervről szóló 1688/2017. (IX. 22.) kormányhatározat
- Az Európai Unió Tanácsának 2007/845/IB (2007. december 6.) számú határozata, valamint a tagállamok vagyon-visszaszerzési hivatalai közötti, a bűncselekményből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb tulajdon felkutatása és azonosítása terén való együttműködésről hozott 2007/845/IB kerethatározata.

A fejezetben található online hivatkozások

URL 1: *Criminal Asset Recovery in the EU*

https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/criminal_asset_recovery_in_the_eu_web_version.pdf

A kötet szerzői

Deres Petronella, PhD, az Országos Kriminológiai Intézet tudományos főmunkatársa. Korábban 20 évig a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának főállású oktatója – 2009-től egyetemi docens, 2012-2015 között tanszékvezető –, szakfelelőse, számos egyetemi, kari szakmai és tudományos bizottság tagja, a Kari TDK elnöke.

Több mint száz tudományos közlemény, könyv, kötet és egyetemi jegyzet szerzője, illetve szerkesztője, közel száz tudományos konferencia szervezője. Kutatási területe a büntetőjog és a kriminológia, eredményeit hazai és nemzetközi konferenciákon mutatta be, hazai és nemzetközi folyóiratokban publikálta. Hazai tudományos tagságai, tisztségei mellett a Nemzetközi Büntetőjogi Társaság tagja.

Farkas Krisztina PhD, LL.M. ügyész 2006 óta dolgozik az ügyészi szervezetben, 2017-2021 között az Országos Kriminológiai Intézetben kirendelt ügyész, kutató, 2022-ben a Eurojustnál Kiküldött Nemzeti Szakérő, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen szakjogászképzésben megbízott oktató. Fő kutatási területe a büntető eljárásjog, a jogösszehasonlítás, és az európai büntetőjog. Kutatási eredményeit számos hazai és nemzetközi konferencián mutatta be, illetve hazai folyóiratban publikálta.

Frigyer László dr. (jur.) rendőr alezredes, a Nemzeti Közszerződési Egyetem tanársegédje. A Rendőrtiszti Főiskola elvégzését követően az ELTE-n szerzett jogi diplomát. Doktori tanulmányokat folytat a Pécsi Tudományegyetem, ahol abszolutóriumot szerzett. Kutatási témái a szolgálati kutyák alkalmazásával kapcsolatos károkozás közjogi és magánjogi vetületei, kriminalisztika, vagyonvisszaszerzés. Számos tudományos szervezet tagja és vezetője.

Kármán Gabriella, Ph.D. jogász, kutató, az Országos Kriminológiai Intézet tudományos főmunkatársa. Fő kutatási területe a szakértői bizonyítás, a bizonyítás joga, a kriminalisztika és a kulturális javak büntetőjogi védelme. Visszatérően folytat elméleti és empirikus kutatásokat a vagyon-visszaszerzés tárgyában. Kutatási eredményeit számos hazai és nemzetközi konferencián mutatta be, ezeket az eredményeket az egyetemi oktatásban és a doktori képzésben is kamatoztatja. Hazai és nemzetközi folyóiratokban rendszeresen publikál. Két monográfiája mellett több kötet szerkesztője.

Matyi Ádám rendőr százados a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Karán végzett. Jelenleg a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Vagyonvisszaszerzési Hivatal Gazdasági Elemző Osztály osztályvezető helyettese. Számos vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos belső rendőrségi útmutató kézikönyv készítésében vett részt. Szakmai anyagai főként a kriptoeszközökkel kapcsolatosak, azok lefoglalásának gyakorlati kérdéseivel foglalkoznak.

Mátyás Szabolcs Ph.D. rendőr őrnagy, geográfus, a Nemzeti Közszerződési Egyetem docense, a Debreceni Egyetem óraadója. Korábban a Károly Róbert Főiskola Turizmus és Területfejlesztési Tanszékének adjunktusa. Több mint száz tudományos közlemény és számos ismeretterjesztő könyv, film, illetve egyetemi jegyzet szerzője. Fő kutatási területe a bűnözésföldrajz, a kriminalisztika, a talentumföldrajz és a turizmusbiztonság. Kutatási eredményeit számos hazai és nemzetközi konferencián mutatta be, illetve hazai és nemzetközi folyóiratban publikálta. Alapítója és főszerkesztője a Criminal

Geographical Journal és a Bűnözésföldrajzi Közlemények című folyóiratoknak. Alapítója és alelnöke a Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetségnek.

Nagy Ágnes r. ezredes, rendőrségi főtanácsos, a Győr-Moson-Sopron Vármegyei Rendőr-főkapitányság bűnügyi rendőrfőkapitány-helyettese, rövid ideig megbízott főkapitánya. Korábban a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Vagyonvisszaszerzési Hivatalának vezetője volt, mely szervezet kialakítása a nevéhez köthető. A vagyon-visszaszerzési tevékenység metodikájának hazai kidolgozásában hangsúlyos szerepet vállalt. Pedagógusi végzettségeinek megszerzése után az Államigazgatási Főiskola végezte el, ezt követően tanulmányait a Nemzeti Közszerzési Egyetemen folytatta, majd a Pécsi Tudományegyetem Doktori Iskolájában szerzett abszolutóriumot. Doktori értekezését a bűncselekményből származó vagyon elvonásának témakörében készíti.

Nagy Richárd dr. (jur.) 2000-ben végzett a Rendőrtisztviselői Főiskola bűnügyi szakán. Rendőri pályafutását a Budapesti Rendőr-főkapitányság VIII. kerületi Rendőrkapitányság Vizsgáló Osztályán kezdte vizsgálóként, majd 2001-től a Zalaegerszegi Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztály Vagyonvédelmi Csoportjánál nyomozóként, főnyomozóként és csoportvezetőként dolgozott. Munkáját 2007-től a Zala Megyei Rendőr-főkapitányság Gazdaságvédelmi Osztályán folytatta, 2009-től osztályvezetőként. Az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Főosztály Korrupció és Gazdasági Bűnözés Elleni Osztályát 2012 óta vezeti. 2004-ben a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán jogász végzettséget szerzett, 2008-ban jogi, 2009-ben rendészeti szakvizsgát tett, 2013-ban gazdasági büntetőjogi szakjogász képesítést szerzett. A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola doktorandusza, kutatási témája a gazdasági bűncselekmények és bűnözés elleni fellépés jogi és szervezeti keretei 1945 után.

Nyitrai Endre Ph.D. rendőr őrnagy, a Nemzeti Közszerzési Egyetem Rendészettudományi Karának egyetemi docense. Diplomáit 2004-ben a Rendőrtisztviselői Főiskola Bűnügyi szakán, valamint 2010-ben a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán szerezte. Doktori tanulmányait szintén a Pécsi Tudományegyetem Doktori Iskolájában folytatta, tudományos fokozatát 2018-ban szerezte meg. Tagja számos tudományos egyesületnek és folyóiratnak, rendszeresen szervez konferenciákat. A kutatási területe a vagyonvisszaszerzés mellett a szervezett bűnözés, e-nyomozási ökoszisztéma, okos város – okos rendőrség és a hálózat kutatás.

Péceli Ádám dr. (jur.) ügyész 2002-ben kezdte meg ügyészségi pályafutását, melynek során tíz évet dolgozott első fokon, mielőtt 2012-ben áthelyezték a Legfőbb Ügyészségre. Itt előbb a Kiemelt Ügyek Főosztályán, majd 2016-tól a Terrorizmus, Pénzmosás és Katonai Ügyek Főosztályán teljesít szolgálatot, ahol 2022. november 1. napjától a Pénzmosás Elleni Ügyek Csoportjának, majd 2023. június 1. napjától a Gazdasági Bűnügyek Osztályának megbízott vezetője. 2009 és 2015 között rendszeresen részt vett a CARIN vagyon-visszaszerzési hálózat munkájában. Több alkalommal jelen volt a tagállami vagyonvisszaszerzési hivatalok (ARO) platformjain is. Jelenleg az Európa Tanács 2005-ös Varsói Egyezményének ügyészségi kapcsolattartója. 2011-ben elvégezte az ELTE Jogi Továbbképző Intézet gazdasági büntetőjogi szakjogász képzését, az ELTE ÁJK Doktori Iskolájában folytatott Ph.D. tanulmányai keretében 2022-ben megszerezte az abszolutóriumot. Oktatói tevékenységet végzett az NKE Rendészettudományi

Karán és végez jelenleg is a PPKE jogi karán. A pénzmosás és vagyonvisszaszerzés területén több publikációt jegyez, melyek részben angol nyelven is megjelentek.

Vári Vince Ph.D. r. alezredes, a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Büntető-eljárási Tanszékének docense. A rendészeti oktatás területén több mint 20 éve dolgozik. Rendőrtiszt, jogász és kutató, továbbá egyetemi oktató. Kutatási témái többek közé tartozik a rendőrség hatékonysága, a szervezeti és az egyéni teljesítménymérés indikátorai. Ugyancsak érdeklődik, kutat és publikál a büntetőeljárás és különösen a nyomozás egyszerűsítésének, illetve az ügyészség – nyomozó hatóság kapcsolata a nyomozásban témákkal összefüggésben. 2016-ban sikeresen védte meg Ph.D. fokozatát. Folyamatosan publikál és különféle projektekben vállal tudományos, és szakmai közéleti szerepet. 2021-ben megjelent monográfiájának címe *A magyar rendőrség szervezeti hatékonyságmérése, avagy a statisztikai szemlélet csapdái*. 2022-ben idegen nyelven is megjelent monográfiája Belgrádban Dragana Čvorović-al közösen, melynek címe: *Public Prosecutor in Criminal Proceedings of Serbia and Hungary. Position and Authorities*.

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet

B melléklet

(ANNEX B)

INFORMÁCIÓCSERE A 2006/960/IB TANÁCSI KERETHATÁROZAT SZERINT A KÉRELMEZŐ TAGÁLLAM ÁLTAL KITÖLTENDŐ FORMANYOMTATVÁNY INFORMÁCIÓRA ÉS BŰNÜGYI OPERATÍV INFORMÁCIÓRA VONATKOZÓ KÉRELEM

(INFORMATION EXCHANGE UNDER COUNCIL FRAMEWORK DECISION 2006/960/JHA REQUEST FORM FOR INFORMATION AND INTELLIGENCE TO BE USED BY THE REQUESTING MEMBER STATE)

Ez a formanyomtatvány információknak és bűnüldözési operatív információknak a 2006/960/IB kerethatározat szerinti kérelmezésére szolgál

(This form shall be used when requesting information and intelligence under Framework Decision 2006/960/JHA)

I – Adminisztratív adatok

(I – Administrative information)

1. Kérelmező hatóság (név, cím, telefon, fax, email, tagállam) {(Requesting authority (name, address, telephone, fax, email, Member State))}	
2. Ügyintéző adatai (választható): {Details of the handling agent (optional):}	
3. A kérelem címzettje:	KR Nemzeti Nyomozó Iroda Vagyon-visszaszerzési Hivatal vezetője részére Tóth Zsolt c. r. alezredes 1021 Budapest, Labanc u. 57. Tel.: (1) 550-02440 BM tel.: 17-601, 17-703 E-mail: aro@nni.police.hu
4. Ezen megkeresés dátuma: (Date and time of this request:)	

5. Ezen megkeresés hivatkozási száma: (Reference number of this request:)			
6. Felügyelő ügyészség neve: Felügyelő ügyész neve, elérhetősége: Ügyészi szám: (Details of the prosecution, prosecutor's name, contact details, prosecution's reference nr.)			
7. Korábbi megkeresések (Previous requests)			
☐ Erre az ügyre vonatkozóan ez az első megkeresés (This is the first request on this case)			
☐ Az ügyben már történt hasonló tárgyú megkeresés (This request follows previous requests in the same case)			
Előző megkeresés (ek) {Previous request(s)}		Válasz (ok) {Answer(s)}	
Dátum (Date)	Hivatkozási szám (a kérelmezőnél) {Reference number (in the requesting Member State)}	Dátum (Date)	Hivatkozás szám (a megkeresett szervnél) {Reference number (in the requested Member State)}
8. Amennyiben a megkeresés több hatóságnak is megküldésre került a megkeresett tagországban, kérem pontosítsa a kapcsolattartási csatornákat: (If the request is sent to more than one authority in the requested Member State, please specify each of the channels used)			
☐ ENU/Europol Összekötő Tiszt (ENU/Europol Liaison Officer)		☐ Tájékoztatás (For information)	
☐ Végrehajtás (For execution)			
☐ Interpol Nemzeti Kapcsolattartó Pont (Interpol National Contact Bureaus)		☐ Tájékoztatás (For information)	
☐ Végrehajtás (For execution)			

☐ Sirene	☐ Tájékoztatás (For information)	☐ Végrehajtás (For execution)
☐ Összekötő tiszt (Liaison Officer)	☐ Tájékoztatás (For information)	
☐ Végrehajtás (For execution)		
☐ Egyéb (kérem pontosítani): {Other (please specify)}	☐ Tájékoztatás (For information)	
☐ Végrehajtás (For execution)		
<p>Amennyiben a megkeresés más tagországnak is megküldésre került, kérem nevezze meg a tagállamot, és felhasznált csatornát (opcionális):</p> <p>If the same request is sent to other Member States, please specify the other Member States and the channel used (optional):</p>		

II – Határidők

(II – Time Limits)

Emlékeztető: a határidőt a 2006/960/JHA Keretszerződés 4. cikkelye szabályozza

(Reminder: time limits under Article 4 of Framework Decision 2006/960/JHA)

A – A bűncselekmény a 2002/584/JHA Keretszerződés 2. Cikkének (2) bekezdésének hatálya alá tartozik.

és

A kért információ vagy bűnüldözési operatív információ valamely bűnüldöző hatóság számára közvetlenül hozzáférhető adatbázisban található.

- Sürgősségi kérelem – határidő, 8 óra, van lehetőség halasztásra
- Nem sürgősségi kérelem – határidő, 1 hét

(A – The offence falls under Article 2(2) of Framework Decision 2002/584/JHA and the requested information or intelligence is held in a database directly accessible by a law enforcement authority

The request is urgent – time limit, 8 hours with possibility to postpone

The request is not urgent – time limit, 1 week)

B – Egyéb esetek: határidő, 14 nap

(B – Other cases: time limit, 14 days)

9. Sürgősségi kérelem

(Urgency IS requested)

A sürgősség okai (pl.: gyanúsítottak őrizetbe véve, az ügyet bíróság elé kell vinni bizonyos határidőn belül)

{Ground for urgency (e.g. suspects are being held in custody, the case has to go to court before a specific date)}

NEM sürgősségi kérelem

(Urgency is NOT requested)

10. **A kért információ vagy bűnüldözési operatív információ:**

(Information or intelligence requested:)

11. **A vizsgált bűncselekmény(ek), vagy bűnözői tevékenység (ek) típusai:**

(Type of crime(s) or criminal activity(s) being investigated)

12. Azon körülmények leírása, amelyek között a bűncselekmény(ek)e)t elkövették, beleértve annak/azoknak időpontját, helyét és azon személy bűncselekmény(ek)ben való részvételének mértékét, akivel kapcsolatban az információt vagy bűnüldözési operatív információt kérik:

(Description of the circumstances in which the offence(s) was (were) committed, including the time, place and degree of participation in the offence(s) by the person who is the subject of the request for information or intelligence:)

13. **A bűncselekmény(ek) jellege:**

{Nature of the offence(s)}

A– 2006/960/JHA számú Keretszerződés 4(1) vagy 4(3) bekezdésének alkalmazása

(Application of Article 4(1) or 4(3) of the Framework Decision 2006/960/JHA)

A.1. A bűncselekmény a megkeresést küldő tagállamban legalább 3 éves szabadságvesztéssel büntetendő ÉS

(The offence is punishable by a maximum term of imprisonment of at least three years in the requesting Member State

AND)

A.2. Az alábbi bűncselekmények közül:

(The offence is one (or more) of the following:)

Bűnszervezetben való részvétel

(Participation in a criminal organisation)

Terrorizmus

(Terrorism)

Bűncselekményből származó jövedelmek tisztára mosása

(Laundering of the proceeds of crime)

Pénzhamisítás, ideértve az euro hamisítását is

(Counterfeiting of currency, including the Euro)

Számítógépes bűncselekmények

(Computer related crime)

Környezettel kapcsolatos bűncselekmények, ideértve a veszélyeztetett állatfajok, valamint a veszélyeztetett növényfajok tiltott kereskedelmét is

(Environmental crime, including illicit trafficking in endangered animal species and in endangered plant species and varieties)

Segítségnyújtás jogellenes beutazáshoz és tartózkodáshoz

(Facilitation of unauthorised entry and residence)

Szándékos emberölés, súlyos testi sértés

<p>☐ Emberkereskedelem (Trafficking in human beings)</p> <p>☐ Gyermek szexuális kizsákmányolása és gyermekpornográfia (Sexual exploitation of children and child pornography)</p> <p>☐ Kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott kereskedelme (Illicit trade of drugs and psychotropic substances)</p> <p>☐ Fegyverek, lőszer és robbanóanyagok tiltott kereskedelme (Illicit trafficking in weapons, munitions and explosives)</p> <p>☐ Korruptió (Corruption)</p> <p>☐ Csalással kapcsolatos bűncselekmények, ideértve az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló, 1995.július 26-i egyezmény értelmében az Európai Közösségek pénzügyi érdekeit sértő csalásokat is (Fraud, including that affecting the financial interests of the European Communities within the meaning of the Convention of 26 July 1995 on the protection of the European Communities financial interests)</p> <p>☐ Szervezett vagy fegyveres rablás (Organised armed robbery)</p> <p>☐ Kulturális javak – ideértve a régiségeket és műtárgyakat is – tiltott kereskedelme (Illicit trafficking in cultural goods, including antiques and works of art)</p> <p>☐ Csalás (Swindling)</p> <p>☐ Zsarolás és védelmi pénz szedése (Racketeering and extortion)</p> <p>☐ Termékhamisítás és szerzői jogbitorlás (Counterfeiting and piracy of products)</p> <p>☐ Hivatalos okmányok hamisítása és az azokkal való kereskedelem (Forgery of administrative documents and trafficking therein)</p> <p>☐ Fizetőeszközök hamisítása (Forgery of means of payment)</p>	<p>(Murder, grievous bodily injury)</p> <p>☐ Emberi szervek és szövetek tiltott kereskedelme (Illicit trafficking in human organs and tissue)</p> <p>☐ Emberrablás, személyi szabadság megsértése és túszjítés (Kidnapping, illegal restraint and hostage-taking)</p> <p>☐ Rasszizmus és idegengyűlölet (Racism and xenophobia)</p> <p>☐ Nukleáris és radioaktív anyagok tiltott kereskedelme (Illicit trafficking in nuclear or radioactive materials)</p> <p>☐ Lopott gépjárművek kereskedelme (Trafficking in stolen vehicles)</p> <p>☐ Erőszakos közöszülés (Rape)</p> <p>☐ Gyújtogatás (Arson)</p> <p>☐ A Nemzetközi Büntetőbíróság joghatósága alá tartozó bűncselekmények (Crimes within the jurisdiction of the International Criminal Court)</p> <p>☐ Légi vagy vízi jármű hatalomba kerítése (Unlawful seizure of aircraft / ships)</p> <p>☐ Szabotázs (Sabotage)</p>
--	---

☐ Hormontartalmú anyagok és más tiltott növekedésserkentők tiltott kereskedelme <small>(Illicit trafficking in hormonal substances and other growth promoters)</small>	
<p>A bűncselekmény ezért az európai elfogatóparancsról szóló kerethatározat 2. cikke (2) bekezdésének hatálya alá tartozik -> így a 2006/960/IB kerethatározat 4. cikkének (1) bekezdése (sürgős esetek) és (3) bekezdése (nem sürgős esetek) alkalmazandó az ezen kérelem megválaszolására kiszabott határidők tekintetében.</p> <small>(The offence therefore falls under Article 2(2) of Framework Decision 2002/584/JHA – Article 4(1) (urgent cases) and 4(3) (non urgent cases) of Framework Decision 2006/960/JHA are therefore applicable as regards time limits for responding to this request)</small>	
<p>Vagy <small>(or)</small></p> <p>☐ B – A bűncselekmény(ek) nem tartozik/tartoznak az A. pont hatálya alá</p> <p>Ez esetben a bűncselekmény(ek) leírása: <small>(The offence(s) is (are) not covered under A. In this case, description of the offence(s):)</small></p>	
<p>14. Az információra vagy bűnüldözési operatív információra vonatkozó kérelem célja: <small>(Purpose for which the information or intelligence is requested)</small></p>	
<p>15. Kapcsolat a kért információ vagy bűnüldözési operatív információ célja és azon személy között, akire az információ vagy bűnüldözési operatív információ vonatkozik: <small>(Connection between the purpose for which the information or intelligence is requested and the person who is the subject of the information or intelligence)</small></p>	
<p>16. Azon személy(ek) személyazonossága (amennyiben ismert), aki(k)re az a bűnügyi nyomozás vagy bűnüldözési operatív művelet irányul, amely az információra vagy bűnüldözési operatív információra irányuló kérelem alapjául szolgál. <small>(Identity(ies) (as far as known) of the person(s) being the main subject(s) of the criminal investigation or criminal intelligence operation underlying the request for information or intelligence)</small></p>	

17. Azon okok, amelyek alapján vélhető, hogy az információ, vagy bűnüldözési operatív információ a megkeresett tagállamban található.

(Reasons for believing that the information or intelligence is in the requested Member State)

18. Az e kérelemben található információ felhasználásának korlátozása a kérelem benyújtásának okától eltérő okokból, illetve a közbiztonságot közvetlenül fenyegető komoly veszély megelőzése érdekében

(Restrictions on the use of information contained in this request for purposes other than those for which it has been supplied or preventing an immediate and serious threat to public security)

a felhasználás engedélyezett

(use granted)

a felhasználás engedélyezett, de az információ szolgáltatójának említése nélkül

(use granted, but do not mention the information provider)

az információ szolgáltatójának felhatalmazása nélkül nem használható fel

(do not use without authorisation of the information provider)

a felhasználás nem engedélyezett

(do not use)

aláírás + pecsét

Kitöltési útmutató

1. A megkereső szerv megnevezése, szervezeti egységének pontos megjelölésével és az alábbi elérhetőségekkel: cím, telefonszám, fax, e-mail.
2. A megkeresést küldő személy neve, beosztása, telefonszáma, elektronikus címe.
3. Előre kitöltve a formanyomtatványban.
4. A megkeresés kitöltésének időpontja.
5. A megkeresés alapjául szolgáló ügy bűnügyi száma.
6. A nyomozás felügyeletét ellátó ügyészség adatai: felügyelő ügyészség megnevezése, felügyeletet ellátó ügyész neve, elérhetőségei, ügyészi szám.
7. Korábbi megkeresések:

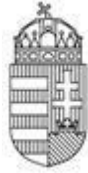
Első megkeresésnek tekintendő az olyan megkeresés, mely által az adott ügyre vonatkozóan először keresi meg hatóságunkat.

Amennyiben korábban már történt hatóságunk felé megkeresés a tárgyban, úgy az arra vonatkozó adatokat értelemszerűen szíveskedjék megadni.
8. Amennyiben a megkeresés több hatóságnak is megküldésre került, kérem pontosítsa a kapcsolattartási csatornákat pl.: NEBEK.
9. Előzetes egyeztetés alapján a KR NNI Vagyon-visszaszerzési Hivatal tölti ki.
- II. A KR NNI Vagyon-visszaszerzési Hivatal tölti ki.
10. Kérjük, itt adja meg azon kérdéseket melyre vonatkozóan külföldi hatóságoktól választ kíván kapni. Kérjük, hogy célirányosan kérje az ellenőrzést az alábbiak alapján, illetve kerülje a teljes körű vagyonfelderítésre vonatkozó általános megfogalmazást.

- gépjármű
- gazdasági társaság(ok)
- ingatlan
- társadalombiztosítási adatok
- vízi jármű
- légi jármű
- életbiztosítás
- nagy értéket képviselő állatok
- egyéb
- bankszámla, értékpapírszámla, széfbérlet
- adózási adatok
- kulturális javak, műkincsek

11. A jogsértő tevékenység Büntető Törvénykönyv szerinti ütköztetése.
12. A bűncselekmény elkövetésével kapcsolatos tényállás ismertetése, ideértve az elkövetés időpontját, helyét, a vagyonfelderítéssel érintett személyeket, a bűncselekménnyel okozott kár összegét, és a vagyonfelderítést segítő egyéb információkat.
13. Kérjük, hogy értelemszerűen jelölje be a megfelelő négyzetet.
14. Kérjük, adja meg az információkérés célját, pl.: a vagyon feltérképezése a kármegtérülés, vagyonelkobzás érdekében, jogsegélykérelem-küldés szükségességének megállapítása vonatkozásában előzetes információszerzés bankszámla tulajdonosi viszonyaira vonatkozóan stb.
15. Valamennyi megkereséssel érintett személy és gazdasági társaság vonatkozásában szükséges annak meghatározása, hogyan kapcsolódik a bűncselekményhez.
16. Javasoljuk az adatok teljes körű rendelkezésre bocsátását arra való tekintettel, hogy a megkeresett országok nyilvántartásainak keresési feltételei eltérőek. A részletes adatok megadásával megbízhatóbb eredményre juthatunk. Kérjük, hogy amennyiben az elkövetés ideje óta eltelt időszakban a természetes és jogi személyek adataiban változás állt be, úgy a jelenlegi mellett a korábbi adatokat is megadni szíveskedjenek.
17. Szükséges egyértelműen megnevezni az országot (akár többet is), mely vonatkozásában a vagyonfelderítést kérik és meghatározni az ország érintettségét az adatkéréssel összefüggésben.
18. Kérjük, hogy a 18. pontot ne töltse ki.

Osztályvezetői aláírás és pecsét

VÁRMEGYEI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG

Szám: // **bü.**

Ügyintéző:

HATÁROZAT **kutatás és lefoglalás elrendeléséről**

A Vármegyei Rendőr-főkapitányságon büntett megalapozott gyanúja miatt folyamatban lévő büntetőügyben

név :
születési hely, idő :
anyja neve :
állampolgársága :
alatti lakossal szemben :

kutatást, lefoglalást

rendelek el.

A kutatást szám alatt található lakásban, egyéb helyiségben, bekerített helyen - az ott található információs rendszer, adathordozó, illetve jármű átvizsgálásával együtt – kell végrehajtani.

A lefoglalás végrehajtásának módja:
- a nyomozóhatóság általi birtokba vétel

Az elektronikus adatok lefoglalását
- az azt tartalmazó információs rendszer vagy adathordozó lefoglalásával
kell végrehajtani.

A határozatot kézbesíteni kell:
a lefoglalást szenvedő részére.

Figyelmeztetem, hogy aki a kutatást akadályozza – a terhelt kivételével – rendbírsággal sújtható.

LÁBLÉC

A határozat ellen felülbírálati indítvány terjeszthető elő, melyet a határozat kézbesítésétől számított nyolc napon belül aJárásbíróságon kell előterjeszteni. A felülbírálati indítványban meg kell jelölni azt a határozatot, amely ellen a felülbírálati indítvány irányul, továbbá az indítvány előterjesztésének okát és célját.

INDOKOLÁS

Tényállás

Alaposan feltehető, hogy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható lakásán a bizonyítási eszközként felhasználható tárgyak és iratok találhatóak, ezért határoztam a rendelkező részben foglaltaknak megfelelően a kutatás és lefoglalás elrendeléséről.

A határozatot megalapozó jogi normák:

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (továbbiakban: Be.) 303. § (1) bekezdése alapján - figyelemmel a Be. 302. § (1) és (2) bekezdésére -, a 309. § (1) bekezdése alapján - figyelemmel a Be. 308. § (1) bekezdésre és a (2) bekezdés a) és b) pontjára, valamint a (3) bekezdésre szabályozza a kutatás és a lefoglalás elrendelését.

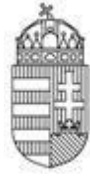
A végrehajtás módjára a Be. 302. § (1) bekezdésében, a Be. 311. § (1) bekezdése alapján - figyelemmel a 311. § (5) bekezdésére -, a Be. 315. § (1) bekezdése alapján - figyelemmel a Be. 311. § (1) bekezdés d) pontjára - foglaltak vonatkoznak.

A rendbírásról szóló rendelkezések a Be. 305. § (5) bekezdésében, a Be. 312. § (3) bekezdésében kerültek szabályozásra.

A felülbírálati indítvány szabályait a Be. 374. § (1) és (2) bekezdése tartalmazza.

Kelt,

osztályvezető

VÁRMEGYEI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG

Szám: // bü.

JEGYZŐKÖNYV **kutatás és lefoglalás**

Készült a a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
ütköző és aszerint minősülő bűntett gyanúja miatt ismeretlen tettes ellen
folyamatban lévő büntetőeljárásbanszám alatti címen,
.....perckor a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 303. § (1)
bekezdése alapján - figyelemmel a Be. 302. § (1) és (2) bekezdésére, a 309. § (1) bekezdése
alján - figyelemmel a Be. 308. § (2) bekezdés a) és b) pontjára - megkezdett kutatás és
lefoglalás alkalmával.

A nyomozó hatóság eljáró tagja az eljárási cselekmény elrendeléséről szóló határozatot a
jelenlévő érintettel szóban közölte és a határozat egy példányát részére átadta.

JELEN VANNAK

A nyomozó hatóság részéről:

Eljárásban résztvevők és jogállásuk:

.....
az eljárás vezetője

.....
kényszerintézkedéssel érintett

.....
hatóság tagja

Az eljárásban részt vevő:

név :
születési hely, idő :
anyja neve :
állampolgársága :
okmányszám :

LÁBLÉC

lakcíme :
tartózkodási helye :
telefonszáma :

A Be. 59. § (1) bekezdés j) pontja alapján a terhelt, a sértett, a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt e törvény szerinti jogainak és jogos érdekeinek képviselője, illetve védelme, valamint az e törvény szerinti jogok gyakorlásának vagy kötelezettségek teljesítésének elősegítése érdekében a büntetőeljáráshoz segítként vehet részt a kutatással érintett által megbízott, vagy a kutatáson jelen lévő, az ügyben nem érdekelt nagykorú személy.

A segítő

neve:

lakcíme:

A segítő kérdésre közli, hogy az ügyben érdektelen.

A nyomozó hatóság tagja a felkért segítőt tájékoztatja, hogy a Be. 60. § alapján jogosult arra, hogy a saját, valamint az általa segített személy büntetőeljárásai jogairól és kötelességeiről a bíróságtól, az ügyészségtől és a nyomozó hatóságtól felvilágosítást kapjon.

A Be. 59. § (2) bekezdése alapján nem lehet segítő, aki tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, akivel szemben a bíróság jogerősen közügyektől eltiltást alkalmazott, ennek tartama alatt, vagy akit a bíróság jogerősen gondnokság alá helyezett.

A fentieket tudomásul vettem és kijelentem, hogy velem szemben kizáró körülmény nem áll fenn, az ügyben elfoglalt nem vagyok.

.....
segítő

A kutatás és lefoglalás kezdete: perc

Az eljáró hatóság tagja a Be. 305. § (4) bekezdése alapján, és a 312. § (1) bekezdés alapján közli a kényszerintézkedés célját, majd ezt követően felszólítja az érintett személyt, hogy a keresett tárgyi bizonyítási eszköz vagy személy hollétét fedje fel, illetve a keresett elektronikus adatot tegye hozzáférhetővé, valamint a keresett dolgot adja át, továbbá a keresett dolog hollétét fedje fel, illetve az elektronikus adatot tegye hozzáférhetővé. A felszólítás teljesítésének megtagadása esetén a keresett dolgot, illetve elektronikus adatot kutatással vagy motozással kell felkutatni.

Figyelmeztetem, hogy:

A Be. 305. § (5) bekezdése értelmében, aki a kutatást akadályozza – a terhelt kivételével – rendbírósággal sújtható.

A Be. 312. § (3) bekezdése értelmében, aki a lefoglalást akadályozza – a terhelt kivételével – rendbírósággal sújtható.

Ezt követően a felszólított személy a felszólításnak eleget tesz / nem tesz eleget, ezért az eljárási cselekmény folytatására kerül sor.

A kutatás és lefoglalás pontos menete:

Felszólításratagadta / nem tagadta, hogy nála bűncselekményből származó tárgyak vannak. Ezek után az eljárási cselekmény folytatására kerül sor.

A Be. 308.§ (1) bekezdése a) pontja alapján – tárgyi bizonyítási eszközként - lefoglalásra került tárgyak felsorolása:

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....

A Be. 308.§ (1) bekezdése b) pontja alapján – vagyoneklobzás céljából - lefoglalásra került tárgyak felsorolása:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

A lefoglalt dolgokat a szállítjuk be (név, lakcím, ha szükséges személyi adatok) megőrzésében hagyjuk.

Az eljáró felhívja a megőrzést ellátó személy figyelmét a lefoglalt dolgok végrehajtás alóli elvonásának törvényes következményeire.

A lefoglalás elrendelése ellen a tételszámok esetében a Be. 374. § (1) bekezdés b) pontja alapján felülbírálati indítvány terjeszhető elő. A Be. 374. § (2) bekezdése alapján a felülbírálati indítványt a határozat kézbesítésétől számított nyolc napon belül, a Bíróságon kell előterjeszteni. A felülbírálati indítványban meg kell jelölni azt a határozatot, amely ellen a felülbírálati indítvány irányul, továbbá az indítvány előterjesztésének okát és célját.

A tájékoztatást tudomásul vettem:

.....
kényszerintézkedéssel érintett

A 11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet 2. §-ának (3) bekezdése szerint az érdekelt az őrizetében hagyott a bűnjel kezeléséről (tartásáról, tárolásáról, őrzéséről) – büntetőjogi következmények mellett - saját költségén úgy köteles gondoskodni, hogy a bűnjel állaga, különösen minősége, használhatósága, értéke - a természetes mértéknél nagyobb arányban - ne romoljon, bizonyítási eszközként való felhasználhatósága ne kerüljön veszélybe, továbbá a bűnjet állagának sérelme nélkül is csak akkor használhatja, ha azt a hatóság engedélyezi.

Ez a jegyzőkönyv egyben átvételi elismervényként szolgál a nyomozó hatóság által lefoglalt és elszállított dolgokról.

A kutatás végrehajtása során annak módja ellen észrevétellel élek/ nem élek., illetve a bizonyítékok lefoglalása ellen panasszal élek/nem élek

kényszerintézkedéssel érintett

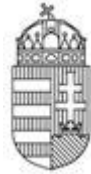
A kényszerintézkedés befejezve, a jegyzőkönyv lezárva:

..... perckor.

.....
eljárás vezetője

.....
kényszerintézkedéssel érintett

.....
hatóság tagja

FEJLÉC

Szám:

Ügyintéző:

HATÁROZAT
kutatás és lefoglalás elrendeléséről

A előtt büntett elkövetésének gyanúja miatt ismeretlen tettes ellen folyamatban lévő nyomozásban

név :
születési hely, idő :
anyja neve :
állampolgársága: :
lakóhely címe :

szám alatti lakossal szemben

..... (amire vonatkozóan)

kutatást és lefoglalást rendelek el.

A kutatást a szám alatt található lakásban, egyéb helyiségben, bekerített helyen - az ott található információs rendszer, illetve adathordozó átvizsgálásával együtt – kell végrehajtani.

A határozatot kézbesíteni kell:

I. szám alatti lakos részére

A kutatás és lefoglalás elrendelése ellen a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (továbbiakban Be.) 369. § (1) bekezdése alapján a gyanúsított, a védő, a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt a közléstől számított nyolc napon belül a határozatot hozó nyomozó hatóságnál panaszt terjeszthet elő. A Be. 369. § (2) bekezdés második fordulata alapján a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt a határozat közvetlenül rá vonatkozó rendelkezésével kapcsolatban terjeszthet elő panaszt. A Be. 369. § (3) bekezdése alapján a panaszt annak előterjesztője mindaddig visszavonhatja, amíg azt érdemben el nem bírálták. A visszavont panaszt újból előterjeszteni nem lehet.

LÁBLÉC

A vagyonek Kobzás érdekében történő lefoglalás elrendelése ellen a Be. 374. § (1) bekezdés b) pontja alapján felülbírálati indítvány terjeszthető elő. A Be. 374. § (2) bekezdése alapján a

*felülbírálati indítványt a határozat kézbesítésétől számított nyolc napon belül, a
Bíróságnál (.....) kell előterjeszteni.*

*A felülbírálati indítványban meg kell jelölni azt a határozatot, amely ellen a felülbírálati
indítvány irányul, továbbá az indítvány előterjesztésének okát és célját.*

INDOKOLÁS

..... rövid tényállás

Az eljárás során szükséges laccímén a Be. 303. § (1) bekezdése alapján -
figyelemmel a Be. 302. § (1) és (2) bekezdésére - kutatás, és a Be. 309. § (1) bekezdése alapján
- figyelemmel a Be. 308. § (1) bekezdésére, valamint a (2) bekezdés a) és b) pontjára - lefoglalás
végrehajtása a bizonyítási eszközök valamint - tekintettel arra, hogy az általa
elkövetett bűncselekményekből eredően gazdagodott - a vagyoneklobzás biztosítása érdekében.

A Btk. 74. § (1) bekezdés a) pontja alapján vagyoneklobzást kell elrendelni arra a
bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonra, amelyet az elkövető a bűncselekmény
elkövetése során, vagy azzal összefüggésben szerzett. *(Megj.: Itt amennyiben olyan jellegű a
bűncselekmény, akkor a 74/A-t is szükséges feltüntetni. Ilyen pl. bűnszervezet, kábítószerrel
összefüggésben elkövetett bűncselekmények, vagy olyan eset/körülmény, amire a kiterjesztett
vagyoneklobzás vagy a fordított bizonyítás alkalmazható)*

A Be. 311. § (1) bekezdése alapján - figyelemmel a 311. § (5) bekezdésére - a lefoglalás
végrehajtásának módja:

- a Be. 311. § (1) bekezdés a)*, b)*, c)* és d)* pontja alapján, figyelemmel a Be. 315. § (1)
bekezdés a)-e)* pontjára és a (2) bekezdésre, a bitcoin fizetésre használt elektronikus adat
lefoglalását, az elektronikus adatról másolat készítésével illetve az azt tartalmazó információs
rendszer vagy adathordozó lefoglalásával kell végrehajtani. Továbbá a fizetésre használt
elektronikus adat lefoglalását úgy is végre lehet hajtani, hogy az elektronikus adattal olyan
művelet végrehajtására kerül sor, amely az érintettnek az elektronikus adat által kifejezett
vagyoni érték feletti rendelkezési lehetőségét akadályozza meg.

A Be. 312. § (3) bekezdése értelmében, aki a lefoglalást akadályozza – a terhelt kivételével –
rendbírsággal sújtható.

Tekintettel a fentiekre a rendelkező részben foglaltak szerint határoztam.

Kelt.:.....

.....
osztályvezető

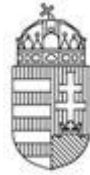
Az érintett nyilatkozata:

Kijelentem, hogy a határozatot velem szóban közölték, illetőleg egy példányát átvettem.

A határozattal szemben panasszal élek*, nem élek*, illetve a panasszal összefüggésben a Be.
369. § (1) alapján rendelkezésemre álló nyolc napon belül nyilatkozom.*

..... 2023.

.....
kényszerintézkedéssel érintett

**KÉSZENLÉTI RENDŐRSÉG
NEMZETI NYOMOZÓ IRODA
VAGYON-VISSZASZERZÉSI HIVATAL
NYOMOZÓ OSZTÁLY**

Szám: **29022-155**..... bü-vve

Ügyintéző:

HATÁROZAT
kutatás és lefoglalás elrendeléséről

A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Nyomozó Főosztályon számon költségvetési csalás büntette és más bűncselekmény megalapozott gyanúja miatt folyamatban lévő nyomozással párhuzamosan folytatott vagyon-visszaszerzési eljárásban

név :
születési helye, ideje :
anyja neve :
lakóhelye :
alatti lakossal szemben

kutatást, lefoglalást rendelek el.

A kutatástlakhelyén, a szám alatt található ingatlanon, illetve a hozzátartozó bekerített helyen - az ott található gépjárművek, mobiltelefonok, számítástechnikai eszközök, adathordozók, épületek átvizsgálásával együtt - kell végrehajtani.

A lefoglalás végrehajtásának módja:

A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Vagyon-visszaszerzési Hivatal általi birtokba vétel.

A határozatot kézbesíteni kell:

- részére
-részére

A kutatás elrendelése ellen a gyanúsított, a védő, a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt a közléstől számított 8 napon belül a határozatot hozó nyomozó hatóságnál panaszt terjeszthet elő. A vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt a határozat közvetlenül rá vonatkozó rendelkezésével kapcsolatban terjeszthet elő panaszt.

A panaszt annak előterjesztője mindaddig visszavonhatja, amíg azt érdemben el nem bírálták. A visszavont panaszt újból előterjeszteni nem lehet.

LÁBLÉC

A lefoglalás elrendelése ellen felülbírálati indítvány terjeszthető elő. A felülbírálati indítványt a határozat kézbesítésétől számított 8 napon belül, a Budai Központi Kerületi Bíróságon kell

előterjeszteni. A felülbírálati indítványban meg kell jelölni azt a határozatot, amely ellen a felülbírálati indítvány irányul, továbbá az indítvány előterjesztésének okát és célját.

INDOKOLÁS

A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Nyomozó Főosztályon 29022számon a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 396. § (1) bekezdésbe ütköző és a (4) bekezdés b) pontja szerint minősülő költségvetési csalás büntette és más bűncselekmény megalapozott gyanúja miatt folyamatban lévő nyomozással párhuzamosan a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 353. § (2) bekezdésében foglaltak alapján - figyelemmel a 354. § (1) bekezdésére, valamint a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat - és hatásköréről szóló 329/2007. (XII. 13.) Kormányrendelet 9. § u) pontjára - vagyonvisszaszerzési eljárást rendeltünk el.

Az alapeljárás adatai alapján XY. közötti időszakban költségvetési csalás büntett elkövetéséből eredő vagyonnal gazdagodott, bűnös úton vagyonosodott, ezért vele szemben a vagyonelkobzás feltételei fennállnak.

Ezek alapján a vagyonvisszaszerzési eljárás során szükséges X.Y. lakhelyéül szolgáló ingatlanon a Be. 303. § (1) bekezdése alapján - figyelemmel a Be. 302. § (1) és (2) bekezdésére - kutatás, és a 309. § (1) bekezdése alapján - figyelemmel a Be. 308. §-ra - lefoglalás végrehajtása a vagyonelkobzás biztosítása érdekében.

A Btk. 74. § (1) bekezdés a) és d) pontja alapján vagyonelkobzást kell elrendelni a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonra, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett, illetőleg arra a vagyonra, amely a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyon helyébe lépett.

A Be. 311. § (1) bekezdése alapján - figyelemmel a 311. § (5) bekezdésére - a lefoglalás végrehajtásának módja a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Vagyonvisszaszerzési Hivatal Nyomozó Osztálya általi birtokba vétel.

A Be. 305. § (5) bekezdése értelmében, aki a kutatást akadályozza - a terhelt kivételével - rendbírsággal sújtható.

A Be. 312. § (3) bekezdése értelmében, aki a lefoglalást akadályozza - a terhelt kivételével - rendbírsággal sújtható.

A Be. 311. § (1) bekezdése alapján - figyelemmel a 311. § (5) bekezdésére - a lefoglalás végrehajtásának módja a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Vagyonvisszaszerzési Hivatal Nyomozó Osztálya általi birtokba vétel.

A határozat elleni jogorvoslatra a kutatás elrendelése tekintetében a Be. 369. § (1), (2) és (3) bekezdésben foglaltak, a lefoglalás tekintetében a Be. 374. § (1) bekezdés b) pontja és (2) bekezdésben foglaltak vonatkoznak.

Tekintettel a fentiekre a rendelkező részben foglaltak szerint határoztam.

Budapest, időbélyegző szerint

.....

főosztályvezető-helyettes

Az érintett nyilatkozata: Kijelentem, hogy a határozatot velem szóban közölték, illetőleg egy példányát átvettem.

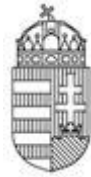
.....
kényszerintézkedéssel érintett

A kutatás vonatkozásában a határozattal szemben panasszal élek*, nem élek*, illetve a panasszal összefüggésben a rendelkezésemre álló 8 napon belül nyilatkozom*.

.....
kényszerintézkedéssel érintett

A lefoglalás vonatkozásában a felülbírálati indítványra vonatkozó tájékoztatást megértettem.
....., 2023. év hónap nap.

.....
kényszerintézkedéssel érintett

FEJLÉC

Szám:

JEGYZŐKÖNYV
kutatás és lefoglalás

Készült a a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
ütköző és aszerint minősülő büntett gyanúja miatt ismeretlen tettes ellen
folyamatban lévő büntetőeljárásbanszám alatti címen,
.....perckor a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 303. § (1)
bekezdése alapján - figyelemmel a Be. 302. § (1) és (2) bekezdésére, a 309. § (1) bekezdése
alapján - figyelemmel a Be. 308. §-ra megkezdett kutatás és lefoglalás alkalmával.

A nyomozó hatóság eljáró tagja az eljárási cselekmény elrendeléséről szóló határozatot a
jelenlévő érintettel szóban közölte és a határozat egy példányát részére átadta.

JELLEN VANNAK

A nyomozó hatóság részéről:

Eljárásban résztvevők és jogállásuk:

.....
az eljárás vezetője

.....
kényszerintézkedéssel érintett

.....
hatóság tagja

Az eljárásban részt vevő:

név :
születési hely, idő :
anyja neve :
állampolgársága :
okmányszám :
lakcíme :
tartózkodási helye :
telefonszáma :

LÁBLÉC

A Be. 59. § (1) bekezdés j) pontja alapján a terhelt, a sértett, a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt e törvény szerinti jogainak és jogos érdekeinek képviselője, illetve védelme, valamint az e törvény szerinti jogok gyakorlásának vagy kötelezettségek teljesítésének elősegítése érdekében a büntetőeljárásban segítőként vehet részt a kutatással érintett által megbízott, vagy a kutatáson jelen lévő, az ügyben nem érdekelt nagykorú személy.

A segítő

neve:

lakcíme:

A segítő kérdésre közli, hogy az ügyben érdektelen.

A nyomozó hatóság tagja a felkért segítő tájékoztatja, hogy a Be. 60. § alapján jogosult arra, hogy a saját, valamint az általa segített személy büntetőeljárásai jogairól és kötelességeiről a bíróságtól, az ügyészségtől és a nyomozó hatóságtól felvilágosítást kapjon.

A Be. 59. § (2) bekezdése alapján nem lehet segítő, aki tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, akivel szemben a bíróság jogerősen közügyektől eltiltást alkalmazott, ennek tartama alatt, vagy akit a bíróság jogerősen gondnokság alá helyezett.

A fentieket tudomásul vettem és kijelentem, hogy velem szemben kizáró körülmény nem áll fenn, az ügyben elfogult nem vagyok.

.....
segítő

A kutatás és lefoglalás kezdete: perc

Az eljáró hatóság tagja a Be. 305. § (4) bekezdése alapján, és a 312. § (1) bekezdés alapján közli a kényszerintézkedés célját, majd ezt követően felszólítja az érintett személyt, hogy a keresett tárgyi bizonyítási eszköz vagy személy hollétét fedje fel, illetve a keresett elektronikus adatot tegye hozzáférhetővé, valamint a keresett dolgot adja át, továbbá a keresett dolog hollétét fedje fel, illetve az elektronikus adatot tegye hozzáférhetővé. A felszólítás teljesítésének megtagadása esetén a keresett dolgot, illetve elektronikus adatot kutatással vagy motozással kell felkutatni.

Figyelmeztetem, hogy:

A Be. 305. § (5) bekezdése értelmében, aki a kutatást akadályozza – a terhelt kivételével – rendbírósággal sújtható.

A Be. 312. § (3) bekezdése értelmében, aki a lefoglalást akadályozza – a terhelt kivételével – rendbírósággal sújtható.

Ezt követően a felszólított személy a felszólításnak eleget tesz / nem tesz eleget, ezért az eljárási cselekmény folytatására kerül sor.

Az eljáró felhívja a megőrzést ellátó személy figyelmét a lefoglalt dolgok végrehajtás alóli elvonásának törvényes következményeire.

A lefoglalás elrendelése ellen a tételszámok esetében a Be. 374. § (1) bekezdés b) pontja alapján felülbírálati indítvány terjeszthető elő. A Be. 374. § (2) bekezdése alapján a felülbírálati indítványt a határozat kézbesítésétől számított nyolc napon belül, a Bíróságon kell előterjeszteni. A felülbírálati indítványban meg kell jelölni azt a határozatot, amely ellen a felülbírálati indítvány irányul, továbbá az indítvány előterjesztésének okát és célját.

A tájékoztatást tudomásul vettem:

.....
kényszerintézkedéssel érintett

A 11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet 2. §-ának (3) bekezdése szerint az érdekelt az őrizetében hagyott a bűnjel kezeléséről (tartásáról, tárolásáról, őrzéséről) – büntetőjogi következmények mellett - saját költségén úgy köteles gondoskodni, hogy a bűnjel állaga, különösen minősége, használhatósága, értéke - a természetes mértéknél nagyobb arányban - ne romoljon,

bizonyítási eszközként való felhasználhatósága ne kerüljön veszélybe, továbbá a bűnjelet állagának sérelme nélkül is csak akkor használhatja, ha azt a hatóság engedélyezi.

Ez a jegyzőkönyv egyben átvételi elismervényként szolgál a nyomozó hatóság által lefoglalt és elszállított dolgokról.

A kutatás végrehajtása során annak módja ellen észrevétellel élek/ nem élek., illetve a bizonyítékok lefoglalása ellen panasszal élek/nem élek, a felülbírálat indítvány tételre vonatkozó figyelmeztetést megértettem.

kényszerintézkedéssel érintett

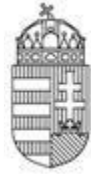
A kényszerintézkedés befejezve, a jegyzőkönyv lezárva:

..... perckor.

.....
eljárás vezetője

.....
kényszerintézkedéssel érintett

.....
hatóság tagja

VÁRMEGYEI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG

Szám: // bü.

HATÁROZAT **zár alá vétel elrendeléséről**

A Vármegyei Rendőr-főkapitányság Osztályán büntett megalapozott gyanúja miatt folyamatban lévő büntetőeljárásbanlakossal szemben aBank Zrt. által vezetett nevén lévő számú bankszámlán (**egy meghatározott konkrét összeg**) tekintetében

zár alá vételt rendelek el.

A határozatot kézbesíteni kell:

- Bank Zrt. részére,
- lefoglalást szenvedő részére

A határozat ellen felülbírálati indítvány terjeszthető elő, melyet a határozat kézbesítésétől számított nyolc napon belül a Járásbíróságon kell előterjeszteni. A felülbírálati indítványban meg kell jelölni azt a határozatot, amely ellen a felülbírálati indítvány irányul, továbbá az indítvány előterjesztésének okát és célját.

INDOKOLÁS

Tényállás

Az eljárás során X. Y sértett polgári jogi igényt jelentett be és indítványozta az elkövető magánvagyonának zár alá vételét:

Tekintettel arra, hogy a bírósági határozat meghozatala olyan késedelemmel járna, amely a zár alá vétellel elérni kívánt célt jelentősen veszélyeztetné. ezért határoztam a rendelkező részben foglaltaknak megfelelően a zár alá vétel elrendeléséről.

A határozatot megalapozó jogi normák:

Az eljárás a Btk.büntett gyanúja miatt van folyamatban.

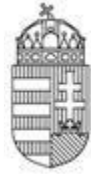
Az eljárásban a zár alá vétel elrendelésére a Be. 324. § (1) bekezdés, valamint a (2) bekezdés b) pontja és a (3) bekezdés b) pontja alapján – figyelemmel a Be. 327.§ (5) bekezdésére - került sor.

LÁBLÉC

A felülbírálati indítvány szabályait a Be. 374. § (1) és (2) bekezdése tartalmazza.

Kelt,

osztályvezető

VÁRMEGYEI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG

Szám: // bü.

HATÁROZAT **zár alá vétel elrendeléséről**

Vármegyei Rendőr-főkapitányságon büntett megalapozott gyanúja miatt folyamatban lévő büntetőeljárásban.....lakossal szemben aBank Zrt. által vezetett nevéen lévő számú bankszámlán lévő teljes összeg tekintetében

zár alá vételt rendelek el.

A határozatot kézbesíteni kell:

- Bank Zrt. részére,
-lefoglalást szenvedő részére

A határozat ellen felülbírálati indítvány terjeszthető elő, melyet a határozat kézbesítésétől számított nyolc napon belül aJárásbíróságon kell előterjeszteni. A felülbírálati indítványban meg kell jelölni azt a határozatot, amely ellen a felülbírálati indítvány irányul, továbbá az indítvány előterjesztésének okát és célját.

INDOKOLÁS

Tényállás.

Megalapozottan feltehető, hogy a rendelkező részben szereplő bankszámlát pénzmosás bűncselekmény elkövetése céljából nyitották, az arra utalt összegek bűncselekmény elkövetéséből származnak, ezért határoztam a rendelkező részben foglaltaknak megfelelően a bankszámlán lévő teljes összeg zár alá vételéről.

Amennyiben a bankszámlára újabb utalások érkeznek, kérem azok jóváírását, majd zár alá vételét.

LÁBLÉC

Alkalmazott jogszabályok:

Az eljárás a Btk.meghatározott és aszerint minősülőbűntett gyanúja miatt van folyamatban.

Az eljárásban a zár alá vétel elrendelésére a Be. 324. § (1) bekezdés alapján a (2) bekezdés b) pontjára és a (3) bekezdés a) pontjára figyelemmel, valamint a Btk. 74.§ (1) bekezdés a) vagy d), vagy e) vagy f) pont, vagy a Btk. 74.§ (2) bekezdés, vagy a (3) bekezdés, vagy a Btk. 74/A.§ (1), vagy (2) bekezdés figyelembe vételével került sor (a megfelelő jogszabályi rendelkezést a konkrét ügy alapján kell kiválasztani)

A felülbírálati indítvány szabályait a Be. 374. § (1) és (2) bekezdése szabályozza.

Kelt,

osztályvezető

